

Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa

Hannu Kytö
Jenni Väliniemi

JULKAISUJA 3 • 2009

Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa

Hannu Kytö • Jenni Väliniemi

Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa

Hannu Kytö, Jenni Väliniemi
Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisu 3/2009

Huvudstadsregionens flyttströmmar i förändring

Hannu Kytö, Jenni Väliniemi
Konsumentforskningscentralen, publikationer 3/2009

Helsinki Metropolitan Area migration flows in flux

Hannu Kytö, Jenni Väliniemi
National Consumer Research Centre, publications 3/2009

Julkaisija / Utgivare / Publisher
Kuluttajatutkimuskeskus
Kaikukatu 3, 00530 Helsinki
PL 5, 00531 Helsinki
Puh. 010 605 9000
Faksi (09) 876 4374
www.kuluttajatutkimuskeskus.fi

Kannen kuva: Hannu Kytö

ISSN 0788-5415
ISBN 978-951-698-210-9 (PDF)
ISBN 978-951-698-211-6 (nid.)

Edita, Helsinki

Marraskuu 2009

TIIVISTELMÄ

Hannu Kytö, Jenni Väliniemi

Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa

”Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa” -tutkimuksessa selvitetään pääkaupunkiseudun muuttovirtoja, niiden rakenteita ja muuttovirtoihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelun kohteena ovat muuttovirrat, jotka kohdistuvat muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle, tapahtuvat pääkaupunkiseudun sisällä tai suuntautuvat sieltä kehyskuntiin. Tavoitteena on löytää muuttopäätöksiin vaikuttavia syitä sekä jäsentää erilaisia muuttoihin liittyviä kuluttajatyyppejä. Muuttojen suuntautumista, motiiveja ja taustaa kartoittaneeseen postikyselyyn vastasi syksyllä 2008 yli 1 300 (25–60-vuotiaita) vastaajaa. Tutkimusaineistoja kerättiin myös muuttaneille tehdyillä teemahaastatteluilla.

Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin suuntautuvassa muuttoliikkeessä tapahtui vuoden 2008 aikana selvä muutos. Vielä vuonna 2007 pääkaupunkiseutu menetti ympäristökuntiin noin 4 600 asukasta enemmän kuin sai niistä. Vuonna 2008 nettomuuttotappio oli enää noin 3 200 henkilöä. Talouden taantuma selittää osan pääkaupunkiseudun muuttovirtojen vaihtelusta, mutta muutokset saattavat heijastella myös asumiseen liittyviä arvoja ja ympäristötietoisuuden lisääntymistä.

Mieluisan asunnon löytäminen oli tärkeimpiä uuden asuinkunnan valintaan vaikuttaneita tekijöitä. Työhön, asuinympäristöön sekä palveluihin liittyvät tekijät vetivät muuttajia muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle. Tulomuuttajat ja pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneet arvostivat kaupunkimaista asuinympäristöä ja tapahtumarikasta elämää. Kehyskuntien vetovoima perustui asuntojen edullisempiin hintoihin ja pientaloasumiseen. Lähes puolet vastaajista piti niiden vaikutusta muuttoon melko tai erittäin suurena. Pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneet arvostivat myös asunnon ominaisuuksia sekä asuinympäristön viihtyisyyttä, rauhallisuutta ja turvallisuutta.

Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden keskimääräinen työmatka lyheni, kun taas pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneiden työmatkat pitenevät keskimäärin 10–30 kilometriä. Pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa työmatkojen pituus pysyi ennallaan. Ympäristökuntiin muuttaneista vastaajista 60 prosentilla työmatkaan käytetty aika lisääntyi ja lähes 70 prosenttia kulki työmatkansa henkilöautolla. Kehyskuntiin muuttaneet kokivat liikkumismahdollisuutensa huomattavasti huonommiksi kuin pääkaupunkiseudun sisällä tai pääkaupunkiseudulla muuttaneet.

Noin puolet pääkaupunkiseudulla muuttaneista ja kaksi kolmesta ympäristökuntiin muuttaneista ei olisi todennäköisesti muuttanut nykyiselle asuinalueelleen, jos asuntojen hintataso pääkaupunkiseudulla olisi ollut alhaisempi. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneista vain viidennes harkitsi muuttoa myös ympäristökuntiin. Monipuolisempi asuntotarjonta sekä viihtyisämpi tai turvallisempi asuinympäristö olisivat vaikuttaneet noin joka toisen pääkaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneen kotitalouden muuttopäätökseen. Kunnan veroprosentilla, eläkkeelle siirtymisellä tai ekologisella elämäntavalla ei ollut juurikaan vaikutusta asuinkunnan valintaan.

Suurin osa kehyskuntiin muuttaneista käytti ravintola- ja kulttuuripalveluja muualla kuin asuinkunnassaan ja osti kestokulutustavarat ja vaatteet naapurikunnista. Noin neljännes kehyskuntiin muuttaneista käytti myös terveys-, urheilu- ja liikuntapalveluja asuinkuntansa ulkopuolella. Muuton seurauksena kulutusmenot kasvoivat riippumatta siitä, minne muutettiin.

Noin viidennes pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista uskoo asuvansa pääkaupunkiseudulla jälleen viiden vuoden kuluttua. Pääkaupunkiseudulla tai -seudulle muuttaneista yli puolet arvioi asuvansa viiden vuoden kuluttua omakoti- tai rivitalossa, joka viides nykyisessä asuinkunnassaan ja joka toinen muualla pääkaupunkiseudulla.

Muuttovirtojen ohjaileminen edellyttäisi kunnilta valmiuksia sujuvaan asuntotuotantoon ja kaavoitukseen. Pääkaupunkiseudulla omakotitaloasumisen lisäksi kohtuuhintaisen pienkerrostalo- ja rivitalotuotannon lisääminen ja ns. matalarakentamisen suosiminen vähentäisi lapsiperheiden muuttoa kehyskuntiin. Uusien asuntojen tulisi olla myös helpommin muunneltavissa asukkaiden muuttovien tarpeiden mukaan.

Asiasanat: muuttoliike, maassamuutto, paluumuutto, maallemuutto, asuminen, elämäntavat, pääkaupunkiseutu

SAMMANDRAG

Hannu Kytö, Jenni Väliniemi

Huvudstadsregionens flyttströmmar i förändring

I undersökningen ”Huvudstadsregionens flyttströmmar i förändring” utreds huvudstadsregionens flyttströmmar, deras struktur samt faktorer som påverkar flyttströmmarna. I undersökningen granskas flyttströmmar som sker från andra delar av Finland till huvudstadsregionen, inom huvudstadsregionen eller därifrån till kranskommunerna. Syftet är att finna faktorer som påverkar flyttningsbesluten och att strukturera olika slag av konsumenttyper som anknyter till flyttningarna. Över 1 300 personer svarade under hösten 2008 på en postenkät som kartlade flyttningarnas riktning, motiv och bakgrund. Material för undersökningen insamlades även genom temaintervjuer med personer som flyttat.

Det skedde under 2008 en tydlig förändring i flyttningsrörelsen från huvudstadsregionen till kranskommunerna. Ännu under 2007 förlorade huvudstadsregionen till kranskommunerna 4 600 invånare mer än den tog emot från desamma. År 2008 var utflyttningsöverskottet inte mer än cirka 3 200 personer. Den ekonomiska nedgången förklarar en viss del av förändringen i huvudstadsregionens flyttströmmar, men förändringarna kan även reflektera värderingar som har att göra med boende och en ökning av miljömedvetenheten.

Att ha hittat en trevlig bostad var en av de viktigaste faktorerna som påverkade valet av ny hemkommun. Faktorer som rör arbete, boendemiljö och tjänster fick människor att flytta från andra delar av Finland till huvudstadsregionen. Inflyttare och de som flyttat inom huvudstadsregionen värdesatte en stadsliknande boendemiljö och ett händelserikt liv. Kranskommunernas dragningskraft baserades på förmånligare bostadspriser och småhusboende. Nästan hälften av de svarande ansåg att dessa faktorer hade en ganska eller mycket stor betydelse för flyttningsbeslutet. De som flyttat från huvudstadsregionen till kranskommunerna värdesatte även bostadens egenskaper samt trivsel, ro och trygghet i bostadsmiljön.

Den genomsnittliga arbetsresan förkortades för de som flyttat från andra delar av Finland till huvudstadsregionen, medan körtiden till arbetet förlängdes med i genomsnitt 10–30 kilometer för de som flyttat från huvudstadsregionen till kranskommunerna. Vid flytt inom huvudstadsregionen förblev arbetsresornas längd oförändrad. Tiden som användes för arbetsresor ökade för 60 procent av de svarande som hade flyttat till kranskommunerna, och nästan 70 procent av dem reste till sitt arbete med personbil. De som flyttat till kranskommunerna upplevde att de hade betydligt svårare att röra sig än de som hade flyttat inom eller till huvudstadsregionen.

Ungefär hälften av de som flyttat inom huvudstadsregionen och två tredjedelar av de som flyttat till kranskommunerna skulle antagligen inte ha flyttat till det nuvarande bostadsområdet om bostädernas prisnivå skulle ha varit lägre i huvudstadsregionen. Endast en femtedel av de som flyttat inom huvudstadsregionen övervägde även att flytta till kranskommunerna. Ett mångsidigare bostadsutbud och en trivsammare eller tryggare boendemiljö skulle ha påverkat ungefär varannat hushålls flyttningsbeslut inom huvudstadsregionen och från huvudstadsregionen till kranskommunerna. Kommunens skatteprocent, pensionsavgång eller en ekologisk livsstil hade knappt någon inverkan på valet av hemkommun.

De flesta som flyttat till kranskommunerna använde restaurang- och kulturtjänster någon annanstans än i sin hemkommun och köpte sina kapitalvaror och kläder i grannkommunerna. Cirka en fjärdedel av de som flyttat till kranskommunerna använde även hälso-, sport- och idrottstjänster utanför sin egen hemkommun. Som en följd av flyttningen ökade konsumtionsutgifterna oberoende av vart man flyttade.

Cirka en femtedel av de som flyttat från huvudstadsregionen till kranskommunerna tror att de åter kommer att bo i huvudstadsregionen om fem år. Över hälften av de som flyttat inom eller till huvudstadsregionen tror att de inom fem år kommer att bo i ett egnahemshus eller radhus, var femte i sin nuvarande hemkommun och varannan på någon annan plats i huvudstadsregionen.

Styrning av flyttströmmarna skulle av kommunerna kräva beredskap för en smidig bostadsproduktion och planläggning. Utöver en ökning av egnahemsboendet i huvudstadsregionen så skulle produktion av låghus och radhus med rimliga priser och ett gynnande av s.k. lågbyggande minska barnfamiljernas utflyttning till kranskommunerna. Nya bostäder borde också lättare kunna modifieras enligt de boendes föränderliga behov.

Ämnesord: flyttningsrörelse, flyttning inom landet, återflyttning, utflyttning till landsbygden, boende, livsstil, huvudstadsregionen

ABSTRACT

Hannu Kytö, Jenni Väliniemi

Helsinki Metropolitan Area migration flows in flux

“Helsinki Metropolitan Area migration flows in flux” is a survey examining migration flows, their patterns, and the factors influencing them in the Helsinki Metropolitan Area. The survey covers migration flow from other parts of Finland to the Helsinki Metropolitan Area, migration flow within the Helsinki Metropolitan Area and that from the Helsinki Metropolitan Area to the surrounding municipalities. The objective is to discover the reasons that influence migration decisions and to identify various consumer types associated with migration. A mail-in questionnaire mapping out the direction of, motives for, and background to migration was completed by over 1 300 respondents in autumn 2008. Research data was also collected through thematic interviews with migrants

Migration flow from the Helsinki Metropolitan Area to the surrounding municipalities underwent a clear shift during 2008. While in 2007 the Helsinki Metropolitan Area’s net loss of residents to the surrounding municipalities was approximately 4 600, the number decreased to roughly 3 200 in 2008. The economic downturn accounts in part for this fluctuation, but the changes may also reflect values related to living and an increasing environmental awareness.

Finding a pleasant home was noted as the most important aspect in choosing which municipality to reside in. Factors concerning work, the living environment and the availability of services drew migrants from other parts of Finland to the Helsinki Metropolitan Area. Those who migrated into and within the Helsinki Metropolitan Area valued an urban living environment and an active life. The attraction of surrounding municipalities was based on lower housing prices and better opportunities for living in detached housing. Almost half of the respondents considered these factors as fairly significant or very significant. Those who migrated from the Helsinki Metropolitan Area to the surrounding municipalities also valued cosy, peaceful and safe living environments.

Those who moved from other parts of Finland to the Helsinki Metropolitan Area saw, on average, reduced commutes, while the commutes of those moving from the Helsinki Metropolitan Area to the surrounding municipalities increased by approximately 10–30 kilometres. In migration within the Helsinki Metropolitan Area commutes remained unchanged on average. Among those who moved to the surrounding municipalities, 60% reported spending more time commuting and nearly 70% used private cars to commute. Those who moved to the surrounding municipalities rated their mobility considerably worse than those who moved into or within the Helsinki Metropolitan Area.

Approximately one half of those who moved within the Helsinki Metropolitan Area and two out of three of those who moved to the surrounding municipalities indicated they probably would not have moved to where they did if housing prices in the Helsinki Metropolitan Area were lower. Only a fifth of those who moved within the Helsinki Metropolitan Area had also considered moving to the surrounding municipalities. A more diverse supply of housing and a safer or cosier living environment would have influenced one in two migrants moving within the Helsinki Metropolitan Area or from the Helsinki Metropolitan Area to the surrounding municipalities. Municipal tax rates, retirement from working life and ecological lifestyle factors had little to no influence on the choice of municipality to move to.

The majority of those who moved into the surrounding municipalities used restaurant and cultural services outside their municipality of residence and purchased durable consumer goods and clothing from neighbouring municipalities. Approximately a quarter of those who moved to the surrounding municipalities also used health, sport and recreational services outside their municipality of residence. Consumer spending increased as a result of moving regardless of the direction of migration.

Approximately one fifth of those who moved from the Helsinki Metropolitan Area to the surrounding municipalities indicated that they expect to reside in the Helsinki Metropolitan Area again within five years. Over half of those who moved to or within the Helsinki Metropolitan Area indicated they expect to live in detached or terraced housing in five years’ time. Furthermore, one fifth expected this to be in their present municipality of residence and one in two expected it to be elsewhere in the Helsinki Metropolitan Area.

In order for municipalities to effectively direct migration flows, they must be prepared when it comes to housing production and development control. In addition to detached housing, the Helsinki Metropolitan Area can reduce the migration of families with children to the surrounding municipalities by increasing the supply of reasonably priced low-rise apartment buildings and terraced houses, as well as prioritising low-rise housing production. New housing should also be flexible and adaptable to residents’ changing needs.

Keywords: migration, internal migration, return migration, rural migration, living, lifestyles, Helsinki Metropolitan Area

ESIPUHE

Maan sisäinen muuttoliike on jatkunut voimakkaana 1990-luvun alkupuoliskon talouslaman jälkeen. Väestön sijoittumisen tutkiminen on tullut yhä tärkeämmäksi, koska muutokset vaikuttavat entistä enemmän myös ostovoiman, tuotannon ja työpaikkojen kehitykseen sekä palvelurakenteeseen ja palvelujen kysyntään. Kaupunkien väliset ja toisaalta kaupunkiseutujen sisäiset muuttovirrat ovat kasvaneet voimakkaimmiksi alueellisia väestörakenteita muokkaaviksi tekijöiksi. Kaupunkiseutujen muuttoliikkeen taustalla ovat liikkumisen helpottuminen, yksilöllisiin elämäntapoihin liittyvät arvotukset ja valinnat, mutta myös yhä enenevässä määrin asumis- ja rakentamiskustannukset sekä asuinympäristön laatutekijät.

Tässä tutkimuksessa analysoidaan ja vertaillaan pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien välisiä muuttovirtoja. Minkälaiset syyt vaikuttavat ihmisten muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudun sisällä tai vastaavasti pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin ja pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta tapahtuvassa muutossa? Miten pääkaupunkiseudun vetovoimaisuutta asuinympäristönä tulisi lähtömuuttajien mielestä kehittää?

Tutkimus on toinen osio vuonna 2008 käynnistynyttä pääkaupunkiseudun muuttovirtatutkimusta. Tutkimuksen aineistoina käytettiin mm. postikyselyjä, joihin vastasi 1 328 muuttanutta kotitaloutta. Tutkimukseen liittyy myös muuttaneiden asukkaiden haastatteluihin perustuva osio, joka on raportoitu erikseen verkkojulkaisuna (Tuorila 2009). Tutkimuksen ovat tehneet Kuluttajatutkimuksessa tutkimuspäällikkö Hannu Kytö ja tutkija Jenni Väliniemi.

Tutkimusta ovat Kuluttajatutkimuskeskuksen lisäksi rahoittaneet Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Uudenmaan Liitto ja Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV. Kuluttajatutkimuskeskus esittää lämpimät kiitokset rahoittajille tärkeästä taloudellisesta tuesta, jota ilman tutkimusta ei olisi voitu tehdä. Tutkimusta ohjasi asiantuntevaa palautetta antanut johtoryhmä, johon kuuluivat tutkimusjohtaja Elli Heikkilä Siirtolaisuusinstituutista, johtaja Ismo Söderling Väestöliitosta, erikoistutkija Markku Lankinen ja yliaktuaari Pekka Vuori Helsingin kaupungilta, tutkimusjohtaja Teuvo Savikko Espoon kaupungilta, tietohuoltopäällikkö Hannu Kyttälä Vantaan kaupungilta, erityisasiantuntija Pentti Lammi Uudenmaan liitosta, asuntoasiantuntija Jukka Saikkonen ja liikenneinsinööri Raimo Valtanen YTV:ltä sekä tutkimuspäällikkö Johanna Varjonen Kuluttajatutkimuskeskuksesta. Kiitokset professori Anthony Championille (Univeristy of Newcastle) tutkimuksen suunnitteluvaiheessa saaduista arvokkaista kommentteista. Myös postikyselyyn vastanneet ja haastatteluihin osallistuneet sekä muuttokokemuksistaan ja -päätöksistään kertoneet henkilöt ansaitsevat erityiset kiitokset.

Helsingissä marraskuussa 2009

Eila Kilpiö
Johtaja
Kuluttajatutkimuskeskus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta	1
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
1.3	Tutkimuksen rakenne ja eteneminen	2
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET	3
2.1	Tutkimuksen viitekehys	3
2.2	Tutkimukseen liittyvät keskeiset käsitteet	4
3	KAUPUNKISEUTUJEN MUUTTOLIIKETUTKIMUKSISTA	7
3.1	Kaupunkiseutujen muutto-virroista maailmalla	7
3.2	Muuttovirroista Suomessa	8
3.3	Muuttovirroista pääkaupunkiseudulla	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1	Aineistot	17
4.2	Tutkimusmenetelmät	17
5	TULOKSIA	20
5.1	Pääkaupunkiseudun muuttovirtojen kehittyminen	20
5.2	Asumisen kalleus työntää kehyskuntiin	26
5.3	Asumiseen liittyvät seikat korostuivat uuden asuinkunnan valinnassa	30
5.4	Muuton mukanaan tuomat muutokset	34
5.5	Muuttovirtojen profiilit ja muuttajien arvostukset	56
5.6	Asiat, jotka olisivat estäneet muuton	60
5.7	Elämäntavan toteutuminen, viihtyminen ja mahdollinen paluumuutto	63
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	68
6.1	Muuttovirrat muuttumassa	68
6.2	Kehysalueelle muutto osittain pakkomuuttoa	70
6.3	Muuttaminen lisää kulutusmenoja	71
6.4	Muuttovirrat voivat johtaa alueiden eriytymiseen	72
6.5	Muuttovirrat ovat ohjailtavissa asuntotuotannolla	74
	LÄHDELUETTELO	76
	LIITTEET	
	LIITE 1: Vastausprosentit muuttovirroittain	
	LIITE 2: Saatekirje	
	LIITE 3: Kyselylomake	

KUVALUETTELO

KUVA 1. Tutkimuksen viitekehys.....	5
KUVA 2. Eräiden pohjoismaisten kaupunkien ja kaupunkiseutujen nettomuutto vuosina 2003–2007.	9
KUVA 3. Reaalisen bruttokansantuotteen vuotuiset muutokset ja koko maan kuntien välinen muuttoliike vuosina 1980–2008.	12
KUVA 4. Kuntien välisen ja kuntien sisäisen muuttoliikkeen vaihtelu ja tärkeimmät asuntomarkkinoihin vaikuttaneet muutokset vuosina 1980–2008 koko maassa.....	13
KUVA 5. Eri kuntatyyppien nettomuutto vuosina 1980–2007 koko maassa.	13
KUVA 6. Helsingin ja tutkimuskuntien nettomuutto vuosina 2005–2008.....	14
KUVA 7. Espoon ja tutkimuskuntien nettomuutto vuosina 2005–2008.....	15
KUVA 8. Vantaan ja tutkimuskuntien nettomuutto vuosina 2005–2008.	15
KUVA 9. Tutkimuskuntien ja koko maan kuntien välinen nettomuutto sekä nettosiirtolaisuus vuosina 2005–2008.....	16
KUVA 10. Pääkaupunkiseudulla, pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneet ja kyselyyn vastanneet tulokunnittain ja neliökilometriruuduittain.	18
KUVA 11. Postikyselyyn vastanneiden lukumäärät syntymäkunnittain.	22
KUVA 12. Postikyselyyn vastanneiden tulomuuttajien syntymäkuntien lukumäärällisen variaation keskiarvo sekä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla syntyneiden osuudet tulomuuttajista tutkimuskunnittain.	23
KUVA 13. Muuttajien aiemmat asuinpaikkakunnat muuttovirroittain.	24
KUVA 14. Asuinalueen vaihtuminen muuton yhteydessä muuttovirroittain.	24
KUVA 15. Muuttajien harkitsemat vaihtoehtoiset asuinpaikat muuttovirroittain.	25
KUVA 16. Talotyyppi ennen muuttoa ja sen jälkeen sekä muuttajien arvio asumismuodostaan viiden vuoden kuluttua.....	35
KUVA 17. Asunnon omistussuhde ennen muuttoa ja sen jälkeen.	35
KUVA 18. Asuinpinta-ala ennen muuttoa ja sen jälkeen sekä asuinpinta-alan muutos asukasta kohden..	36
KUVA 19. Postikyselyyn vastanneiden tulomuuttajien asuinpinta-alan muutos asukasta kohden sekä asuntotyyppien jakauma muuton jälkeen.....	37
KUVA 20. Muuton seurauksena tapahtunut asuinpinta-alan muutos asukasta kohden tulokunnittain ja neliökilometriruuduittain.	38
KUVA 21. Vastaajan työpaikan sijainti ennen muuttoa ja muuton jälkeen.	39
KUVA 22. Puolison työpaikan sijainti ennen muuttoa ja sen jälkeen	40
KUVA 23. Vastaajan ja puolison keskimääräiset työmatkat ennen muuttoa ja sen jälkeen sekä työmatkojen muutokset muuttovirroittain.	40
KUVA 24. Muuton seurauksena tapahtunut työmatkan muutos asuinkunnittain ja neliökilometriruuduittain.	41
KUVA 25. Vastaajan ja puolison työmatkojen kulkutavat muuttovirroittain.....	42
KUVA 26. Kotitalouksien arviot liikkumismahdollisuuksistaan muuttovirroittain.....	44
KUVA 27. Tavaroiden hankinta- ja palveluiden käyttöpaikat muuttovirroittain.....	46
KUVA 28. Muuttajien elintarvikeostosten tekopaikat ja ensisijaisesti omassa kunnassa elintarvikeostoksensa tekevien osuudet.	47
KUVA 29. Muuttajien terveyskeskuspalvelujen käyttöpaikat ja arviot terveyspalvelujen käyttömahdollisuudesta.....	48

KUVA 30. Muuttajien kulttuuripalvelujen käyttöpaikat ja arviot kulttuuripalvelujen käyttömahdollisuudesta.	49
KUVA 31. Tulomuuttajien keskimääräiset vuositulot (kotitalouden bruttotulot) tutkimuskunnittain vuonna 2008.	52
KUVA 32. Muuttaneiden kotitalouksien keskimääräiset bruttovuositulot vuonna 2007 muuttovirroittain.....	53
KUVA 33. Vastaajan ja puolison nettotulojen muutokset muuttovirroittain.	54
KUVA 34. Muuton seurauksena tapahtuneet kulutusmenojen muutokset muuttovirroittain.	55
KUVA 35. Tulomuuttajien tapahtumarikkaan elämän arvostus (indeksi 0–100) kunnittain.	59
KUVA 36. Muuttajien viihtyminen uudella asuinalueellaan muuttovirroittain.....	63
KUVA 37. Muuttajien viihtyminen uudessa asuinkunnassaan muuttovirroittain.	64
KUVA 38. Muuttajien ihanteellisena pitämän elämäntavan toteutuminen muuttovirroittain.	65
KUVA 39. Eri kotitaloustyyppien viihtyminen muuton jälkeen erilaisilla asuinalueilla.	66
KUVA 40. Pääkaupunkiseudulla ja ympäristökunnissa nyt asuvien muuttajien arviot tulevan asuinalueensa sijainnista viiden vuoden kuluttua.....	67

TAULUKKOLUETTELO

TAULUKKO 1.	
Muuttoon vaikuttaneiden yksittäisten työntekijöiden keskiarvot muuttovirroittain.....	27
TAULUKKO 2.	
Lähtömuuton syitä kuvaavat faktorimallit muuttovirroittain.....	29
TAULUKKO 3.	
Uuden asuinkunnan valintaan vaikuttaneiden yksittäisten vetovoimatekijöiden keskiarvot muuttovirroittain	31
TAULUKKO 4.	
Uuden asuinkunnan valintaa kuvaavat faktorimallit muuttovirroittain.....	33
TAULUKKO 5.	
Muuttajien joukkoliikenteen käyttömahdollisuudet ja joukkoliikenteen käyttäminen muuttovirroittain.....	43
TAULUKKO 6.	
Muuttajien joukkoliikenteen käyttömahdollisuudet, joukkoliikenteen saavutettavuus ja henkilöauton omistus muuttovirroittain.....	44
TAULUKKO 7.	
Muuton seurauksena tapahtuneet ajankäytön muutokset eräisiin toimintoihin.....	51
TAULUKKO 8.	
Pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkisedulle muuttaneiden kotitalouksien yleisimmät omaisuudet muuttovirroittain.....	57
TAULUKKO 9.	
Pääkaupunkiseudun muuttovirtojen muuttajia kuvaavat elämänarvotyypit.	58
TAULUKKO 10.	
Asiat, joiden parempi järjestäminen edellisessä asuinkunnassa olisi vähentänyt muuttoalttiutta.	61
TAULUKKO 11.	
Muuton lähtösyiden ja niiden asioiden korrelaatiot, jotka olisivat estäneet muuton edellisestä asuinkunnasta.	62
TAULUKKO 12.	
Muuttajien arvostusten ja viihtymisen korrelaatiot muuttovirroittain.....	64

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Suomen maan sisäinen muuttoliike on ollut 2000-luvulla ennätyskellisen vilkasta. Sekä kuntien sisäinen että kuntien välinen muuttoliike on vilkkaampaa kuin 1960–1970-lukujen suuren muuttoaalton aikana. Tunnusomaista maan sisäiselle muuttoliikkeelle on väestön keskittyminen Helsinki–Turku–Tampere-”pizzakolmioon”. Keskittymisen lisäksi muuttoliikkeelle on ollut tunnusomaista sen lisääntynyt valikoivuus muuton suuntautumisesta riippuen.

Kuntakohtaisesti tarkasteluna ainoastaan Oulu, Vaasa, Turku, Jyväskylä ja Kuopio ympäryskuntineen, Tampereen eteläiset kunnat, Helsingin ympäryskunnat sekä muutama muu yksittäinen kunta ovat kasvattaneet tasaisesti asutun alueen pinta-alansa vuosina 1980–2007 (KAKS 2009).

Muuttoliikkeen suunta ja muuttovirtojen voimakkuus kaupunkien ja maaseudun välillä on vaihdellut eri vuosikymmeninä. Vielä 1950-luvun alussa muuttosuunnat liikkuiivat maalaiskuntien välillä. Tämä johtui osin sodan jälkeisestä asutustoiminnasta ja maankäyttölaista. Maassamuuton suunta kääntyi kaupunkiin 1960-luvun alussa ja kaupungistuminen eteni seuraavina vuosikymmeninä. Suomen 1960- ja 1970-lukujen voimakas taajamiin suuntautunut muuttoliike muutti koko maan aluerakennetta aiheuttaen paineita mm. muuttovoittoalueiden asunto- ja palvelurakentamiseen. Samaan aikaan muuttotappioalueiden palvelut heikkenivät huomattavasti.

1970-luvun lopulla suurta maaltamuuttoa seurasi vastareaktionä lisääntynyt muutto kaupungeista maalle ja kaupunkien nettomuutto muuttui tilapäisesti tappiolliseksi. 1980-luvun loppupuolella taloudellinen nousukausi vilkastutti kuntien välistä muuttoliikettä ja muuttoliike suuntautui keskuksista kaupunkien reuna-alueille, ympäröiviin kuntakeskuksiin ja haja-asutusalueelle. Useimmiten syinä olivat keskustan heikko asuntotilanne, sosiaaliset ongelmat ja asuin ympäristön epäviihtyisyys. (Karjalainen 1986, 9–10.) Vielä 1980-luvulla kaupunkiin suuntautuvan muuttoliikkeen osuus kuntien välisestä muuttoliikkeestä oli noin 60 pro-

senttia ja kaupungeista maaseudulle tai maaseutukunnasta toiseen noin 40 prosenttia. Kaupunkien suuntautuva muutto kuntien välisestä muuttoliikkeestä kasvoi 1990-luvulla peräti 70 prosenttiin ja se keskittyi suurimpiin kaupunkiin; puhuttiin maaltapaosta. 1990-luvun alkupuolen ensimmäisinä vuosina maassamuutto väheni laman ja massatyöttömyyden seurauksena.

Suomessa muuttoliikkeeseen ovat vaikuttaneet eniten taloudelliset tekijät, näistä tärkeimpinä työllisyys- ja tulotasojen erot alueiden välillä (Virtanen 2003, 25–26). Maaseutumaisiin seutukuntiin muuttamisessa ei ole aina korostunut luonto- ja harrastuskeskeisyys. Maaseutu on sitä vastoin tarjonnut korkeampaa asumistasoa, elinympäristön laatua ja naapurisuhteita sekä henkilökohtaista turvaa, mutta myös mm. huonontuneita palveluja ja heikkoja työllistymis- ja työpaikan vaihtomahdollisuuksia. Kaupunkien kehyskuntien kasvu alkoi 1990-luvun loppupuolella. Niiden vetovoima on perustunut maalaismaiseen ympäristöön lähellä kaupunkia, siedettävän hintaiseen tonttiin ja asuntoon sekä suhteellisen hyviin palveluihin ja laajoihin työmarkkinoihin lähikaupungissa. Samanaikaisesti tähän kehitykseen on liittynyt lukuisia haitallisia piirteitä, jotka koskevat sekä ympäristöä, lähtö- ja tulokuntien toimintaa ja taloutta että itse kehysalueelle muuttanutta kotitaloutta.

Kuluttajatutkimuskeskuksessa käynnistyi syksyllä 2008 Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien sekä Uudenmaan liiton ja Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan (YTV) osittain rahoittama tutkimus pääkaupunkiseudun muuttoliikkeestä. Tutkimus kohdistuu vuoden 2008 loppupuoliskolla pääkaupunkiseudulle, pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneisiin kotitalouksiin. Tutkimushanke koostuu toisiaan täydentävistä sekä erikseen raportoitavista kyselytutkimuksesta ja laadullisesta tutkimuksesta. Tässä julkaisussa raportoidaan tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet sekä postikyselyn toteutus ja tulokset. Raportissa on käytetty myös laadullisen tutkimukseen kerättyjen haastattelujen lainauksia.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää pääkaupunkiseudun lähtö- ja tulomuuttoa sekä pääkaupunkiseudun sisäistä muuttoa ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi jäsennetään lähtö- ja tulomuuttoon liittyviä kuluttajatyyppejä elämäntilanteineen ja -tapoineen. Jotta mahdollisesti erilaisten ja valikoivien muuttovirtojen syistä ja seurauksista tulo- ja lähtöalueilleen saataisiin syvällisempää tietoa, pyritään tutkimuksessa pureutumaan numeroiden taakse, tulo- ja lähtömuuttajien laadullisiin ominaisuuksiin.

Muuttoon liittyviä tekijöitä tarkastellaan muuttovirroittain yksilötasoon perustuvilla tiedoilla. Muuton syitä ja suuntautumista selvitetään ihmisten arvojen, asenteiden, tarpeiden ja inhimillisten käyttäytymisprosessien pohjalta. Keskeistä on asumisen, asukkaiden toimintamahdollisuuksien ja viihtymisen, työmarkkinoiden sekä palvelutarjonnan välinen tasapainoinen ja dynaaminen suhde. Dynamiikkaan liittyy asukkaita eri alueille työntävien ja siellä pitävien seikkojen tunnistaminen sekä muuttaneiden yksilöllisten elämäntilanteiden ja -tapojen joutuminen ristiriitaan entisen asuinalueen tarjoamien mahdollisuuksien kanssa. Tätä kautta selvitetään, mitkä asiat olisivat vaatineet korjausta, jotta muuttaja olisi jäänyt aiemmalle asuinalueelle tai muuttanut aiemman asuinkuntansa tai pääkaupunkiseudun sisällä.

Keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten muuttovirrat ovat kehittyneet eräillä eurooppalaisilla kaupunkialueilla, pääkaupunkiseudulla ja koko maassa?
2. Mitkä ovat pääkaupunkiseudun sisällä, pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin ja muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautuvan muuton lähtösyynä muuttajien näkökulmasta?
3. Miten arvostukset ja elämäntilanne ja -tavat liittyvät uuden asuin ympäristön valintaan?
4. Miten fyysiset, sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset muutokset vaikuttavat yksilön ja kotitalouden toimintaan, asumisviihtyvyyteen ja sopeutumiseen?

5. Miten pääkaupunkiseudun vetovoimaisuutta asuin ympäristönä tulisi lähtömuuttajien mielestä kehittää?
6. Mitkä muuttaja-, elämäntilanne- ja elämäntapatyypit ovat potentiaalisia paluumuuttajia kaupunkeihin?

1.3 Tutkimuksen rakenne ja eteneminen

Taustan ja tavoitteiden jälkeen luvussa 2 kuvataan tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja viitekehys sekä tarkastellaan tutkimuksessa käytettyjä keskeisiä käsitteitä. Eurooppalaisten kaupunkiseutujen muuttovirtoja ja Suomen kaupunkiseutujen muuttoliikkeeseen liittyviä tärkeimpiä tutkimuksia on kuvattu luvussa 3. Luvussa 4 kuvataan tutkimusaineistot ja -menetelmät, aineistojen otannat, keruu ja edustavuus tutkimuspaikkakunnittain sekä aineistojen käsittely.

Kyselyn tulokset esitetään luvussa 5. Jokaisen tuloksia esittelevän luvun lopussa on lyhyt tiivistelmä tärkeimmistä tuloksista. Luvussa 5.1 tarkastellaan miten pääkaupunkiseudun muuttovirrat ovat suuntautuneet ja kehittyneet. Luvussa 5.2 tarkastellaan muuttoon liittyneitä motiiveja ja luvussa 5.3 uuden asuinkunnan valintakriteerejä. Seuraavassa luvussa kuvataan muuton mukanaan tuomia muutoksia asumisen, työn, työmatkojen, liikkumisen, palvelujen, ajankäytön sekä tulojen ja menojen näkökulmasta. Luvussa 5.5 tarkastellaan muuttajien arvostuksia ja niiden eroja muuttovirroittain. Faktorianalyysin avulla on tiivistetty asenteita ja arvostuksia sekä niiden avulla löytyviä arvostustyyppieitä. Näin saatua seitsemää arvostustyyppiä kuvataan samassa luvussa. Tekijöitä, jotka olisivat ehkäisseet muuton tai ainakin vähentäneet muuton todennäköisyyttä tarkastellaan luvussa 5.6. Luvussa 5.7 analysoidaan elämäntavan toteutumista, viihtymistä, mahdollisia jatkomuuttoaikeita ja muuttaneiden tulevaisuuden asumissuunnitelmia. Yhteenvedo tuloksista, niihin liittyvää pohdintaa ja johtopäätökset on tiivistetty lukuun 6.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET

Muuttoliikkeen tarkastelu on yleensä jaettu yhteiskunta-, alue- ja yksilötasoon. Kutakin näistä tasoista voidaan tarkastella monella eri tavalla. Olennaista yhteiskuntatason tarkastelussa on ihmisten elinoloihin vaikuttavien ilmiöiden tutkiminen.

Alueellisella tasolla tutkitaan myös muuttoliikkeen vaikutuksia ilmiöitä, mutta alueellisesti rajatun alueen. Usein myös historiallinen näkökulma on suppeampi. Tavanomainen lähestymistapa lähtee elinkeinotoiminnan ja työmarkkinoiden alueellisesta sijoittumisesta sekä työvoiman liikkumisesta. Niiden tutkimiseen käytetään taloustieteellisiä teorioita, jotka voidaan ryhmitellä alueellisiin kasvuteorioihin, keskusjärjestelmäteorioihin ja sijaintiteorioihin. Yksilötason muuttoliiketutkimus lähtee ihmisten tarpeista ja niistä aiheutuvista käyttäytymisilmiöistä. Muuttoliikkeen syitä selitetään tällöin subjektiivisilla motiiveilla.

Kansantaloustieteestä lainattu jako mikro- ja makroteorioihin kytkeytyy asunto- ja työmarkkinoiden ilmiöihin. Mikroteoriat käsittelevät muuttoa asunonvaihdon näkökulmasta. Niihin voi sisältyä valintatilanteeseen tai arvostuskysymyksiin liittyviä ulottuvuuksia, joita suomalaiset mikroteoreettiset tutkimukset eivät juuri ole käsitelleet.

Mikroteorioiden keskeiset kohdealueet ovat olleet muuttopäätöksen sekä toisaalta muuton suunnan ja luonteen käsittelyssä. Tyypillistä mikroteorioista lähteville tutkimuksille on muuttajien, asuntojen ja alueiden tai markkinoiden mittainen erilaisilla kuvaavilla muuttujilla.

Tässä tutkimuksessa muuttoliikettä tarkastellaan sekä yhteiskunta-, alue- että yksilötasolla. Yhteiskunnallinen ulottuvuus on rajattu lähinnä yhteiskunnan taloudelliseen kehitykseen sekä erilaisiin asuntomarkkinoilla tapahtuneisiin muutoksiin. Tutkimuksen muuttovirtoihin perustuva lähestymistapa tuo mukanaan alueellisen näkökulman muuton tulo- ja lähtöalueiden kautta.

Seuraavassa luodaan katsaus tutkimuksen viitekehukseen sekä keskeisiin käsitteisiin, muuttoliikkeen mallintamiseen, elämäntapaan, rakenteistumisteoriaan sekä alueelliseen kiinnittymiseen liittyviin käsitteisiin ja määritelmiin.

2.1 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen toteuttamisessa on nojaututtu useisiin teoreettisiin lähtökohtiin. Aineksia on otettu muuttoliike- ja elämäntapatutkimuksesta, tarve-teorioista sekä rakenteistumisteorioista. Toisiaan täydentävät lähestymistavat kytkeytyvät keskenään siten, että muuttajat nähdään sosiaalisten ja kulttuuristen käytäntöjen kantajina, joiden oletetaan muuttavan osittain tarpeidensa ja resurssiensa mukaan ja osittain yhteiskunnan reunaehtojen ja alueellisten pakkojen mukaan. Muuttajien yksilöllisten elämäntapojen ja heidän ihanteellisina pitmiensä elämäntapojen oletetaan määrittävän pitkälti muuton suunnan ja eri alueille muuttaneiden sopeutumisen uuteen asuin ympäristöön (kuva 1). Muuttovirtojen suuntautumisen tarkastelussa on pohjana myös Giddensin kehittänyt yhteiskunnan rakenteistumisteoria (Giddens 1984).

Vartiainen (1989, 6) ehdottaa muuttoliiketutkimuksen ”ekstensiivisen” tutkimustavan tilalle toimijakeskeisempää ja kontekstuaalisempää tarkastelutapaa. Toimijakeskeisyydellä tarkoitetaan itse muuttajien tarkastelua elämismäällisestä ja rakenteistumisteorian näkökulmista käsin. Kontekstuaalisuudella tarkoitetaan lähestymistapaa, jossa muuttoliikettä tarkastellaan yhteiskunnan ja erityisesti alue- ja yhdyskuntajärjestelmän rakenteistumisen kokonaisuudesta käsin.

Muuttoliiketutkimuksessa ja muuton suuntautumisessa alettiin 1970-luvulla kiinnittää huomiota elämänlaadun vaikutukseen muuttopäätösten synnyssä ja asuinpaikan valinnassa (esim. Elgin ym., 1974). Myöhemmin ympäristön tutkimuksessa otettiin lähtökohdaksi fyysisen ympäristön riippuvuus taloudellis-yhteiskunnallis-kulttuurisista tekijöistä. Systeemitoreettisen ajattelun mukaan kaikkien näiden elementtien nähdään nivoutuneen monimutkaisella tavalla toisiinsa siten, että yhden osan muutoksesta seuraa muutoksia myös muissa elementeissä. Ihminen kuuluu sekä subjektina että objektina tähän järjestelmään. Tutkimusmenetelmien kehittyessä on mahdollista osoittaa erilaisia vuorovaikutussuhteita asuin ympäristön viihtyisyy-

den ja ympäristön fyysisten ja sosiaalisten tekijöiden välillä.

Lankisen (2005, 96) mukaan muuttoliikkeen vaikutuksien tarkastelussa voidaan omaksua staattinen tai dynaaminen tarkastelukulma. Edellinen on luonteeltaan poikkileikkauksen omainen kuvaus jostakin muuttoliikkeen ilmiöstä. Dynaamisessa tarkastelussa huomioidaan muuttaneiden henkilöiden muuttotapahtuman jälkeen tapahtuneet elämäntilanteiden muutokset. Tarkastelunäkökulmasta riippuen tutkimusten tulokset voivatkin erota huomattavasti toisistaan.

Tässä tutkimuksessa on valittu tietoisesti ja tutkimuksen tavoitteiden sanelemana poikkileikkaustietoihin perustuva lähestymistapa, jota täydennetään muiden ajankohtien tilastotiedoilla. Muuttojen suuntautumista tarkastellaan mainittujen teorioiden ja lähestymistapojen muodostamassa väljässä viitekehyksessä kytkemällä muuttoliike suuntautumismuutosten ja niiden rakenteiden kautta aluejärjestelmään. Tutkimuksella ei pyritä osoittamaan sen viitekehysten käyttöä teorioiden oikeiksi tai vääriksi.

2.2 Tutkimukseen liittyvät keskeiset käsitteet

Seuraavassa on kuvattu lyhyesti tämän tutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä muuttoliikkeestä muuttovirtoihin, muuttoliikkeen tarkastelutasoja ja niiden yksittäisiä käsitteitä sekä tutkimukseen liittyviä hypoteeseja.

Muuttoliikkeelle ei ole yhtä täsmällistä määritelmää, vaan sitä voidaan määritellä ja mitata monella eri tavalla sen mukaan, missä yhteydessä ja missä laajuudessa muuttoliikettä käsitellään. Yksinkertaisen määrittelyn mukaan **muuttamisella** tarkoitetaan väestön siirtymistä maantieteelliseltä alueelta toiselle. Puhuttaessa muutosta tai muuttamisesta tarkoitetaan yksilön siirtymistä alueelta toiselle. Muuttoliikkeellä ja muuttovirralla tarkoitetaan väestön siirtymistä alueelta toiselle.

Maassamuutto on pysyväisluonteista asuinpaikan vaihtoa maan rajojen sisällä. *Kuntien välisellä* muutolla tarkoitetaan kuntarajat ylittäviä muuttoja. Tämä on yleinen tarkastelunäkökulma johtuen maamme tiheästä kuntaverkostosta sekä hyvistä kuntapohjaisista aluetietokannoista. Kuntien ohella muina aluekokonaisuuksina voivat tar-

kastelun kohteena olla esimerkiksi työssäkäyntialueet, läänit tai maakunnat.

Kuntien välinen maassamuutto on ollut suureksi osaksi työsihiin perustuvaa työvoiman siirtymistä, mutta sisältää myös paljon asumiseen liittyvää muuttamista – esimerkiksi perheen elinkaareen liittyvää asunnonvaihtoa. *Kuntien sisäinen* liikkuvuus on yleensä voittopuolisesti asunnonvaihtovetoista. Tutkimuksissa keskitytään tällöin esimerkiksi eri elinvaiheiden asunnonvaihtojen analysointiin (esim. Korkiasaari ja Söderling 1994; Summa 1982). Muuttoliikkeessä voidaan erottaa **yksilölliset, alueelliset ja yhteiskunnalliset** tekijät.

Muuttoliikkeessä erotetaan tulo- ja lähtöalueen perusteella erilaisia muuttovirtoja tai -suuntia (esim. Korkiasaari ja Söderling 1994, 228). **Muuttovirrat** kuvaavat tietyltä alueelta toiselle tapahtuneita väestön muuttoja, esimerkiksi pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin. **Muuttosuunta** viittaa taas yleisemmin erilaisten ominaisuuksien perusteella ryhmiteltyjen alueiden välisiin muuttoihin. Esimerkiksi maassamuutot on jaettu kuntamuodon mukaan neljään muuttosuuntaan: kaupungista toiseen, kaupungista maaseudulle, maaseudulta kaupunkiin ja maaseudulta toiselle suuntautuneisiin muuttoihin.

Kultalahden (2001) mukaan muuttovirtoja käytetään usein karkeina ja epämääräisinä muuttohalukkuuden, muuttopaineen ja muuttoalttiuden mittareina. Tosiasiassa muuttovirrat mittaavat kaikkien näiden tekijöiden erilaista toteutumista käytännössä. Tässä tutkimuksessa pääkaupunkiseudun eri alueille suuntautuneita muuttovirtoja kuvataan muuttajien ominaisuuksien sekä tarpeiden ja niiden toteutumisen kautta. Oletuksena on, että muuttohalukkuuteen ja -alttiuteen sekä muuton suuntautumiseen vaikuttavat muuttajien tarpeet, elämäntilanne ja resurssit.

Muuttoteorioiden historia on varsin pitkä. Kirjallisuudessa mainittuja ensimmäisiä merkittäviä tutkimuksia ovat Ravensteinin (Ravenstein 1885) gravitaatio-analogia, joka oli suora sovellus Newtonin vetovoimamallista, jossa fyysiset suuret korvattiin liikkuvuutta selittävillä muuttajilla. Myöhemmin mallia ovat parannelleet mm. Hägerstrand (Hägerstrand 1957), Stouffer (Stouffer 1940) ja Zipf (Zipf 1946).

Gravitaatiomalleja on arvosteltu etenkin sen vuoksi, että ne jättävät huomiotta muuttopäätöksiin liittyvät yksilön käyttäytymiseen liittyvät näkökohdat. Wolpert otti käyttöön käsitteet

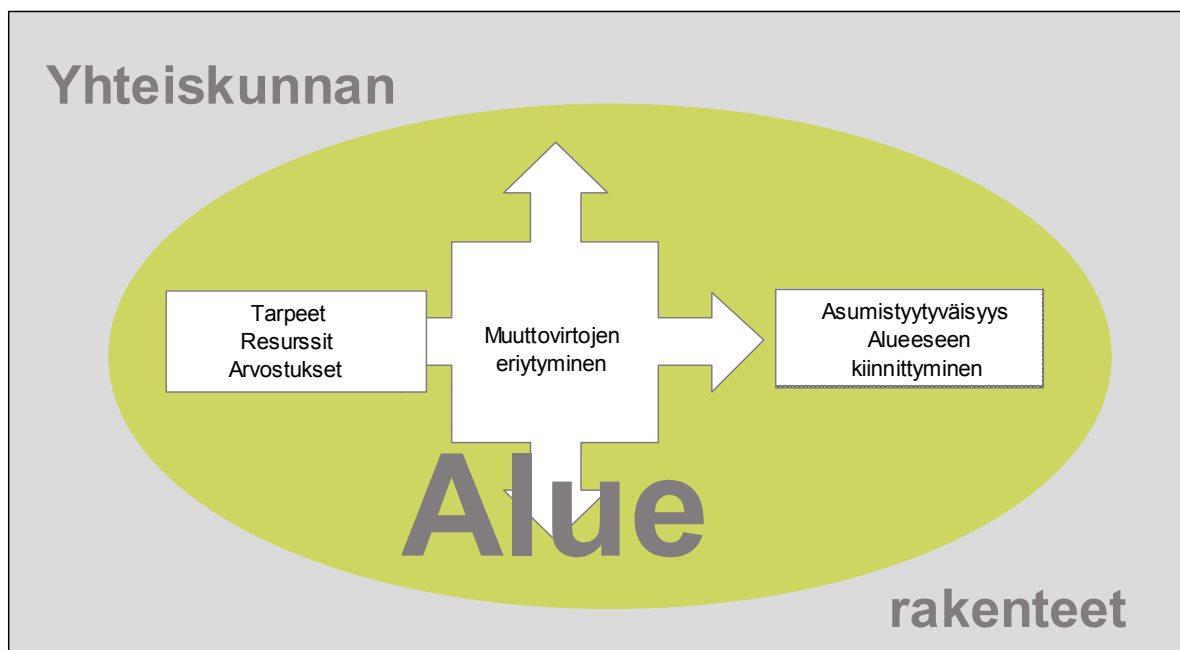
”place utility” ja ”action space”. Ruokakunta muuttaa paikkakunnalle, jossa sen paikkahyöty on suurempi kuin lähtöalueella. Vastaavasti ruokakunnan toimintatilaa ovat ne kaupungin alueet, joihin ruokakunnalla on säännöllisiä yhteyksiä ja joihin se oppimansa perusteella osaa liittää tällaisia hyötynäkökohtia (Wolpert 1965, 159–169).

Muuttoliikettä työmarkkinaperspektiivistä selittävästä teorioista tunnetuimpia on ”Human Capital”-teoria (esim. Isserman ym., 1986, 543–580 sekä Jones, 1990). Siinä muutto nähdään investointina inhimilliseen pääomaan. Muutto uudelle alueelle on kannattava, jos siitä saatava elinaikainen hyöty vähennettynä muuton kustannuksilla on suurempi kuin elinaikaiset hyödyt entisessä asuinpaikassa. Vanhan ja uuden asuinpaikan hyötyjä vertaillaan tulojen, menojen ja kaikkien asumisen osatekijöiden kesken. Muuton kustannuksissa huomioidaan myös erilaiset psykologiset kustannukset, jotka liittyvät työ- ja asuinympäristön muuttumiseen. Tässä tutkimuksessa etenkin muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautuvien muuttojen voidaan olettaa olevan luonteeltaan enemmän työmarkkinamuuttoja kuin asuntomuuttoja.

Tarkastelutasoiltaan erilaiset (paikallinen, alueellinen, valtakunnallinen) muuttovirrat eroavat toisistaan luonteeltaan ja rakenteeltaan. Eri tyyppiset

alueet houkuttelevat joidenkin tutkimusten mukaan (Gordon ja Molho, 1987) eri muuttovirtoja eriyttävästi siten, että vetovoimatekijöihin voidaan katsoa työmarkkinamuuttajien lisäksi alueelliset laatutekijät. Asuinpaikan valinta taloudellisena ongelmana on ollut tärkeimpiä muuttoliiketutkimuksen kohteita Tieboutin kehittämän mallin jälkeen (Tiebout 1956, 416–424). Mallin hypoteesin mukaan yksilöt valitsevat asuinpaikkansa pitkälti tarpeistaan riippuen paikallisten julkisten palvelujen ja verojen mukaan. Lisäksi mallissa oletetaan, että julkiset palvelut pienentävät yksityisten palvelujen liikkumavaraa ja muuttajat tulevat entistä riippuvaisemmiksi julkisten palvelujen ja verotuksen alueellisesta vaihtelusta suhteessa veronmaksukykyynsä. Useat tutkijat ovat täydentäneet tätä klassista kuluttajakäyttäytymisen mallia myöhemmin lisäoletuksilla ja soveltaneet sitä kaupunkiasutuksen alueellisen rakenteen tutkimukseen.

Anglosaksisessa asuntomuuttoa käsittelevässä kirjallisuudessa esiintyy käsite ”fiscal migration”, jolla tarkoitetaan muuttopäätöksen tekemistä ja muuton suuntaamista verotuksellisten näkökoh- tien perusteella sekä sen mukaan, minkälaisia julkisia palveluja suurkaupunkialueen eri osissa on tarjolla asukkaille. Tällaisen ilmiön on esitetty olevan

KUVA 1. Tutkimuksen viitekehys.

useita hallinnollisia yksiköitä sisältävillä laajoilla suurkaupunkialueilla, esimerkiksi Lontoossa. Näin syntyy eräänlaiset julkisten palvelujen markkinat, joilla ihmiset muuttamalla ”ostavat” tietystä kunnassa tietyllä veroasteella tarjolla olevia julkisia palveluja (Davies 1982). Jos ajatusta sovelletaan suomalaisen muuttoliikkeeseen, voidaan olettaa, että tarkasteltaessa muuttoaikeiden alueellista suuntautumista niiden koko kirjossa, on alueellisella palvelutasolla ja yksilöllisillä tarpeilla merkittävä osa muuttoaikeiden suunnan määräytymisessä. Pääkaupunkiseudun kuntien väliset erot verotuksessa, lukuun ottamatta Kauniaista, ovat niin pienet, että veroprosentin suuruudella tuskin on mainittavaa vaikutusta uuden asuinkunnan valinnassa.

Hoover ja Vernon esittivät kaupunkiasutuksen alueellisen rakenteen muodostuvan pitkälti asumis- ja matkakustannusten välillä tehtyjen valintojen summana. Tutkimuksen päähypoteesi oli, että ruokakunnat vaihtavat väljempää asuintilaa korkeampiin matkakustannuksiin ja päinvastoin (Evans 1973, 8). 1970-luvulla tämä työpaikan sijaintia muuttokäyttäytymisessä painottava ns. ”**trade-off**”-ajattelu laajeni koskemaan asuintilan ja matkakustannusten lisäksi muitakin asumiseen liittyviä tekijöitä. Liikenneyhteyksien paraneminen yms. ovat kuitenkin aiheuttaneet sen, että työpaikan sijainnin merkitys etenkin paikallismuutossa on jatkuvasti vähentynyt. Esimerkiksi liikenneyhteyksien parantuessa voidaankin olettaa, että alueellisten vetovoimatekijöiden merkitys tulee korostumaan siten, että valitaan viihtyisämpi tai palveluiltaan sopivampi asuinpaikka hyvien liikenneyhteyksien varrelta työmatkoihin käytetyn ajan kustannuksella. Tässä tutkimuksessa pääkaupunkiseudulta lähtevien liikenteen pääväylien varrella sijaitsevat kunnat edustanevat tällaisia alueita. Kerava–Lahti-oikoradan ja Lohjan moottoritien vaikutukset näkynevät myös muuttovirtojen suuntautumisessa.

Maantieteellisen ja liikenteellisen etäisyyden lisäksi alueiden ”sosiaalisen etäisyyden” on todettu vaikuttavan alueiden väliseen muuttovilkkauteen, samantyyppisten alueiden välillä muutetaan vilkkaasti (esim. Laakso 1995, 76). Ruotsalaisessa elinolututkimuksessa käytetty **sosiaalisen kiinnittymisen** käsite viittaa yksilön pitkäaikaiseen suhteeseen ympäristöönsä – lähinnä sosiaaliseen ympäristöönsä (esim. Erikson 1977, 93–103 ja Axelsson 1984). Muita kiinnittymisen muotoja voivat olla esim. kulttuurinen, materiaallinen ja

paikallinen. On ilmeistä, että kaikki em. kiinnittymismuodot vaikuttavat myönteisesti ihmisen asuminen- ja viihtymisen. Tässä tutkimuksessa sosiaalista kiinnittymistä voidaan tutkia viihtymisen ja jatko- muuttoaikeiden näkökulmasta. Voidaan olettaa, että esim. aiemmin pääkaupunkiseudulla asuneet ovat myös todennäköisiä paluumuuttajia alueelle. Voidaan myös olettaa, että pääkaupunkiseudun sisäiset muutot ohjautuvat lähtö- ja tuloalueeltaan samantyyppisille alueille.

Muuttoliikkeen ja tarveteorian yhteydessä puhutaan usein ns. suhteellisesta kurjistumisesta (relatiivinen deprivatio), jolla tarkoitetaan yksilön itsensä kokemaa tilannetta erotukseksi todellisesta, absoluuttisesta tilanteesta. Muuttajan tilanteen ei tarvitse olla huono, riittää kun yksilö tai perhe on tyytymätön verratessaan asemaansa ja tilaansa muiden oloihin. Tällöin kyse voi olla asunnosta, työstä, asuinympäristöstä, alueen palveluista, palkasta jne. Muuttamisella pyritään parantamaan tätä ”puutetilaa”. Muuttoa voidaan kutsua tällöin myös innovoivaksi muutoksi (Kultalahti 1988, 97). Esimerkiksi Lehto-Trapnowskin (1997, 50–51) tutkimuksessa laman vaikutuksista pääkaupunkiseudun lapsiperheisiin sivuttiin myös kunnallisten palvelujen vaikutusta asuinpaikan valintaan. Erityisesti koulujen ja päiväkotien läheisyys sekä joukkoliikenteen toimivuus koettiin tärkeiksi. Lehto-Trapnowskin mukaan kunnallisia palveluja ja niiden laatua voitaisiinkin pitää kilpailutekijänä, mikäli kuntien pitäisi kilpailla asukkaista. Pikkulapsiperheille päivähoitopaikkojen saatavuus oli veroäyriä tärkeämpi asia. Isompien lasten perheille oli pikkulapsiperheitä tärkeämpää asumismaksut (kiinteistövero, vesi-, kaukolämpö ja sähkömaksut) sekä veroäyriin suuruus. Toisaalta koulujen ja päivähoitopaikkojen maineen voivat kuitenkin ottaa huomioon vain ne, joilla on varaa valita asuinpaikkansa.

Muuttoliikettä ja siihen liittyvää asuinalueiden segregoitumista selittäviin teorioihin on liitetty myös kulttuurinen näkökulma. Tällöin korostetaan elämäntapojen, kulutustyylien ja erilaisten arjen käytäntöjen merkitystä ja niihin liittyviä yksilön preferenssejä. Yksilön ratkaisut puolestaan muovaavat ympäristöä ja luovat samalla uutta sosiaalista todellisuutta (esim. Ilmonen 1997, 13–27). Fieldingin (1992, 202–203) mukaan henkilön habitus kiteytyy hänen tavassaan nähdä ja käyttää paikkoja. Muuttoaikeet saattavat syntyä alueen sosioekonominen rakenteen muuttuessa tai jonkun asukasta häiritsevän toiminnon sijoittumisesta alueelle.

3 KAUPUNKISEUTUJEN MUUTTOLIIKETUTKIMUKSISTA

3.1 Kaupunkiseutujen muuttovirroista maailmalla

Erilaisissa kaupungistumisprosesseissa muuttoliikkeen päävirrat heijastelevat vallitsevia muuttotrendejä, kun taas muuttoliikkeen ala- ja vastavirrat suuntautuvat samanaikaisesti vastakkaiseen suuntaan (esim. Li 1970 sekä Geyer ja Kontuly 1993). Hyvän esimerkin muuttovirtojen muutoksista tarjoaa Yhdysvalloissa 1990-luvulta 2000-luvulle tapahtunut kehitys. Yhdysvalloissa on menossa suuri asumistavan muutos, jonka taustat ovat muualla kuin talouskriisissä. Muuttajat, jotka etsivät parempaa elämänlaatua, ovat valmiita tinkimään tuloistaan, kun taas muuttajat, jotka liikkuvat työperäisistä syistä, eivät yleensä hyväksy tulojen vähenemistä (esim. Judson ym. 1999). Yhdysvalloissa työikäiset valitsivat uuden kotikuntansa eri perustein kuin lähellä eläkeikää olevat ja eläkeläiset. Muuttovirrat suuntautuivat toisen maailmansodan jälkeen kaupunkien vuokra-asunnoista maaseudun väljyyteen, mikä edesauttoi keskustojen slummitumista ja kiihdytti muuttoliikettä. Kehitys jatkui samansuuntaisena viisikymmentä vuotta. Noin kymmenen vuotta sitten muuttovirrat alkoivat pienentyä ja ovat nyt kääntyneet maaseudulta kaupunkiin. Keskiluokka ja varakas väestönosa muuttaa omakotitaloistaan takaisin kaupunkien keskustojen kerrostaloihin. Luottokriisiäkin suurempi muutosvoima löytyy väestönkehityksestä ja arvostusten muutoksista. Suurten maalle muuttaneiden ikäluokkien lapset ovat lähteneet kotoa ja isot talot ovat tehottomassa käytössä. Omakotialueilta puuttuvat peruspalvelut, polttoaineen kallistuminen, kasvavat remonttitarpeet ja ympäristön rappeutuminen ajavat myös eläkeikää lähestyviä omakoti-asujia takaisin kaupunkiin. (Saksa 2008)

Hyvät junayhteydet ovat mahdollistaneet suurkaupungeista ympäristön maaseudulle suuntautuvan muuton mm. Ruotsissa (esim. Westlund ja Pichler 1999). Valikoivan muuttoliikkeen on havaittu huonontavan Tukholman ongelma-alueiden asemaa entisestään (Andersson ja Bråmås 2004). Ongelma-alueille suunnatut kaupunkiohjelmataan eivät ole kääntäneet kehitystä. Kun erilaisilla kehittämisohjelmilla on pystytty parantamaan alu-

eiden asukkaiden asemaa ja he ovat löytäneet työtä, he myös muuttavat pois ongelma-alueilta. Muuttaneiden tilalle muuttaa pienempituloisia ja vähemmän koulutettuja asukkaita.

Englannin muuttoliikettä tutkineiden Fordin ja Championin (2000) mukaan muuttovirtojen valikoivuus on kaupunkien kehityksen kannalta ratkaisevan tärkeä asia. Hyvätuloisten asukkaiden muuttaminen kaupungeista johtaa väestön segregoitumiseen keskustan, esikaupunkialueiden ja ympäristön pikkukaupunkien kesken. Lontoon väestönkehityksessä näkyy myös liikenneyhteyksien merkitys. Championin (2006) mukaan Lontoon reuna-alueet ovat voittajia tarkasteltaessa koko kaupunkialueen nettomuuttoa. Kasvu kohdistuu hyvien liikennereittien varsille lisäten samalla pendelöintiä. Maahanmuuton vuoksi kaupungin keskusta-alueet kasvavat kuitenkin reuna-alueita nopeammin. Myös Pariisin kaupunkiseudun leviäminen on tapahtunut tähtimäisesti niin, että sakarat, joihin myös päämuuttovirrat suuntautuvat, muodostuvat uusien liikenneväylien ympärille (esim. Geyer 2002).

Kruijthoffin et al. (1992, 180–195) mukaan Hollannin suurissa kaupungeissa valikoiva poismuutto alkoi jo 1960- ja 1970-luvuilla. Parempituloisia muuttaa kaupungeista pois enemmän kuin mikä on heidän osuutensa väestöstä. Kaupunkiin muuttaa vastaavasti enemmän pienituloisia nuoria. Hollannin valikoiva muuttoliike on osittain seurausta kaupunkien funktiosta opetuksen ja kulttuurin keskuksina, osittain asuntorakenteesta ja yhä enenevässä määrin eriytyvistä elämäntyyleistä.

Hollannin neljän suurimman kaupungin, Amsterdamin, Rotterdamin, Haagin ja Utrechtin asukasluvut ovat vakiintuneet 1980-luvun puolivälin tasolle. Kaupunkien väestörakenteissa on kuitenkin tapahtumassa voimakkaita muutoksia valikoivan muuttoliikkeen seurauksena. Muutoksia tapahtuu etenkin etnisten ryhmien ja kotitaloustyyppien jakautumisissa sekä sosioekonomisissa rakenteissa. Ei-länsimaalaisten maahanmuuttajien määrä on vähentynyt jyrkästi 2000-luvun alun maahan-

muuttopolitiikan seurauksena. Tästä huolimatta suurten kaupunkien ei-länsimaalainen väestöosa kasvaa nopeammin kuin iäkkäämpi alkuperäisväestö. Jos kehitys jatkuu samansuuntaisena, ylittää kaupunkien etnisten ryhmien osuus pian 50 prosenttia asukasmäärästä, mitä pidetään psykologisesti merkittävänä rajana (Bontje ja Latten 2005).

Malmbergin ym. (2002) mukaan työhön liittyvät muuton motiivit ovat Pohjoismaissa, Suomea lukuun ottamatta, menettäneet merkitystään. Kaikissa Pohjoismaissa tärkeimpiä muuton motiiveja ovat edelleen sosiaalisiin syihin liittyvät tekijät. Norjalaiset ja suomalaiset muuttivat muita pohjoismaalaisia useammin lähemmäs sukulaisia ja ystäviä. Suomessa tosin sosiaalisten suhteiden huomioiminen muuton suuntautumisessa on yhä vaikeampaa työpaikkojen keskittyessä suurille kaupunkiseuduille. Suomessa ns. osaamisyhteiskuntaan siirtyminen näkyy muuttovirroissa ja niiden rakenteissa. 2000-luvun alkupuolen muuttovirrat ovat tämän kehityksen ilmentymiä: osaamiseen perustuvat tietoyhteiskunnan ammatit, tutkimus ja tuotekehitys ovat korostaneet myös väestön keskittymiskehitystä.

Nuoret muuttivat Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa kaupunkiseuduille. Maaseudulle muuttajat olivat keskimäärin hieman iäkkäämpiä. Norjassa ja Islannissa näitä eroja ei ollut juuri havaittavissa. Suomessa, Norjassa ja Tanskassa lapsiperheet muuttivat useammin maaseudulle kuin Ruotsissa. Suomessa ja Tanskassa pendelöitiin vähemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Suomalaisten nuorten ja opiskelijoiden muuttokäyttäytyminen poikkesi muista pohjoismaalaisista: kun muissa Pohjoismaissa nuoret muuttivat opiskelemaan ja asumaan isojen kaupunkien keskustoihin, Suomessa isojen kaupunkien keskustoihin muutettiin pikemminkin työn takia. Tutkimuksen tekijät arvelevat tämän johtuvan korkeakoulujemme muita Pohjoismaita voimakkaammasta hajasijoituksesta. (emt.) Erot johtunevat osaksi myös opiskelija-asuntojen erilaisesta sijoittamisesta aluerakenteeseen.

Maaseudulle asumaan haluavien suomalaisten osuus oli selvästi muita pohjoismaalaisia suurempi. Ruotsalaisvastaajista maaseudulle halusi kahdeksan, norjalaisista kahdeksan, islantilaisista kuusi ja tanskalaisista neljä prosenttia. Suomalaisista maalemmuutta harkitsi lähes 23 prosenttia. Toisaalta suomalaiset eivät itse ohjanneet muuttojaan siinä määrin kuin muut pohjoismaalaiset. Työn ja leivän perässä muuttaminen korostui Suomessa asumista-

son kohentamisen ja ympäristöseikkoihin perustuvien muuttojen sijaan. (emt.)

Pohjoismaisten kaupunkien ja kaupunkiseutujen muuttovirtojen suuntautumista em. tutkimuksen aineistojen keräämisen jälkeen voidaan tarkastella oheisesta kuvioista (kuva 2). Helsingin kaupunki on Oslon ohella Pohjoismaiden vetovoimaisin kaupunki maan sisäisellä nettomuutolla mitattuna. Helsinki sai nettomuuttoa vuonna 2008 noin 3 900 ja Helsingin seutu noin 2 700 henkilöä.

Nuorten muutto asutuskeskuksiin on tyyppillistä kaikissa Pohjoismaissa (Helve 2003, 231–239). Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan maaseutualueilla asuvien nuorten mielipiteitä kartoittaessa tutkimuksessa vastaajat pitivät maalla asuminen huonoina puolina heikkoja kulkuyhteyksiä, kauppa- ja vapaa-ajanviettopalvelujen niukkuutta sekä työmarkkinoiden suppeutta ja kaupungeja alhaisempaa palkkatasoa. Positiivisinta oli luonnon läheisyys, oma rauha ja turvallisuus. Tulevan asuinpaikan valinnassa painoivat eniten mahdollisuudet uralla etenemiseen. Myös kohtuuhintaisella asunnolla sekä jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksilla oli merkitystä (Paunikallio 1997, 114–121; ks. myös Paunikallio 2001).

3.2 Muuttovirroista Suomessa

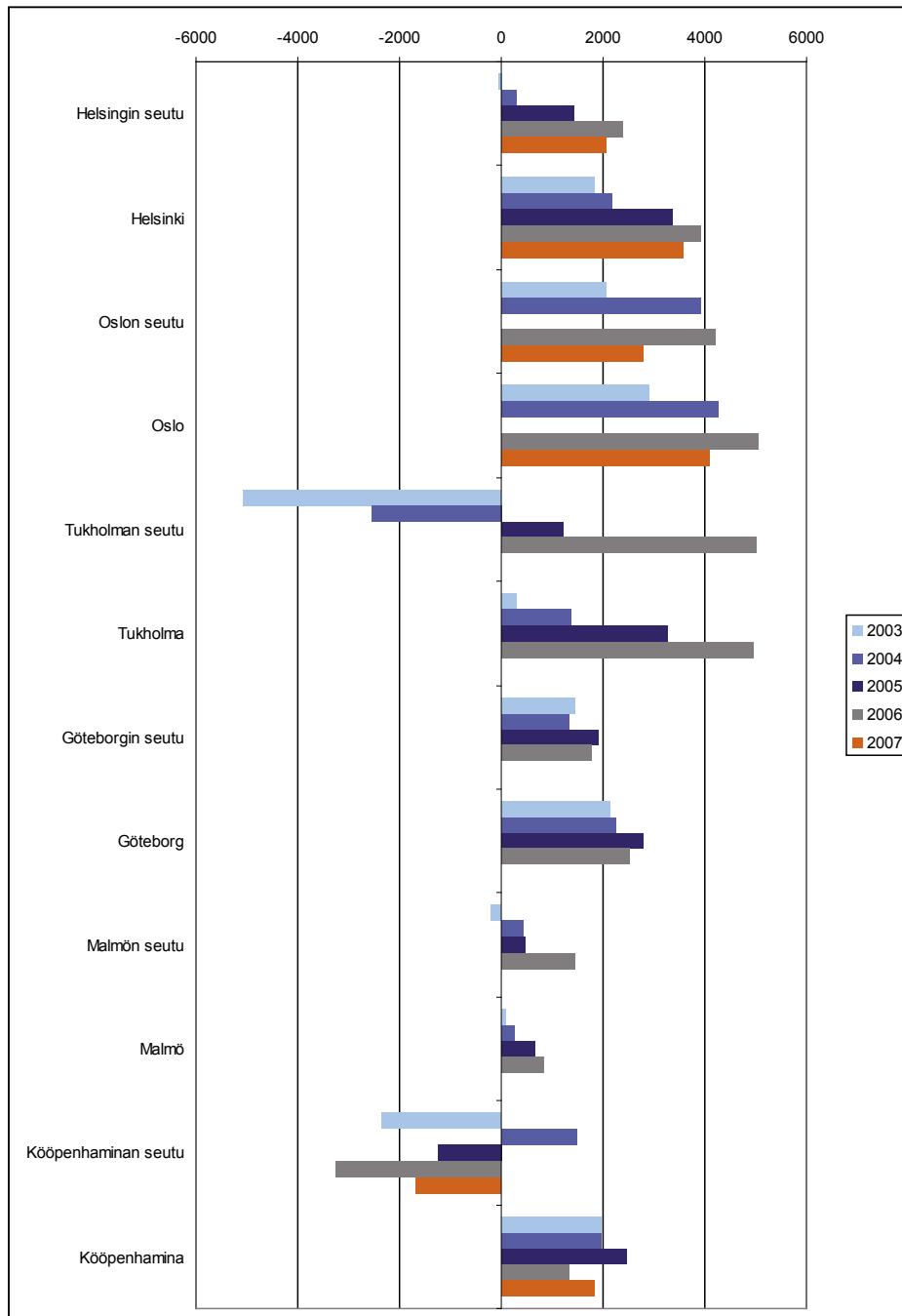
Suomessa on muutettu 2000-luvun kuluneina vuosina enemmän kuin koskaan aikaisemmin ja maassamuutto on aikaisempaa valikoivampaa. Vuosittain on tehty noin 900 000 muuttoja, joista suurin osa on lähimuuttoja saman kunnan tai seutukunnan alueella. Asumisperustaiset lähimuutot johtavat useista syistä valikoivaan muuttoliikkeen etenkin kaupunkiseutujen sisällä. Tampereen, Helsingin, Oulun, Turun, Jyväskylän ja Lohjan seutukunnat ovat saaneet eniten muuttovoittoa 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Kajaani, Raahe, Ylä-Savo, Kemi–Tornio ja Kehys-Kainuu ovat eniten muuttotappiosta kärsineitä seutukuntia.

Vetovoima- ja työntövoimatekijät tekijät poikkeavat toisistaan erilaisilla alueilla. Maaseudulta poismuuttoon liittyvät syyt (työntövoimat) ovat enimmäkseen toimeentuloon liittyviä perussyitä. Kaupungeista poismuuton motiivit (maalemmuuton vetovoimatekijät) liittyvät enimmäkseen elämänlaadun kohentamiseen (Heikkilä 2003).

Suuren muuttoliikkeen aikaan 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa muutettiin maaseudulta paremman elintason toivossa kaupunkeihin ja Ruotsiin. Laman jälkeen 1990-luvulla muutettiin suurempiin monipuolisten työmarkkinoiden keskuksiin. Kaupunkiin muuton todennäköisyyttä lisäävät nuoruus, perheettömyys, lapsettomuus, opiskelu, koulutusmahdollisuudet, työ ja urakehitysmahdol-

lisuudet sekä omat ja puolison työmahdollisuudet, työhön ja toimeentuloon liittyvät pakot, työhön liittyvä osaaminen (paikkasidonnainen henkinen pääoma) sekä maaseudun pitkät matkat ja huonot liikkumismahdollisuudet.

Konttajärven (2001) mukaan muuttoliikkeen trendi Suomessa on pääsääntöisesti ollut keskitettyä. Erityisesti 1970-luvulla sekä jälleen 1990-

KUVA 2. Eräiden pohjoismaisten kaupunkien ja kaupunkiseutujen nettomuutto vuosina 2003–2007.

luvun lopulla ja 2000-luvun alussa muuttoliike on suuntautunut yleisesti maaseudulta kaupunkiin ja ollut volyymiltaan erittäin voimakasta. Inhimillisellä pääomalla onkin taipumus kasaantua tietyille alueille ja yleensä kaupunkiseuduille. 1990-luvun loppupuolen kaupunkien läheisille maaseutualueille muuttaneisiin kohdistuneissa tutkimuksissa (Pekkanen 1996, Pekkanen et al. 1997, Mäntylä et al. 1998) tutkittiin maaseudulle muuttaneiden profiileja. Kaksi merkittävintä maallemuuttajaryhmää ovat mainittujen tutkimusten perusteella nuoret lapsiperheet ja vanhemmat keski-ikäiset, noin 50–55-vuotiaat, joilla lapset ovat jo muuttaneet pois kotoa ja eläkkeelle siirtyminen on lähellä. Helsingistä lähtevät omakotialueille 25–39-vuotiaat, keskiluokkaiset, perheelliset ihmiset. Puolella muuttajista on korkeakoulututkinto ja kaikilla on hyvät tulot (Vaattovaara 2006).

Valtioneuvoston kanslian toimeksiannosta on selvitetty työvoiman alueellisen liikkuvuuden esteitä ja kannustimia (Valtioneuvoston kanslia 2008). Tutkimuksen mukaan suomalaisten liikkuvuus on 1990-luvun puolivälin jälkeen jatkuvasti lisääntynyt. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on tehty yhteensä 2,6 miljoonaa kuntarajat ylittävää muuttoa. Näin mitaten muuttoliike on siis liikuttanut liki puolta väestöstä vuosikymmenen kuluessa. Samalla ajanjaksolla syntyi vain reilu puoli miljoonaa uutta suomalaista ja maan rajojen ulkopuolelta tuli noin 170 000 uutta asukasta. Vaikka maan sisäinen muuttoliike ei muuta väestön määrää koko maassa, alueellisesti sillä on suuri vaikutus; monella alueella muuttoliike on merkittävin väestökehitystä määräävä tekijä (esim. Nivalainen & Volk 2004).

Eurobarometrin (2006) mukaan EU-maiden keskiarvoon nähden suomalaiset sekä liikkuvat alueellisesti että vaihtavat työpaikkaa keskimääräistä useammin. Jossain vaiheessa elämäänsä alueiden välillä on muuttanut useampi kuin joka kolmas suomalainen. Myös Ruotsi ja Tanska ovat vastaavanlaisia korkean liikkuvuuden maita. Holmin ym. (2007) mukaan kaikista toiseen seutukuntaan pendelöinneistä noin 45 prosenttia liittyy Helsingin metropolialueeseen. Kaikista muutoista toiseen seutukuntaan noin 55 prosenttia liittyy Helsingin metropolialueeseen. Tyypillinen pendelöintimatka on 50–100 kilometriä.

Helsingin metropolialueella (Helsingin, Lohjan, Porvoon ja Riihimäen seutukunnat) työpaikkaomavaraisuus on koko maan korkein; siellä on

viitisen prosenttia enemmän työpaikkoja kuin työllisiä (Nivalainen 2006). Metropolialueellakin työpaikat ovat keskittyneet Helsingin seudulle ja nimenomaan Helsingin kaupunkiin. Helsingissä on 370 000 työpaikkaa, joista neljä kymmenestä on täytetty kaupungin ulkopuolella asuvalla (Myrskylä 2006). Pääkaupunkiseudun ja Helsingin seutukunnan sisällä pendelöintivirrat ovat koko maan suurimmat. Helsinkiin tulevissa ja sieltä lähtevissä pendelöintivirroissa on mukana joka kymmenes Suomen työllisistä. Kaikissa muissa metropolialueen seutukunnista työpaikkaomavaraisuus on alle 100. Esimerkiksi Lohjan ja Porvoon seuduilla työpaikkoja on liki neljännes vähemmän kuin työllisiä asukkaita. Näiden seutukuntien työpaikkaomavaraisuus on koko maan alhaisimpia. Riihimäen seudulla asuvista työllisistä liki puolella työpaikka on seutukunnan ulkopuolella. Porvoon ja Lohjan vastaava luku on yli 40 prosenttia. Hämeenlinnan, Lahden ja Lohjan moottoritiet, päärata ja Kerava–Lahti-oikorata ovat mahdollistaneet yhä kasvavat työmatkat ja pendelöintivirrat. Oikorata on tehnyt Lahdesta pääkaupungin metropolialueen pohjoisen kasvukeskuksen. Lahden ja pääkaupunkiseudun välillä pendelöiviä on jo noin viisituhatta. Useampi kuin kaksi kolmesta käyttää kuitenkin edelleen pääasiallisesti henkilöautoa. Vaikka pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin suuntautuva muuttoliike pienentyneekin tulevaisuudessa, tulee pendelöinti pääkaupunkiseudulle lisääntymään muualta maasta kehyskuntiin suuntautuvan muuttoliikkeen ja alueen suurien työpaikkaomavaraisuuserojen seurauksena.

Kyto et al. (2006) ovat tutkineet kaupungeista rakenteeltaan erilaisille maaseututyypeille kohdistuvien muuttovirtojen välisiä eroja. Lapsiperheen kasvava tilantarve suuntasi muuttoa eri tavalla kuin ekologisen elämäntavan tai terveysliikunnan harrastaminen. Kaupunkien lähikuntiin suuntautuva muutto erosi sekä rakenteeltaan että muuttosyiltään etenkin harvaan asutulle maaseudulle suuntautuvasta muutosta. Maallemuuttajien elämäntapa ja siihen sisältyvät arvostukset vaikuttivat ensisijaisesti asuin ympäristön valintaan, mutta tämän jälkeen asuin ympäristö muokkasi elämäntapaa ja vaikutti elämässä tärkeiksi koettuihin asioihin.

Broberg (2007) on tutkinut Uudenmaan muuttoliikettä valikoivuuden näkökulmasta. Tutkimuksen perusteella muuttoliike Uudenmaan kunnissa on ollut valikoivaa ja valikoinnissa näyttäytyy alueellinen kaava, jossa pääkaupunkiseudun kunnat

ovat olleet valikoinniltaan kehyskuntia heikom-
massa asemassa. Kehyskunnista pääkaupunkiseu-
dun läheiset kunnat ovat menestyneet etäisempiä
paremmin. Yleisesti Uudenmaan liiton kunnat
ovat näyttäneet valikoinniltaan suotuisammilta
kuin Itä-Uudenmaan kunnat. Sipoo on erottu-
nut huomattavasti muista kunnista suotuisalla
valikoinnillaan, kun taas Helsinki on ollut muut-
toliikkeeltään muita kuntia huomattavasti hei-
kommassa asemassa. Kehyskunnista Sipoon lisäksi
Nurmijärvi, Kirkkonummi ja Vihti ovat hyötynet
eniten valikoivasta muuttoliikkeestä, minkä lisäksi
edullisen valikoinnin joukkoon on liittynyt myös
etämmällä pääkaupunkiseudusta sijaitsevia kun-
tia. Pääradan varressa sijaitsevat kehyskunnat ovat
hyötynet valikoivasta muuttoliikkeestä muita
kehyskuntia vähemmän.

Vilkama (2008) on tutkinut maahanmuuttajien
asumisen alueellista sijoittumista ja etnisen segre-
gaation kehitystä pääkaupunkiseudulla. Tutkimus-
tulokset osoittavat, että pääkaupunkiseudulle on
muodostumassa asuinalueita, joiden väestöstä kas-
tava osuus on maahanmuuttajataustaisia ja tämä
kehitys on edennyt varsin systemaattisesti. Tulokset
osoittavat, että valtaväestön muuttopäätöksillä on
ollut keskeinen rooli maahanmuuttajien asumis-
keskittymien syntyprosessissa. Mitään kiihtyvää
ulosmuuttoa alueilta ei ole ilmennyt, mutta valta-
väestön tasainen ulosmuutto on ylittänyt selvästi
sisäänmuuton koko tarkastelujakson ajan 2000–
2005. Alueilta siis on muuttanut pois enemmän
valtaväestöä kuin sinne muuttaa sisään (myös Hel-
singin sisäistä muuttoa tarkasteltaessa, joka on ns.
nollasumma-peliä). Ikävakiointua muuttaneisuutta
tarkasteltaessa valtaväestö ja vieraskieliset asukkaat
ovat muuttaneet alueilta pois suhteellisen samaan
tahtiin, mutta valtaväestön sisäänmuutto on ollut
selvästi alhaisempaa. Nämä alueet ovat eräänlaisia
häviäjiä Helsingin muuttoliikkeessä (erityisesti
sisäisen muuton nollasummapelissä).

Häkkinen (2000) on tutkinut yksilön muutto-
päätöstä selittäviä tekijöitä laajalla paneeliaineis-
tolla, joka sisälsi seurantatiedot 350 000 työikäisen
henkilön muutoista ja aloillaan pysymisestä vuosina
1987–1997. Muuttopäätöksiä tarkasteltiin inhi-
millisen pääoman teorian näkökulmasta. Koulus-
asteen kohoaminen lisäsi muuttoalttiutta; yle-
män korkeakoulututkinnon suorittaneet muuttivat
noin 1,7 prosenttiyksikköä todennäköisemmin
kuin pelkän perusasteen suorittaneet. Analysoita-
essa yksilöominaisuuksien vaikutusta aluevalintaan

huomattiin, että Uudellemaalle ja Länsi-Suomeen
muuttaneet olivat todennäköisemmin keski- ja
korkea-asteen tutkinnon suorittaneita kuin henki-
löt, jotka eivät muuttaneet.

Muuttovirtojen valikoivuus liittyy talouden ja
muuttovirtojen voimakkuuden väliseen yhteyteen
(kuva 3). Kuntien välisen muuttoliikkeen voimak-
kuuden vaihtelu noudattelee selvästi vuosittai-
sia BKT:n muutoksia¹. Taloudellisen taantuman
aikana maan sisäinen muuttoliike vaimenee osaksi
huonontuneen työllisyystilanteen johdosta. Koko
vuonna 2008 bruttokansantuote kasvoi vain 0,9
prosenttia. Edellisen kerran bruttokansantuote on
vuositasolla kehittynyt yhtä heikosti vuonna 1993,
jolloin se laski 0,9 %.

Muuttovirroissa tapahtuu ajoittain muutoksia,
jotka osaltaan heijastavat kulloistakin yhteiskun-
nallista tilaa ja kehitystä (Korkiasaari ja Söder-
ling 1994; Kytö 1998 ja Okko et al. 1998). Ylei-
nen taloudellinen tilanne ja siihen liittyvien työ-
markkinoiden kehittyminen ovat myös säädelleet
muuttovirtojen voimakkuutta ja suuntautumista.
Koko maassamuuton muuttoalttius² on vaihdellut
huomattavasti; esimerkiksi vuonna 1985 luku oli
119 %, mutta vuonna 2000 jo 152 % (Söder-
ling 2002). Muuttovilkkaus kiihtyi edelleen 2000-
luvulla ollen tähänastisessa huipussaan 169 %
vuonna 2005. Vuonna 2007 muuttovilkkaus oli
163 % ja laski vuonna 2008 jo 156 %:een.

Asuntomarkkinoihin vaikuttavat yksittäiset
muutokset ovat heijastuneet etenkin kuntien sisäi-
sen muuttoliikkeen vilkkauteen (kuva 4). Tämä
pääasiassa ns. asuntomuutosta muodostuva lyhyen
matkan muuton laji vilkastui välittömästi raha-
markkinoiden vapauduttua ja vaimeni 1980-luvun
lopussa tapahtuneen asuntojen rajun hinnannou-
sun seurauksena. Asuntomuutto vilkastui jälleen
vuosina 1992 ja 1993, kun vuokra-asuntojen tar-
jonta lisääntyi ja asunnot sekä asuntoluotot halpe-
nivat. Vallitseva talouslama ja työmahdollisuuksien
puute hillitsivät kuitenkin vielä parin vuoden ajan
kasautuvia muuttopaineita, jotka alkoivat purkau-
tua vuosina 1994–95 sekä maassamuuttona että

1 Yhteiskunnan rakenteellisia muutoksia voidaan kuvata esimer-
kiksi bruttokansantuotteen määrän vaihteluilla. BKT-laskelma sisäl-
tää yksityiskohtaisia tietoja yli sadalta toimialalta, mm. teollisuusyri-
tysten tuotantomääristä, palkkamenoista ja raaka-aineiden käytöstä.
BKT ei kerro hyvinvoinnista tai varallisuudesta, vaan se kuvaa talou-
den toimeliaisuutta kunakin vuonna.

2 Muuttoalttius = koko maassamuutto = kuntien sisäinen + kun-
tien välinen muutto/keskiväkiluku tuhatta asukasta kohden.

etenkin kunnan sisäisenä muuttona. Muuttoliike ei kasvanut enää 1990-luvun viimeisinä vuosina, mutta kiihtyi taas 2000-luvun pienen taloustaantumän jälkeen.

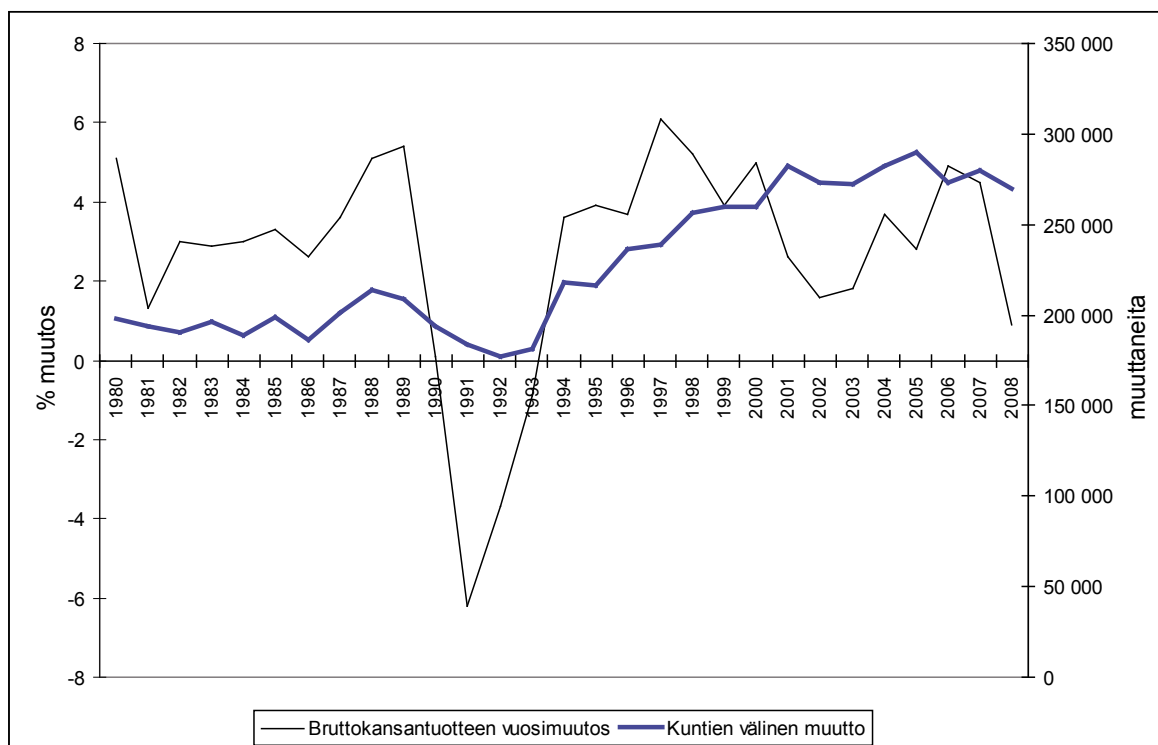
Vuonna 1980 Suomessa oli 464 kuntaa. Vuosina 1980–2000 kuntien lukumäärä pieneni noin kymmenellä kunnalla. Vuosina 2000–2008 kuntien lukumäärä väheni noin 40 kunnalla, mikä luonnollisesti siirtää osan kuntien välisestä muuttoliikkeestä kuntien sisäiseen muuttoliikkeeseen.

Muuttoliike kohtelee erilaisia kuntatyyppiä eri tavoin eri ajankohtina (kuva 5). Nettomuuton mukaan tarkasteltuna maaseutumaiset kunnat menettivät 1980-luvulla kaupunkiin tai taajaan asuttuihin kuntiin vuosittain muutamia tuhansia muuttajia. 1990-luvun alun taantumassa kaupunkien muuttovoitto pieneni koko muuttoliikkeen hidastuessa huomattavasti. Muutot kaupungeista kaupunkiin lisääntyivät eniten 1990-luvun loppupuolella, joskin myös muut alueiden väliset muuttovirrat kasvoivat. 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun ensimmäisinä vuosina kaupunkimaisten kuntien nettomuuttovoitto oli keskimäärin 10 000 asukasta vuodessa. Kymmenessä vuodessa

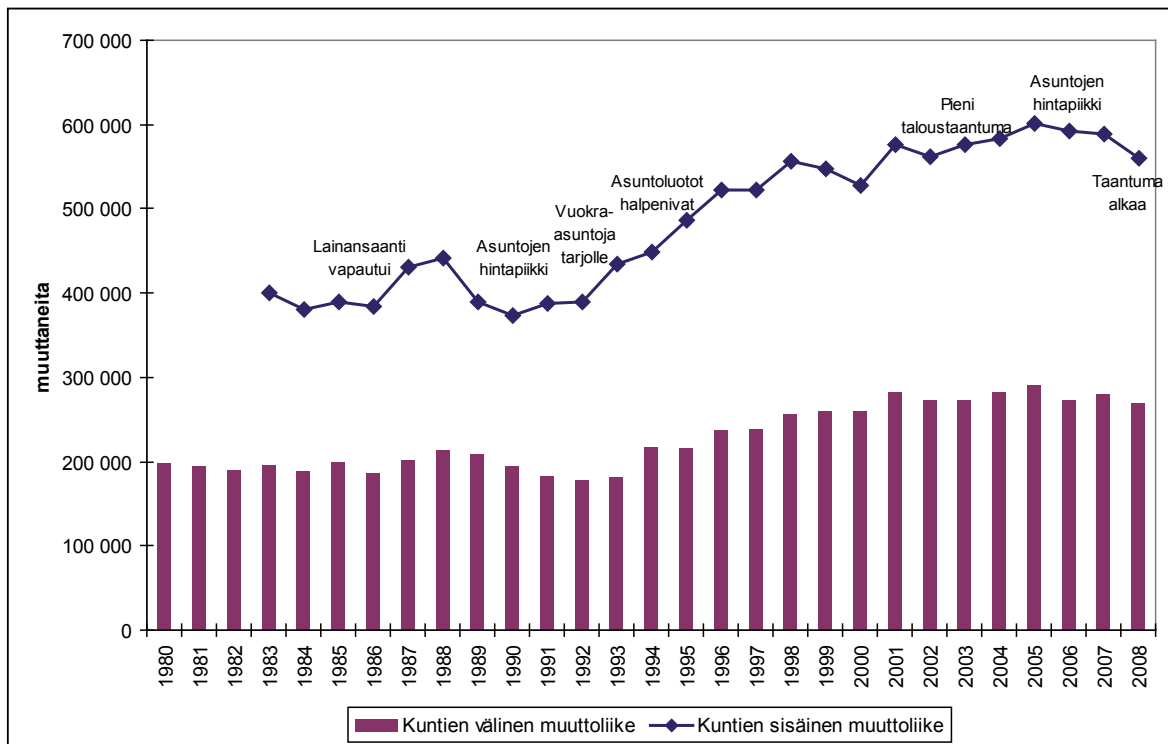
maaseutumaiset ja taajaan asutut kunnat menettivät kaupunkiin noin 100 000 muuttajaa.

2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana valtaosa muuttovirroista on kulkenut edelleen kaupunkimaisten kuntien välillä, mutta muuttovirtojen kasvussa näyttäisi tapahtuvan muutoksia. Eri alueiden välisten ja sisäisten muuttosuuntien ja -virtojen kehityksessä on ollut havaittavissa selviä trendejä ja toisaalta trendien orastavia muutoksia. Vuoteen 2001 jatkunut kaupunkien välisen muuttovirran kasvu pysähtyi samalla, kun muuttaminen maaseudulta kaupunkiin väheni. Vastaavasti muutot kaupunkimaisista kunnista maaseutumaisiin kuntiin lisääntyivät tasaisesti. Vuoden 2004 jälkeen muuttovirrat maaseutumaisista kunnista kaupunkimaisiin kuntiin alkoivat jälleen kasvaa ja myös taajaan asuttujen kuntien nettomuutto kääntyi positiiviseksi.

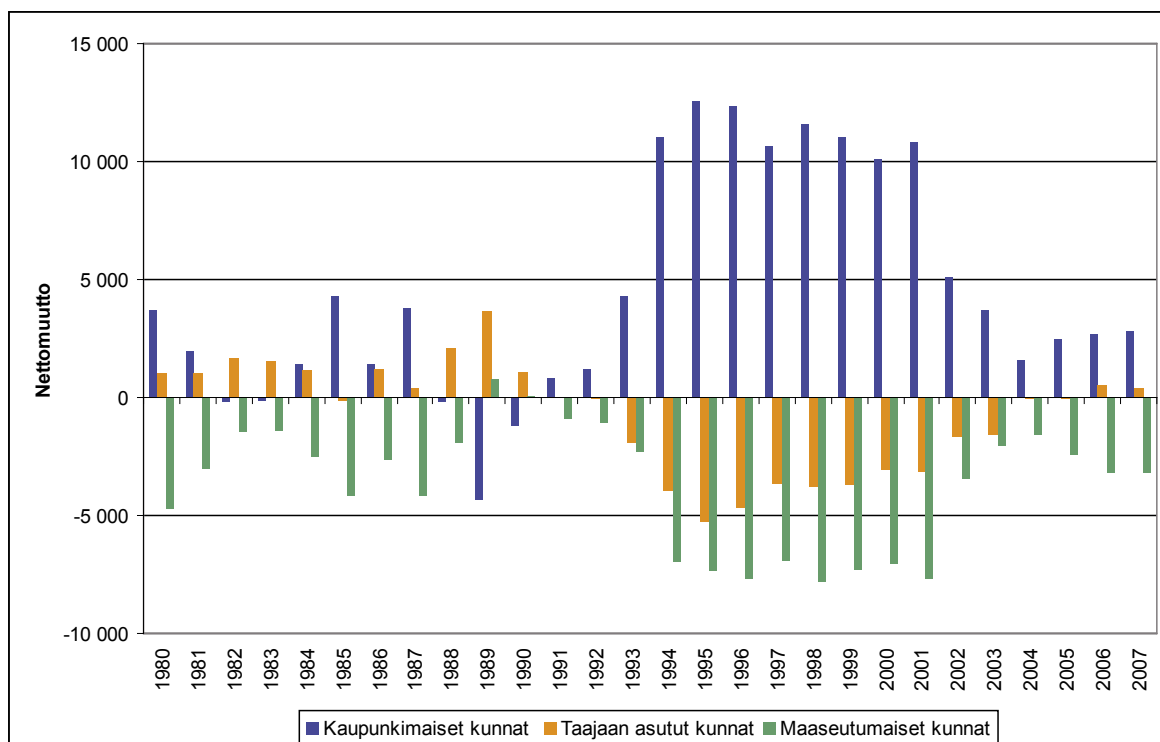
Kuntien palvelujen laadun ja saatavuuden on todettu vaikuttavan muuttajien asuinkunnan valintaan (esim. Kytö 1994 ja Kytö 1998). Kuntatasoisten tekijöiden ohella myös asuinalueen ominaisuudet, kuten sijainti, liikenneyhteydet, ympäristö, väestörakenne ja asuinalueen palvelut, ohjaavat

KUVA 3. Reaalisen bruttokansantuotteen vuotuiset muutokset ja koko maan kuntien välinen muuttoliike vuosina 1980–2008.

KUVA 4. Kuntien välisen ja kuntien sisäisen muuttoliikkeen vaihtelu ja tärkeimmät asuntomarkkinoihin vaikuttaneet muutokset vuosina 1980–2008 koko maassa.

KUVA 5. Eri kuntatyyppien nettomuutto vuosina 1980–2007 koko maassa.

muuttoa. Asuntotyyppiä pidetään kuitenkin tärkeimpänä sekä asuinkunnan että asuinalueen valintaa ohjaavana tekijänä (esim. Laakso 1995, 37).

Asunnon vaihto voidaan tällöin nähdä asunnosta saatavan kokonaisuhyödyn (place utility) kohottamistoimenpiteeksi. Kokonaisuhyöty mittaa tietyn yksilön tietystä asuinpaikasta saamaa tyydytystä ottaen huomioon sekä asunnon että sen ympäristön ominaisuudet että sijainnin muuhun aluerakenteeseen nähden.

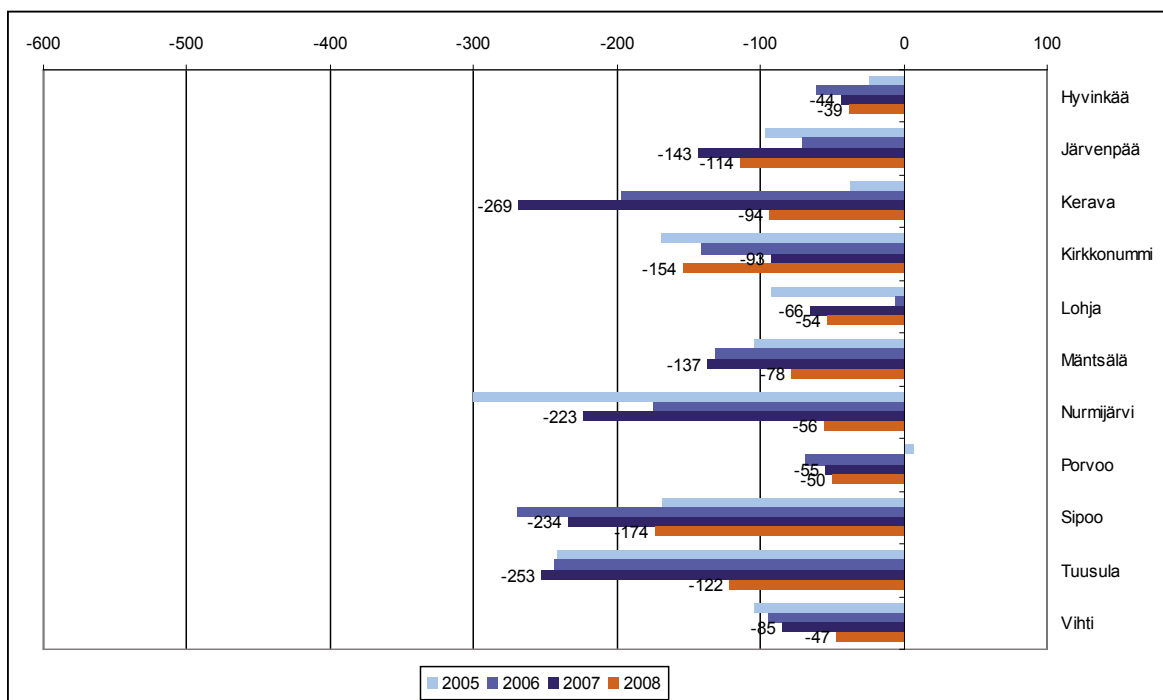
Suomalaisten asumistoiveita ja -ihanteita on tutkittu mm. ympäristöministeriön asukasbarometreissä (Strandell 1999 ja Strandell 2005). Asukasbarometri kertoo asuinalueiden toimivuudesta ja asumisviihtyvyydestä asukkaiden näkökulmasta yli 10 000 asukkaan taajamissa. Vuonna 2004 asunnon vaihtoa suunnitteli 20 % vastaajista, mikä oli 3,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 1998.

3.3 Muuttovirroista pääkaupunkiseudulla

Pääkaupunkiseudun kaupungeista ympäristökuntiin suuntautuvat muuttovirrat eroavat toisistaan ja vaihtelevat vuosittain (kuvat 6–8). Muuttovir-

tojen vaihtelua on kuvattu pääkaupunkiseudun kaupunkien ja ympäristökuntien nettomuuttolu-
vuilla vuosina 2005–2008. Lähes kaikki pääkaupunkiseudun kaupungit menettivät asukkaita lähes kaikkiin ympäristön tutkimuskuntiin vuosittain enemmän kuin saivat niistä muuttaneita tilalle. Helsingin ja Vantaan nettomenetykset jakautuvat lähes samankaltaisesti eri ympäristökuntien välillä. Espoo poikkeaa Helsingistä ja Vantaasta etenkin siinä, että Espoo menettää väestöä erityisesti Kirkkonummelle. Helsingin ja Vantaan muuttoliike suuntautuu tasaisemmin useampiin ympäristökuntiin. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin suuntautuvassa muuttoliikkeessä tapahtui vuoden 2008 aikana selvä muutos. Vielä vuonna 2007 pääkaupunkiseutu menetti ympäristökuntiin noin 4 600 asukasta enemmän kuin sai niistä. Vuonna 2008 nettomuuttotappio oli enää noin 3 200 henkilöä.

Helsinki ja Vantaa menettivät aiemmin asukkaita etenkin Nurmijärvelle, Tuusulaan ja Keravalle, mutta näiden kuntien vetovoima näyttää hiipuneen vuonna 2008. Helsinki menetti Vantaata enemmän asukkaita myös Sipooseen ja Mäntsälään. Myös Porvoon vetovoima näyttää hiipuvan. Koko pääkaupunkiseudun nettomuuttotappio Porvooseen vuonna 2008 oli vain nelisenkymmentä muuttajaa ja Espoo sai jo muuttovoittoa Porvoosta. Ainoastaan Kirkkonummi veti vuonna 2008 aiem-

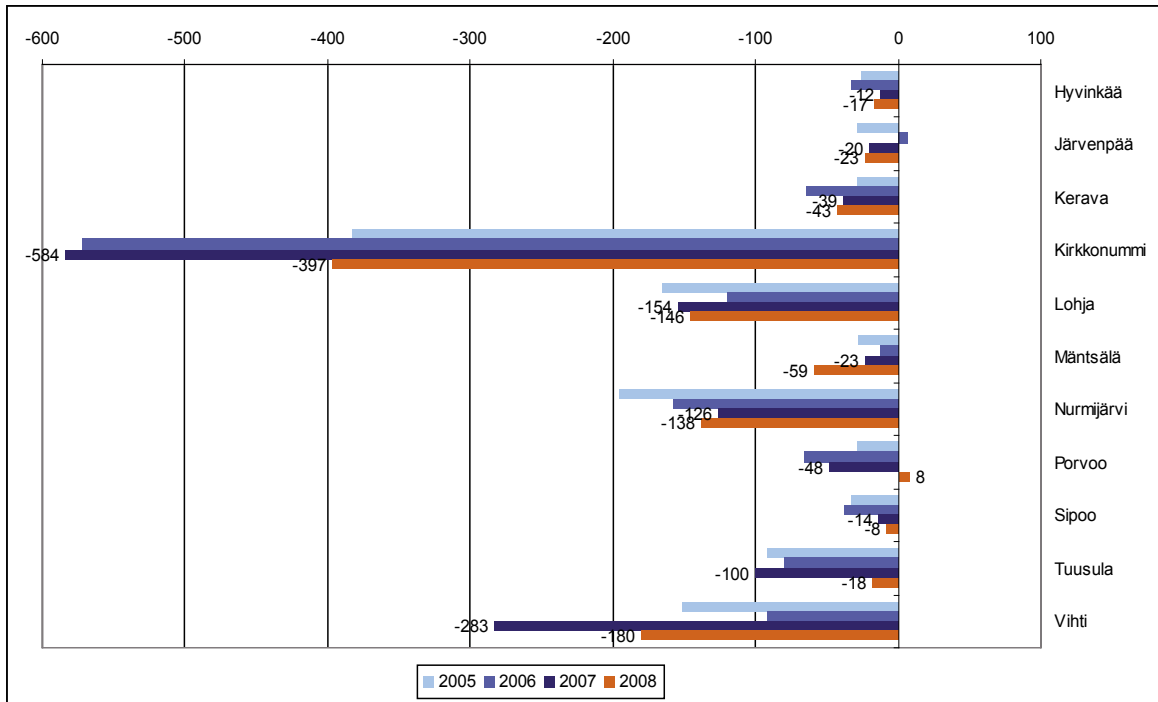

KUVA 6. Helsingin ja tutkimuskuntien nettomuutto vuosina 2005–2008.

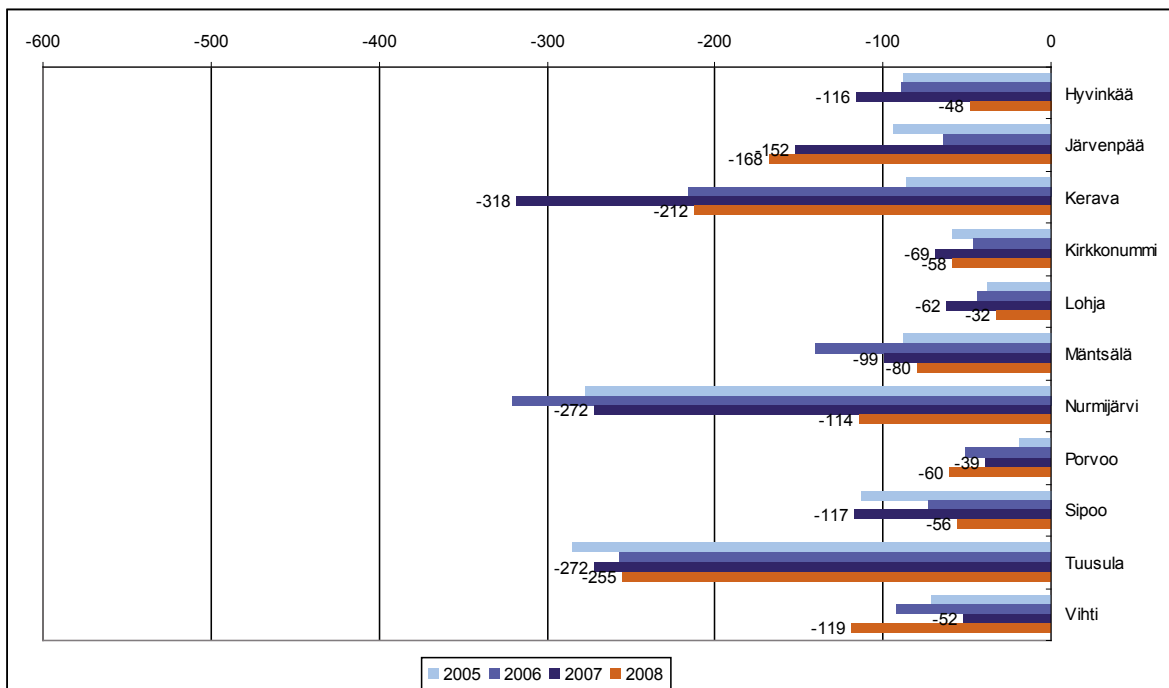
paa enemmän helsinkiläisiä, kun kaikkien muiden kehyskuntien vetovoima pieneni.

Helsinki menetti vuonna 2008 ympäristökuntiin enää noin 1 000 asukasta enemmän kuin niistä muutti Helsinkiin. Muuttotappio vuonna 2007

oli vielä noin 1 600 henkilöä. Vastaavasti Vantaan nettomuuttotappio vuonna 2008 oli noin 1 200 henkilöä, kun se vuonna 2007 oli noin 1 600 henkilöä.

KUVA 7. Espoon ja tutkimuskuntien nettomuutto vuosina 2005–2008.

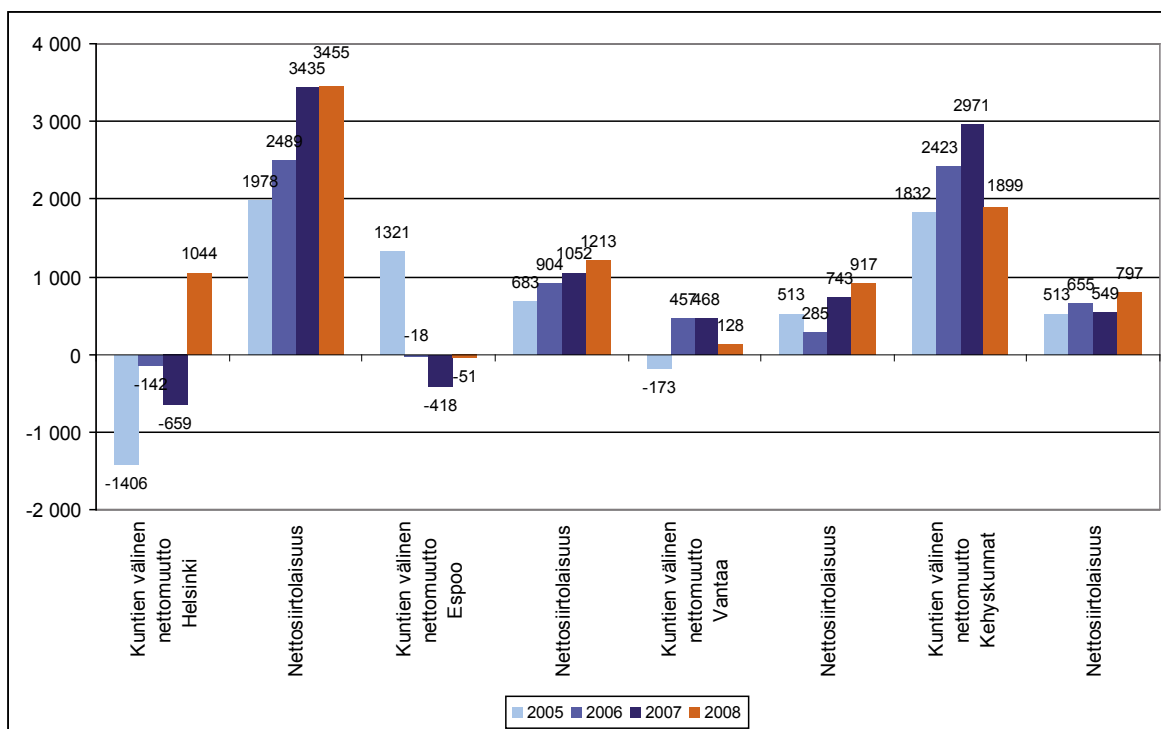

KUVA 8. Vantaan ja tutkimuskuntien nettomuutto vuosina 2005–2008.

Espoon muuttotappiosta valtaosa kohdistuu Kirkkonummelle. Koko nettomuuttotappiosta noin puolet koostuu Kirkkonummelle suuntautuvasta muutosta. Kirkkonummen vetovoimassa on kuitenkin tapahtunut suuria vuosittaisia muutoksia. Myös Vihti, Nurmijärvi ja Lohja vetävät espoolaisia, joskin näidenkin kuntien vetovoima on viime vuoden aikana hiipunut huomattavasti. Espoon nettomenetykset ympäristökuntiin oli vuonna 2008 noin 1 000 asukasta, kun se vuonna 2007 oli vielä noin 1 400 asukasta.

Pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien nettomuutosta saa hieman toisenlaisen kuvan, jos otetaan huomioon koko maan kuntien välinen nettomuutto ja nettosiirtolaisuus (kuva 9). Vaikka

pääkaupunkiseudun kaupungit menettävät nettomuuttona kukin vielä noin 1 000 asukasta vuodessa ympäristökuntiin, saavat ne muuttovoittoa muualta maasta. Helsinki voitti vuonna 2008 jo yli tuhat henkilöä kuntien välisessä nettomuutossa, Espoo menetti noin 50 henkilöä ja Vantaa voitti runsaat 100 henkilöä. Jos huomioidaan vielä nettosiirtolaisuus, kasvaa kolmen kaupungin yhteenlaskettu muuttovoitto vuonna 2008 noin 6 700 henkilöön, kun se vuonna 2007 oli noin 4 600 henkilöä. Pääkaupunkiseudun kehyskuntien muuttovoitto koko maasta vuonna 2008 oli enää noin 1 900 henkilöä, kun se vuonna 2007 oli vielä noin 3 000 henkilöä. Myös kehyskunnat saivat vuosittain hieman kasvanutta muuttovoittoa ulkomailta.

KUVA 9. Tutkimuskuntien ja koko maan kuntien välinen nettomuutto sekä nettosiirtolaisuus vuosina 2005–2008.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Aineistot

Tutkimusaineistot kerättiin pääkaupunkiseudun sisällä, muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin³ eli kehysalueelle muuttaneille suunnatuilla postikyselyillä. Tutkimuskuntien lähtö- ja tulomuuttajien määrät vaihtelevat suuresti, mikä asetti otoksen teolle useita haasteita. Tutkimuksen kannalta tärkeintä oli, että pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista saataisiin mahdollisimman edustava otos. Pääkaupunkiseudun ympäristön tutkimuskunnat valittiin niin, että ne edustavat mahdollisimman hyvin sellaisia kuntia, jonne muuttaa pääkaupunkiseudulta eniten väestöä ja joiden nettomuutto pääkaupunkiseudulta on mahdollisimman suuri. Tutkimuskunnat pyrittiin valitsemaan myös niin, että niistä osa olisi myös uusien suurien liikenneväylien varrella.

Muuttaneiden osoitteiden keräämiseksi väestötietojärjestelmästä tehtiin vuoden 2008 syksyllä, viikolla 46, viisi satunnaisotosta, jotka oli kohdistettu eri suuntiin muuttaneille 25–60-vuotiaille henkilöille. Pöimintojen alaikäraja valittiin opiskelijoiden poisrajaamiseksi aineistoista. Otoksiin pöimittiin yhteensä 3 165 pääkaupunkiseudun sisällä, muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneiden henkilöiden osoitetta. Otokset rajattiin vuoden 2008 tammi–lokakuun välillä muuttaneisiin. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneet ryhmiteltiin vielä kolmeen erilliseen otokseen, joihin kuului Helsingistä, Espoosta ja Vantaalta muuttaneita. Otokset suunniteltiin niin, että ne edustaisivat kaikkia tutkimusajankohtina kyseisiin muuttovirtoihin kuuluneita 25–60-vuotiaita henkilöitä. Lisäksi jokaiseen kohdekuuntaan muuttaneilta pyrittiin saamaan vähintään 30 vastausta, mikä mahdollistaisi kuntien keskinäisen tilastollisen vertailun. Kahden kunnan otoskoko oli suunniteltu perusjoukkoa suuremmaksi. Espoosta

Mäntsälään ja Sipooseen muuttaneiden otoskoko oli neljäkymmentä, mutta tutkimusaikana muuttaneita olikin vain runsas kolmekymmentä.

Otosten yhteenlaskettu vastausprosentti oli 42,2 prosenttia (liite 1). Vastausprosenttia voidaan pitää suhteellisen hyvänä, sillä suurelle yleisölle eli valikoimattomalle joukolle suunnatun kyselyn vastausprosentti jää yleensä 30–40 prosenttiin (Hirsjärvi ym. 1997). Jos huomioidaan etenkin otoksien koot ympäristökuntiin suuntautuneiden muuttojen perusjoukosta, voidaan saatua vastausten määrää pitää hyvänä, koska osassa kuntakohtaisten muuttovirtojen perusjoukoista oli mukana lähes kaikki muuttaneet kotitaloudet. Pääkaupunkiseudun sisäisen ja muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautuvan muuton otokset olivat määrällisesti suurempia, mutta suhteellisesti pienempiä kuin otokset kehyskuntiin suuntautuneesta muutosta.

Muuttovirtatutkimukseen vastanneet paikannettiin osoitteiden perusteella kartalle neliökilometrituuihin (kuva 10). Helsingissä vastaukset painottuvat kunnan länsi- ja eteläosaan, Espoossa itärajalle ja rannikolle. Vantaalla vastauksia tuli eniten junaratojen varrelta, minne asutuskin keskittyy. Pääkaupunkiseudun kehyskunnissa vastaukset ovat jakautuneet alueellisesti hajanaisemmin, joskin pääteiden ja junaratojen vaikutus näkyy myös siellä. Eniten vastauksia on saatu päätaajamista, mutta esimerkiksi Nurmijärveltä, Sipoosta ja Vihdistä myös sivutaajamista ja haja-asutusalueilta.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Aineisto koodattiin ja analysoitiin SPSS-tilasto-ohjelmalla. Tutkimusaineiston analysoinnissa käytettiin frekvenssianalyysijä, ristiintaulukointeja, monimuuttujamenetelmiä ja korrelaatioanalyysijä. Tulokset testattiin kahden riippumattoman otoksen keskiarvotestillä tai varianssianalyysillä. Jos muuttuja oli kaksiluokkainen, käytettiin keskiarvojen erojen testauksessa kahden riippumatto-

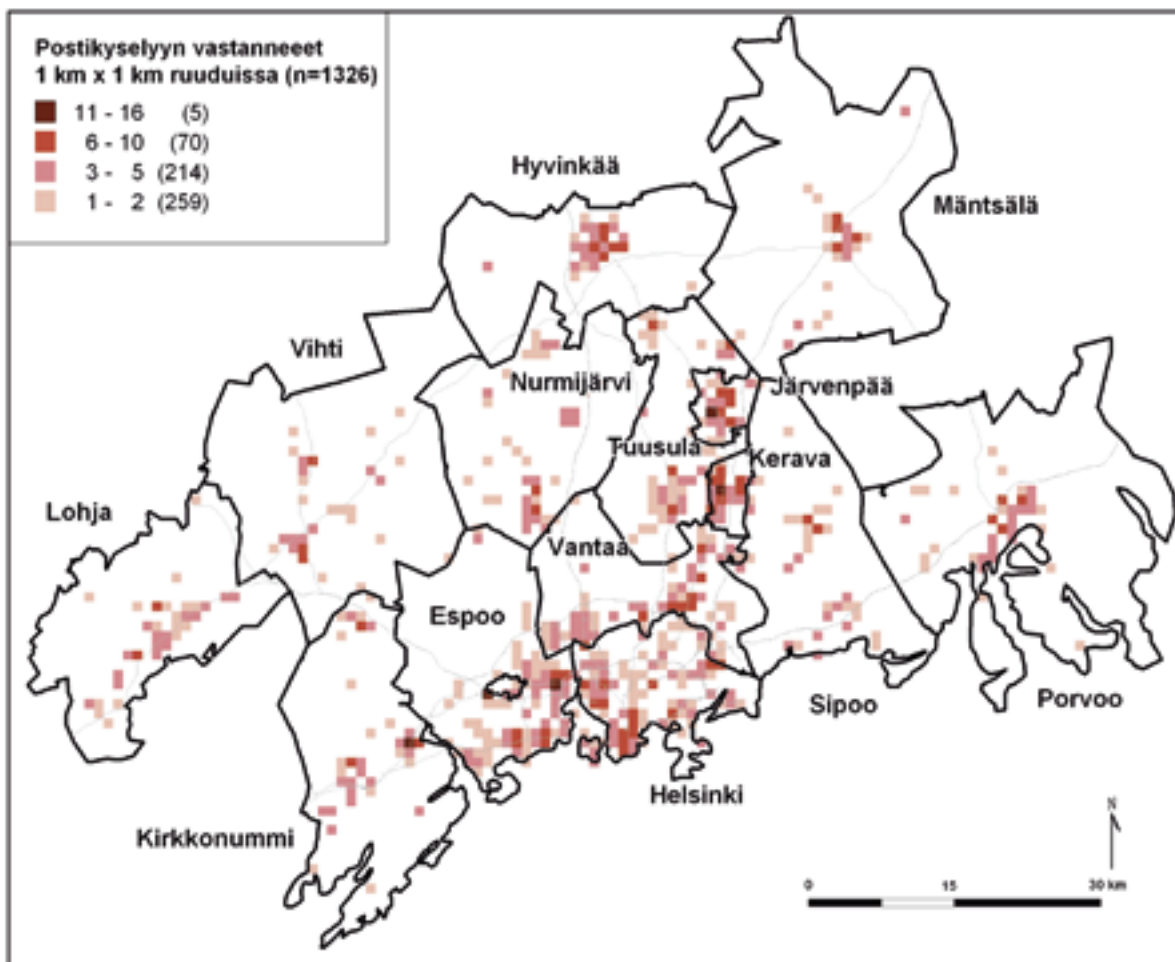
³ Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Lohja, Mäntsälä, Nurmijärvi, Tuusula, Porvoo, Sipoo ja Vihti.

man otoksen keskiarvotestiä. Useampiluokkaisten muuttujien luokkien keskiarvojen erot testattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä ja Tamhanen T2- ja Mann-Whitneyn testeillä. Mahdollisuuksien mukaan riippuvuutta kuvataan myös Pearsonin korrelaatiokertoimilla.

Faktorianalyysin kolme vaihetta ovat faktorointi, rotaatio ja tulkinta. Faktoroinnilla tarkoitetaan faktorimatriisin estimointia, ts. faktoreiden muodostamista alkuperäisestä muuttujajoukosta. Rotaatioksi nimitetyn tekniikan avulla pyritään löytämään sellaiset faktorit, joille voidaan antaa mahdollisimman selkeä tulkinta. Tulkittaviksi valitaan tavallisimmin ne faktorit, joiden ominaisarvo on suurempi kuin yksi. Käytettyjen faktorien

lukumäärä on tarvittaessa rajoitettu enintään kahdeksaan kappaleeseen, vaikka niiden ominaisarvo olisikin ykköstä suurempi. Tämän lisäksi ehtona on pidetty sitä, että kukin faktori lisää ”kokonais selitysasetta” oleellisesti, esimerkiksi vähintään 5 %:lla. Muodostettaessa faktoreita pyritään siihen, että muuttujat latautuvat voimakkaasti yhdelle faktorille ja heikosti muille. Faktorille sijoitettavan muuttujan ns. faktorilatauksen tulisi myös olla mahdollisimman lähellä ykköstä (miehellään vähintään 0,5) ja muiden muuttujien latausten lähellä nollaa.

Tämän tutkimuksen faktorianalyysissä saatuja faktoreita voidaan luonnehtia aineiston alkuperäisten muuttujien taakse kätkeytyviksi piilomuuttu-

kuntarajat, tiestö © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 10. Pääkaupunkiseudulla, pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneet ja kyselyyn vastanneet tulokunnittain ja neliökilometriruuduittain.

jiksi. Jos tutkimusaineistossa on esimerkiksi suuri joukko elämänarvoihin liittyviä väittämiä, voidaan faktorianalyysin avulla tutkia, muodostuuko näistä yhtenäisiä arvoulottuvuuksia, joille voidaan antaa jokin sanallinen tulkinta. Faktorianalyysia käytetään kyselyaineiston tiivistämiseen niin, että muuton syitä, uuden asuinalueen vetovoimatekijöitä ja elämänarvoja kuvaavat suuret kysymyspatteristot tiivistetään faktoreiksi, jotka kuvaavat aineistoa alkuperäisiä muuttujia laveammin. Faktorianaalyytit tehtiin osittain koko aineistolle ja osittain muuttovirtojen mukaan.

Faktorianaalyyseistä saadaan mallin kokonais-selitysaste eli se, kuinka monta prosenttia saatu malli selittää käytettyjen muuttujien kokonaisvaihtelusta. Tässä tutkimuksessa saatujen mallien selitysasteet vaihtelevat 40 %:sta 60 %:iin, joita on pidettävä melko hyvinä, joskaan mahdollisimman suuri selitysaste ei ole tässä yhteydessä itsetarkoitus. Varimax-rotatoiduissa faktorimatriiseissa esitetään saadut faktorit ja yksittäisten muuttujien selitys-

osuudet. Käytettyjen mallien faktoreista tehdään myös tiivis tekstitulkinna.

Tutkimuksessa hyödynnetään myös karttapohjaista paikkatietojärjestelmää (GIS), minkä ansiosta aineistot voidaan kytkeä alueelliseen kontekstiin. Tämä mahdollisti tulosten monipuolisen analysoinnin ja havainnollisen esittämisen. Postikyselyyn vastanneet paikannettiin osoitetietojen perusteella kartalle, missä otettiin huomioon vastausten tietosuoja. Alle 10 asukasta sisältäneissä ruuduissa olleet vastaukset on poistettu kartoista. Tietosuojauksen jälkeen paikannettuja vastauksia oli 1 326 eli vain muutama kymmenen vähemmän kuin koko aineistossa. Kartta-analyysit on esitetty sekä kunnittain että yhden neliökilometrin ruudukolla. Kartat ovat teemakarttoja, joissa esitettävää ilmiötä havainnollistetaan muuttuvilla väripinnoilla. Väri määräytyy kussakin kunnassa tai ruudussa sijaitsevien havaintoyksiköiden keskiarvojen perusteella. Luokitukset on tehty pääsääntöisesti tasaisin luokkavälein.

5 TULOKSIA

5.1 Pääkaupunkiseudun muuttovirtojen kehittyminen

5.1.1 Mistä minne?

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää pääkaupunkiseudun muuttovirtoja, niihin vaikuttavia tekijöitä sekä jäsentää muuttovirtoihin liittyviä kulutajatyyppejä elämäntilanteineen ja -tapoineen. Seuraavassa kuvataan ensin pääkaupunkiseudun muuttajien asumisuria, muuttokokeneisuutta ja vaihtoehtoisten muuttokohteiden määriä. Pääosa tutkimustuloksista esitetään muuttovirroittain, jotka ovat

- 1) pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneet (n=235)
- 2) muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet (n=292)
- 3) Helsingistä kehyskuntiin muuttaneet (n=350)
- 4) Espoosta kehyskuntiin muuttaneet ja (n=229)
- 5) Vantaalta kehyskuntiin muuttaneet (n=232).

Postikyselyn koko mahdollistaa muuttovirtojen tarkastelun myös yksityiskohtaisemmalla muuttovirtajaolla. Osa tuloksista on esitetty ja analysoitu myös seuraavalla muuttovirtajaolla, joka mahdollistaa etenkin pääkaupunkiseudun kehysalueen kuntakohtaisen tarkastelun:

- 1) Espoosta ja Vantaalta Helsinkiin (n=85)
- 2) Helsingistä ja Vantaalta Espooseen (n=82)
- 3) Helsingistä ja Espoosta Vantaalle (n=66)
- 4) Muualta Suomesta Espooseen (n=84)
- 5) Muualta Suomesta Helsinkiin (n=119)
- 6) Muualta Suomesta Vantaalle (n=85)
- 7) Pääkaupunkiseudulta Hyvinkäälle (n=73)
- 8) Pääkaupunkiseudulta Järvenpäähän (n=73)
- 9) Pääkaupunkiseudulta Keravalle (n=89)
- 10) Pääkaupunkiseudulta Kirkkonummelle (n=89)
- 11) Pääkaupunkiseudulta Lohjalle (n=66)

- 12) Pääkaupunkiseudulta Mäntsälään (n=67)
- 13) Pääkaupunkiseudulta Nurmijärvelle (n=71)
- 14) Pääkaupunkiseudulta Porvooseen (n=79)
- 15) Pääkaupunkiseudulta Sipooseen (n=58)
- 16) Pääkaupunkiseudulta Tuusulaan (n=90)

5.1.2 Muuttajien asumisurat

Muuttokokemuksen on todettu lisäävän muuttamisen todennäköisyyttä ja muuttoprosessin tuntemisen helpottavan uudelleen muuttamista. Jotkut saattavat olla herkkiä muuttamaan usein. Pendelöijät ovat muita alttiimpia muuttamaan. Toisaalta pendelöinti voi toimia myös muuton substituutina. Asuntokunnan koon kasvu lisää muuttoalttiutta muuttaneiden asumistarpeiden kautta. Kouluikäiset lapset vähentävät muuttoalttiutta, koska kouluun ja ystäviin on syntynyt siteitä. (Nivalainen 2002) Seuraavassa on tarkasteltu muuttajien asumisuria syntymäkuntien alueellisen hajonnan, aiempien asuinkuntien ja harkittujen vaihtoehtoisten asuinkuntien lukumäärien kautta.

Perheiden elämänvaiheet vaikuttavat merkittävästi muuttoaktiivisuuteen ja työelämään osallistuvuuteen. Perhe-elämän alkuvaiheessa muutot ovat puolisoiden tarpeiden yhteensovittamista ja aktiivisen muuton aikaa. Ensimmäisen lapsen tultua kolmen vuoden ikään pyritään aktiivisesti kohti lapsiystävällistä ympäristöä aina kouluikään asti, jolloin puolestaan aluesidonaisuus kasvaa. Vanhimman lapsen tultua teini-ikään on heidän tarpeet ratkaisevia muuttopäätöksenteossa. Perheen lasten muuttaessa pois kotoa alkaa puolisoiden alueellisten tarpeiden uudelleen arviointi. (Yousfi 2005, 136.) Perhetyypin lisäksi keskeinen vaikut-

tava tekijä on viimeisimmän työsuhteen kesto ja asuinkunnan kuntatyyppi eli kuinka kaupunkimaisessa kunnassa asuu (emt. 111–116).

Koska tutkimus kohdistettiin 25–60-vuotiaille henkilöille, ovat vastanneiden muuttourat jo huomattavasti pidempiä ja muuttojen määrä korkeampi kuin koko väestöllä keskimäärin. Vastaajien taustaprofilia syntymäkunnittain tarkasteltaessa voidaan huomata, että pääkaupunkiseudun alueelle tai alueella muuttaneet ovat lähtöisin eri puolilta Suomea (kuva 11). Muuttajia on kotoisin lähes kaikista Suomen nykyisistä, vuoden 2009 mukaisista kunnista. Runsas kaksikymmentä prosenttia oli syntynyt Helsingissä ja noin viisi prosenttia Vantaalla ja saman verran Espoossa. Syntymäpaikat keskittyivät kaupunkiseuduille, missä asukkaitakin on eniten.

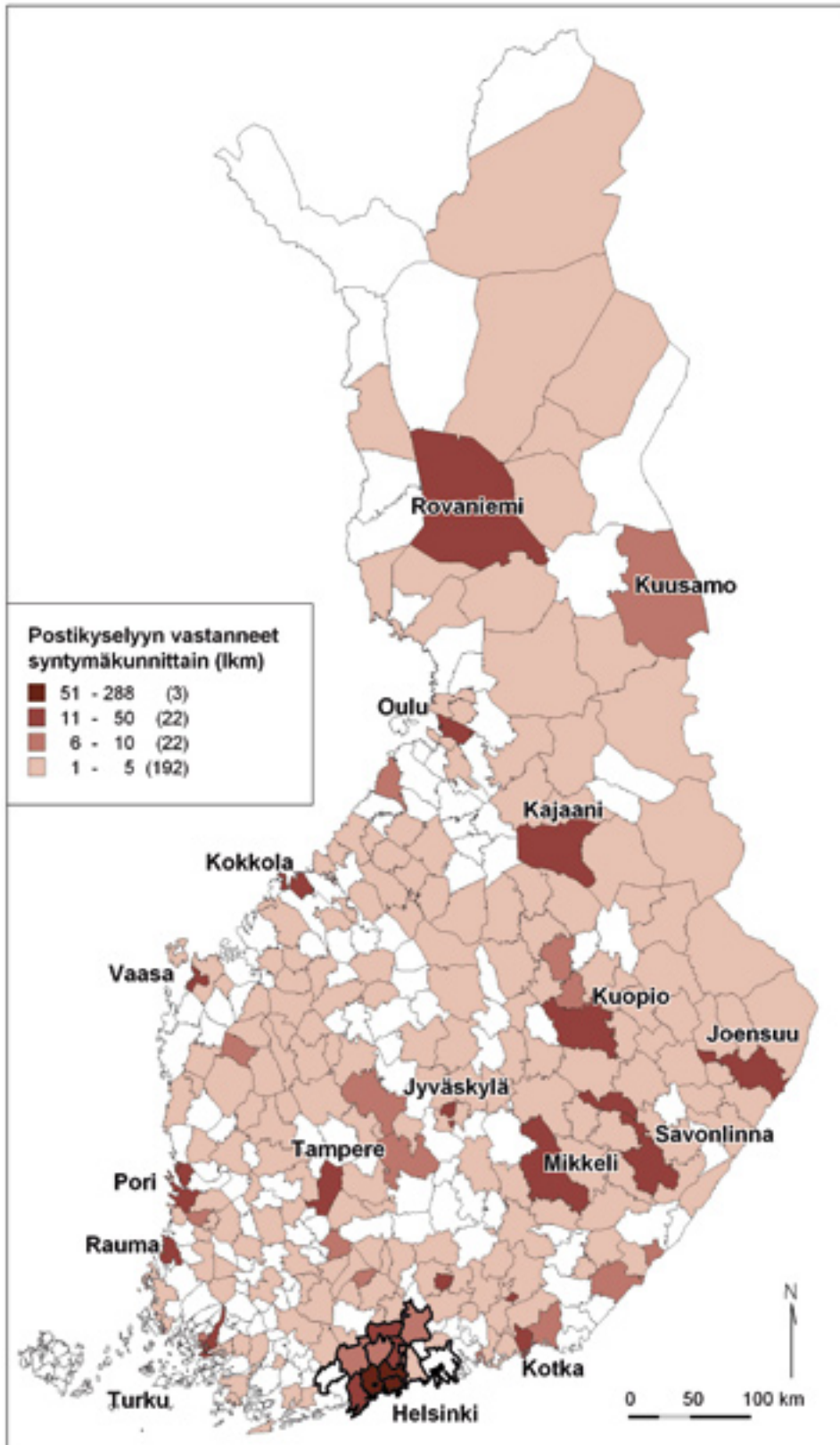
Tulomuuttajien syntymäkuntien kirjon määrää voidaan kuvata myös keskimääräistä syntymäkuntien lukumäärää kuvaavalla luvulla (kuva 12). Mitä suurempi keskiarvolukema on ja mitä tummempi väri kunnan alueella on, sitä useampia syntymäkuntia on myös vastaajien joukolla. Keskiarvoluku on saatu jakamalla koko kunnan alueelle muuttaneiden vastaajien syntymäkuntien määrä kyselyyn vastanneiden lukumäärällä. Kuvassa on esitetty myös Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla vastaajista syntyneiden osuudet ja jakautuma tutkimuskunnittain. Sipooseen ja Espooseen muuttaneet ovat syntymätaustaltaan muihin alueen kuntiin muuttaneita yhtenäisempi joukko. Lohjalle, Keravalle ja Järvenpään muuttaneet hajautuivat syntymätaustaltaan monipuolisemmin eri puolille Suomea. Tuloksessa on viitteitä alueellisesta eriytymisestä, jossa Helsingin, Espoon, Kirkkonummen ja Sipoon kuntien muodostamalle rannikkoalueelle muuttaneet ovat syntyneet useimmin pääkaupunkiseudulla kuin muualle Helsingin seudulle muuttaneet.

Kuvan 12 ympyrädiagrammin koko kuvaa pääkaupunkiseudulla syntyneiden osuutta postikyselyyn vastanneista tulomuuttajista. Vantaalle muuttaneissa postikyselyyn vastanneissa ei ole juuri lainkaan Espoossa syntyneitä eikä Sipooseen muuttaneissa puolestaan ole Vantaalla syntyneitä. Myös muissa pääkaupunkiseutua ympäröivissä tutkimuskunnissa syntyperäisten helsinkiläisten osuus muodostaa tulomuuttajien enemmistön. Vantaalle muuttaneissa on suhteellisesti vähemmän pääkaupunkiseudulla syntyneitä muuttajia kuin Helsinkiin muuttaneissa. Espooseen muuttaneissa pääkaupunkiseudulla syntyneitä tulomuuttajia on yli puolet, joista suurin osa on syntyperäisiä helsinkiläisiä. Lohjan ja Mäntsälän tulomuuttajista vain

pieni osuus on syntynyt pääkaupunkiseudulla ja suurin osa heistäkin on syntyperäisiä helsinkiläisiä. Myös Hyvinkäälle muuttaneita pääkaupunkiseutulaisia on vähän; puolet heistä helsinkiläisiä ja toinen puoli vantaalaisia ja espoolaisia. Reunakunnista ainoastaan Porvoossa pääkaupunkiseudulla syntyneiden osuus on hieman suurempi kuin muissa yhtä kaukana sijaitsevilla tutkimuskunnissa.

Syntymäkuntien lisäksi muuttajien asumisuria voidaan kuvata muuttajien aiempien asuinkuntien lukumäärällä (kuva 13). Asumisurien erilaisuus näkyi tällä tavalla kuvattuna myös muuttovirtojen välisissä eroissa. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden kokemus kaupunkiasumisesta oli suurempi kuin muihin muuttovirtoihin kuuluvilla. Viidennes alueen sisällä muuttaneista oli asunut sekä Helsingissä että Espoossa ja Vantaalla. Muualta Suomesta muuttaneista peräti 67 prosenttia oli asunut aiemmin jossain pääkaupunkiseudun kunnassa. Joka kymmenes oli asunut jossain pääkaupunkiseudun ympäristökunnassa. Suurin osa pääkaupunkiseudulle muuttavista on eräänlaisia paluumuuttajia. Kuitenkin vain muutama prosentti vastaajista oli asunut sekä pääkaupunkiseudulla, ympäristökunnissa että muualla Suomessa. Seuraava muuttokuvaus edustaakin pientä vähemmistöä muuttojen määrässä ja suuntautumisessa:

”Mä olen syntynyt Helsingissä ihan tossa Hämeentiellä. Kaupungin keskustassa asuttiin pienessä kerrostaloyksiossä. Siellä me asuttiin ensimmäiset 7–8 vuotta ja sieltä muutettiin Espooseen tällaiseen kerrostaloon kaksioon. Siellä asuttiin sitten 5 vuotta. Sieltä muutettiin Pieksämäkeen Keski-Suomeen, äiti oli sieltä kotoisin. Siellä asuttiin rivitalokaksiossa kunnes mä täytin 18 vuotta. Sieltä mä lähdin Kuopioon opiskelemaan ja siellä sitten erilaisissa opiskelija-asunnoissa sekä sitten ihan kaupungissa ja sitten yksityisellä vuokralla. Sieltä sitten mä olen muuttanut ja vähän siellä sun täällä asunut. Mä olin välillä 2 vuotta Englannissa töissä ja muutin takaisin Suomeen. Sieltä olen muuttanut Kuopion kautta Helsinkiin. Asunut kerrostaloissa kaksiossa, kolmioissa ja nyt sitten ollaan asuttu mun avomiehen kanssa paritalossa viimeinen vuosi. Kerrostaloasumisen jälkeen tuolla Lautasaaressa eli nyt me asutaan Espoossa tällä hetkellä.” Helsingistä Espooseen muuttanut nainen, 34 v.

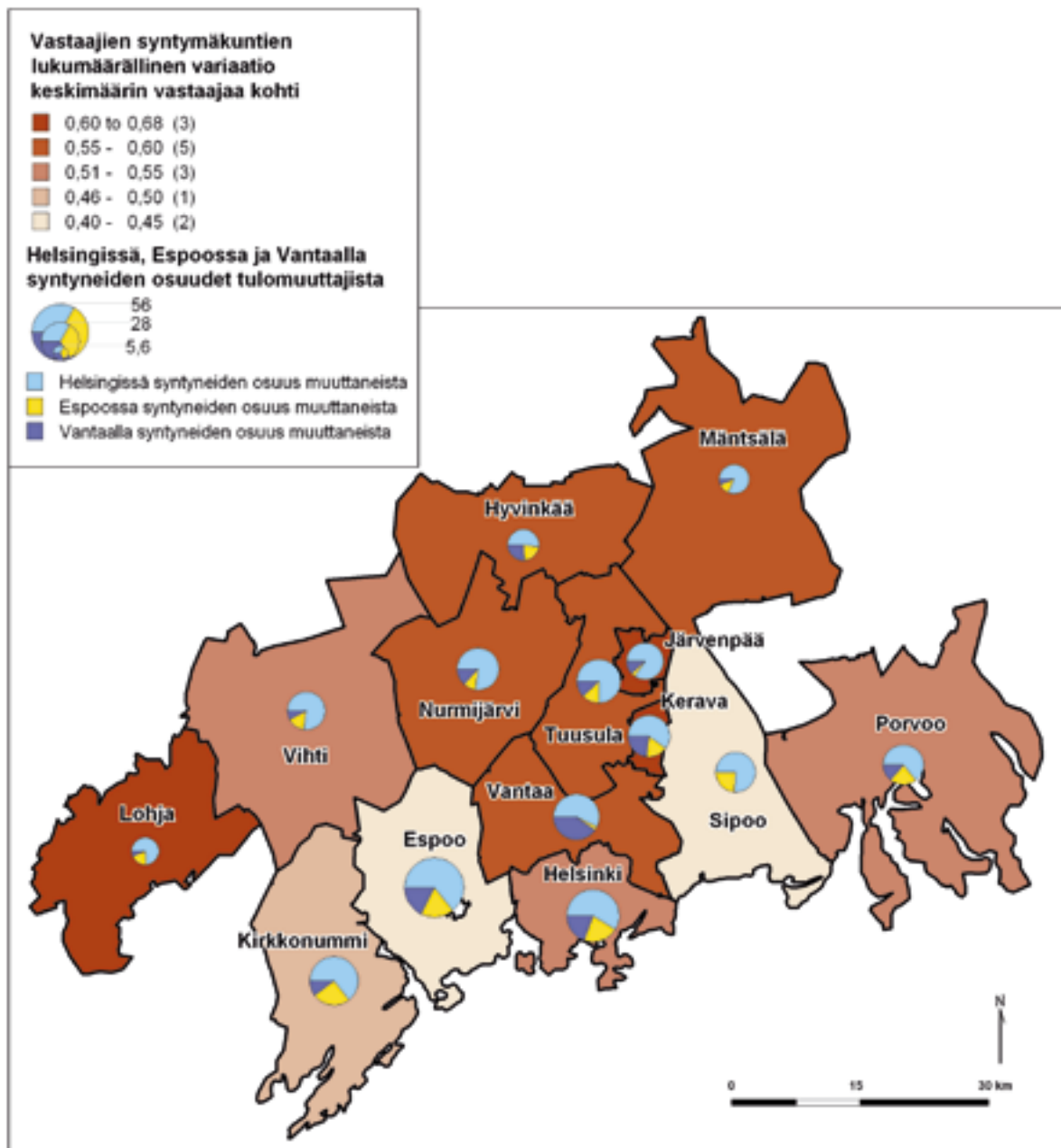
kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 11. Postikyselyyn vastanneiden lukumäärät syntymäkunnittain.

Seuraavassa on tarkasteltu viimeisen muuton aikana tapahtunutta asuinalueen tyyppin mahdollista vaihtumista (kuva 14). Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneista kaupungin keskustassa asuneista lähes 90 % muutti esikaupunkialueelle tai lähioh. Toisaalta esikaupunkialueilta tai lähiohstä muutti kaupungin keskustaan lähes sama määrä

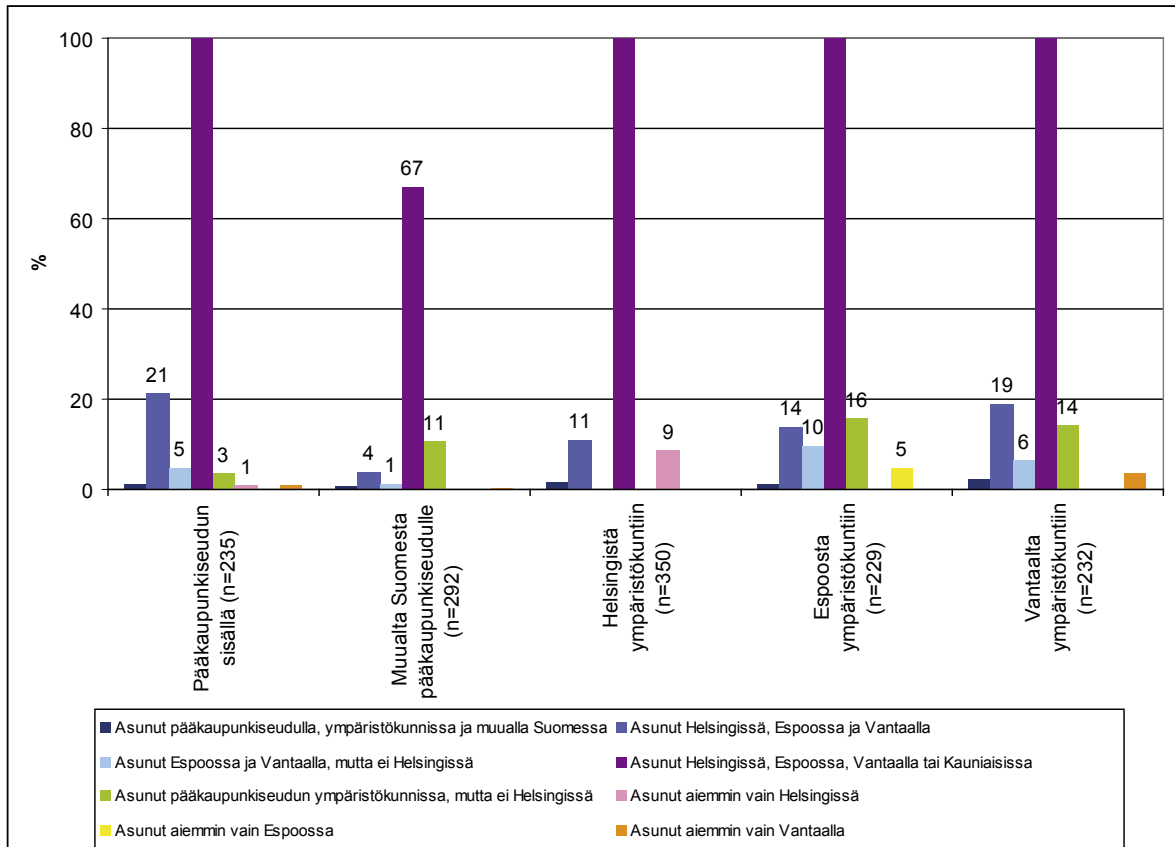
muuttajia, joten muuttovirrat pääkaupunkiseudun sisällä eivät juuri vaikuttaneet eri aluetyyppien asukasmääriin.

Pääkaupunkiseudulle muuttaneiden edellinen asuinalue vaikutti uuden asuinalueen valintaan enemmän kuin pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneilla. Muualta Suomesta pääkaupunkiseu-

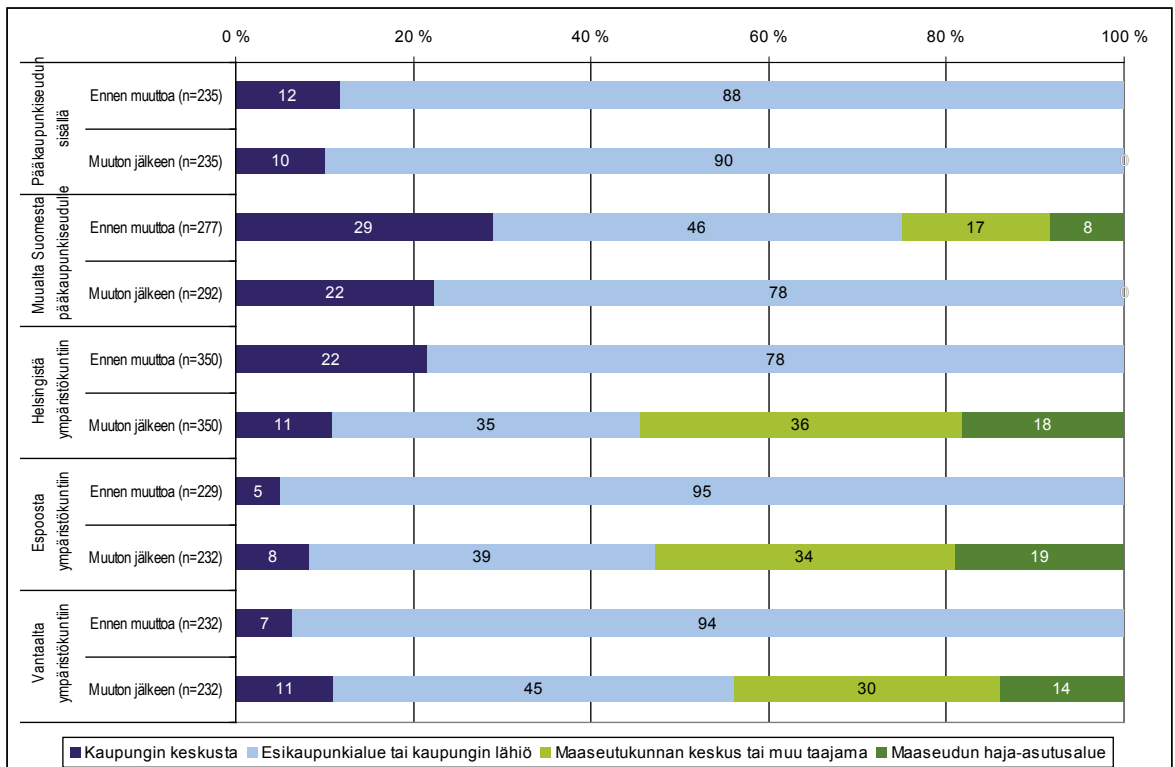

kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 12. Postikyselyyn vastanneiden tulomuuttajien syntymäkuntien lukumäärällisen variaation keskiarvo sekä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla syntyneiden osuudet tulomuuttajista tutkimuskunnittain.

KUVA 13. Muuttajien aiemmat asuinpaikkakunnat muuttovirroittain.

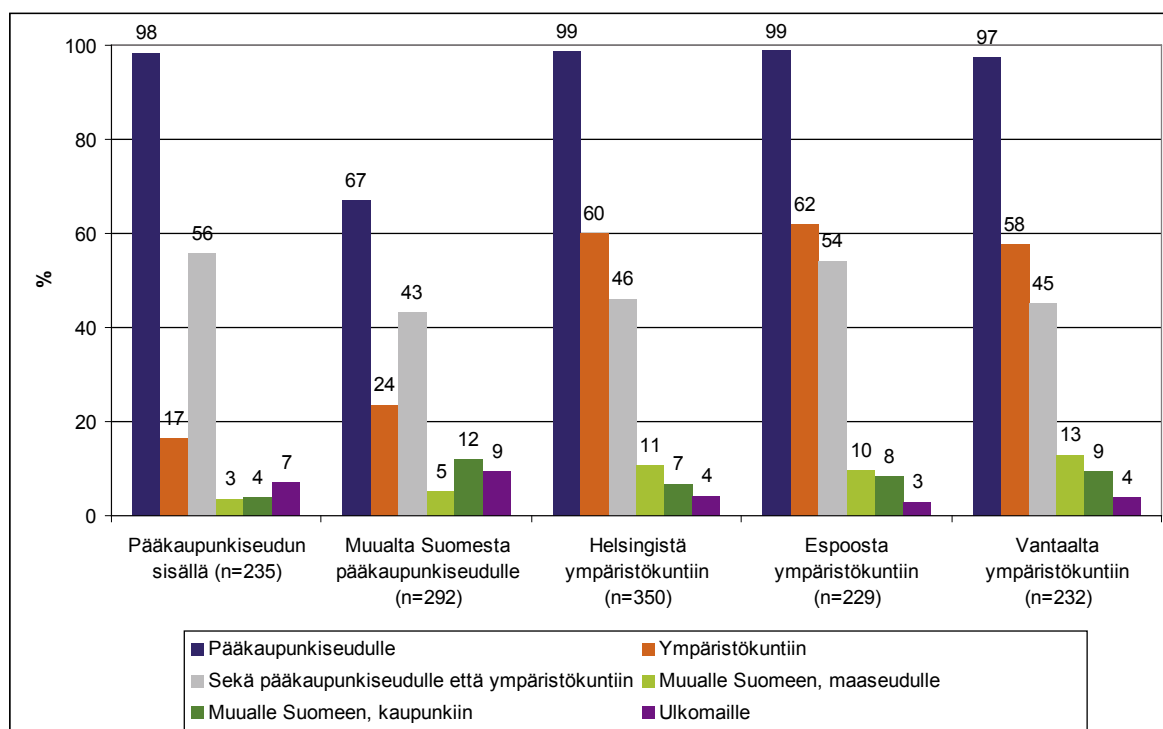

KUVA 14. Asuinalueen vaihtuminen muuton yhteydessä muuttovirroittain.

dulle muuttaneista kolme neljännestä oli lähtöisin kaupungista ja yksi neljäs maaseudulta. Viidennes muualta Suomesta muuttaneista muutti pääkaupunkiseudun kaupunkien keskustoihin ja neljä viidennestä esikaupunkialueille tai lähiöihin. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudun kaupunkien keskustoihin muuttaneista lähes puolet oli lähtöisin jonkun muun kaupungin keskustasta. Lähiöissä tai maaseudulla asuneista noin 85 % muutti pääkaupunkiseudun esikaupunkialueille tai lähiöihin. Helsingistä alueen kehyskuntiin muuttaneista noin viidennes oli lähtöisin kaupungin keskustasta ja neljä viidennestä esikaupunkialueilta tai lähiöistä. Espoosta ja Vantaalta ympäristökuntiin muuttaneista vain noin viisi prosenttia ilmoitti lähteneensä kaupungin keskustasta ja suurin osa kaupunkien muista osista. Pääkaupunkiseudun kaupungeista muuttaneista noin kymmenen prosenttia sijoittui kehysalueen kaupunkien keskustoihin ja 35–45 % kaupunkien muihin osiin. Noin puolet pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista muutti varsinaiselle maaseudulle, mutta toinen puoli muutti ympäristön pikkukaupunkeihin, joten puhuminen maallemuutosta kehyskuntiin muuton yhteydessä on osittain harhaanjohtavaa.

Muuttajat vertailevat yleensä muuton hyötyjä ja haittoja useiden vaihtoehtoisten kohteiden välillä. Kuvassa 15 on esitetty eri muuttovirtojen vaihtoehtoisten muuttokohteiden osuudet muuttovirroista. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneilla oli vähiten vaihtoehtoisia kohteita, kun taas etenkin kehyskuntiin muuttaneet harkitsivat useiden vaihtoehtojen välillä. Lähes kaikki pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneista harkitsivat myös jotain muuta kaupunkia pääkaupunkiseudulla. Toisaalta noin viidennes muuttajista harkitsi muuttoa myös ympäristökuntiin. Yli puolet muuttajista harkitsi sekä jotain muuta kaupunkia pääkaupunkiseudulla että jotain ympäristökuntaa. Seitsemän prosenttia pääkaupunkiseudulla muuttaneista harkitsi muuttoa myös ulkomaille.

Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista kaksi kolmannesta harkitsi muuttoa myös johonkin toiseen pääkaupunkiseudun kaupunkiin. Neljäs muuttajista vertaili muuttokohdetta myös johonkin ympäristökuntaan ja lähes puolet johonkin toiseen pääkaupunkiseudun kaupunkiin tai ympäristökuntaan. Joka neljäs oli harkinnut muuttoa myös muualle Suomeen tai ulkomaille.

KUVA 15. Muuttajien harkitsemat vaihtoehtoiset asuinpaikat muuttovirroittain.

Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaminen ei ole muuttajille itsestäänselvyys tai vaihtoehtoton valinta. Lähes kaikki pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneet olivat harkinneet muuttoa myös pääkaupunkiseudun sisällä, mikä tarkoittaa sitä, että ainakin osa näistä muutoista olisi jäänyt toteutumatta, jos muuttajat olisivat löytäneet etsimänsä lähempää. Yli puolet ympäristökuntiin muuttaneista harkitsi myös jotain toista ympäristökuntaa nykyisen asuinkuntansa lisäksi. Noin puolet oli harkinnut jotain toista pääkaupunkiseudun kaupunkia ja jotain toista ympäristökuntaa nykyisen asuinkuntansa lisäksi. Parikymmentä prosenttia harkitsi myös muuttoa joko muualle Suomeen tai ulkomaille.

”Jossain vaiheessa katsastettiin koko Etelä-Suomea. Ennen kuin muutettiin tähän, niin Tuusulassa ja Kirkkonummella ja tuolla pyörittiin, niin kuin eri paikoissa. Täytyy sanoa, että se avas kyllä mun silmät. Totesin, että äkkiä Sipooseen ja nopeesti, että aivan hirveitä paikkoja. Mun mielestä Kirkkonummi oli aivan järkyttävä, en uskonut että me ollaan ees Suomessa, koska siellä oli poltettuja autoja keskustassa ja grafiiteilla piirrettyjä seiniä vanhoissa kerrostaloissa ja aivan rapistuneita ulkorakennuksia. Mä aattelin, että tää ei oototta, mä en oo ikinä ennen aikaisemmin käynyt siellä. Tää kyllä tuli arvoon arvaamattomaan tää Sipoo, että ei täällä nyt tommoista oo. Totta kai joka paikassa on ongelmansa ja oon kuullutkin ystäviltä, että onhan täälläkin Sipoon keskustassa, niin totta kai nuoriso, osa porukasta on levotonta. Näinhän se varmaan vähän joka paikassa, mutta se niin kuin avas silmät, kun tossa pyörittiin. Ja Tuusulassakin niin ei, kyllä äkkiä tänne takaisin ja todettiin, että tää on meidän paikka.” Sipooseen muuttanut nainen, 37 v.

Tärkeimmät muuttovirtoja kuvaavat tulokset voidaan tiivistää seuraavasti:

Pääkaupunkiseudun vetovoimaisuutta kuvaa muuttajien syntymäkuntien kirjo; kyselyaineistossa oli muuttajia lähes kaikista Suomen nykyisistä kunnista. Rannikkoalueelle muuttaneissa oli enemmän pääkaupunkiseudulla syntyneitä kuin muualle Helsingin seudulle muuttaneissa. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden kokemus kaupunkiasumisesta oli suurempi kuin pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneilla. Toisaalta suurin osa muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista oli asunut aiemmin pääkaupunkiseudulla, joten he olivat eräänlaisia paluumuuttajia. Noin puolet pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista muutti varsinaiselle maaseudulle, mutta toinen puoli muutti ympäristön pikkukaupunkeihin, joten puhuminen maallemuutosta kehyskuntiin muuton yhteydessä on osittain harhaanjohtavaa. Lähes kaikki pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneet olivat harkinneet muuttoa myös pääkaupunkiseudun sisällä, mikä tarkoittaa sitä, että ainakin osa näistä muutoista olisi jäänyt toteutumatta, jos muuttajat olisivat löytäneet etsimänsä lähempää.

5.2 Asumisen kalleus työntää kehyskuntiin

Sekä koti- että ulkomaisten tutkimusten yleisimmät muuttomotiivit voidaan ryhmitellä seuraavasti:

- 1) työhön ja ammattiuraan liittyvät motiivit
- 2) asuntoon ja asuinympäristöön liittyvät motiivit
- 3) elämäntilanteessa tapahtuviin muutoksiin liittyvät motiivit.

Motiivit eivät ole välttämättä toisiaan poissulkevia muuton syitä, vaan useimmiten muuttaminen aiheutuu monista yksittäisistä tekijöistä, joiden kasautuminen lisää muuton todennäköisyyttä.

Tässä tutkimuksessa muuttajilta tiedusteltiin miten erilaiset asuntoon, asumiseen, asuinympäristöön, työhön, perheeseen ja palveluihin liittyvät tekijät (32 kpl) vaikuttivat muuttopäätökseen. Nämä muuttopäätökseen vaikuttaneet asiat kuvaavat muuton työntötekijöitä. Yksittäisten tekijöiden

keskinäistä voimakkuutta eri muuttovirroissa vertaillaan seuraavassa keskiarvojen eroilla (taulukko 1). Muuttaneita pyydettiin nimeämään myös tärkein yksittäinen muuttoon johtanut tekijä. Lopuksi yksittäisistä muuttosyistä tiivistetään faktorimallien avulla yleisempiä työntötekijöitä kuvaavia malleja.

Lähtömuuttoon vaikuttaneiden yksittäisten tekijöiden merkitys vaihteli muuttovirtojen välillä (taulukko 1). Asunnon pienuus, asumisen kalleus ja sopivan asunnon löytäminen vaikuttivat pää-

kaupunkiseudun ulkopuolelle suuntautuneisiin muuttoihin enemmän kuin muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle tapahtuneissa muutoissa. Noin puolet kehyskuntiin muuttaneista mainitsi asunnon pienuuden ja asumisen kalleuden vaikutuksen muuttoon olleen melko tai erittäin suuren. Kolmannes kehyskuntiin muuttaneista ei ollut löytänyt sopivaa asuntoa pääkaupunkiseudulta. Myös tutkimuksen haastatteluosiossa ilmeni, että asuinalueen sopiva hintataso vaikutti vahvasti muutto-

TAULUKKO 1. Muuttoon vaikuttaneiden yksittäisten työntötekijöiden keskiarvot muuttovirroittain

(0 = ei vaikutusta tai erittäin pieni, 1 = vaikutus melko pieni, 2 = vaikutus melko suuri, 3 = vaikutus erittäin suuri), tilastollisesti vähintään yhdestä muuttovirrasta eroavat keskiarvot merkitty lihavoidulla ja kursivoidulla.

	Pääkaupunki- seudun sisällä	Muualta Suomesta pääkaupunki seudulle	Helsingistä ympäristö- kuntiin	Espoosta ympäristö- kuntiin	Vantaalta ympäristö- kuntiin
Muuttoon vaikuttanut tekijä					
Asunto liian pieni	1,0	0,3	1,2	1,3	1,1
Asunto liian suuri	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1
Asunnon huono kunto	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4
Asumisen kalleus	0,8	0,2	1,2	1,3	1,0
Ei löytynyt sopivaa asuntoa	0,6	0,2	0,9	1,0	0,8
Vuokrasuhteen loppuminen, irtisanominen	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1
Omistusasuntoon muuttaminen	0,8	0,3	1,4	1,3	1,1
Halu muuttaa omakoti-/rivitaloon	0,7	0,2	1,9	1,9	1,8
Halu muuttaa kerrostaloon	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2
Muuttaminen vanhempien luota omaan asuntoon	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Asuinympäristön epäviihtyisyys	0,8	0,3	0,9	0,8	1,1
Asuinympäristön turvallisuus	0,4	0,1	0,8	0,6	0,9
Asuinympäristön melu/saasteet	0,5	0,1	1,0	0,8	1,1
Asuinympäristön sosiaaliset ongelmat/naapurit	0,6	0,2	0,8	0,6	0,8
Korkeat rakentamiskustannukset	0,1	0,0	0,5	0,7	0,5
Ei löytynyt sopivaa tonttia	0,1	0,1	0,3	0,4	0,3
Työpaikan vaihtuminen	0,4	1,6	0,4	0,2	0,3
Hankalat työmatkat	0,7	0,8	0,4	0,3	0,4
Korkeat työmatkakustannukset	0,4	0,7	0,3	0,2	0,3
Puoliso sai töitä muualta	0,1	0,6	0,2	0,2	0,1
Jääminen eläkkeelle	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Perhetilanteen muutos/avioliitto/avioero	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4
Lapsen syntymä	0,3	0,1	0,4	0,6	0,5
Lapsen/lasten koulunkäynti	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3
Lapsen/lasten harrastukset	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2
Omat/puolison harrastukset	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Kunnan korkea veroprosentti	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2
Julkisten palvelujen niukkuus/puute	0,3	0,3	0,1	0,1	0,2
Kaupallisten palvelujen niukkuus/puute	0,3	0,4	0,1	0,1	0,2
Halu vaihtaa maisemaa	1,2	1,2	1,3	1,2	1,6
Halu paluumuuttoon entiselle asuinpaikkakunnalle	0,6	0,4	0,2	0,3	0,4

päätöksen syntymiseen. Monissa varsinkin pääkaupunkiseudulta naapurikuntiin muuttaneiden henkilöiden haastatteluissa tuli esiin, että Helsinki koetaan liian kalliiksi asuinpaikaksi. Uutta asuinpaikkaa etsittiin pääkaupunkiseudun ulkopuolelta nimenomaan taloudellisista syistä. Toisaalta asuminen kalleuden vuoksi muuttaneiden tulot eivät juuri korreloineet ko. muuttujan kanssa. Vain Vantaalta ympäristökuntiin ja pääkaupunkiseudulta Nurmijärvelle asuminen kalleuden vuoksi muuttaneiden muuttoalttius oli sitä suurempi, mitä pienemmät tulot muuttajalla oli.

Vuokrasuhteen loppumisella ja halulla muuttaa kerrostaloon oli pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa suurempi merkitys kuin muissa muuttovirroissa. Toisaalta halu muuttaa omakoti-/rivitaloon ja omistusasuntoon sekä asuinympäristön fyysiset ja sosiaaliset ongelmat vaikuttivat kehyskuntiin suuntautuneisiin muuttovirtoihin enemmän kuin pääkaupunkiseudun sisäisiin tai pääkaupunkiseudulle suuntautuneisiin muuttoihin. Noin neljännes pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneista ja reilu kolmannes kehyskuntiin muuttaneista piti omistusasuntoon muuttamista erittäin tärkeänä muuton syynä. Kaksi kolmesta kehyskuntiin muuttaneista piti omakoti-/rivitaloon muuttamisen halua erittäin tärkeänä muuton syynä. Kolmannes kehyskuntiin muuttaneista mainitsi myös asuinympäristön fyysisten ja sosiaalisten ongelmien vaikuttaneen melko tai erittäin paljon muuttopäätökseen.

Työpaikan vaihtuminen vaikutti melko tai erittäin paljon joka toisen muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle ja vain joka kymmenennen pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneen muuttopäätökseen. Perhetilanteen muutoksella oli melko tai erittäin suuri vaikutus joka kolmannen pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneen muuttopäätökseen. Noin viidennes kehyskuntiin muuttaneista mainitsi lapsen syntymän vaikuttaneen melko tai erittäin paljon muuttopäätökseen. Joka kymmenes pääkaupunkiseudun sisällä tai pääkaupunkiseudulle muuttaneista sanoi julkisten tai kaupallisten palvelujen niukkuuden vaikuttaneen muuttopäätökseen. Noin puolet kaikista muuttaneista oli sitä mieltä, että ”halu vaihtaa maisemaa” vaikutti heidän muuttopäätökseensä melko tai erittäin paljon. Vantaalta kehyskuntiin muuttaneista yli 60 prosenttia mainitsi ”halun vaihtaa maisemaa” vaikuttaneen muuttopäätökseen. Noin joka viidennen pääkaupunkiseudun sisällä ja joka kymmenenteen muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muut-

taneeseen vaikutti ”halu paluumuuttoon entiselle asuinpaikkakunnalle”.

Muuttaneilta tiedusteltiin myös, mikä oli lähtömuuton tärkein yksittäinen syy. Noin 90 prosenttia vastasi tähän. Tärkeimmät yksittäiset muuton syyt tiivistettiin 13 useimmin mainittuun syyhyn. Pääkaupunkiseudun sisällä perhetilanteen muutos, asunnon pienuus ja omistusasuntoon muuttaminen olivat yleisimpiä muuton syitä. Vain joka kymmenes muuttaja mainitsi jonkin työhön liittyvän seikan tärkeimmäksi muuton syyksi. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneista noin 40 prosenttia mainitsi jonkin asuntoon liittyvän tekijän tai epäkohdan muuton tärkeimmäksi syyksi. Lähes yhtä moni muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista oli lähtenyt työhön liittyvistä syistä entisestä asuinkunnastaan. Tärkein yksittäinen muutosyy pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneilla oli perhetilanteessa tapahtunut muutos. Helsingistä, Espoosta ja Vantaalta kehyskuntiin muuttaneiden tärkeimpien syiden jakautumat muistuttavat hyvin paljon toisiaan. Kehyskuntiin muuttaneista noin 60 prosenttia mainitsi asuntoasiat tärkeimmäksi muuttoon johtaneeksi tekijäksi. Joka kymmenes Vantaalta kehyskuntiin muuttaneista nimesi asuinympäristön epäkohdan tärkeimmäksi muuton syyksi. Espoosta kehyskuntiin muuttaneista vain kolme prosenttia oli muuttanut asuinympäristön epäkohtien vuoksi.

Myös tutkimukseen haastatellut muuttajat olivat muuttaneet useita kertoja niin kotimaassa kuin osa myös ulkomailla (Tuorila 2009). Muuton syyt olivat hyvin moninaiset. Haastateltavat olivat muuttaneet niin opiskelun, työpaikan kuin moninaisten perhesyiden vuoksi. Perheen ja tilantarpeen kasvaessa on muutettu isompaan asuntoon ja vastaavuoisesti avioeron tai lasten kotoa muuttamisen myötä on siirrytty pienempään asuntoon.

Shotter (1984) näkee muuttoaikeiden syntymisen ja kasvamisen tuntemattoman siemenen itämiseen ja puhkeamiseen verrattavana tapahtumana; muuttoaikeiden lopputulosta on vaikea täsmällisesti ennustaa. Tästä näkökulmasta erilaisten, etenkin yhteen muuton syyhyn perustuvien muuttajatyypien muodostaminen antaa karkeasti yksinkertaistetun kuvan muutosta. Muutto on tämän näemyksen mukaan pikemminkin useista puroista syntyvä virta, joka jossain vaiheessa tarpeeksi kasvettuaan aiheuttaa muuttotapahtuman. Muuttoon vaikuttaneista yksittäisistä syistä etsittiinkin faktori-analyysin avulla yleisempiä yksittäisten muuttosyiden takana piileviä ”taustamuuttajia”. Seuraavassa

taulukossa on esitetty muuttovirtojen lähtösyitä kuvaavat mallit, niiden selitysosuudet, muodostetut faktorit ja yksittäisten faktorien selitysosuudet (taulukko 2). Mallintamisessa kokeiltiin myös 5

ja 7 faktorin malleja, mutta 11 faktorin ratkaisu osoittautui kokonaisuutena parhaimmaksi. Viiden faktorin malleissa selitysosuudet putosivat alle 30 prosenttiin, mitä voidaan pitää heikohkona selitys-

TAULUKKO 2. Lähtömuuton syitä kuvaavat faktorimallit muuttovirroittain.

Muuttovirta	Mallin selitysosuus	Yksittäisistä muuttujista muodostetut työntöfaktorit	Faktorin selitysosuus
Pääkaupunkiseudun sisällä (n=235)	45,7 %	Asuinympäristö	9,6
		Palvelut	8,3
		Työmatkat	5,5
		Lasten koulunkäynti ja harrastukset	4,3
		Lapsen syntymä	3,4
		Isompi omistusasunto	3,1
		Omat harrastukset	2,6
		Työpaikan vaihtuminen	2,4
		Halvempi ja pienempi asunto	2,0
		Perhetilanteen muutos	1,9
		Vuokrasuhteen loppuminen	1,4
		Muuallta Suomesta pääkaupunkiseudulle (n=292)	44,4 %
Asuinympäristö	5,5		
Omakoti-/rivitalo	5,3		
Palvelut	5,1		
Rakentamiskustannukset	4,8		
Lasten koulunkäynti ja harrastukset	4,2		
Kerrostaloon muuttaneet	4,0		
Työpaikan vaihtuminen	3,2		
Ei sopivaa asuntoa	3,1		
Asumisen kalleus	2,5		
Omat harrastukset	2,4		
Helsingistä ympäristökuntiin (n=350)	41,4 %		
		Työpaikan vaihtuminen	5,8
		Palvelut	4,2
		Ei sopivaa tonttia	4,0
		Lapsen syntymä	3,8
		Lasten koulunkäynti ja harrastukset	3,4
		Asumisen kalleus	2,7
		Puolison työpaikan vaihtuminen	2,6
		Omakoti-/rivitalo	2,6
		Omat harrastukset	2,0
		Perhetilanteen muutos	1,7
		Espoosta ympäristökuntiin (n=229)	46,7 %
Työmatkat	5,9		
Palvelut	4,7		
Ei sopivaa tonttia	4,3		
Lasten koulunkäynti ja harrastukset	4,1		
Itsenäistyminen	3,9		
Työpaikan vaihtuminen	3,5		
Asumisen kalleus	3,4		
Perhetilanteen muutos	3,1		
Lapsen syntymä	3,0		
Entinen asuinkunta	2,7		
Vantaalta ympäristökuntiin (n=232)	45,1 %		
		Työpaikan vaihtuminen	6,0
		Lasten koulunkäynti ja harrastukset	4,9
		Ei sopivaa tonttia	4,2
		Palvelut	4,0
		Lapsen syntymä	3,5
		Omistusasuntoon muuttaneet	3,4
		Vuokrasuhteen loppuminen	3,2
		Kerrostaloon muuttaneet	3,0
		Entinen asuinkunta	2,4
		Omakoti-/rivitalo	1,9

osuutena. Eri mallien faktorit olivat rakenteeltaan melko samanlaisia, joten viiden faktorin malleissa eri alueilta lähtevien muuttovirtojen lähtösyihin ei löytynyt eroja. Mallintamista kokeiltiin myös seitsemällä faktorilla, jolloin selitysosuudet nousivat 35 prosenttiin. Myös näissä malleissa muuttovirtojen syihin syntyi vain pieniä eroja. Lisäksi Vantaalta kehyskuntiin muuttaneiden motiivien mallintaminen ei onnistunut ollenkaan.

Kaikki muuttovirtoja kuvaavat 11 faktorin mallit kuvaavat yksittäisten muuttosyiden kokonaisvaihtelusta lähes puolet, mitä voidaan pitää melko hyvänä selitysosuutena. Malleissa löytyy eroja selvästi enemmän kuin em. malleissa, joissa faktorien määrää rajoitettiin alhaisemmaksi.

Pääkaupunkiseudun sisäistä lähtömuuttoa kuvaavat asuinympäristöön, palveluihin, työmatkoihin, asuntoon ja perhetilanteen muutoksiin liittyvät seikat. Asunnon vaihdon yhteydessä etsitään viihtyisämpää ja palveluiltaan sopivampaa asuinympäristöä. Kotitalouden tarpeet ja asumisen tilantarve ovat usein muuttuneet lapsen syntymän tai muun perhetilanteen muutoksen seurauksena. Myös asumisen kustannukset ja vuokrasuhteen loppuminen kuvasivat pääkaupunkiseudun sisäistä lähtömuuttoa.

Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautuvan muuton työntekijöitä kuvaavat työmatkat, asumiseen, asuinympäristöön ja palveluihin liittyvät muuttajat. Pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulle muutettiin suurempaan asuntoon ja omakoti- tai rivitaloon sitä useammin, mitä paremmat tulot kotitaloudella oli. Myös lapsen syntymä ja lasten koulunkäynnin aloittaminen lisäsivät muuttoalttiutta.

Pääkaupunkiseudun sisäistä muuttoa ja muuttoa pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin kuvaavat työntömallit eroavat sisällöltään vain hieman toisistaan. Helsingin ja Espoon ympäristökuntiin suuntautuvien muuttovirtojen syitä kuvaavissa malleissa on mukana myös asumisen kalleus, jota ei ole mukana pääkaupunkiseudun sisäisen muuton mallissa. Espoosta ja Vantaalta kehyskuntiin muuttaneet ovat usein myös paluumuuttajia, jotka ovat asuneet kunnassa aiemmin. Vantaalta muutetaan muita useammin myös vuokrasuhteen loppumisen vuoksi.

Tärkeimmät muuton lähtösyitä voidaan tiivistää seuraavasti:

Pääkaupunkiseudun sisäistä lähtömuuttoa kuvaavat asuinympäristöön, palveluihin, työmatkoihin, asuntoon ja perhetilanteen muutoksiin liittyvät seikat. Asunnon vaihdon yhteydessä etsitään viihtyisämpää ja palveluiltaan sopivampaa asuinympäristöä.

Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautuvan muuton työntekijöitä kuvaavat työmatkat, asumiseen, asuinympäristöön ja palveluihin liittyvät muuttajat.

Noin puolet kehyskuntiin muuttaneista mainitsi asunnon pienuuden ja asumisen kalleuden vaikutuksen muuttoon olleen melko tai erittäin suuren. Kolmannes kehyskuntiin muuttaneista ei ollut löytänyt sopivaa asuntoa pääkaupunkiseudulta. Kehyskuntiin muuttoa kuvaavat myös halukkuus omakoti- tai rivitaloasumiseen ja sopivan tontin löytyminen sieltä.

5.3 Asumiseen liittyvät seikat korostuivat uuden asuinkunnan valinnassa

Ympäristöministeriön asukasbarometrin (2004) mukaan yli 10 000 asukaan taajamissa asuvista 31 prosenttia asui omakotitalossa ja sellaiseen toivoi 56 prosenttia vastaajista. Rivitaloissa asui ja sinne toivoi 17–18 prosenttia, mutta kerrostaloon toivoi vain 25 prosenttia, kun sellaisessa asui 52 prosenttia vastaajista. Pientaloasumista halusivat etenkin nuoret ja lapsiperheet. Viimeisimmässä asukaskyselyssä kerrostaloasumisen suosio oli kuitenkin kasvussa etenkin suurissa taajamissa. Asuinalueena pientalovaltainen alue oli toivotuin. Keskustassa tai maaseudulla halusi molemmissa asua noin 15 prosenttia vastaajista. Luvut ovat jo muutaman vuoden takaisia, mutta kuvaavat aina viime vuosiin jatkuneita ihanneasumisen trendejä, jotka näkyvät myös tämän tutkimuksen tuloksissa ja muuttaneiden tulevaisuuden asumissuunnitelmissa.

Tässä tutkimuksessa muuttajilta tiedusteltiin, miten erilaiset asuntoon, asumiseen, asuinympäristöön, työhön, perheeseen ja palveluihin liittyvät tekijät (28 kpl) vaikuttivat uuden asuinkunnan valintaan. Nämä valintaan vaikuttaneet asiat kuvaavat muuton vetovoimatekijöitä. Yksittäisten tekijöiden keskinäistä voimakkuutta eri muuttovirroissa vertaillaan seuraavassa myös niiden keskiarvojen eroilla. Muuttaneita pyydettiin nimeämään lisäksi tärkein yksittäinen uuden asuinkunnan valintaan vaikuttanut vetovoimatekijä. Lopuksi yksittäisistä vetovoimatekijöistä tiivistetään faktorimallien avulla yleisempiä vetovoimatekijöitä muuttovirroittain kuvaavat mallit.

Kunnan veroprosentti ei vaikuttanut juuri lainkaan uuden asuinkunnan valintaan. Pääkaupunki-

seudun sisällä ja pääkaupunkiseudun kehyskuntiin muuttaneista noin 40 % mainitsi asuntoon liittyvän tekijän tärkeimmäksi uuden asuinpaikkakunnan valintaan liittyväksi syyksi. Uuden asuinkunnan valintaan vaikuttaneita yksittäisiä tekijöitä vertailtiin muuttovirroittain (taulukko 3). Kunnan maine merkitsi pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneille selvästi enemmän kuin muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneille. Pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulle muuttaneet arvostivat kaupunkimaista asuinympäristöä enemmän kuin kehyskuntiin muuttaneet. Luonnon merkitys oli pääkaupunkiseudun ulkopuolelle muuttaneille huomattavasti tärkeämpi tekijä kuin pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneille. Toisaalta pääkaupunkiseudun

TAULUKKO 3. Uuden asuinkunnan valintaan vaikuttaneiden yksittäisten vetovoimatekijöiden keskiarvot muuttovirroittain (0 = ei vaikutusta tai erittäin pieni, 1 = vaikutus melko pieni, 2 = vaikutus melko suuri, 3 = vaikutus erittäin suuri), tilastollisesti vähintään yhdestä muuttovirrasta eroavat keskiarvot merkitty lihavoidulla ja kursivoidulla.

Asuinkunnan valintaan vaikuttanut tekijä	Pääkaupunki- seudun sisällä	Muualta Suomesta pääkaupunki seudulle	Helsingistä ympäristö- kuntiin	Espoosta ympäristö- kuntiin	Vantaalta ympäristö- kuntiin
Kunnan maine	1,0	0,7	0,8	0,9	0,9
Kaupunkimainen asuinympäristö	1,0	1,0	0,6	0,5	0,6
Kunnan veroprosentti	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2
Luonto	1,3	0,8	1,9	1,9	1,9
Asuinympäristön viihtyisyys	1,8	1,3	2,1	2,1	2,1
Asuinympäristön rauhallisuus	1,7	1,0	2,1	2,1	2,1
Asuinympäristön turvallisuus	1,6	1,0	1,8	1,9	1,9
Halu viettää kaupunkilaiselämää	0,8	1,0	0,3	0,3	0,3
Halu viettää maalaiselämää	0,2	0,1	1,2	1,1	1,0
Maaseutumainen asuinympäristö	0,4	0,1	1,3	1,3	1,3
Asuinalueella on paljon samassa elämäntilanteessa olevia	0,3	0,4	0,4	0,5	0,6
Lapsille turvallinen ympäristö	0,7	0,4	1,2	1,4	1,3
Päivittäistavarakaupan sijainti	0,7	0,7	0,6	0,6	0,7
Mahdollisuus toteuttaa ekologista elämäntapaa	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5
Hyvät liikenneyhteydet	1,8	1,7	1,1	1,1	1,0
Tontin saaminen	0,1	0,1	0,4	0,5	0,3
Mieluisan asunnon saaminen	2,0	1,5	2,2	2,2	2,1
Edullisemman asunnon saaminen	0,9	0,6	1,3	1,4	1,1
Oman työpaikan sijainti	1,2	1,8	0,7	0,6	0,8
Puolison työpaikan sijainti	0,8	0,8	0,5	0,5	0,5
Perheen perustaminen	0,5	0,2	0,6	0,6	0,6
Ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet	1,3	0,9	1,4	1,5	1,5
Muut harrastusmahdollisuudet	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8
Eläkkeelle siirtyminen	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Halu palata syntymä- tai kotiseudulle	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
Omaisien hoitaminen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Lähemmäksi sukulaisia/ystäviä	0,6	0,8	0,4	0,6	0,5

sisällä muuttaneiden asuinpaikan valintaan luonto vaikutti enemmän kuin muualta muuttaneiden valintaan. ”Urbaanin luonnon” merkitys asukkaiden hyvinvointitekijänä korostui myös Turusen ja Zettermanin (2009) tutkimuksessa. Asuinympäristön viihtyisyys, rauhallisuus ja turvallisuus merkitsivät etenkin kehyskuntiin ja pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneille lähes yhtä paljon kuin mieluisan asunnon saaminen, joka oli tärkein yksittäinen asuinkunnan valintaan vaikuttanut syy. Pääkaupunkiseudun ympäristöön muuttaneille keskimääräistä tärkeämpiä tekijöitä olivat lapsille turvallinen ympäristö, edullisemman asunnon saaminen sekä ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet. Kunnan veroprosentilla, eläkkeelle siirtymisellä, ekologisella elämäntavalla tai omaisten hoitamisella ei ollut juurikaan vaikutusta asuinkunnan valintaan. Palvelut haetaankin yleensä pääkaupunkiseudulta.

”Täältä ei löydy palveluja. Tai sitten löytyy tuolta Sipoon keskustasta, mutta sinne on semmoinen vajaa 20 kilometriä ja se on ihan väärään suuntaan. Mä oon samassa ajassa Jumbossa tai Itäkeskuksessa. Mä en käy Sipoon keskustassa koskaan, koska mun ei tarvi asioida siellä. Eikä sielläkään, se palvelujen taso on äärimmäisen heikko, että se on todella onneton. Mä uskon, että Sipoon kehittymätömyys johtuu siitä, että ei oo haluttu kehittää eikä panostettu, koska Helsinki on vieressä. Ja sieltä ihmiset hakee niitä palveluja.” Sipooseen muuttanut nainen, 37 v.

Muuttaneilta tiedusteltiin tärkeintä yksittäistä uuden asuinkunnan valintaan vaikuttanutta tekijää. Noin kolmannes pääkaupunkiseudun sisällä ja lähes kolmannes pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista mainitsi mieluisan asunnon saamisen tärkeimmäksi asuinkunnan valintatekijäksi. Asuinympäristön viihtyisyys ja edullisemman asunnon saaminen mainittiin yleensä kolmen tärkeimmän syyn joukossa. Reilu kolmannes muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista nimesi oman tai puolison työpaikan sijainnin ja joka kymmenes mieluisan asunnon saamisen tärkeimmäksi asuinkunnan valintakriteeriksi. Luonnon mainitsi

tärkeimmäksi asuinpaikan valintaan vaikuttaneeksi tekijäksi vain kolme prosenttia pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista. Kolmanneksi yleisin tärkeimpänä mainittu syy oli edullisemman asunnon saaminen, mikä korostui etenkin Helsingistä ja Espoosta kehyskuntiin muuttaneiden vastauksissa.

Uuden asuinkunnan valintaan vaikuttaneista yksittäisistä tekijöistä etsittiin lopuksi faktori-analyysin avulla yleisempiä yksittäisten vetovoimatekijöiden takana piileviä ”taustamuuttajia”. Seuraavassa taulukossa on esitetty muuttovirtojen vetovoimatekijöitä kuvaavat mallit, niiden selitysosuudet, muodostetut faktorit ja yksittäisten faktorien selitysosuudet (taulukko 4).

Mallien selitysosuudet vaihtelivat 40 prosentin tienoilla, yksittäisten faktorien selitysosuuk-sien vaihdellessa kolmesta viiteentoista prosenttiin. Asumiseen liittyvät seikat selittivät parhaiten uuden asuinkunnan valintaa kaikissa muuttovirroissa. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden asuinkunnan valintasyissä korostuivat myös liikenneyhteydet sekä – ehkä hieman yllättäenkin – maaseutumaisuus. Perheen perustaminen ohjasi muuttajia entisille asuinsijoilleen ja lapsille turvallisempana pidettyyn ympäristöön. Pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneet korostivat lapsille turvallista ympäristöä ja paluuta synnyinseudulle. Myös useat pääkaupunkiseudulla muuttaneet palaavat perheen perustettuaan omaan syntymäkuuntaansa.

Yhteenvedona lähtömuuton ja uuden asuinalueen valintaan liittyvistä syistä voidaan sanoa, että asumiseen ja perhetilanteen muutoksiin liittyvät syyt ovat yhdessä sekä muuton syy että vaikuttavat myös uuden asuinalueen valintaan:

”Se oli oikeastaan lapsen syntyminen, että me asuttiin ennen pienessä 45 neliöisessä kerrostalokaksiossa Lauttasaarella. Siellä oli tulossa putkiremontti, että se oli väistämätön muuttoa siitä pois ja sitten, kun oli tulossa perheen lisäystä. Niin tietenkin sitten neliöt – neliöitä tarvittiin lisää ja sitten ajateltiin kokeilla tämmöistä ns. rauhallisempaa asumismuotoa eliikka paritaloasumista.” Espooseen muuttanut nainen, 34 v.

TAULUKKO 4. Uuden asuinkunnan valintaa kuvaavat faktorimallit muuttovirroittain.

Muuttovirta	Mallin sellitysosuus	Yksittäisistä muuttujista muodostetut valintafaktorit	Faktorin selitysosuus
Pääkaupunkiseudun sisällä (n=235)	41,7 %	Asuminen	13,4
		Liikenneyhteydet	9,0
		Maaseutumaisuus	5,8
		Paluu synnyinseudulle	4,9
		Lasten turvallisuus	4,4
Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle (n=292)	43,0 %	Asuminen	15,5
		Kaupunkimaisuus	9,8
		Maaseutumaisuus	5,1
		Eläkkeelle siirtyminen	4,3
		Puolison työpaikka	4,3
		Paluu synnyinseudulle	4,2
Helsingistä ympäristökuntiin (n=350)	40,3 %	Asuminen	11,4
		Maaseutumaisuus	8,0
		Liikenneyhteydet	6,3
		Paluu synnyinseudulle	5,3
		Harrastusmahdollisuudet	4,9
		Lasten turvallisuus	4,4
Espoosta ympäristökuntiin (n=229)	40,5 %	Asuminen	14,5
		Kaupunkimaisuus	6,1
		Lasten turvallisuus	5,7
		Työpaikan sijainti	5,2
		Paluu synnyinseudulle	5,1
		Harrastusmahdollisuudet	3,9
Vantaalta ympäristökuntiin (n=232)	39,2 %	Asuminen	12,0
		Kaupunkimaisuus	8,3
		Maaseutumaisuus	7,0
		Lasten turvallisuus	5,0
		Paluu synnyinseudulle	4,1
		Kunnan maine	2,9

Tärkeimmät uuden asuinkunnan valintaan vaikuttaneet tekijät voidaan tiivistää seuraavasti:

Pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudun kehyskuntiin muuttaneista lähes puolet mainitsi asuntoon liittyvän tekijän tärkeimmäksi uuden asuinpaikkakunnan valintaan liittyväksi syyksi. Pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulle muuttaneet arvostivat kaupunkimaista asuinympäristöä enemmän kuin kehyskuntiin muuttaneet. Luonnon merkitys oli pääkaupunkiseudun ulkopuolelle muuttaneille huomattavasti tärkeämpi tekijä kuin pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneille. Toisaalta pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden asuinpaikan valintaan luonto vaikutti enemmän kuin muualta muuttaneiden valintaan.

Asuinympäristön viihtyisyys, rauhallisuus ja turvallisuus merkitsivät etenkin kehyskuntiin ja pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneille lähes yhtä paljon kuin mieluisan asunnon saaminen, joka oli tärkein yksittäinen asuinkunnan valintaan vaikuttanut syy. Tärkeimpien yksittäisten syiden joukossa oli edullisemman asunnon saaminen, mikä korostui etenkin Helsingistä ja Espoosta kehyskuntiin muuttaneiden vastauksissa. Pääkaupunkiseudun ympäristöön muuttaneille myös lapsille turvallinen ympäristö, edullisemman asunnon saaminen sekä ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet olivat keskimääräistä tärkeämpiä tekijöitä. Kunnan veroprosentilla, eläkkeelle siirtymisellä, ekologisella elämäntavalla tai omaisten hoitamisella ei ollut juurikaan vaikutusta asuinkunnan valintaan.

5.4 Muuton mukanaan tuomat muutokset

5.4.1 Kerrostalosta pientaloon ja vuokralta omistusasuntoon

Anderssonin (1993, 14) mukaan kaupungin rakennettua ympäristöä eniten muokkaavana ja ihmisten perustarpeisiin kuuluvana asuminen on merkittä-

vin kaupunkikulttuurin osatekijä. Kaupunkiympäristössä asumisen luonteeseen kuuluu määrätynlainen ”dualistisuus” tai polarisaatio, joiden vaikutuksesta on syntynyt (tai synnitetty) mielikuvia ja todellisuuksia hyvästä ja huonosta kaupunkiasumisesta. Mielikuva perheorientoituneesta lähiöasumisesta ja kaupunkikeskustan pieniin asuntoihin pyrkivistä hyvin toimeentulevista city-ihmisistä on synnitetty kiinteistön- ja maanomistajien toimesta ja jalostettu julkisen vallan harjoittamalla kaupunkipolitiikalla. Asumiseen ja etenkin ihanneasumiseen liittyvä todellisuus saattaa erota huomattavasti tarkoituksella tai tahattomasti synnytyistä mielikuvista. Seuraavassa tarkastellaan muuton seurauksena tapahtuneita muutoksia talotyyppi- ja omistussuhdejakautumien sekä asumisväljyyden muutosten kautta.

Pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa muuttajien talotyyppijakautuma ei juurikaan muuttunut (kuva 16). Valtaosa muutti kerrostaloasunnosta toiseen, joskin pari- ja rivitaloasumisen osuus kasvoi hieman. Lähes puolet muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista oli asunut pientalossa ennen muuttoa. Pientaloissa heistä asui muuton jälkeen enää 16 prosenttia.

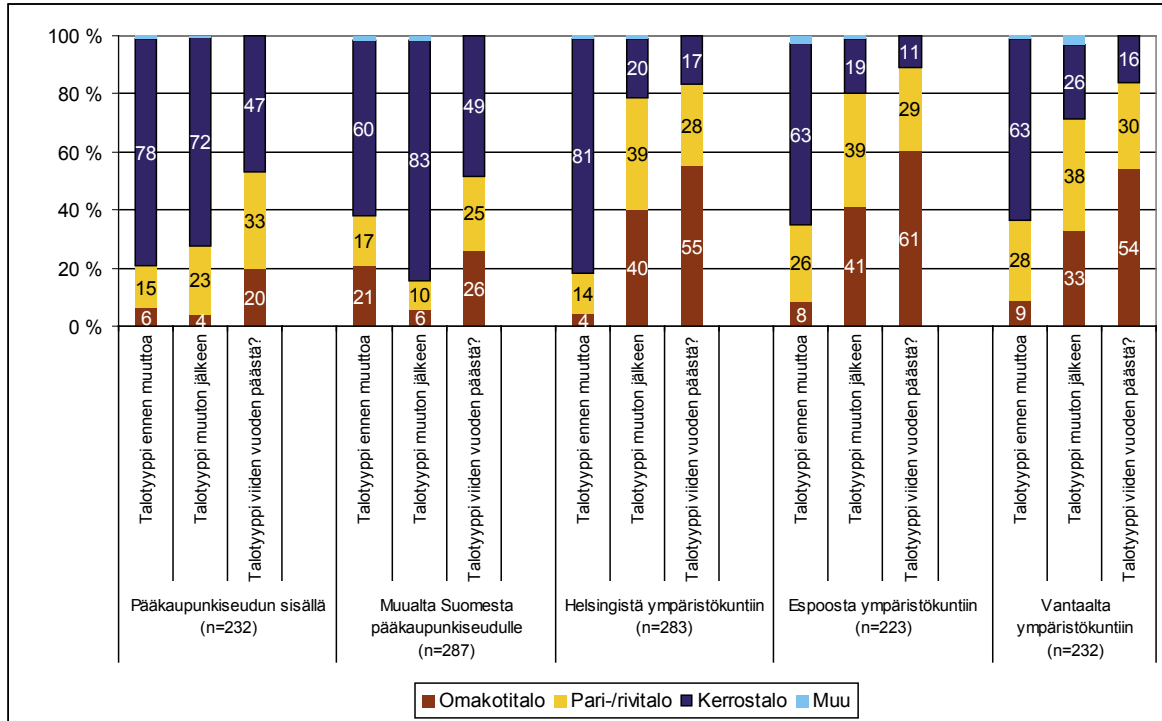
Kehyskuntiin suuntautuneen muuton suurimmat muutokset tapahtuivat helsinkiläisten talotyyppijakautumassa. Ennen muuttoa heistä vain joka viides asui pientalossa ja muuton jälkeen jo neljä viidestä oli pientaloasukkaita. Espoosta ja Vantaalta ympäristökuntiin muuttaneiden talotyyppijakautuma ei muuttunut yhtä voimakkaasti; heistä jo reilu kolmannes asui pientalossa ennen muuttoa. Ympäristökuntiin suuntautuneessa muutossa muutettiin yhtä vilkkaasti sekä omakoti-, että rivi- ja paritaloihin.

Muuttaneilta tiedusteltiin heidän todennäköistä asumistapaansa viiden vuoden kuluttua (kuva 16). Arviot ennakoivat pientaloasumisen suosion kasvua kaikkien muuttovirtojen sisällä. Jos pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden suunnitelmat toteutuisivat, heidän pientaloasumisen määrä kaksinkertaistuisi. Muualta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden pientaloasumisen osuus kasvaisi peräti kolminkertaiseksi. Kehyskuntiin muuttaneista pari- ja rivitaloasukkaista noin kolmannes suunnitteli siirtyvänsä omakotitaloon viiden vuoden sisällä.

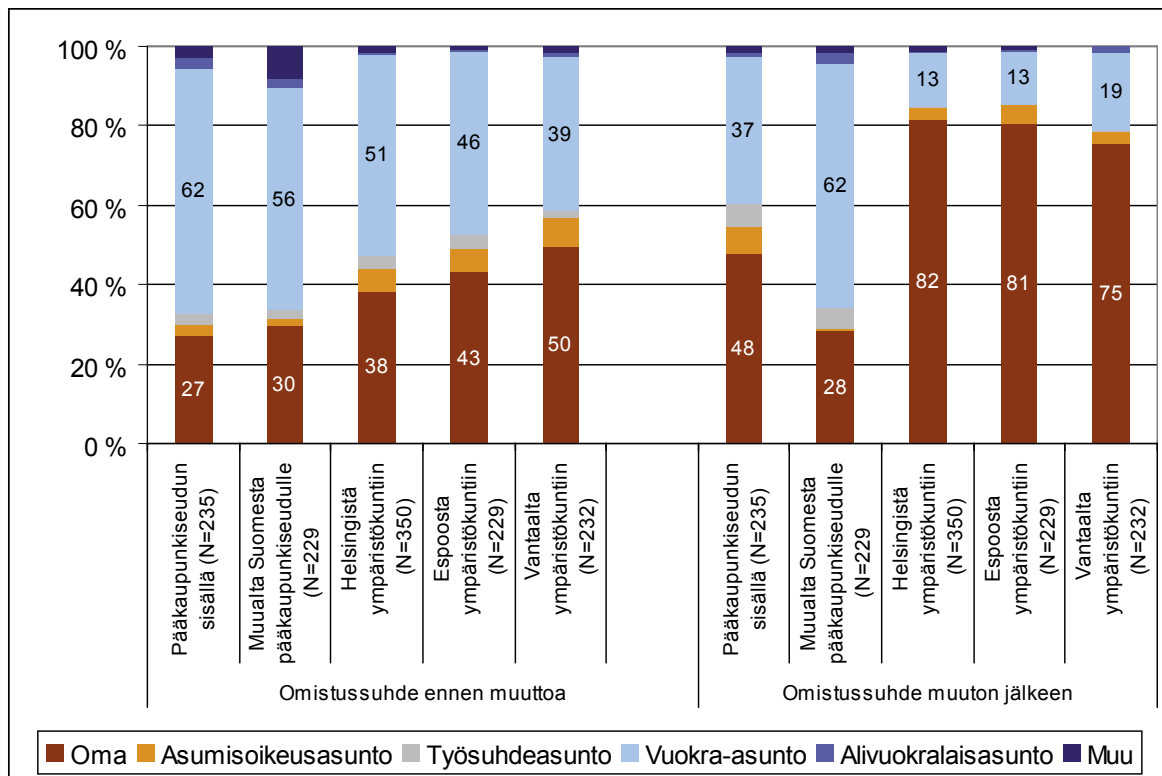
Muuttaneiden asunnon omistussuhteessa tapahtui muutoksia, etenkin siirtymisenä vuokra-asunnosta omistusasuntoon (kuva 17). Pääkaupunkiseudun sisäisessä muuttovirrassa omistusasumisen

osuus lähes kaksinkertaistui. Asunnon omistussuhdejakautuma pysyi lähes ennallaan muutettaessa muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle, sillä noin

kolmannes muuttaneista asui omistusasunnossa sekä ennen muuttoa että sen jälkeen. Helsinkiläisistä ympäristökuntiin muuttaneista suurin osa

KUVA 16. Talotyyppi ennen muuttoa ja sen jälkeen sekä muuttajien arvio asumismuodostaan viiden vuoden kuluttua.

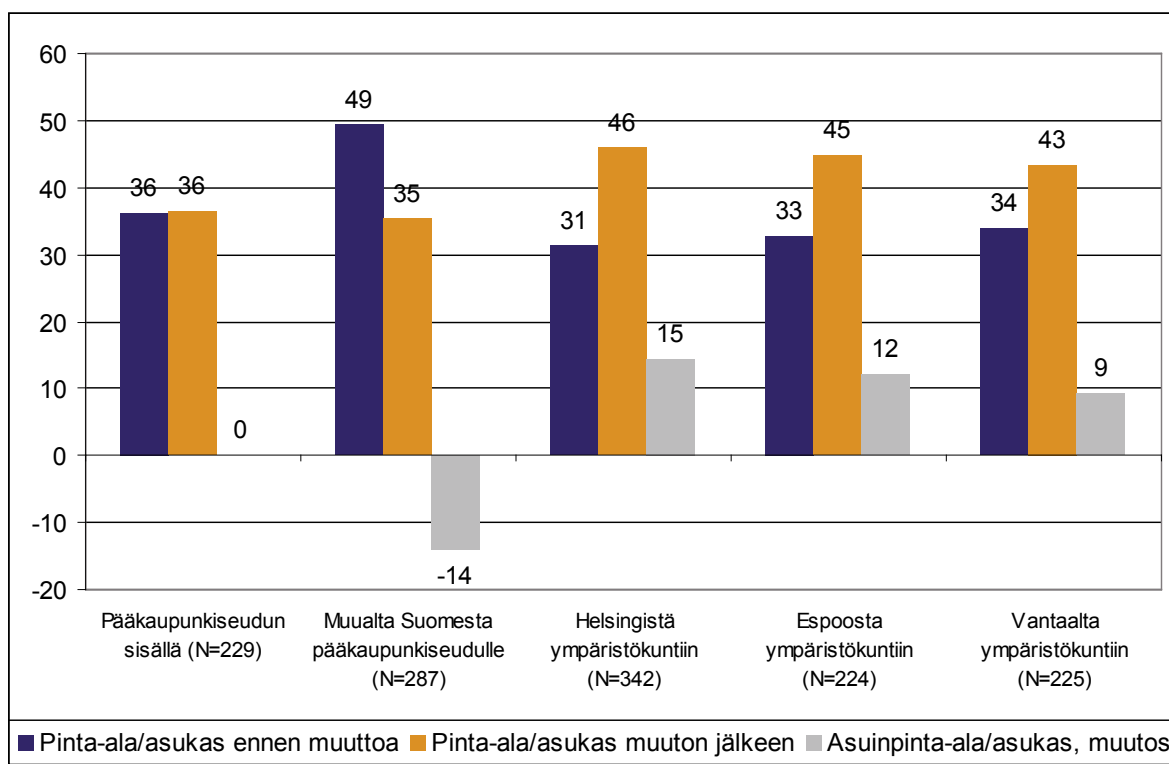
KUVA 17. Asunnon omistussuhde ennen muuttoa ja sen jälkeen.

asui vuokralla ennen muuttoa. Toisaalta muuttaneiden helsinkiläisten omistusasuminen lisääntyi yli kaksinkertaiseksi. Vantaalaisista ympäristökuntiin muuttaneista noin viidennes muutti ympäristökuntien vuokra-asuntoihin, kun taas sekä espoolaisista että helsinkiläisistä vastaavista muuttajista vain joka kymmenes siirtyi vuokralla.

Asumisväljyys muuttui olennaisesti lähes kaikissa muuttovirroissa (kuvat 18–19). Ainoastaan pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa asumisväljyys pysyi ennallaan. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden asumisväljyys pieneni 14 m²:llä asukasta kohden. Eniten asumisväljyys kasvoi helsinkiläisten kehyskuntiin suuntautuneessa muutossa. Heidän asumisväljyytensä kasvoi 15 m²:llä asukasta kohden. Myös Espoosta ja Vantaalta kehyskuntiin muuttaneiden asumisväljyys kasvoi selvästi. Eniten lisäneliöitä saivat Sipooseen, Vihtiin, Tuusulaan ja Mäntsälään muuttaneet. Näiden kuntien postikyselyyn vastanneet tulomuuttajat asettuivat asumaan useimmiten omakotitaloon, jossain määrin myös rivitaloon tai paritaloon. Sipoossa ja Tuusulassa oli tosin jokunen

osa kerrostaloihinkin muuttaneita. Muuttaneiden tilanväljyys lisääntyi kunnissa keskimäärin 16–25 neliötä asukasta kohti. Vain hieman lisäneliöitä asukasta kohti saivat Keravalle ja Järvenpään muuttaneet. Keravalla suurin osa vastanneista muutti kerrostaloasuntoon, kun Järvenpään muuttaneista enemmistö valitsi pari- tai rivitaloasunnon. Asumisväljyys kasvoi myös muihin pääkaupunkiseudun ympäristökuntiin muuttaneilla (kuva 20).

Muualta Suomesta Helsinkiin, Espooseen ja Vantaalle muuttaneet joutuivat tyytymään edelliseen asuntoonsa nähden joko samankokoiseen tai pienempään neliömäärään asukasta kohti. Helsinkiin tulleiden vastaajien keskimääräinen asuinpinta-ala väheni 6–15 neliötä asukasta kohti, kun Vantaalla ja Espoossa asumisväljyys pieneni enimmillään viisi neliötä asukasta kohti. Pääkaupunkiseudun kunnissa tulomuuttajat asettuivat asumaan pääosin kerrostaloihin, mutta Espoossa ja Vantaalla Helsinkiin muuttaneita useammin myös rivi- tai paritaloihin sekä omakotitaloihin (kuva 20). Pääkaupunkiseudun kuntien kerrostalovaltainen ja pieniä asuntoja käsittävä asuntokanta selittääkin

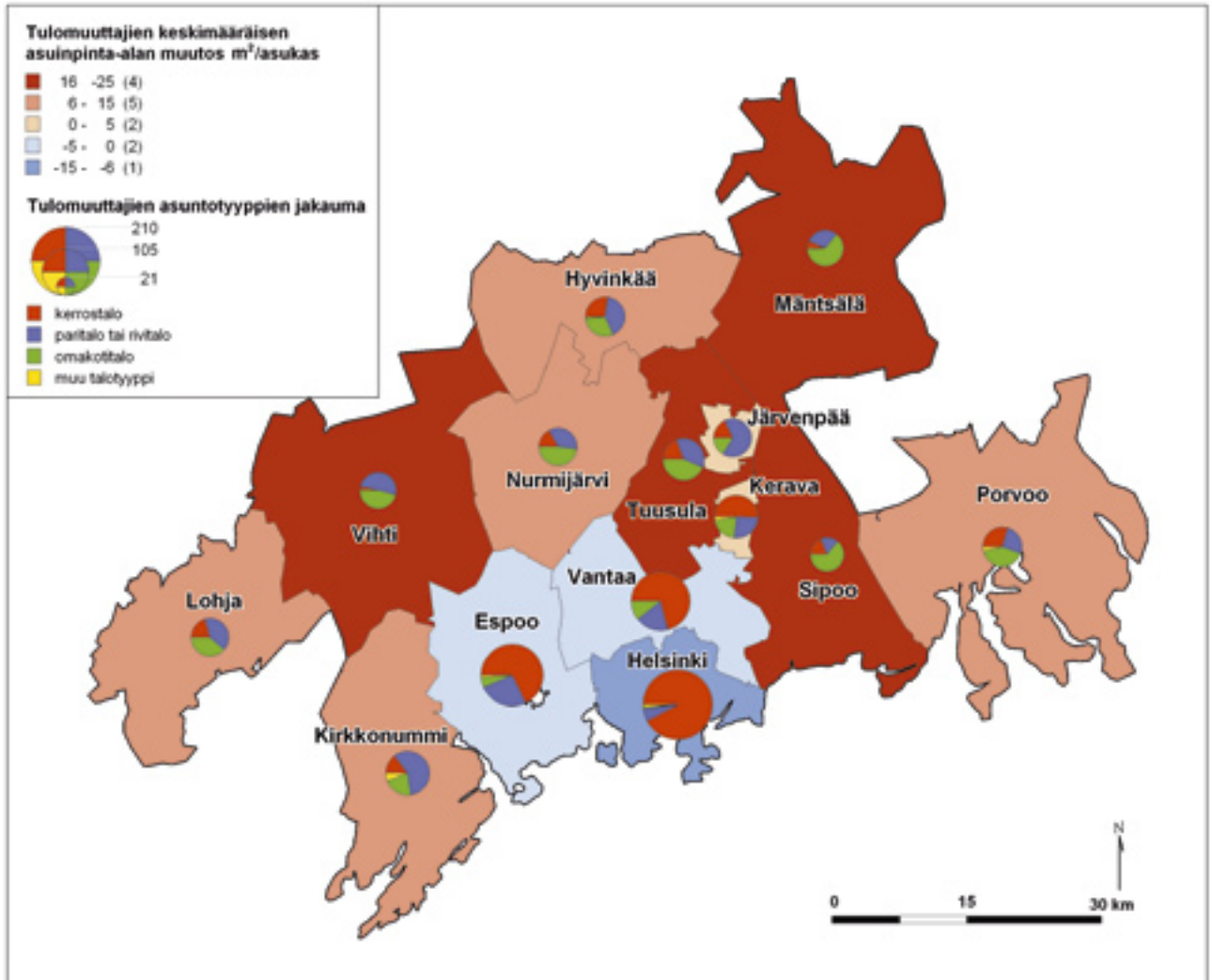

KUVA 18. Asuinpinta-ala ennen muuttoa ja sen jälkeen sekä asuinpinta-alan muutos asukasta kohden.

muuttovirtojen yhteydessä tapahtuvia asumisväljyyden muutoksia.

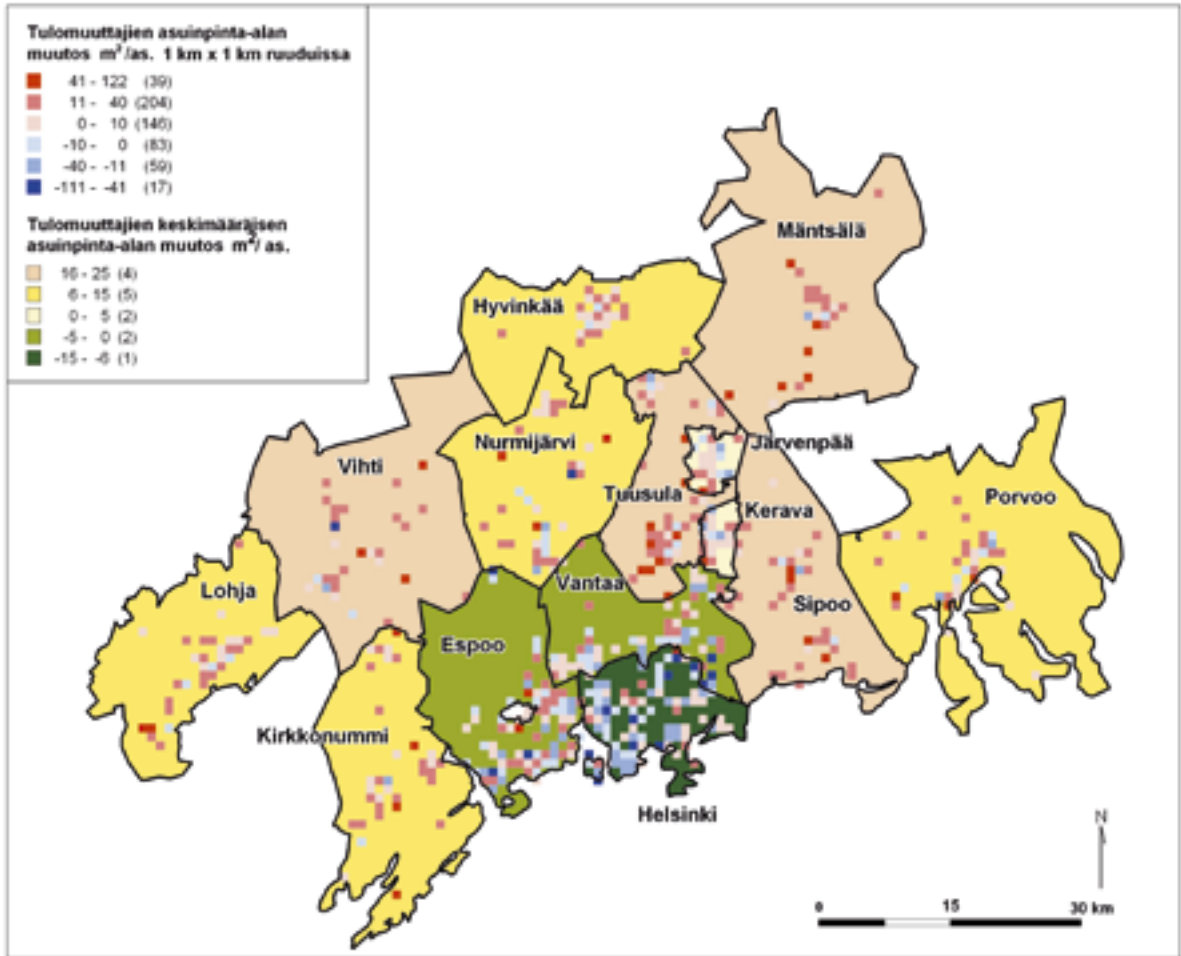
Tarkasteltaessa tarkemmin asuinpinta-alan muutoksia kilometriruudukolta, nähdään kunnissa olevan sisäistä vaihtelua (kuva 21). Helsingissä useilla tulomuuttajilla asuinpinta-ala asukasta kohti on saattanut pienentyä jopa yli 40 neliötä. Tuusulassa,

Sipoossa ja Mäntsälässä on puolestaan useita tulomuuttajia, joiden asuinpinta-ala asukasta kohti on kasvanut yli 40 neliöllä. Muuttaneiden asumisväljyyden muutoksen hajonta keskiarvon molemmin puolin on Espoossa ja Vantaalla suurempi kuin Helsingissä.

kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 19. Postikyselyyn vastanneiden tulomuuttajien asuinpinta-alan muutos asukasta kohden sekä asuintyyppien jakauma muuton jälkeen.

kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 20. Muuton seurauksena tapahtunut asuinpinta-alan muutos asukasta kohden tulokunnittain ja neliökilometriruuduittain.

Tärkeimmät asumisessa tapahtuneet muutokset voidaan tiivistää seuraavasti:

Talotyyppi ei juuri muuttanut pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa, mutta talotyyppi ja omistusmuoto muuttuivat etenkin ympäristökuntiin suuntautuneessa muutossa. Helsingistä ympäristökuntiin muuttaneiden asumismuoto muuttui useammin kerrostalosta omakoti- tai rivitaloon: 80 % asui ennen muuttoa kerrostalossa; muuton jälkeen 40 % asui omakotitalossa ja 40 % pari- tai rivitalossa. Omistusasuminen lähes kaksinkertaistui sekä

pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa että muutossa ympäristökuntiin. Asumisväljyys ei muuttanut pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa, väheni muualta pääkaupunkiseudulle muuttaneilla noin 14 m² ja kasvoi ympäristökuntiin muuttaneilla 10–15 m² asukasta kohden. Kotitalouden tarpeet ja asumisen tilantarve ovat usein muuttuneet lapsen syntymän tai muun perhetilanteen muutoksen seurauksena.

5.4.2 Pääkaupunkiseudulle muuttaneiden työmatkat lyhenivät

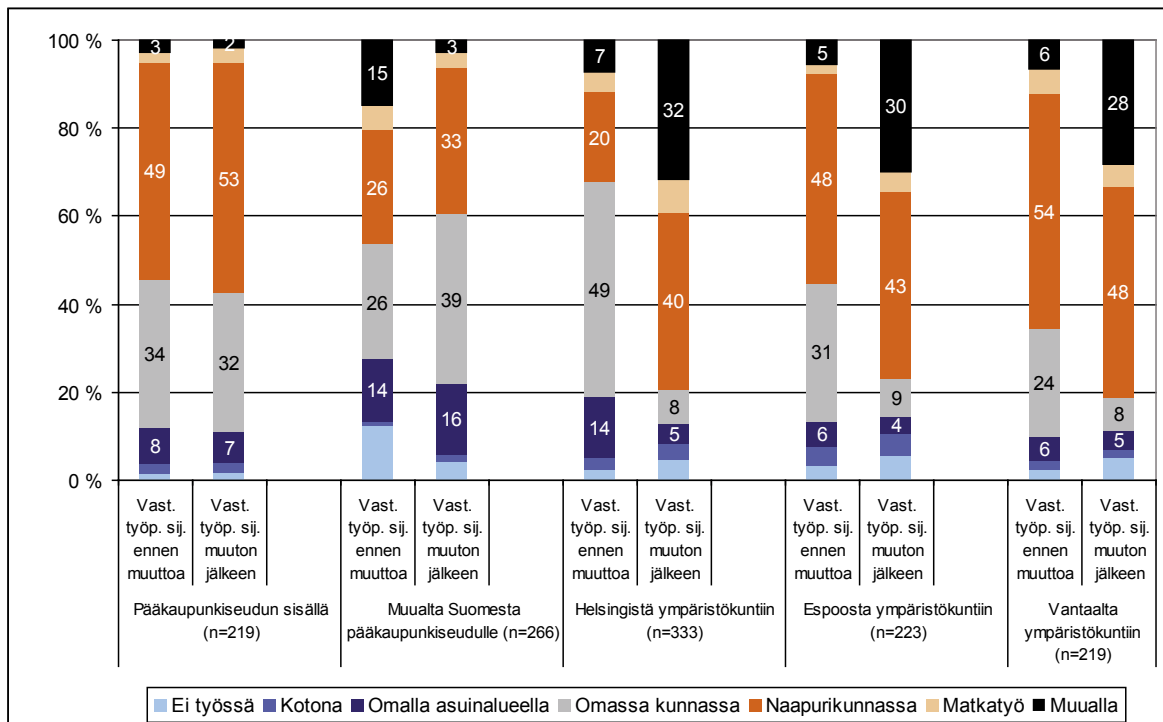
Helsingin seudulle suuntautuva pendelöinti on kasvanut vuosittain. YTV:n (2009) mukaan pendelöinti kasvaa myös tulevaisuudessa. Kehitys johtuu siitä, että alueen työpaikat lisääntyvät paljon nopeammin kuin väestö. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntialue ulottuu jo parin sadan kilometrin päähän seudun keskuksesta. Vuonna 2008 pääkaupunkiseudulle suuntautuvasta työmatkaliikenteestä yli puolet on lähtöisin alueen kehyskunnista, joista pääkaupunkiseudulle pendelöijiiä oli lähes 70 000 henkilöä. Kehyskunnista pendelöivien määrä pysyi lähes samansuuruisena vuosina 2003–2006, mutta lähti selvään kasvuun vuonna 2007.

Työhön liittyviä muutoksia tarkastellaan seuraavassa vastaajan ja puolison työpaikan sijainnin sekä työmatkojen pituuden että työmatkoihin käytetyn ajan muutosten kautta.

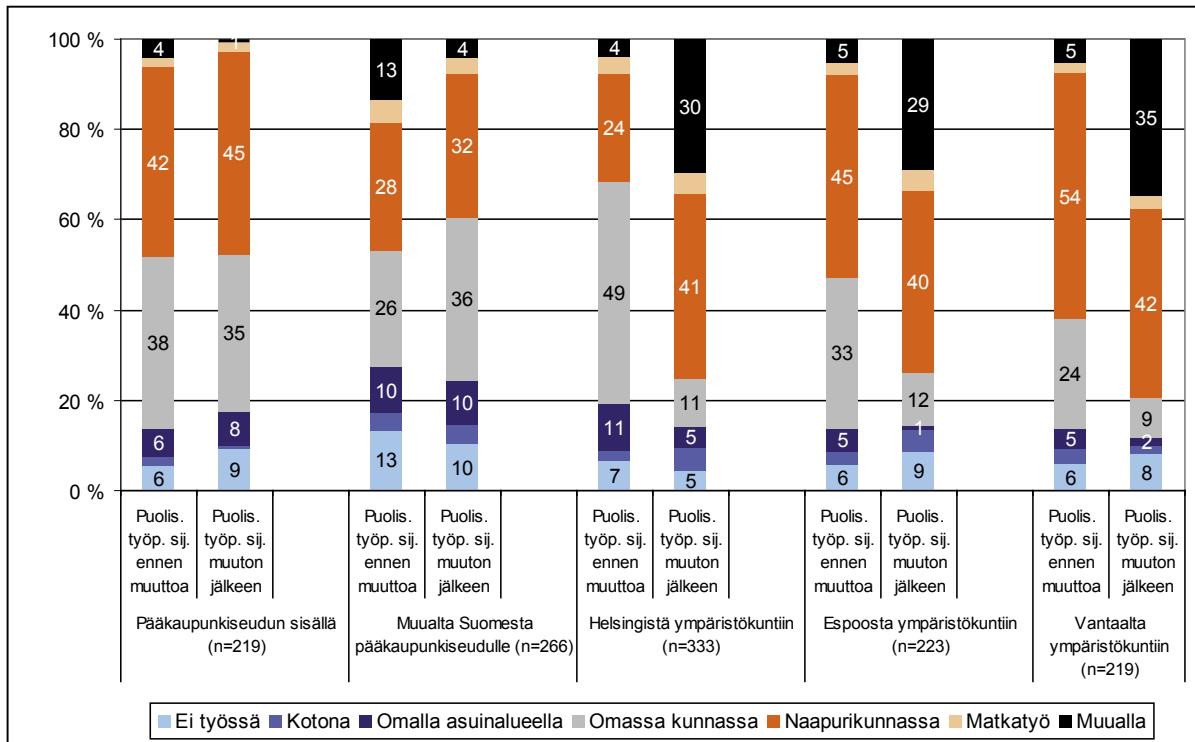
Työpaikkojen sijainnin jakautumat eivät juuri muuttaneet pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa (kuvat 21 ja 22). Noin puolet muuttaneista kävi töissä naapurikunnassa ennen ja jälkeen muuton. Muualta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden työtilanne koheni. Heistä ennen muuttoja oli

työttömänä 12 prosenttia ja muuton jälkeen 4 prosenttia. Myös muualta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden puolisojen työtilanne koheni jonkin verran. Vastaajien työpaikka sijaitsi muuton jälkeen aiempaa lähempänä. Ennen muuttoja muualta muuttaneista 40 prosenttia työskenteli joko omalla asuinalueellaan tai omissa asuinkunnassaan ja pääkaupunkiseudulle muuton jälkeen jo 55 prosentilla oli työpaikka joko omalla asuinalueellaan tai uudessa asuinkunnassaan.

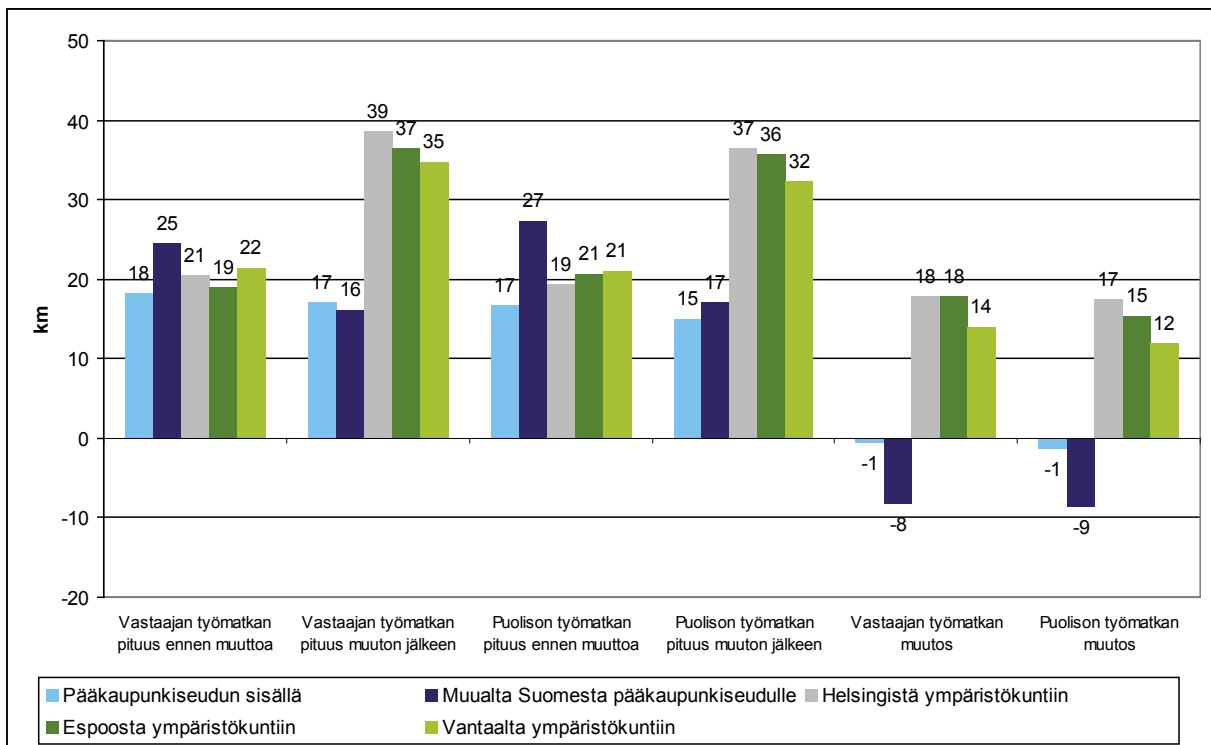
Muutto on pidentänyt muuttajien työmatkoja sitä enemmän, mitä kauemmaksi pääkaupunkiseudusta muutto suuntautui (kuvat 23–24). Työmatkan pidentymisellä hankittiin yleensä lisäneliöitä asumiseen. Saadun lisätilan määrä korreloi työmatkan pidentymisen kanssa ($r=.25^{**}$). Koska työmatkat ovat pidentyneet etäisyyden kasvaessa pääkaupunkiseudusta, saattaa tämä merkitä sitä, että muuttajien työpaikka on jäänyt pääkaupunkiseudulle tai ainakin sitä, että muuttojen motiivina kehysalueelle suuntautuneessa muutossa ei ole ollut työmatkan pituus. Helsingistä ympäristökuntiin muuttaneilla työmatka kasvoi keskimäärin 18 km, Espoosta ympäristökuntiin muuttaneilla 16 km ja Vantaalta ympäristökuntiin muuttaneilla 13 km. Kehyskuntiin muuttaneiden pisimmät työmatkat

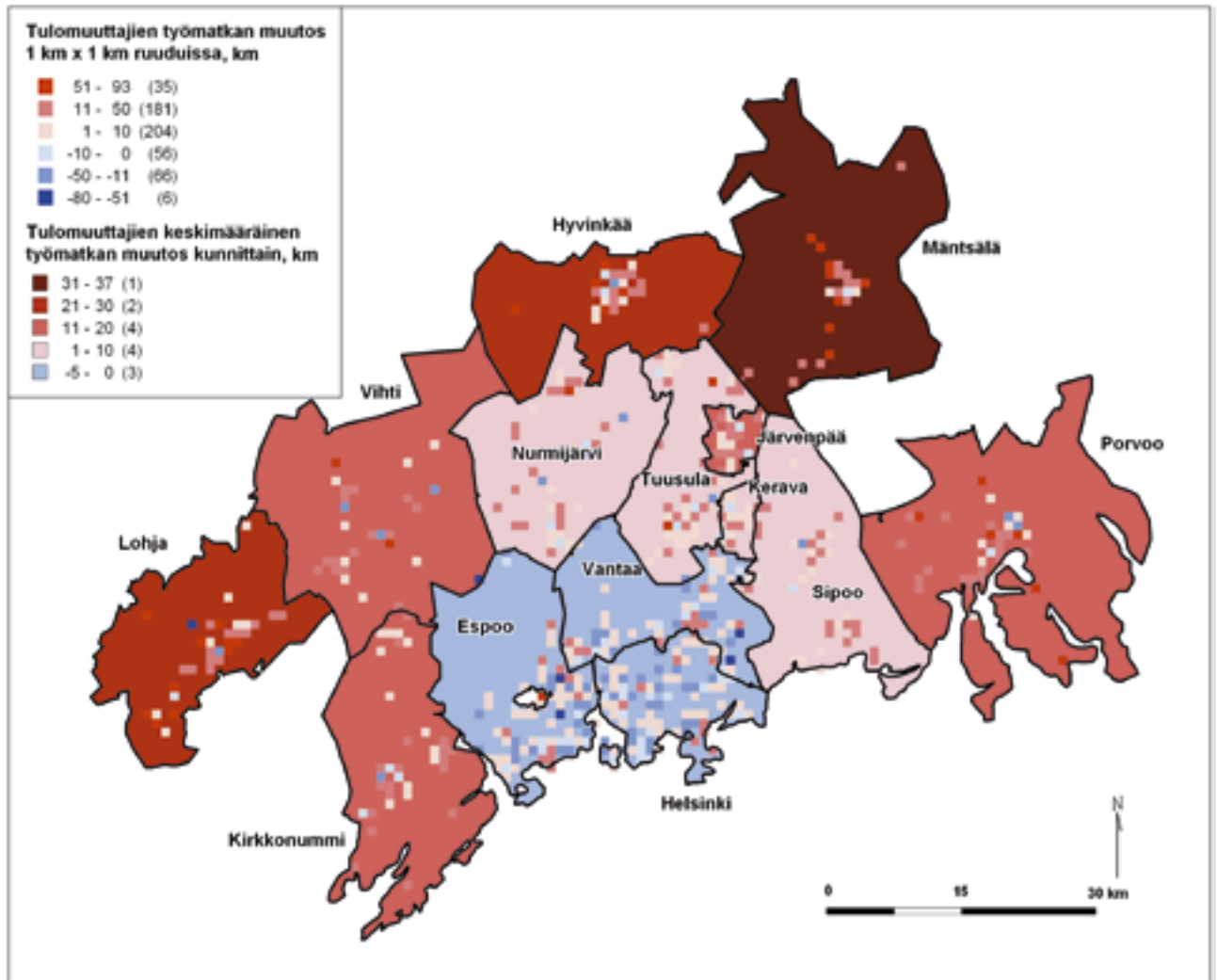
KUVA 21. Vastaajan työpaikan sijainti ennen muuttoja ja muuton jälkeen.

KUVA 22. Puolison työpaikan sijainti ennen muuttoa ja sen jälkeen.

KUVA 23. Vastaajan ja puolison keskimääräiset työmatkat ennen muuttoa ja sen jälkeen sekä työmatkojen muutokset muuttovirroittain.

kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

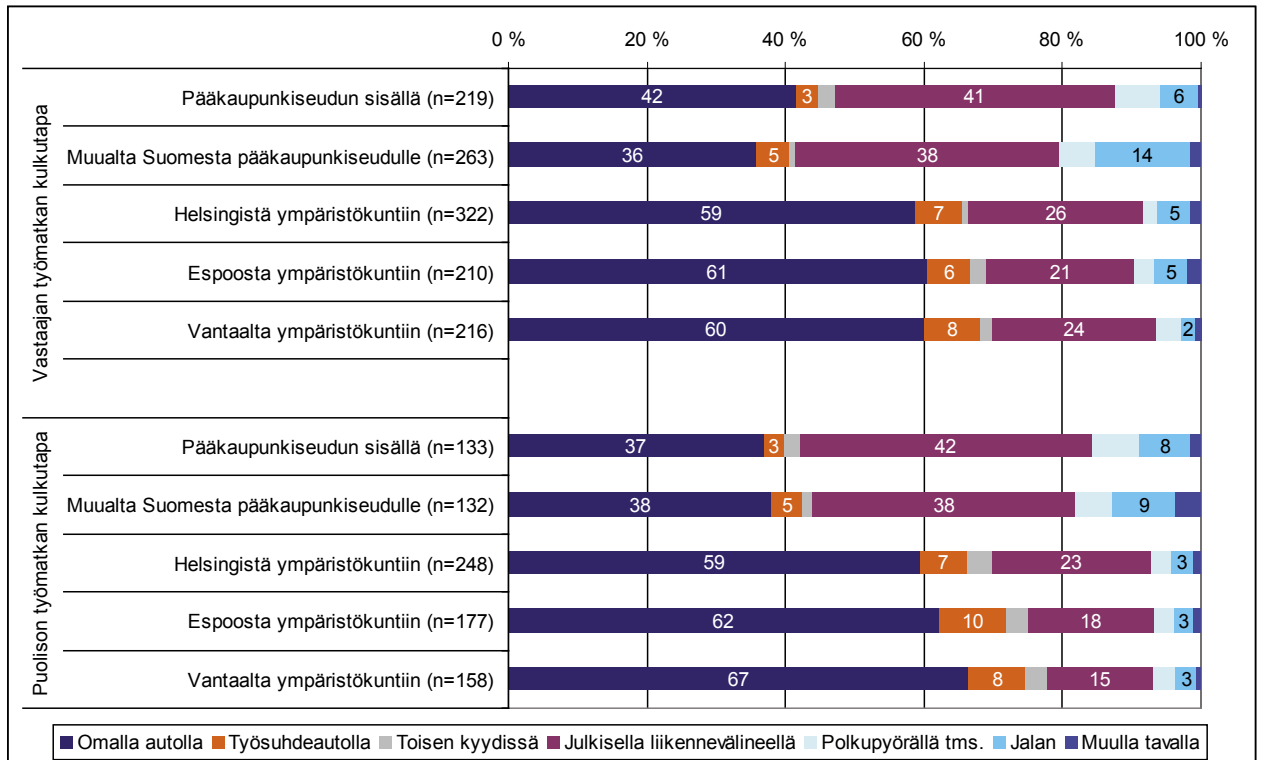
KUVA 24. Muuton seurauksena tapahtunut työmatkan muutos asuinkunnittain ja neliökilometriruuduittain.

olivat Mäntsälään muuttaneilla. Heidän työmatkansa kasvoi keskimäärin yli 30 kilometriä, pisimmillään joillakin vastaajilla jopa 90 kilometriä. Myös Hyvinkäälle ja Lohjalle muuttaneiden työmatkat pidentyivät keskimäärin 20–30 kilometriä. Seuraavan kehän työmatkojen muutospituuksissa muodostavat Porvoo, Järvenpää, Vihti ja Kirkkonummi, joissa pääkaupunkiseudulta muuttaneet joutuivat matkaamaan töihin keskimäärin 10–20 kilometriä. Sipoossa, Keravalla, Tuusulassa ja Nurmijärvellä työmatkat pidentyivät vain hieman, alle 10 kilometriä. Pääkaupunkiseudulle muuttaneiden työmatka lyheni keskimäärin 8 kilometriä. Joiden-

kin Vantaalle ja Espooseen muuttaneiden työmatka lyheni jopa lähes 80 kilometriä.

5.4.3 Ratojen varsilla parhaat joukkoliikenneyhteydet

Työmatkan kuluttavat vaihtelevat oleellisesti muuttovirran suunnan mukaan (kuva 25). Pääkaupunkiseudun sisällä ja muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista selvä enemmistö kulki työmatkansa joko julkisella liikenteellä,

KUVA 25. Vastaajan ja puolison työmatkojen kulkutavat muuttovirroittain.

polkupyörällä tai kävellen. Parhaiten asumisen ja työpaikan sijainnin läheisyyden pystyivät hyödyntämään muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet; heistä noin viidennes pystyi tekemään työmatkansa joko kävellen tai pyöräillen. Sitä vastoin enemmistö ympäristökuntiin muuttaneista ja heidän puolisoistaan käytti työmatkaansa joko omaa tai työsuhdeautoa. Vain muutama prosentti kaikista muuttaneista kulki työmatkansa jonkun toisen kyydissä.

Oman auton käyttämistä julkisten liikennevälineiden sijaan perusteltiin sillä, että julkisten liikennevälineiden käyttö on hankalaa tai omalla autolla pääsee nopeammin perille kuin julkisilla kulkuvälineillä. Haastatteluissa nousi vahvasti esiin se, että työmatkan pituutta mitataan entistä enemmän aikana kilometrien sijaan. Onkin ilmeistä, että autoilun lisääntyessä maantieteelliset etäisyydet

menettävät merkitystään, mikäli energian hinta ei oleellisesti muutu.⁴

”Yksinkertaisesti niitä ei kulje tai sitten tosi hankalasti. Että nyttien tässä uudessa paikassa varmaan vois kulkea ehkä paremminkin, mutta Espooseen tuskin pääsee. Sitten se kestää jo niin kauan, että siinä ei oo mitään järkeä. Tosi huonosti kulkee linja-auto. Siitä on joskus otettu selvääkin näistä, miten ne kulkee ja menee, niin aika hankalasti. Omalla autolla on 20 minuutissa keskustassa Helsingissä.”
Sipooseen muuttanut nainen, 37 v.

”Löytyi vapaa tontti, jolle uusi oma omakotitalo rakennutettiin. Palvelutarjontaan ja liikenneyhteyksiin ei hirveästi kiinnitetty huomiota, kun meillä on auto ollu aina, niin

4 Juntto (2008) kritisoi työmatkan pituuden ilmoittamista minuutteina. Kulkuväline vaikuttaa matkaan, joka esimerkiksi puolessa tunnissa pystytään kulkemaan. Kävelijä kulkee puolessa tunnissa pari kolme kilometriä, autoilija moottoritiellä jopa viisikymmentä kilometriä. Julkisen liikenteen käyttäjät ovat näiden kahden ääripään välissä.

liikkuminen hoituu sillä. Kyllähän nyt vähän kateltiin noita busseja, mitkä on täällä kyllä tosi huonot, mutta lähinnä autolla. Lapset liikkuu bussilla.” Hyvinkäälle muuttanut mies, 36 v.

”Itse asiassa painoi hyvin paljon, että Siuntion pääsee junalla, ja täällä on junarata, mutta ikävä kyllä VR on koko ajan supistamassa näitä meidän junavuoroja. Elikkä lopputulos on nyt sitten se, että täällä ei voi elää ilman autoa, ja auto mulla on. Palvelut täällä on hyvät, et se oli kanssa sellainen että löytyy kauppaa ja uimahalli täällä löytyy ja jopa elokuvateatteri, mikä on aika harvinaista näin pienellä paikkakunnalla.” Siuntioon muuttanut nainen, 40 v.

Vain osa työmatkan kulkutavoista on selitettävissä sillä, että kaikissa muuttovirtojen kohdealueista joukkoliikennettä ei voi käyttää työmatkoihin (taulukko 5). Lähes kaikilla pääkaupunkiseudun sisällä tai pääkaupunkiseudulle muuttaneista oli mahdollista käyttää jotain joukkoliikennemuotoa ja valtaosa heistä myös käytti joukkoliikennettä, yleisimmin linja-autoa. Kyselyyn vastanneet käyttivät selvästi useammin joukkoliikennettä kuin heidän puolisonsa tai lapsensa. Tämä selittyy osittain sillä, että vastanneista naisia oli 51 % ja naiset

käyttävät kaikkia joukkoliikennemuotoja enemmän kuin miehet. Kehyskuntiin muuttaneiden lapsilla oli mahdollisuus käyttää useammin joukkoliikennettä kuin heidän vanhemmillaan. Tämä johtunee lasten pienemmälle alueelle kohdistuvasta liikkumistarpeesta.

Liikkumismahdollisuuksista ja niiden alueellisesta vaihtelusta saa yksityiskohtaisemman kuvan, jos muuttovirtoja tarkastellaan kunnittain (taulukko 6). Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet hakeutuivat muita muuttaneita useammin bussipysäkkien läheisyyteen, mikä myös heijastuu heidän joukkoliikenteen käyttöönsä. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneilla kotitalouksilla oli käytössään keskimäärin 1,1 autoa, muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneilla 1,2 autoa ja pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneilla 1,4 autoa. Pääkaupunkiseudulta Keravalle, Järvenpään tai Hyvinkäälle muuttaneiden joukkoliikenteen käyttömahdollisuudet heikkenivät vain hieman. Pääkaupunkiseudulta Nurmijärvelle, Lohjalle, Sipooseen, Porvooseen ja Vihtiin muuttaneiden joukkoliikenteen käyttömahdollisuudet heikkenivät puolestaan eniten. Tämä näkyy myös siinä, että näihin kuntiin muuttaneilla kotitalouksilla oli käytössään myös keskimääräistä enemmän henkilöautoja.

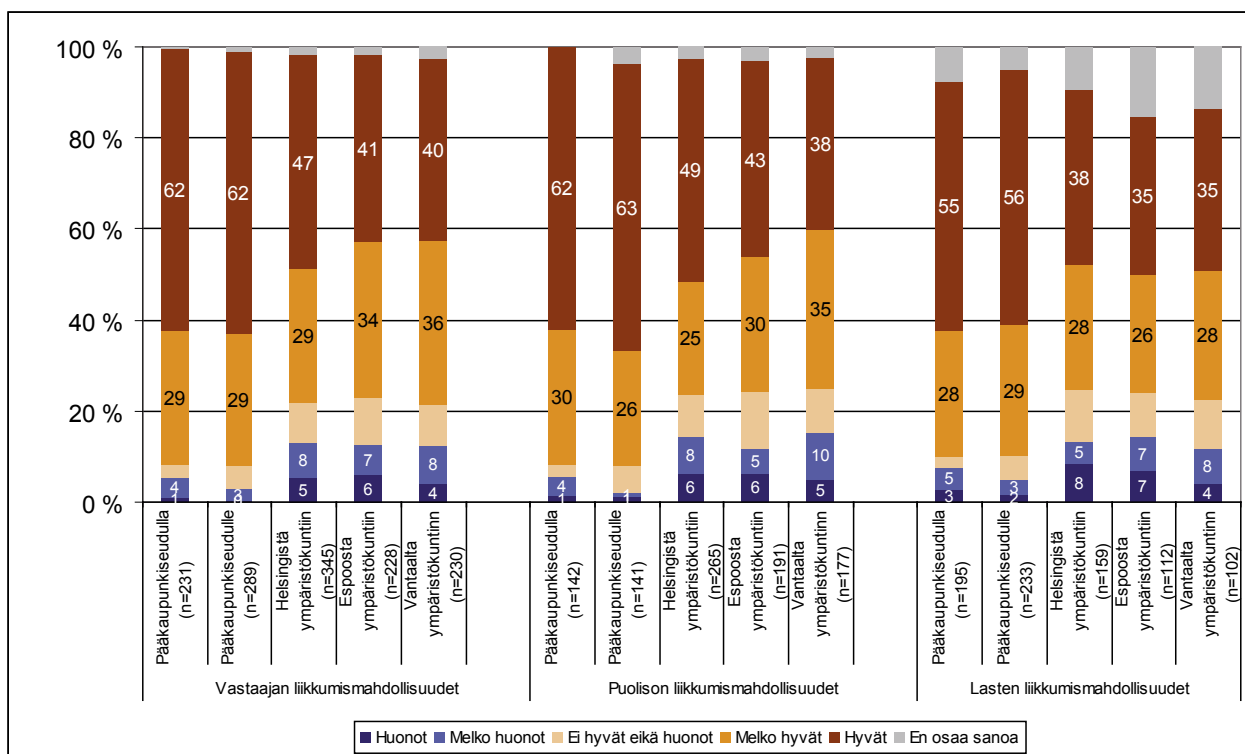
Liikkumismahdollisuuksien todelliset muutokset heijastuivat myös muuttajien omiin arvioi-

TAULUKKO 5. Muuttajien joukkoliikenteen käyttömahdollisuudet ja joukkoliikenteen käyttäminen muuttovirroittain.

Muuttaja	Muuttovirta	Joukkoliikenteen käyttömahdollisuus (%)	Käyttää junaa (%)	Käyttää raitiotietä (%)	Käyttää metroa (%)	Käyttää linja-autoa (%)
Vastaaja	Pääkaupunkiseudun sisällä	97	57	33	39	81
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	98	56	44	44	81
	Helsingistä ympäristökuntiin	76	41	9	12	47
	Espoosta ympäristökuntiin	77	40	5	9	38
	Vantaalta ympäristökuntiin	72	48	5	7	42
Puoliso	Pääkaupunkiseudun sisällä	96	31	18	20	49
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	96	22	17	16	35
	Helsingistä ympäristökuntiin	79	28	6	8	30
	Espoosta ympäristökuntiin	75	29	4	4	28
	Vantaalta ympäristökuntiin	75	31	3	4	26
Lapset	Pääkaupunkiseudun sisällä	96	5	3	4	12
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	97	8	5	6	15
	Helsingistä ympäristökuntiin	82	10	2	3	12
	Espoosta ympäristökuntiin	81	10	1	1	12
	Vantaalta ympäristökuntiin	79	11	2	2	11

TAULUKKO 6. Muuttajien joukkoliikenteen käyttömahdollisuudet, joukkoliikenteen saavutettavuus ja henkilöauton omistus muuttovirroittain.

Muuttovirta	Joukkoliikenteen käyttömahdollisuus (%)			Keskimääräinen matka rautatieasemalle (km)	Keskimääräinen matka linja-auto pysäkillle (km)	Kotitalouden henkilöautojen lukumäärä (kpl)
	Vastaaja	Puoliso	Lapset			
Espoosta ja Vantaalta Helsinkiin (n=84)	97	97	97	2,6	,9	1,03
Helsingistä ja Vantaalta Espooseen (n=82)	95	95	96	5,2	,3	1,09
Helsingistä ja Espoosta Vantaalle (n=66)	99	97	94	2,7	3,0	1,19
Muualta Suomesta Espooseen (n=84)	99	95	97	4,6	,4	1,24
Muualta Suomesta Helsinkiin (n=117)	98	98	98	4,4	,3	1,13
Muualta Suomesta Vantaalle (n=83)	97	94	98	3,1	,2	1,14
Pääkaupunkiseudulta Hyvinkäälle (n=73)	88	82	86	7,3	,7	1,28
Pääkaupunkiseudulta Järvenpäähän (n=72)	84	88	84	1,5	,6	1,24
Pääkaupunkiseudulta Keravalle (n=86)	94	94	85	1,6	2,6	1,18
Pääkaupunkiseudulta Kirkkonummelle (n=89)	81	83	87	5,8	,7	1,38
Pääkaupunkiseudulta Lohjalle (n=67)	68	65	75	30,6	1,3	1,54
Pääkaupunkiseudulta Mäntsälään (n=67)	73	67	79	4,5	1,3	1,44
Pääkaupunkiseudulta Nurmijärvelle (n=70)	66	63	76	17,9	5,3	1,72
Pääkaupunkiseudulta Porvooseen (n=79)	75	73	79	36,5	,8	1,49
Pääkaupunkiseudulta Sipooseen (n=57)	57	74	78	15,8	1,6	1,60
Pääkaupunkiseudulta Tuusulaan (n=77)	70	76	81	5,9	,7	1,47
Pääkaupunkiseudulta Vihtiin (n=61)	60	65	74	30,4	1,2	1,41

KUVA 26. Kotitalouksien arviot liikkumismahdollisuuksistaan muuttovirroittain.

hin liikkumismahdollisuuksistaan työ-, koulu- ja vapaa-ajan matkojen puitteissa (kuva 26). Noin 90 prosenttia pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulle muuttaneista ilmoitti liikkumismahdollisuuksiensa olevan hyviä tai melko hyviä. Vain muutama prosentti näistä muuttajista piti

liikkumismahdollisuuksiaan huonoina tai melko huonoina. Kaikista pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista noin 10–15 prosenttia piti liikkumismahdollisuuksiaan huonoina tai melko huonoina.

Tärkeimmät työmatkoissa ja liikkumisessa tapahtuneet muutokset voidaan tiivistää seuraavasti:

Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden työmatkat pysyivät ennallaan. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden työmatkat lyhenivät keskimäärin lähes 10 km, kun taas pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneiden työmatkat kasvoivat keskimäärin 10–30 km. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista 65–75 prosenttia ja pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkiseudulle muuttaneista noin 40 prosenttia kulki työmatkansa henkilöautolla. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista kotitalouksista lähes puolet omisti useamman kuin yhden auton. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista yli 60 prosentilla työmatkoihin kuluva aika kasvoi ja vajaalla 20 prosentilla työmatkoihin kuluva aika väheni. Ympäristökuntiin muuttaneet kokivat liikkumismahdollisuutensa huonoiksi tai melko huonoiksi lähes kolme kertaa useammin kuin pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkiseudulle muuttaneet.

5.4.4 Kehyskuntiin muuttaneet käyttivät pääkaupunkiseudun kaupallisia ja vapaa-ajan palveluja

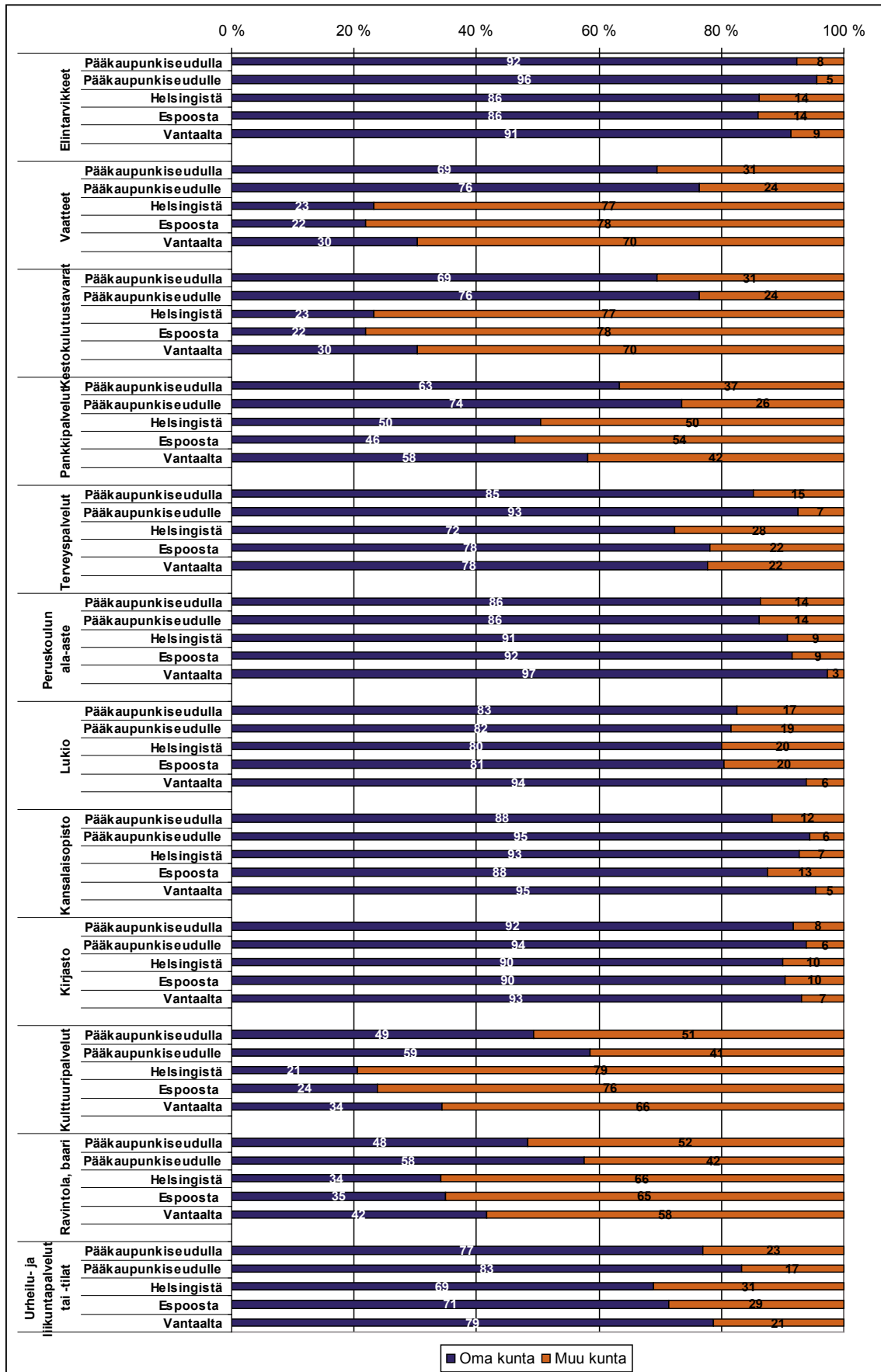
Valtaosa pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista teki vaate- ja kestokulutustavaraostoksensa sekä käytti ravintola- ja kulttuuripalveluja jossain muualla kuin omassa asuinkunnassaan (kuva 27). Lähellä kyselyajankohtaa muuttaneet eivät välttämättä tunteneet uuden asuinkuntansa palveluita, vaikka aikoivat niitä käyttää. Tämä näkyi palvelukysymysten jakautumisessa siten, että ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon valinnoita oli 2–7 prosenttia kyselyyn vastanneista. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista lähes joka kymmenes ei osannut arvioida uuden asuinkuntansa kulttuuripalvelujen tasoa. Palveluja pidetään usein itsestään selvyytenä, joten niiden laatu, puuttuminen tai huono saatavuus johtaa usein jatkomuuttoon:

Tässäpä meidän esimerkki muutosta: Espoosta Mäntsälään (maaseudun rauhaan, pieneen kylään). ”Viihdyimme” kaksi vuotta. Palvelut liian kaukana. Terveyskeskuksessa kamalat jonot, kuntalisää ei ollut, vaikka mainostavat kuntaa perheystävällisenä! Tarhapaikkoja ei ollut ja lapset jopa parakeissa hoidossa. Ostimme kyllä edullisesti suuren talon pellon reunalta, mutta sekin alkoi lahoamaan käsiimme. Olimme TODELLA onnellisia, kun päätimme muuttaa takaisin Espooseen! Täällä kunta hoitaa hyvin. On lastenhoito järjestetty, terveyskeskukseen saa ajan kun soittaa, on kuntalisä, joten voin jäädä kotiin hoitamaan lasta, on kaupat ja palvelut kohdallaan. Ei enää Mäntsälään!, Espooseen muuttanut nainen, 34 v.

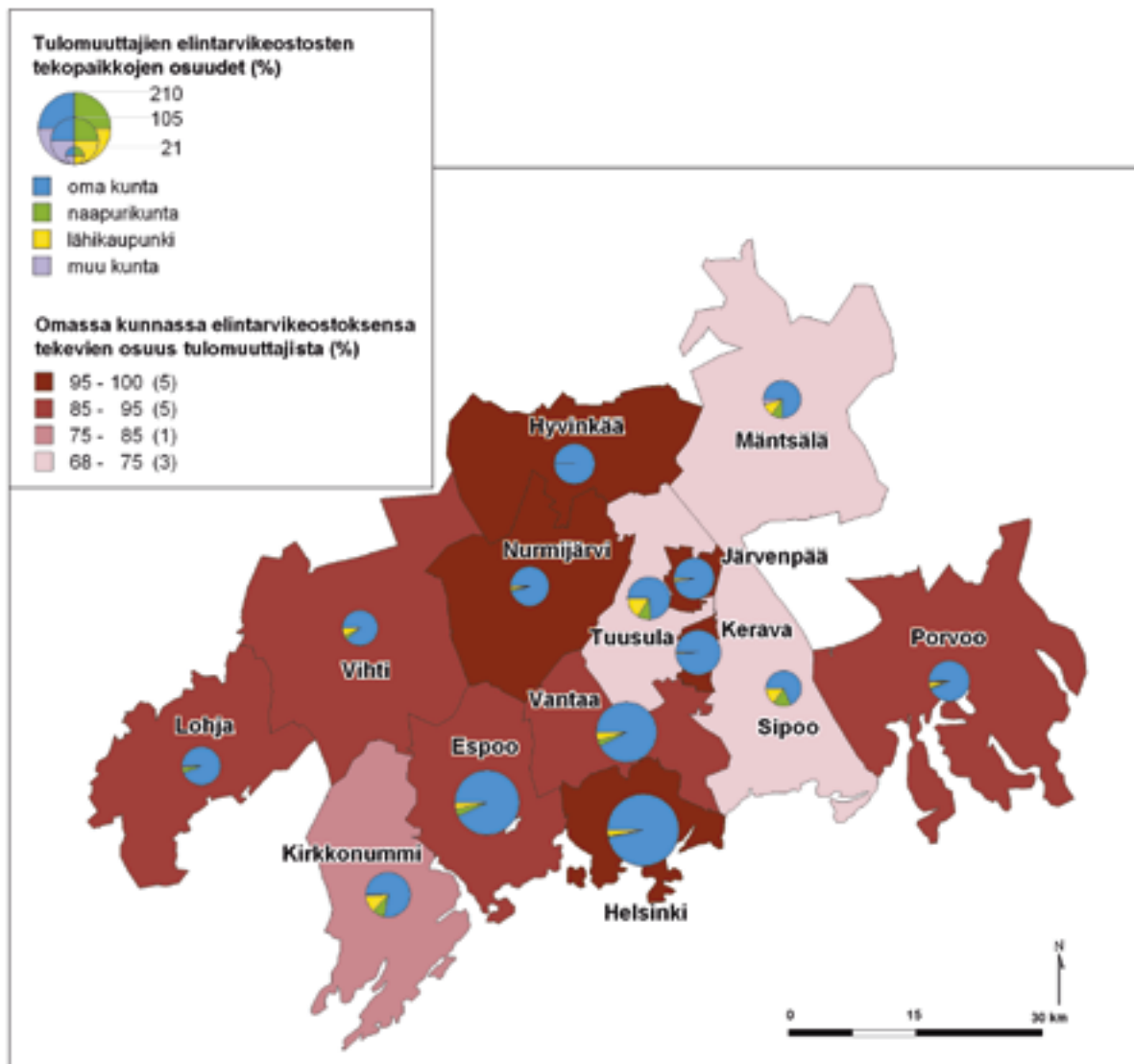
Elintarvikeostosten tekopaikat vaihtelevat kuntittain. Hyvinkäälle muuttaneista kaikki sekä Helsinkiin, Keravalle, Järvenpään ja Nurmijärvelle muuttaneista lähes kaikki tekivät elintarvikeostoksensa oman kunnan kaupoissa. Vähiten oman kunnan elintarvikekaupan palveluja käyttivät Sipoon, Tuusulan ja Mäntsälän tulomuuttajat. Näissä kunnissa kauppojen tarjonta saattaa olla puutteellista tai muuttaneilla on vakiintuneet ostospaikat naapurin- ja lähikunnissa. Muissa tutkimuskunnissa oman kunnan elintarvikekauppojen palvelut jätti käyttämättä noin 5–25 prosenttia postikyselyyn vastanneista tulomuuttajista. (kuva 28).

”Lähimpään ruokakauppaan tästä on joku 5 kilometriä. Hätävarana voi käydä ruokakaupassa, mutta siinä kaikki. Ruokaostokset suoritetaan työmatkoilla, koska mies on Helsingissä töissä ja mä oon Espoossa niin me tullaan ostokeskusten kautta kotiin. Hinnat on paikallisessa sen verran kovat, että käydään työmatkan aikana ruokaostoksilla.” Sipooseen muuttanut nainen, 37 v.

Muuton jälkeinen terveystalouden käyttö omassa kunnassa on muutamissa tutkimuskunnissa yllättävän vähäistä. Tutkimusalueelta löytyy kuntia, joiden muuttajista jopa puolet käyttää terveystalouden palveluja muualla kuin omassa kunnassa. Näitä kuntia ovat Kirkkonummi, Tuusula, Mäntsälä ja Sipoo. Osuutta saattaa selittää esimerkiksi työpaikan ja työterveydenhuollon sijainti muussa kunnassa. Mäntsälässä ja Sipoossa osuutta selittänevät

KUVA 27. Tavaroiden hankinta- ja palveluiden käyttöpaikat muuttovirroittain.

kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
 © Kuluttajatutkimuskeskus 2009

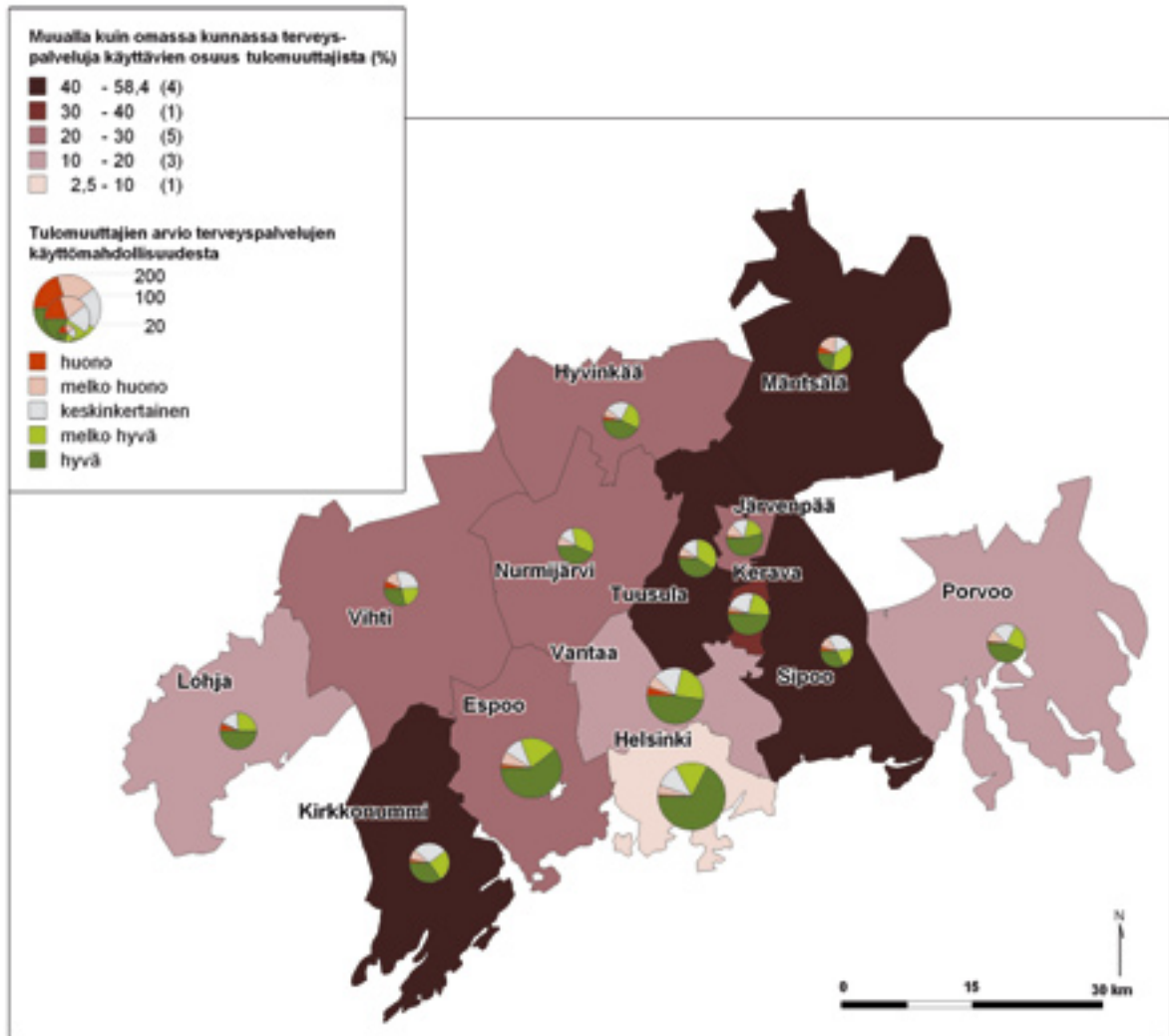
KUVA 28. Muuttajien elintarvikeostosten tekopaikat ja ensisijaisesti omassa kunnassa elintarvikeostoksensa tekevien osuudet.

myös oman kunnan terveystarvikkeiden kokeminen heikkona, mistä kertoo vastaajien terveystarvikkeiden käyttömahdollisuuden arviointi; vain noin puolet vastaajista pitää kunnan terveystarvikkeiden tarjontaa hyvänä tai melko hyvänä. (kuva 29)

Myös Vihdissä tutkimukseen vastanneet muuttajat ovat arvioineet oman kunnan terveystarvikkeiden käyttömahdollisuudet kriittisemmin kuin muissa tutkimusalueen kunnissa, vaikka omassa kunnassa palveluja käyttävien osuus ei ole kaikkein pienin. Vihdissä ja Espoossa muualla kuin omassa

kunnassaan käytti terveyskeskuspalveluja 20–30 prosenttia muuttajista. Eniten oman kunnan terveystarvikkeiden käyttivät helsinkiläiset tulomuuttajat, joista vain joka kymmenes käytti terveystarvikkeiden muualla kuin omassa kunnassa. Myös Vantaalla, Porvoossa ja Lohjalla muualla kuin omassa kunnassa terveystarvikkeiden käyttävien osuus oli pieni.

Kulttuuripalvelujen käyttö tutkimusalueen kunnissa vaihtelee luonnollisesti tarjonnan mukaan. Helsingissä, jossa kulttuuripalvelujen tarjonta on seudullisesti kattavinta, myös niiden käyttö oli

kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

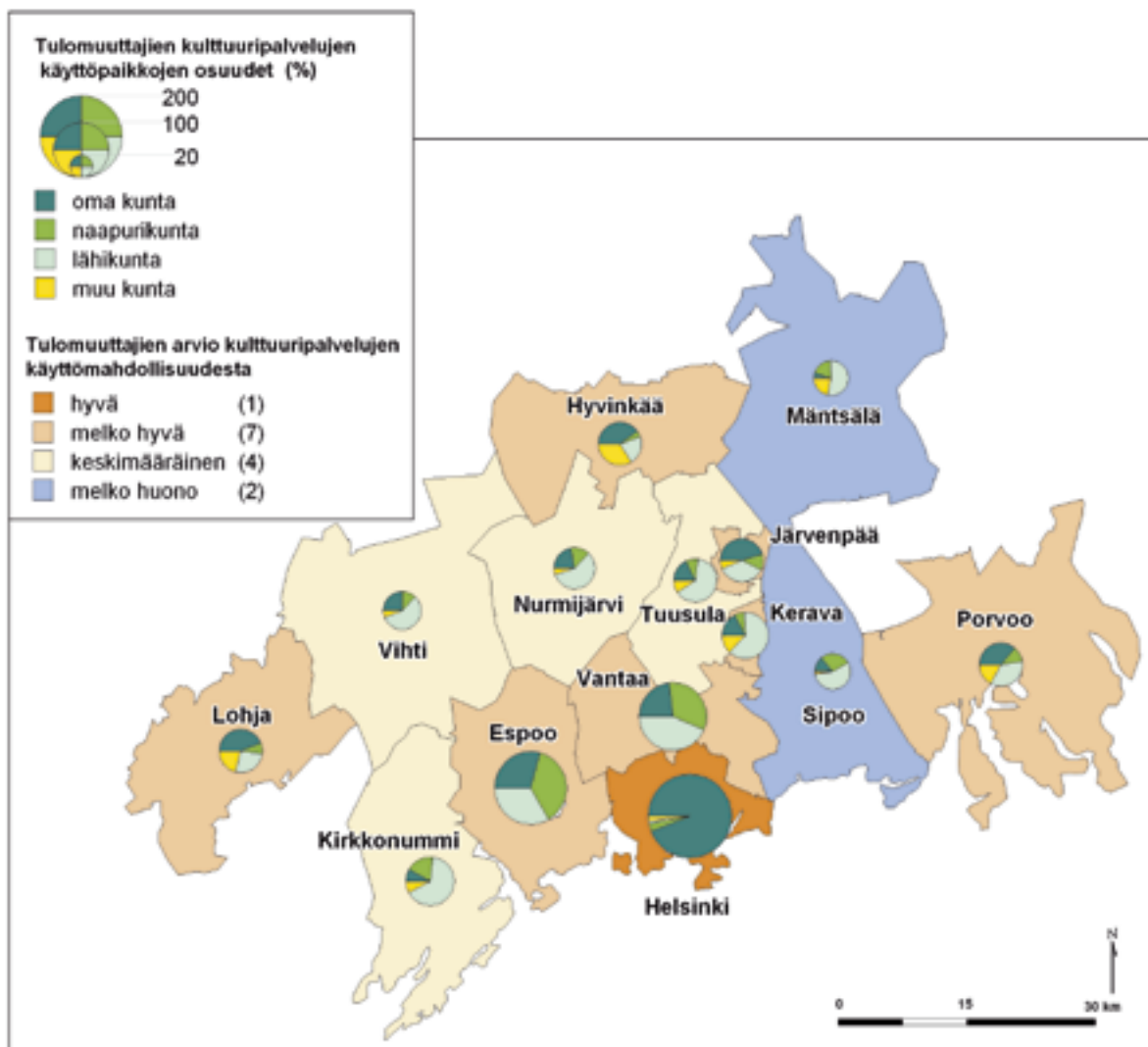
KUVA 29. Muuttajien terveyskeskuspalvelujen käyttöpaikat ja arviot terveyspalvelujen käyttämättömyydestä.

muuttajien keskuudessa omassa kunnassa suurinta. Vain hyvin pieni osa helsinkiläisistä käytti lähikuntien tai muiden kuntien kulttuuripalveluja. Helsinkiläiset tulomuuttajat myös arvioivat ainoana tutkimuksen tulomuuttajista oman kunnan kulttuuripalvelujen käyttämättömyydet hyväksi.

Espoossa ja Vantaalla oman kunnan kulttuuripalveluja käytti vastaajista vain noin kolmasosa, mutta kulttuuritarjontaa pidetään siellä kuitenkin melko hyvänä. Porvooseen, Lohjalle, Hyvinkäälle sekä Järvenpään muuttaneiden omassa kunnassa

kulttuuripalveluja käyttävien osuus oli suurempi kuin muissa tutkimuskunnissa. Näissä kunnissa kulttuuritarjontaa pidettiin myös melko hyvänä. (kuva 30)

Pienemmissä kunnissa asuvat suhtautuvat realistisesti palvelutarjontaan ottaen huomioon oman asuinkunnan koon sekä suurempien naapurikuntien monipuolisemman palvelutarjonnan, kuten esimerkiksi seuraavasta haastattelusitaatista käy ilmi:

kuntarajat, vesistö © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
 © Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 30. Muuttajien kulttuuripalvelujen käyttöpaikat ja arviot kulttuuripalvelujen käyttömahdollisuudesta.

”No ei oikeastaan semmoisia järkeviä. Tietysti olisihan se kiva, jos olis muitakin kaupunjoja kuin ruokakauppa, mutta tää on 5 000 asukkaan kunta, niin sen tietää, että tänne ei tuu muita kaupunjoja. Kunnan palvelut ja kirjasto- ja terveyskeskuspalvelut niihin mä

olen erittäin tyytyväinen. En mä osaa silleen käivata, että tässä kestää viisitoista minuuttia ajaa Lohjalle tai Kirkkonummelle, jos mä haluan mennä johonkin isompaan kauppaan.”
Espoosta Sipooseen muuttanut nainen, 40 v.

Tärkeimmät palvelujen käytössä tapahtuneet muutokset voidaan tiivistää seuraavasti:

Suurin osa ympäristökuntiin muuttaneista käytti ravintola- ja kulttuuripalveluja muualla kuin asuinkunnassaan ja osti kestokulutustavarat ja vaatteet naapurikunnista. Noin neljännes ympäristökuntiin muuttaneista käytti terveys-, urheilu- ja liikuntapalveluja pääasiallisesti asuinkuntansa ulkopuolella. Noin puolet ympäristökuntiin muuttaneista käytti pankkipalveluja pääasiallisesti muualla kuin asuinkunnassaan. Neljännes pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkiseudulle muuttaneista käytti pankkipalveluja pääasiallisesti asuinkuntansa ulkopuolella. Ympäristökuntiin muuttaneista 10–15 prosenttia osti elintarvikkeensa pääasiallisesti muualta kuin asuinkunnastaan. Osa palveluasioinnista liitettiin työmatkojen yhteyteen.

5.4.5 Muuttaminen lisäsi sosiaalista kanssakäymistä

Muutto aiheutti muutoksia lähes kaikkien toimintojen ajankäyttöön riippumatta muuton suunnasta (taulukko 7). Suurimmat muutokset tapahtuivat työhön, työmatkoihin, sosiaaliseen kanssakäymiseen, puutarhanhoitoon, kulttuurin harrastamiseen, television katseluun ja elokuvissa käyntiin käytetyssä ajassa. Työhön, kuntoiluun ja sosiaaliseen kanssakäymiseen käytetty aika lisääntyi useammin kuin väheni riippumatta muuton suunnasta. Elokuvissa käynti ja kulttuurin harrastaminen puolestaan vähenivät etenkin muutettaessa pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin.

Lähes puolet muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista käytti työhön enemmän aikaa kuin ennen muuttoa. Myös muissa muuttovirroissa työhön käytetty aika lisääntyi useammin kuin väheni. Työmatkoihin käytetty aika lisääntyi etenkin muutettaessa ympäristökuntiin. Sen sijaan muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet käyttivät työmatkoihinsa vähemmän aikaa kuin ennen muuttoa. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden työmatkoihin käytetty aika pysyi ennallaan.

Noin kolmannes kaikista muuttajista ilmoitti käyttävänsä enemmän aikaa kuntoiluun, kun taas noin 10–20 prosentilla kuntoiluun käytetty aika oli vähentynyt. Perheen kanssa yhdessäoloon sekä sukulaisten ja tuttavien tapaamiseen käytetty aika lisääntyi useammin kuin väheni riippumatta muuton suunnasta. Ilmiö saattaa johtua siitä, että muutto suuntautuu usein sinne, missä on ennestään tuttuja tai sukulaisia. Toisaalta muutto tilavampaan asuntoon mahdollistaa usein esimerkiksi lapsiperheiden tiiviimmän kanssakäymisen. Muuttaneet kotitaloudet saattavat pitää myös aiempaa enemmän yhteyttä sukulaisiinsa ja tuttaviinsa, jos eivät tunne ketään uudelta asuinalueeltaan. Todennäköisesti kaikki nämä syyt yhdessä vaikuttavat muuton jälkeisen sosiaalisen kanssakäymisen vilkastumiseen.

Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneista kolmannes käytti entistä enemmän aikaa puutarhanhoitoon, mikä johtuu asumismuodon muutoksesta. Omakoti- tai rivitaloon muuttaneista 80 prosenttia alkoi harrastaa entistä enemmän puutarhanhoitoa, jota harrasti vajaa puolet kaikista pääkaupunkiseudulla muuttaneista. Lähes puolet pääkaupunkiseudulle muualta muuttaneista harrasti puutarhanhoitoa. Heistä noin puolet käytti entistä vähemmän siihen aikaa, mikä johtui siirtymisestä pientalosta kerrostaloasumiseen. Kaksi kolmesta pääkaupunkiseudun ympäristöön muuttaneista lisäsi puutarhanhoitoon käytettyä aikaansa.

Kulttuuriharrastuksiin ja elokuvissa käyntiin käytetyn ajan muutokset vaihtelivat voimakkaasti riippuen muuton suunnasta. Sekä pääkaupunkiseudun sisällä että muualta pääkaupunkiseudulle muuttaneilla kulttuuritilaisuuksissa käymiseen kuluva aika lisääntyi useammin kuin väheni. Muualta muuttaneista yli kolmannes lisäsi kulttuurin harrastamista ja vain muutama prosentti käytti siihen aikaa entistä vähemmän. Muutettaessa ympäristökuntiin muutos oli päinvastainen. Ympäristökuntiin muuttaneet vähensivät eniten myös television katseluun.

5.4.6 Muuttovirrat siirtävät ostovoimaa ja verotuloja

Pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulle muuttaneet kotitaloudet olivat selvästi pienempiä ja pienempituloisempia kotitalouksia kuin kehys-

TAULUKKO 7. Muuton seurauksena tapahtuneet ajankäytön muutokset eräisiin toimintoihin.

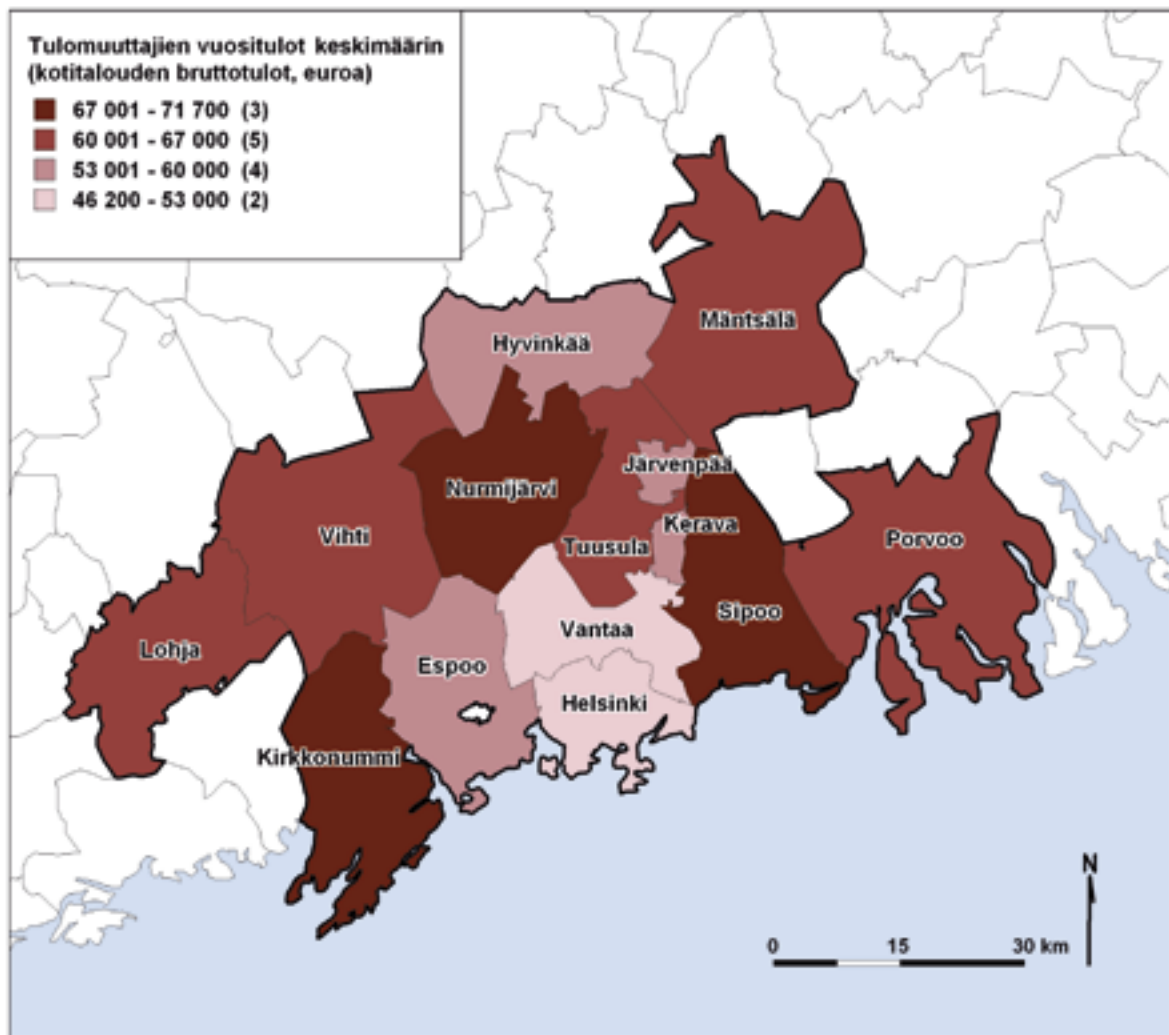
Toiminto	Muuttovirta	Ei koske/ ei harrasta	Väheni	Pysyi ennallaan	Lisääntyi	En osaa sanoa	Yhteensä
Työ	Pääkaupunkiseudun sisällä	4	5	72	17	2	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	4	8	45	39	4	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	6	10	69	14	2	100
	Espoosta ympäristökuntiin	5	5	71	17	2	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	4	8	74	14	0	100
Työmatkat	Pääkaupunkiseudun sisällä	3	37	21	37	2	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	4	39	20	34	3	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	6	17	15	61	1	100
	Espoosta ympäristökuntiin	4	16	15	64	1	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	4	21	13	62		100
Kuntoilu/ulkoliikunta	Pääkaupunkiseudun sisällä	2	14	49	32	4	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	2	20	46	30	2	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	1	11	44	42	2	100
	Espoosta ympäristökuntiin	2	15	46	34	3	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	1	13	42	40	4	100
Yhdessäolo perheen kanssa	Pääkaupunkiseudun sisällä	9	8	44	30	9	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	10	24	31	32	4	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	6	9	36	46	4	100
	Espoosta ympäristökuntiin	2	12	40	43	3	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	5	8	39	45	4	100
Sukulaisten/tuttavien tapaaminen	Pääkaupunkiseudun sisällä	3	11	48	34	4	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	2	32	28	35	2	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	2	23	41	33	2	100
	Espoosta ympäristökuntiin	1	24	42	31	2	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	2	21	44	30	3	100
Puutarhanhoito	Pääkaupunkiseudun sisällä	56	7	8	28	2	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	53	24	11	10	3	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	22	3	6	68	1	100
	Espoosta ympäristökuntiin	19	3	12	64	2	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	22	6	9	62	2	100
Kulttuuritilaisuuksissa käynti	Pääkaupunkiseudun sisällä	18	9	49	17	7	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	11	6	36	40	7	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	24	26	39	7	5	100
	Espoosta ympäristökuntiin	25	22	44	4	5	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	31	16	41	6	7	100
Taide-, musiikki- yms. harrastaminen	Pääkaupunkiseudun sisällä	29	7	46	15	3	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	20	5	39	29	7	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	29	19	41	8	4	100
	Espoosta ympäristökuntiin	31	16	44	5	4	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	35	12	39	8	7	100
Television katselu	Pääkaupunkiseudun sisällä	9	15	64	10	2	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	6	16	58	17	4	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	6	26	53	13	2	100
	Espoosta ympäristökuntiin	6	24	56	12	2	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	6	20	60	12	1	100
Elokuissa käynti	Pääkaupunkiseudun sisällä	10	11	54	22	3	100
	Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle	10	6	45	35	4	100
	Helsingistä ympäristökuntiin	15	38	42	4	1	100
	Espoosta ympäristökuntiin	16	38	40	3	3	100
	Vantaalta ympäristökuntiin	18	24	48	4	6	100

kuntiin muuttaneet⁵ (kuvat 31 ja 32). Toisaalta pääkaupunkiseudun sisällä kaupungista toiseen muuttaneet olivat koulutetumpia kuin kehyskuntiin muuttaneet. Tämä ennakoikin pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden ohittavan tulevaisuudessa kehyskuntiin muuttaneiden ansiotason, joten esim. kuntatalouden kannalta pääkaupunkiseudun muuttotase ei ole niin synkkä kuin mitä esimerkiksi Vaattovaaran Helsingin muuttoliikettä koskevasta tutkimuksesta voisi päätellä, jos sen tuloksia ei verrata koko pääkaupunkiseudun muuttoliikkeeseen.

Vaattovaaran (2006) mukaan Helsingistä lähtevät omakotialueille 25–39-vuotiaat, keskiluokkaiset, perheelliset ihmiset. Puolella muuttajista on korkeakoulututkinto ja kaikilla on hyvät tulot.

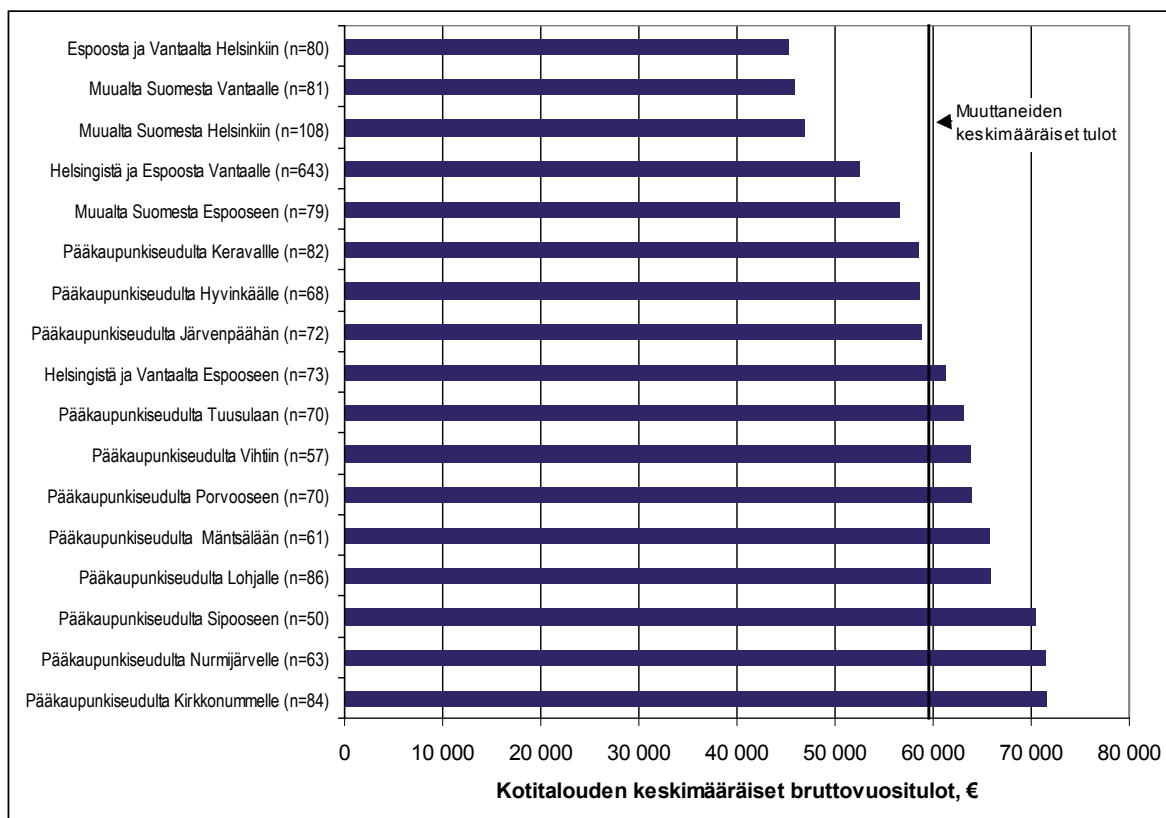
Espoosta ja Vantaalta Helsinkiin sekä Helsingistä ja Espoosta Vantaalle muuttaneet olivat keskimääräistä pienempituloisia (kuva 32). Espoo veti selvästi parempituloisia muuttajia pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa. Jos yksittäisten muuttovirtojen tuloja vertaa muuttaneiden keskimääräiseen tuloon, niin suurimpia voittajia olivat

5 Erot testattu Kruskal-Wallis testillä.

kuntarajat © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 31. Tulomuuttajien keskimääräiset vuositulot (kotitalouden bruttotulot) tutkimuskunnittain vuonna 2008.

KUVA 32. Muuttaneiden kotitalouksien keskimääräiset bruttovuositulot vuonna 2007 muuttovirroittain.

Kirkkonummi, Nurmijärvi ja Sipoo. Myös Lohja, Mäntsälä, Porvoo, Vihti ja Tuusula saivat keskimääräistä parempituloisia muuttajia.

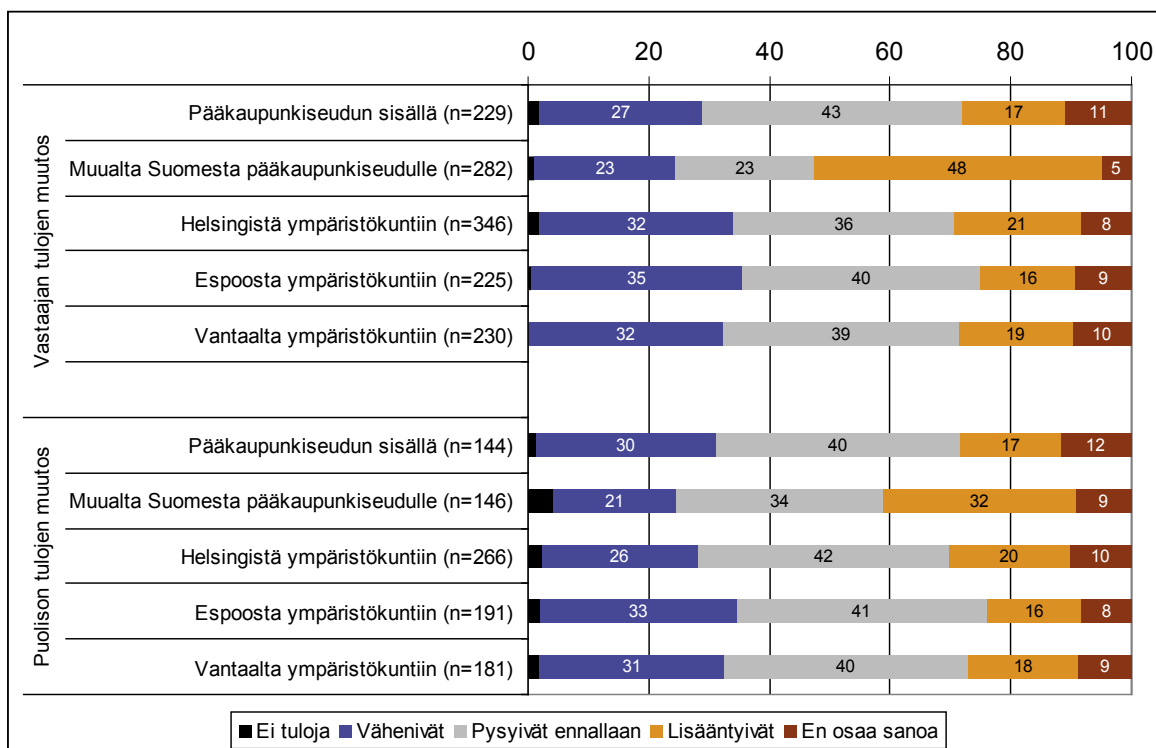
Muuttajilta tiedusteltiin, miten muutto vaikutti kotitalouden nettotuloihin (kuva 33)⁶. Näillä tuloilla kuvataan verotuksen ja erilaisten kulutusmenojen jälkeen mahdollisesti säästöön tai muuhun kulutukseen jäävien tulojen suuruutta. Oletuksena on, että osa kulutusmenoista nousee ja osa laskee. Muuton suunnan oletetaan vaikuttavan eri tavoin eri kulutusmenoihin ja sitä kautta myös kotitalouden nettotuloihin. Muutto vaikuttikin välillisesti muuttajien nettotulojen muutoksiin. Useimmin tulot muuttuivat muutettaessa muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle. Tässä ryhmässä noin puolella vastanneista ja joka kolmannen puolisoilla tulot kasvoivat ja joka viidennellä pienenevät. Pääkaupunkiseudulle muuttaneissa oli muita enemmän

sellaisia, jotka työllistyivät muuton seurauksena tai vaihtoivat työpaikan paremmin palkattuun.

Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden ja heidän puolisoitensa nettotulot puolestaan laskevat useammin kuin nousivat. Noin kolmannes pääkaupunkiseudun ympäristökuntiin muuttaneista ilmoitti tulojensa laskeneen, kun noin joka viidennen tulot nousivat. Tulot laskevat yleisimmin muutettaessa Espoosta ympäristökuntiin (kuva 33). Tulojen muutokset liittyvät ja selittynevät useimmiten kulutusmenojen nousulla ja varsinkin asumis- tai työmatkakulujen kasvulla⁷. Tulot korreloivat kulutusmenojen muutosten kanssa niin, että Espoosta ja Vantaalta muuttaneiden asumis- ja työmatkakustannukset nousivat kotitalouden tulojen mukaan. Hyvätuloiset panostivatkin asumiseen ja työmatkoihin enemmän kuin pienituloiset.

⁶ Tässä nettotuloilla tarkoitetaan verojen ja määriteltyjen kulutusmenojen jälkeen käteen jääviä tuloja.

⁷ Pääkaupunkiseudun kehyskunnissa on myös suurimmat asuntolainat. Siuntiossa, Sipoossa, Nurmijärvellä, Vihdissä ja Tuusulassa asuvalla asuntovellallisella perheellä oli velkaa vuonna 2008 keskimäärin reippasti yli 100 000 € (Taloussanomat 28.8.2009).

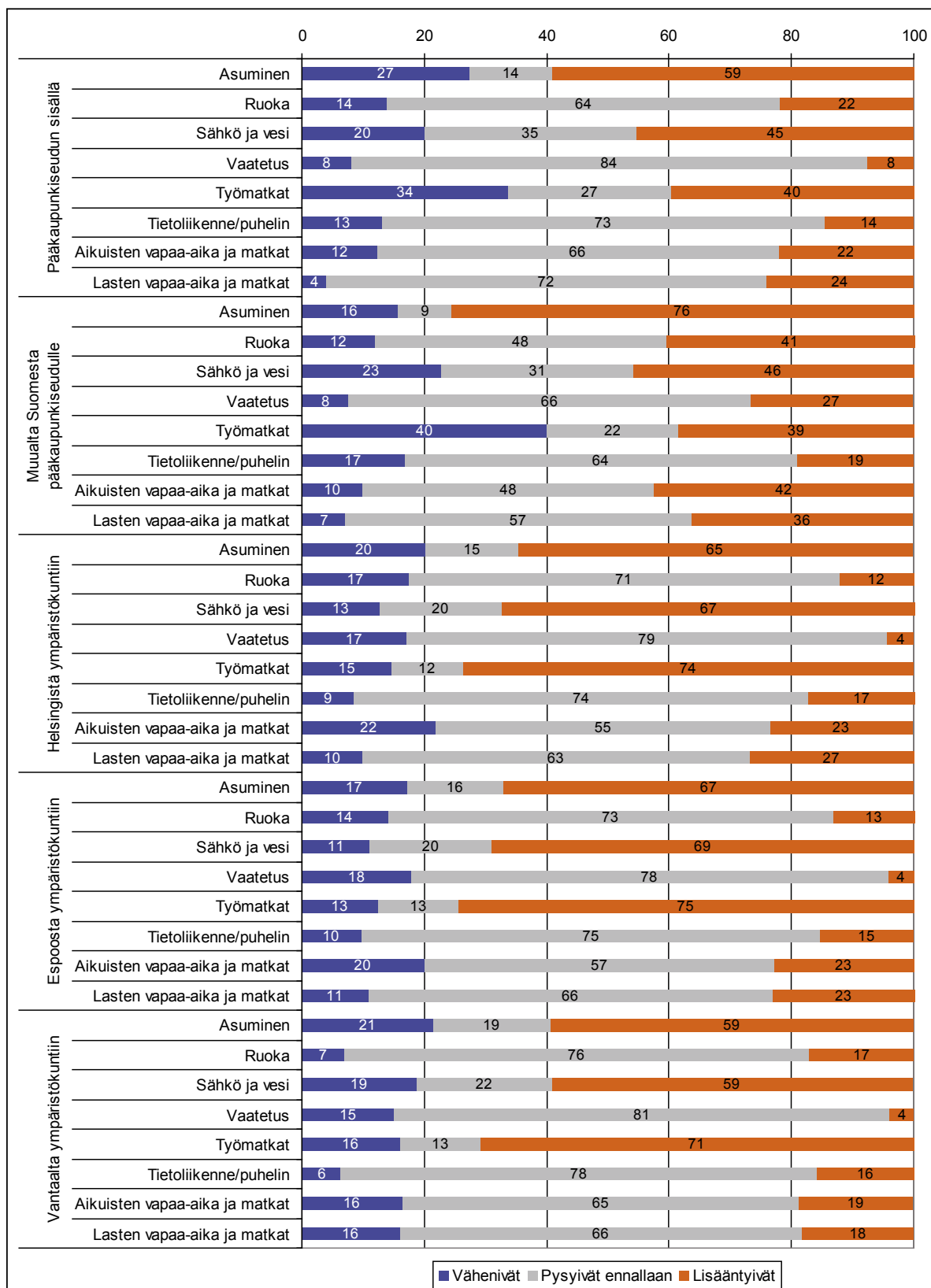
KUVA 33. Vastaajan ja puolison nettotulojen muutokset muuttovirroittain.

5.4.7 Kulutusmenot nousivat muuton seurauksena

Lähes kaikki kulutusmenot nousivat useammin kuin laskivat riippumatta muuton suunnasta (kuva 34). Asumiskulut nousivat suurimmalla osalla muuttajista riippumatta muuton suunnasta. Useimmin ne nousivat muutettaessa muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle, mutta lähes yhtä usein ne nousivat muutettaessa Helsingistä tai Espoosta kehyskuntiin. Myös sähkö- ja vesimaksut, tietoliikenne- ja puhelinmaksut sekä erilaiset vapaa-ajan kustannukset nousivat useammin kuin laskivat kaikissa muuttovirroissa. Työmatkakustannukset laskivat useammin kuin nousivat muutettaessa muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle. Ruoka ja vaatetusmenot laskivat useammilla kuin nou-

sivat sekä Helsingistä että Espoosta kehyskuntiin muuttaneilla kotitalouksilla. Vaatetusmenot laskivat useammilla kuin nousivat myös muutettaessa Vantaalta kehyskuntiin.

”Vaatetusmenot on laskenut ihan hirveästi. Ennen mä olin semmoisessa työssä, että piti olla vimpan päälle laitettuna ja nyt mulla on työvaatteet työnantajan puolesta tällä hetkellä. Kotona mä liikkun lähinnä kesällä shortseissa ja talvella verkkareissa, kun ei käy missään ja liikkuu vaan omalla pihalla.” Siuntioon muuttanut nainen, 40 v.

KUVA 34. Muuton seurauksena tapahtuneet kulutusmenojen muutokset muuttovirroittain.

Tärkeimmät ajankäytössä ja kulutusmenoissa tapahtuneet muutokset voidaan tiivistää seuraavasti:

Työhön, kuntoiluun ja sosiaaliseen kanssakäymiseen käytetty aika lisääntyi useammin kuin väheni riippumatta muuton suunnasta. Työmatkoihin käytetty aika lisääntyi etenkin muutettaessa ympäristökuntiin. Sen sijaan muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet käyttivät työmatkoihinsa vähemmän aikaa kuin ennen muuttoa. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden työmatkoihin käytetty aika pysyi ennallaan. Elokuussa käynti ja kulttuurin harrastaminen puolestaan vähenivät etenkin muutettaessa pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin.

Asumiskustannukset lisääntyivät kahdella kolmesta kaikista muuttaneista kotitalouksista muuton suunnasta riippumatta. Asumiskulut laskivat useammin kuin nousivat ainoastaan niillä, jotka muuttivat työsuhteeseen. Suurin osa muuttajista pyrki todennäköisesti kohentamaan muuton yhteydessä asumistasoaan ja joutui maksamaan siitä aiempaa enemmän. Asumiskustannukset lisääntyivät useimmiten hyvätuloisilla, yli 60 000 euroa vuodessa ansaitsevilla etenkin pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa ja Espoosta kehyskuntiin muuttaneilla. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneiden työmatkakustannukset, tietoliikenne-, puhelin- sekä vesi- ja sähkömaksut kasvoivat; toisaalta vaatemenot pienenevät useammin kuin kasvoivat. Nettotulot nousivat noin puolella muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista ja joka viidennellä ympäristökuntiin muuttaneista. Nettotulot laskivat joka kolmannella ympäristökuntiin muuttaneella.

kaupunkimaisten alueiden välisessä muutossa. Maaseutumaisten alueiden välisessä muutossa korkeakoulutettujen osuus on lähes puolet pienempi. Maaseudun ja kaupunkien välisissä muuttovirroissa korkeakoulutettujen osuus on kooltaan näiden kahden muuttovirran väliltä. Pääkaupunkiseudun sisällä ja myös muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden yleisin koulutus onkin korkeakoulututkinto. Suurin osa muualta pääkaupunkiseudulle muuttaneista on lähtöisin jostain muusta kaupungista.

Taulukossa 8 on kuvattu eri muuttovirtojen kotitaloustyyppien yleisimpiä ja keskimääräisiä ominaisuuksia. Nämä muuttajien arkkityypit kuvaavat muuttovirran keskimääräistä kotitaloutta ja sen yleisimpiä ominaisuuksia. Muuttajatyypit eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan kaikkiin muuttovirtoihin sisältyy muuttajia, joissa on piirteitä myös muiden muuttovirtojen muuttajista.

Pääkaupunkiseudun sisällä muuttanut kotitalous oli yleisimmin kahden hengen lapseton pari, joilla oli korkeakoulututkinto ja jonka keskitulo oli 53 000 euroa, joskin yleisin tuloluokka oli alle 30 000 euroa vuodessa hankkiva. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttanut oli lähtöisin yleensä toisesta kaupungista samantyyppiseltä alueelta, jonne hän muutti. Muuttaneeseen kotitalouteen kuului yleensä vain yksi henkilö, joskin kotitalouden keskikoko oli 1,9 henkilöä. Kotitalouden keskitulo oli 49 500 euroa ja yleisin tuloluokka alle 30 000 euroa. Ympäristökuntiin muuttaneet olivat yleensä lapsiperheitä, joiden tulotaso oli keskimäärin hieman parempi kuin pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden kotitalouksien. Muutto suuntautui yleensä esikaupunkialueelta tai lähiöstä ympäristön maaseutukunnassa tai pikkukaupungissa sijaitsevaan pientaloon.

5.5 Muuttovirtojen profilit ja muuttajien arvostukset

5.5.1 Muuttovirtojen yleisimmät muuttajatyypit

Heikkilän (2003, 59) mukaan Suomen muuttovirroissa korkeakoulutettujen osuus on suurin

5.5.2 Elämänarvot ja muuton suunnat

Vartiainen (1989, 9) mukaan muuttoliike ilmentää koko inhimillisen elämän erästä geografista perusasetelmaa: mahdollisuutta liikkua ja liikuttaa vastakohtanaan alueellinen kiinnittyminen. Muuttotapahtumassa vaihtuva maantieteellinen sijainti ei ole mikään inhimillisesti merkityksetön fyysinen tila, vaan perustavaa laatua oleva elämisen / sosiaalisen tilan määre. Asuinkunta ja viime aikoina

TAULUKKO 8. Pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkisedulle muuttaneiden kotitalouksien yleisimmät ominaisuudet muuttovirroittain.

Muuttovirta	Muuttaneiden kotitalouksien yleisimmät ominaisuudet	
Pääkaupunkiseudun sisällä (n=235)	Mistä: Minne: Ketkä:	Esikaupunkialueen tai lähiön kerrostalosta muuttanut Esikaupunkialueen tai lähiön kerrostaloon Lapseton pari, kotitalouden keskipöytä 2,0 henkilöä Kokopäivätyössä oleva työntekijä, korkeakoulututkinto Kotitaloudessa autoja keskimäärin 1,1 kpl Tuloluokka alle 30 000 €, keskitulo 53 000 €
Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle (n=292)	Mistä: Minne: Ketkä:	Esikaupunkialueen tai lähiön kerrostalosta muuttanut Esikaupunkialueen tai lähiön kerrostaloon Yhden hengen talous, kotitalouden keskipöytä 1,9 henkilöä Kokopäivätyössä oleva työntekijä, korkeakoulututkinto Kotitaloudessa autoja keskimäärin 1,2 kpl Tuloluokka alle 30 000 €, keskitulo 49 500 €
Helsingistä ympäristökuntiin (n=350)	Mistä: Minne: Ketkä:	Esikaupunkialueen tai lähiön kerrostalosta muuttanut Maaseutukunnan keskustan tai muun taajaman omakotitaloon Lapsiperhe, jossa kaksi huoltajaa, kotitalouden keskipöytä 2,6 henkilöä Kokopäivätyössä oleva työntekijä, keskiasteen tutkinto Kotitaloudessa autoja keskimäärin 1,4 kpl Tuloluokka 60 000 - 69 999 €, keskitulo 64 300 €
Espoosta ympäristökuntiin (n=229)	Mistä: Minne: Ketkä:	Esikaupunkialueen tai lähiön kerrostalosta muuttanut Esikaupunkialueen tai lähiön omakotitaloon Lapsiperhe, jossa kaksi huoltajaa, kotitalouden keskipöytä 2,7 henkilöä Kokopäivätyössä oleva ylempi toimihenkilö, opistotason tutkinto Kotitaloudessa autoja keskimäärin 1,4 kpl Tuloluokka 60 000 - 69 999 €, keskitulo 67 100 €
Vantaalta ympäristökuntiin (n=232)	Mistä: Minne: Ketkä:	Esikaupunkialueen tai lähiön kerrostalosta muuttanut Esikaupunkialueen tai lähiön pari- tai rivitaloon Lapsiperhe, jossa kaksi huoltajaa, kotitalouden keskipöytä 2,5 henkilöä Kokopäivätyössä oleva työntekijä, opistotason tutkinto Kotitaloudessa autoja keskimäärin 1,4 kpl Tuloluokka 50 000 - 59 999 €, keskitulo 62 500 €

asuinpaikka onkin muodostunut merkittäväksi osaksi suomalaisen ihmisen identiteettiä.

Tutkimuksen hypoteeseihin kuului oletus, että erityyppisille alueille muuttavien ihmisten motiivit ja arvostukset eroavat toisistaan. Hypoteesi perustuu aiemmissa tutkimuksissa havaittuihin muuttovirtojen suuntautumisen, muuttomatkan pituuden ja muuton motiivien välisiin yhteyksiin (esim. Virtanen 2003, Kytö ja Aatola 2006). Arvostukset määrittelevät elämäntapaa niin, että tiettyjä asioita arvostavat ihmiset pyrkivät elämään arvojensa

mukaisesti myös muuttotapahtuman yhteydessä. Elämäntapatyypin muodostamiseen käytettiin kysymyspatteristoa, jolla kuvattiin muuttajien arvostuksia, toimintaa ja asenteita eri elämäntapatyypeillä. Muodostetut elämäntapatyypit vaihtelivatkin jossain määrin muuttajien lähtöalueen asuinalueeseen ja toisaalta muuton kohdealueen maaseututyypin mukaan. On kuitenkin muistettava, että käytetyt elämäntapatyypit eivät ole toisiaan poissulkevia luokkia, vaan pikemmin päällekkäisiä elämäntaparyhmiä.

Tässä tutkimuksessa elämänarvojen määrittelyn lähtökohdaksi otettiin yksilön suhtautuminen eri elämänalueisiin sekä erilaiset asumisviihtyvyyteen vaikuttavat tekijät. Näin saadut elämänarvotyypit kuvaavat muuttaneiden ihmisten arvomaailmaa ja arkielämää. Elämänarvotyyppien muodostamiseen käytettiin kysymyspatteristoa, jolla kuvattiin pääkaupunkiseudulla, pääkaupunkiseudulle ja pääkaupunkiseudulta muuttaneiden toimintaa ja asenteita eri elämänalueilla. Asumista ja elämistä kuvaavien 23 väitteen pohjalta muodostettiin faktorianalyysiiä käyttäen seitsemän elämänarvotyyppiä: **oman rauhan arvostajat, hyviä palveluja arvostavat, tapahtumarikasta elämää arvostavat, työmahdollisuuksia arvostavat, perhe-elämää**

arvostavat, liikuntamahdollisuuksia arvostavat ja yhteiskunnallista vaikuttamista arvostavat (taulukko 9). Koko faktorimalli selitti noin 46 prosenttia muuttajien kokonaisvaihtelusta, mitä voidaan pitää melko hyvänä selitysosuutena. Mallin perusteella rakennettiin seitsemän summamuuttujaa, jotka saivat arvon 0–100. Eri arvostustyyppijä vertailtiin muuttovirtojen, muuttajien nykyisen asuinkunnan ja asuinalueen muuttumisen mukaan. Oletuksena oli, että arvostukset ohjaisivat uuden asuinpaikan valintaa.

Muuttovirtoja kuvaavien mallien väliset sisällölliset erot olivat varsin pieniä eikä selitysosuuksissa-kaan ollut suuria eroja. Pääkaupunkiseudun sisällä ja Vantaalta kehyskuntiin muuttaneita kuvaavien

TAULUKKO 9. Pääkaupunkiseudun muuttovirtojen muuttajia kuvaavat elämänarvotyypit.

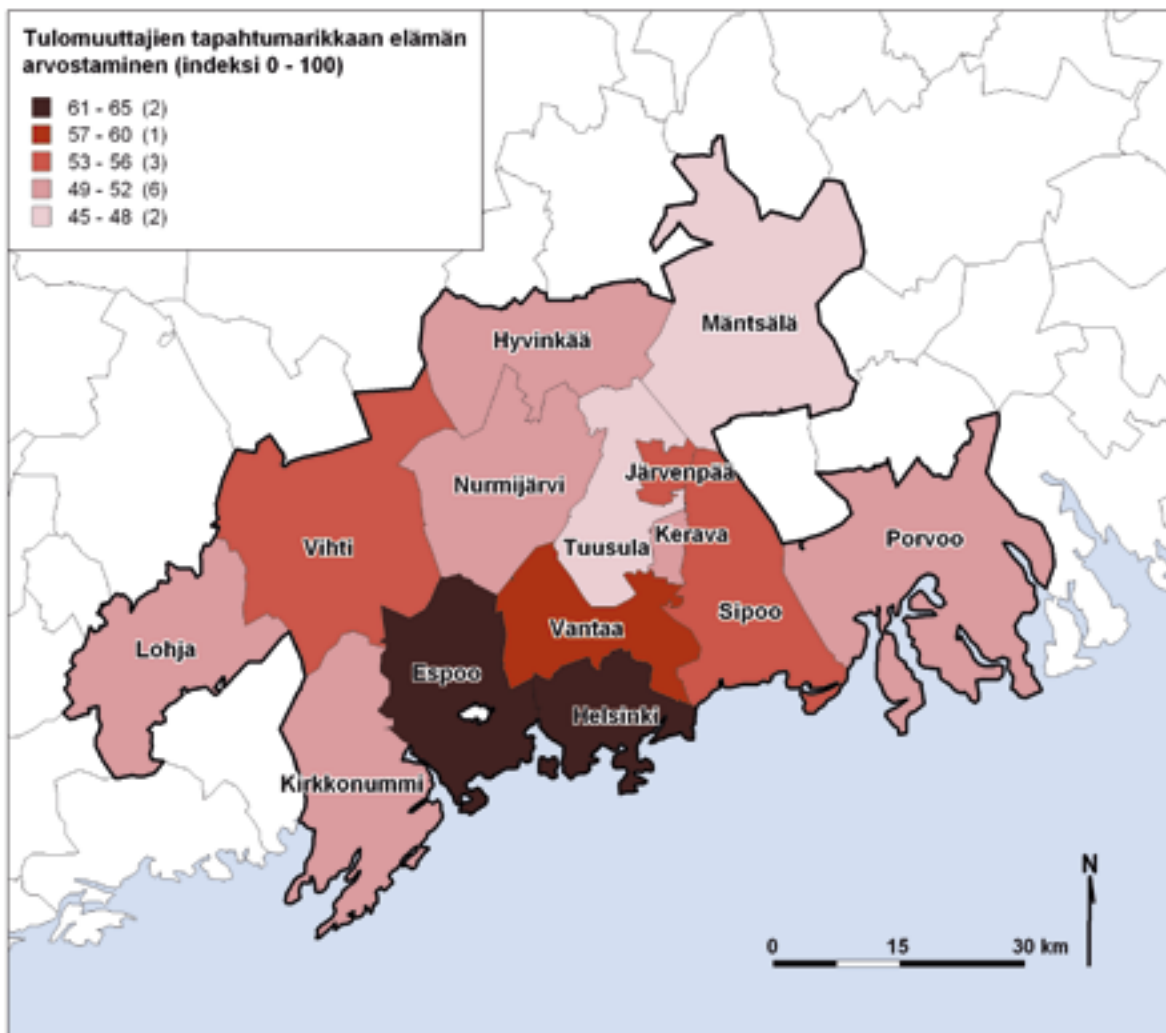
Muuttovirta	Mallin selitysosuus	Yksittäisistä muuttajista muodostetut elämänarvofaktorit	Faktorin selitysosuus
Pääkaupunkiseudun sisällä (n=235)	48,4 %	Läheisyys ja turvallisuus	9,2
		Tapahtumarikas elämä	9,1
		Liikuntamahdollisuudet	7,0
		Palvelut	6,9
		Työmahdollisuudet	6,8
		Oma rauha	5,8
		Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	3,7
Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle (n=292)	45,3 %	Yksityisyys ja turvallisuus	10,5
		Tapahtumarikas elämä	8,2
		Työmahdollisuudet	7,8
		Liikunta- ja kulttuuripalvelut	7,3
		Palvelut	6,2
		Perhe-elämä	5,3
Helsingistä ympäristökuntiin (n=350)	46,4 %	Yksityisyys ja viihtyisyys	9,7
		Palvelut	8,8
		Tapahtumarikas elämä	7,1
		Työmahdollisuudet	6,6
		Liikuntamahdollisuudet	5,4
		Ystävät	4,5
		Perhe-elämä	4,2
Espoosta ympäristökuntiin (n=229)	44,8 %	Läheisyys ja terveys	8,9
		Työmahdollisuudet	8,3
		Palvelut	7,6
		Oma rauha	7,3
		Tapahtumarikas elämä	6,9
		Liikuntamahdollisuudet	5,8
Vantaalta ympäristökuntiin (n=232)	48,5 %	Yksityisyys ja viihtyisyys	9,5
		Palvelut	8,2
		Läheisyys ja terveys	7,4
		Työmahdollisuudet	7,3
		Tapahtumarikas elämä	7,1
		Liikuntamahdollisuudet	5,8
		Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	3,2

osittaismallien muuttajien kokonaisvaihtelua kuvaavat selitysprosentit olivat hieman suurempia kuin muiden mallien selitysosuudet. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden elämänarvoja kuvaava malli erosi muualta Suomesta muuttaneita kuvaavasta mallista etenkin siinä, että pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneet korostivat läheisyyttä ja turvallisuutta, kun taas muualta muuttaneet korostivat yksityisyyttä ja turvallisuutta. Muualta muuttaneiden arvoissa korostuivat palvelut enemmän kuin pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden arvoissa. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneet arvostivat ehkä hieman yllättäenkin enemmän lii-

kuntamahdollisuuksia kuin etenkin kehyskuntien maaseutumaisille alueille muuttaneet⁸.

Eri kuntiin muuttaneet erosivat toisistaan etenkin tapahtumarikkaan elämän arvostuksessa (kuva 35). Pääkaupunkiseudun kaupungit houkuttelivat tapahtumarikasta elämää arvostavia muuttajia enemmän kuin kehyskunnat. Tapahtumarikas elämä tuntui olevan Helsinkiin ja Espooseen muuttaneille tärkeä elämänarvo. Myös Vantaalla tapahtumarikasta elämää arvostettiin. Vähiten

8 Erot testattu Tamhanen T2- keskiarvotestillä.

kuntarajat, vesistö © Affecto Finland Oy, Karttakeskus, Lupa L8004/09
© Kuluttajatutkimuskeskus 2009

KUVA 35. Tulomuuttajien tapahtumarikkaan elämän arvostus (indeksi 0–100) kunnittain.

tapahtumarikkaasta elämästä välittivät Tuusulaan ja Mäntsälään muuttaneet.

Keravalle ja Järvenpään muuttaneet arvostivat enemmän palveluja kuin maaseutumaisempiin kehyskuntiin muuttaneet. Helsinkiin ja Espooseen muuttaneet arvostivat huomattavasti enemmän hyviä palveluja kuin Kirkkonummelle, Mäntsälään, Nurmijärvelle, Sipooseen tai Tuusulaan muuttaneet. Vantaalle muuttaneet arvostivat selvästi enemmän hyviä palveluja kuin Mäntsälään, Nurmijärvelle tai Sipooseen muuttaneet. Järvenpää ja Kerava houkuttelivat hyviä palveluja arvostavia enemmän kuin Nurmijärvi tai Sipoo.

5.6 Asiat, jotka olisivat estäneet muuton

Muuttajilta tiedusteltiin asioita ja palveluja, joiden parempi järjestäminen olisi vaikuttanut muuttoon edellisestä asuinkunnasta. Nämä muuttoon johtaneet tekijät ovat lähes kaikki sellaisia, joihin yksittäiset kunnat voivat omilla päätöksillään vaikuttaa. Seuraavassa kuvataan näiden tekijöiden vaikutusten voimakkuutta muuttovirroittain (taulukko 10). Osa kyselyssä tiedustelluista muuton työntötekijöistä kuvaa samoja asioita kuin muuttoa mahdollisesti ehkäisseet asiat. Näiden kahden muuttujaryhmän välisillä riippuvuuksilla kuvataan yksittäisten tekijöiden välistä tärkeyttä eri muuttovirtojen syntyyn ja niiden muuttoalttiutta lisäävää vaikutusta (taulukko 11).

Heikkilän (1992, 217) mukaan asuminen on perustarve, jonka tyydyttäminen on jätetty yhä enemmän markkinoiden varaan. Köyhillä on mahdollisuus jossain määrin säädellä asumisensa hintaa niin, ettei kuorma käy kohtuuttomaksi kokonaistalouden kannalta. Tämä säätely tapahtuu kuitenkin asumisen materiaalsen tason, asumisväljyyden ja asuntojen varustetason kustannuksella. Kun köyhän on asuttava muita halvemmalla, on hänen asuttava myös muita huonommin. Tämä 1990-luvun alun lamaan kuuluva tulkinta alkaa olla jälleen ajankohtainen, joskin nyt voidaan puhua suhteellisesta köyhydestä, joka aiheutuu asumisen hintatason noususta.

Kysyttäessä yksittäisiä asioita tai palveluja, joiden parempi järjestäminen olisi vaikuttanut lähtömuuttoon edellisestä asuinkunnasta, voidaan joidenkin tekijöiden merkitystä havainnollistaa

myös muuton kuntakohtaisessa suuntautumisessa. Taulukossa 11 on laskettu korrelaatiot lähtömuuttoon vaikuttaneiden syiden voimakkuuden ja niiden samoja syitä kuvaavien asioiden välillä, joiden parempi järjestäminen olisi saattanut estää muuton. Esimerkiksi, jos asumisen kalleus oli mainittu muuton syissä, niin miten syyn voimakkuus korreloi muuttoa ehkäisevän ”asuntojen alhaisemmat hinnat” -muuttujan kanssa. Tai jos julkisten palvelujen niukkuus tai puuttuminen oli mainittu lähdön syissä, niin miten parempi terveydenhuolto, päivähoitomahdollisuudet tai kulttuuritarjonta olisivat ehkäisseet muuttoa.

Noin puolet pääkaupunkiseudulla kaupungista toiseen muuttaneista ja kaksi kolmesta ympäristökuntiin muuttaneista ei olisi todennäköisesti muuttanut toiseen kuntaan, jos asuntojen hintataso olisi alhaisempi. Asumisen kalleus lisäsi muuton todennäköisyyttä Helsingistä Vantaalle ja Espooseen, muualta Suomesta Vantaalle sekä pääkaupunkiseudulta useimpiin kehyskuntiin. Vastaavasti edullisempi asuminen olisi pienentänyt muuttovilkkautta etenkin pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin ja Helsingistä Vantaalle.

Monipuolisempi asuntotarjonta sekä viihtyisämpi ja turvallisempi asuinympäristö olisivat vaikuttaneet kohdekunnasta riippuen noin joka kolmannen pääkaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneen kotitalouden muuttopäätökseen. Sopivan asunnon vuoksi toiseen kuntaan muuttaminen samoin kuin asuinympäristön epäviihtyisyys ja turvattomuus liittyivät lähes kaikkiin muuttovirtoihin. Viihtyisämpi ja turvallisempi asuinympäristö olisi ehkäissyt etenkin Helsingistä Espooseen ja Vantaalle muuttamista sekä pääkaupunkiseudulta kehysalueen pienempiin kaupunkeihin suuntautuvaa muuttamista.

Halvemmat tontit, monipuolisempi tonttitarjonta tai paremmat rakentamismahdollisuudet olisivat vaikuttaneet kohdekunnasta riippuen 20–60 prosentin pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneen kotitalouden muuttopäätökseen. Rakentamiseen liittyvät asiat lisäsivät muuttoalttiutta myös Helsingistä Espooseen ja Vantaalle.

Työpaikan vaihtuminen lisäsi muuton todennäköisyyttä muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle, kuten sekä Vantaalta että Espoosta Helsinkiin ja päinvastoin. Työpaikan vaihtuminen liittyi jossain määrin myös kehyskuntiin suuntautuneisiin muuttoihin.

TAULUKKO 10. Asiat, joiden parempi järjestäminen edellisessä asuinkunnassa olisi vähentänyt muuttoalettiutta. Muuttoon merkittävästi vaikuttaneiden asioiden prosenttiosuudet lihavoitu ja kursivoitu.

		Ei olisi vaikuttanut vaikuttanut mitenkään	Olisi saattanut estää muuttoni/ muuttomme	Olisi varmasti estänyt muuttoni/ muuttomme
Asuntojen alhaisemmat hinnat	Pääkaupunkiseudulla	50	37	14
	Pääkaupunkiseudulle	84	13	4
	Helsingistä ympäristökuntiin	35	40	25
	Espoosta ympäristökuntiin	26	46	28
	Vantaalta ympäristökuntiin	42	40	18
Monipuolisempi asuntotarjonta	Pääkaupunkiseudulla	60	31	9
	Pääkaupunkiseudulle	87	10	3
	Helsingistä ympäristökuntiin	53	36	11
	Espoosta ympäristökuntiin	54	34	12
	Vantaalta ympäristökuntiin	54	33	14
Monipuolisempi tonttiarjonta	Pääkaupunkiseudulla	92	6	2
	Pääkaupunkiseudulle	96	4	1
	Helsingistä ympäristökuntiin	80	14	6
	Espoosta ympäristökuntiin	70	20	10
	Vantaalta ympäristökuntiin	75	16	9
Parempi vuokra-asuntotilanne	Pääkaupunkiseudulla	66	24	9
	Pääkaupunkiseudulle	89	8	3
	Helsingistä ympäristökuntiin	85	11	5
	Espoosta ympäristökuntiin	85	11	4
	Vantaalta ympäristökuntiin	85	10	5
Halvemmat tontit	Pääkaupunkiseudulla	91	7	3
	Pääkaupunkiseudulle	95	4	1
	Helsingistä ympäristökuntiin	72	20	8
	Espoosta ympäristökuntiin	59	25	16
	Vantaalta ympäristökuntiin	73	18	9
Paremmat rakentamismahdollisuudet	Pääkaupunkiseudulla	93	5	2
	Pääkaupunkiseudulle	96	3	1
	Helsingistä ympäristökuntiin	75	19	6
	Espoosta ympäristökuntiin	64	23	13
	Vantaalta ympäristökuntiin	76	18	6
Viihtyisämpi asuinympäristö	Pääkaupunkiseudulla	64	26	10
	Pääkaupunkiseudulle	84	12	4
	Helsingistä ympäristökuntiin	52	36	12
	Espoosta ympäristökuntiin	56	35	9
	Vantaalta ympäristökuntiin	50	40	11
Turvallisempi asuinympäristö	Pääkaupunkiseudulla	72	21	7
	Pääkaupunkiseudulle	89	8	3
	Helsingistä ympäristökuntiin	57	33	11
	Espoosta ympäristökuntiin	61	29	9
	Vantaalta ympäristökuntiin	56	34	10
Paremmat työmahdollisuudet	Pääkaupunkiseudulla	79	17	4
	Pääkaupunkiseudulle	53	27	20
	Helsingistä ympäristökuntiin	87	10	4
	Espoosta ympäristökuntiin	85	11	5
	Vantaalta ympäristökuntiin	88	8	4
Paremmat liikenneyhteydet	Pääkaupunkiseudulla	75	19	6
	Pääkaupunkiseudulle	79	17	4
	Helsingistä ympäristökuntiin	88	10	3
	Espoosta ympäristökuntiin	83	15	2
	Vantaalta ympäristökuntiin	87	9	4
Parempi terveydenhuolto	Pääkaupunkiseudulla	89	8	3
	Pääkaupunkiseudulle	92	6	2
	Helsingistä ympäristökuntiin	91	8	2
	Espoosta ympäristökuntiin	89	10	1
	Vantaalta ympäristökuntiin	90	6	4
Paremmat kaupalliset palvelut	Pääkaupunkiseudulla	86	13	1
	Pääkaupunkiseudulle	87	12	2
	Helsingistä ympäristökuntiin	94	5	1
	Espoosta ympäristökuntiin	88	10	3
	Vantaalta ympäristökuntiin	91	7	2

TAULUKKO 11. Muuton lähtösyiden ja niiden asioiden korrelaatiot, jotka olisivat estäneet muuton edellisestä asuinkunnasta.
(Pearsonin korrelaatiokerroin, **tilastollisesti merkitsevä 0.01 tasolla, *tilastollisesti merkitsevä 0.05 tasolla)

Muuttovirta	Asuntojen alhaisemmat hinnat	Monipuolisempi asunto-tarjonta	Parempi vuokra-asunto-tilanne	Paremmat rakentamis-mahdollisuudet	Viihtyisämpi asuin-ympäristö	Turvalli-semppi asuin-ympäristö	Paremmat työ-mahdollisuudet	Parempi terveyden-huolto	Koulun läheisyys	Paremmat päivähoito-mahdollisuudet	Parempi kulttuuri-tarjonta	Paremmat kaupalliset palvelut
Espoosta ja Vantaalta Helsinkiin (n=85)		.49**	.46**				.30**				.29**	.48**
Helsingistä ja Vantaalta Espooseen (n=82)	.33**	.46**	.30**	.46**	.47**	.50**			.40**			.63**
Helsingistä ja Espoosta Vantaalle (n=66)	.45**	.42**		.34**	.52**	.48**	.30**				.29**	.50**
Muualta Suomesta Espooseen (n=84)		.37**			.42**	.32**	.40**		.40**	.52**	.43**	.34**
Muualta Suomesta Helsinkiin (n=119)		.68**	.39**		.21**		.26**					
Muualta Suomesta Vantaalle (n=85)	.40**	.32**		.26*				.29**				.45**
Pääkaupunkiseudulta Hyvinkäälle (n=73)	.38**	.41**		.32**	.53**	.45**	.39**					
Pääkaupunkiseudulta Järvenpäähän (n=73)	.51**				.56**	.62**	.25**	.46**				.45**
Pääkaupunkiseudulta Keravalle (n=89)	.28*	.36**	.24**		.47**	.64**	.29*			.46**		.46**
Pääkaupunkiseudulta Kirkkonummelle (n=89)	.30**	.48**		.48**	.46**	.39**	.49**	.23**				.54**
Pääkaupunkiseudulta Lohjalle (n=66)	.29**	.42**		.35**	.45**	.47**						
Pääkaupunkiseudulta Mäntsälään (n=67)				.40**	.48**	.70**						
Pääkaupunkiseudulta Nurmijärvelle (n=71)		.34**		.51**	.41**	.48**		.49**	.31*	.42**	.33**	.37**
Pääkaupunkiseudulta Porvooseen (n=79)	.33**	.45**	.26*	.32**	.47**	.38**		.44**				
Pääkaupunkiseudulta Sipooseen (n=58)	.53**	.38**	.87**	.29**	.35**	.36**	.41**					
Pääkaupunkiseudulta Tuusulaan (n=90)	.46**	.39**	.73**		.40**	.68**	.29*	.50**				
Pääkaupunkiseudulta Vihtiin (n=62)		.44**		.55**	.55**	.57**						

Tyytymättömyys julkisten palvelujen järjestämiseen korreloi useissa muuttovirroissa terveydenhuollon, koulun läheisyyden, päivähoitomahdollisuuksien ja kulttuuritarjonnan kanssa. Parempi terveydenhuolto olisi vaikuttanut noin joka kymmenennen pääkaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneen kotitalouden muuttopäätökseen. Muualta Suomesta Vantaalle suuntautuneeseen ja pääkaupunkiseudulta Järvenpäähän, Tuusulaan, Nurmijärvelle, Kirkkonummelle ja Porvooseen suuntautuneisiin muuttovirtoihin liittyi tyytymättömyyttä terveyspalvelujen järjestämiseen. Espooseen sekä muualta pääkaupunkiseudulta että muualta Suomesta muuttaneet olivat tyytymättömiä koulun sijaintiin edellisellä asuinalueellaan. Tyytymättömyys päivähoitoon liittyi Espooseen, Keravalle ja Porvooseen suuntautuneisiin muuttovirtoihin. Tyytymättömyys kulttuuritarjontaan liittyi muuttoalttiuteen etenkin pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa. Tyytymättömyys kaupallisiin palveluihin korreloi muuttoalttiuden kanssa pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa, mutta myös useissa pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin suuntautuneissa muuttovirroissa.

”Mä lähtisin siitä, että vaikka raideliikenne on kalliimpaa, sitä pitäisi saada kehitettyä. Justiin Etelä-Espoon metroa ja sitten tuota Marjarataa Vantaalle ja lentokentälle pitäisi ehdottomasti Helsingin kokoisessa kaupungissa päästä junalla. Mä en todellakaan kannata tätä Vanhasen mallia, että pannaan pikku kyliä sinne tänne, ja kaikki ajaa autolla ja perheissä on ainakin kaksi autoa. Se on se julkinen ja raideliikenne ja tuommoinen, mitä pitäisi kehittää.” Siuntioon muuttanut nainen, 40 v.

”Yleisen terveyden ja viihtyvyyden takia yksityisautoilua pitäisi pääkaupunkiseudulla rajoittaa/vähentää. Ehkä mieluummin vähentää. En tiedä, mitkä on ne keinot. Onko se joukkoliikenteen parantaminen, tietullit vai mitä. Se on mulle ainakin painava kysymys, joka esimerkiksi vaikutti vaaleissa, ketä mä äänestin niin kunnallisvaaleissa se oli ratkaiseva kysymys.” Helsinkiin muuttanut mies, 31 v.

5.7 Elämäntavan toteutuminen, viihtyminen ja mahdollinen paluumuutto

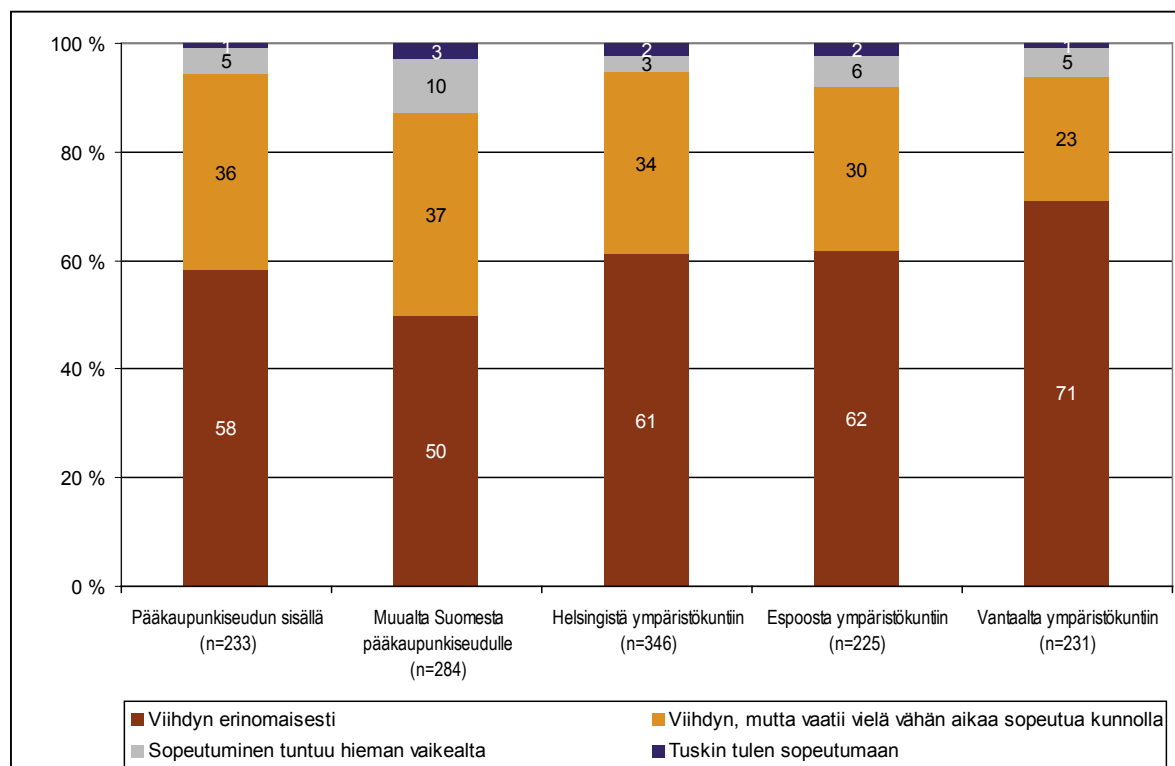
Eri alueille muuttaneiden viihtymisessä uudella asuinalueella oli melko suuria eroja (kuva 36). Pääkaupunkiseudun sisällä sekä Helsingistä tai Espoosta ympäristökuntiin muuttaneista noin 60 prosenttia ilmoitti viihtyvän erinomaisesti uudessa asuinkunnassaan. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista vain puolet viihtyi uudessa asuinkunnassaan erinomaisesti. Vantaalta ympäristökuntiin muuttaneista peräti 71 prosenttia viihtyi erinomaisesti uudessa asuinkunnassaan. Muuton suunnasta riippuen 23–37 prosenttia ilmoitti viihtyvän, mutta tarvitsevansa aikaa sopeutumiseen. Pääkaupunkiseudulle muuttaneista joka kymmenes tunsi sopeutumisvaikeuksia.

Viihtyminen vaihteli muuton yksittäisten kuntakohteiden mukaan (kuva 37). Parhaiten viihtyivät pääkaupunkiseudulta Tuusulaan, Sipooseen ja eräisiin muihin kehyskuntiin muuttaneet ja huonoinen muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet. Muuttajat viihtyivät kotitaloustyyppistä riippumatta uudessa asuinpaikassaan sitä

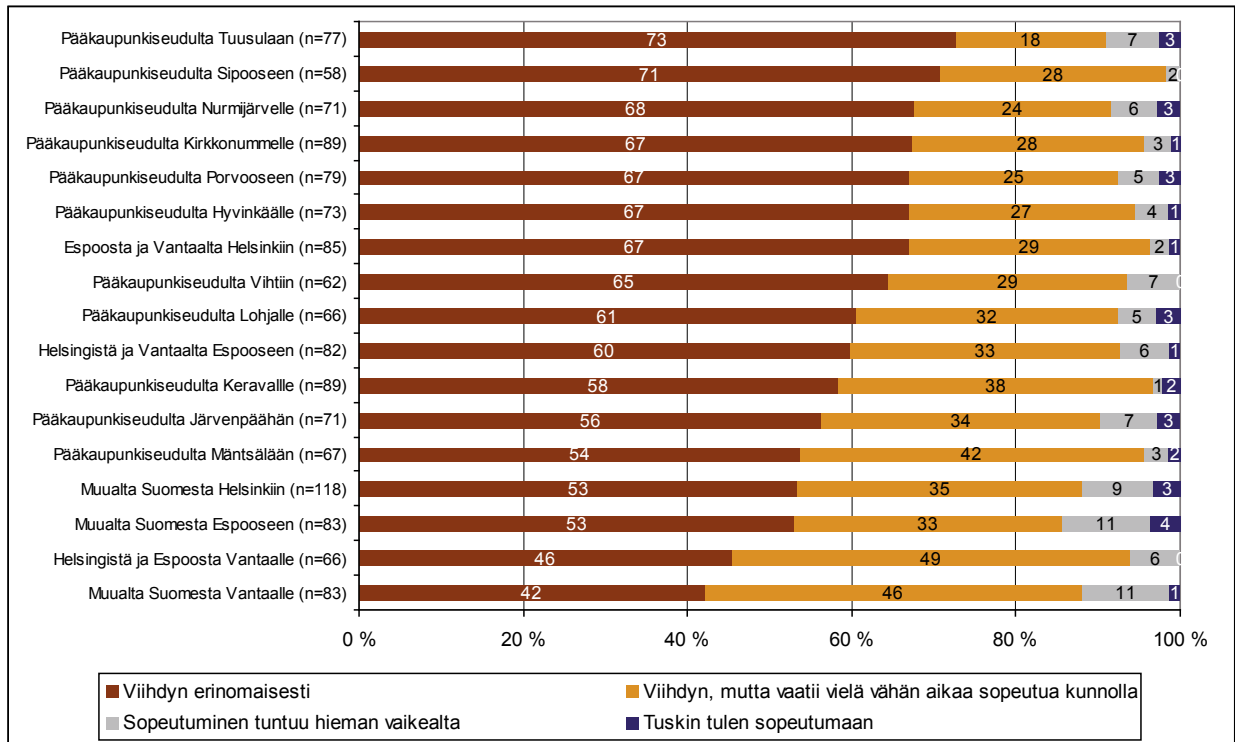
paremmin, mitä paremmin he katsoivat ihanteellisena pitämänsä elämäntavan toteutuvan (kuva 38). Pääkaupunkiseudun sisällä tai pääkaupunkiseudulle muuttaneilla riippuvuus oli hieman pienempi ($r=.37^{**}$) kuin pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneilla ($r=.49^{**}$).

Myös elämänarvot ja asuinalueella viihtyminen korreloivat jossain määrin keskenään (taulukko 12). Mitä enemmän muuttajat arvostivat perhe-elämää tai omaa rauhaa, sitä todennäköisemmin he viihtyivät uudella asuinalueellaan ($r=.12^{**}$). Jos viihtymistä ja elämänarvoja tarkastellaan muuttovirroittain, niin pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneet viihtyivät sitä paremmin, mitä enemmän arvostivat tapahtumarikasta elämää ($r=.21^{**}$) tai hyviä palveluja ($r=.20^{**}$). Etenkin Espoosta tai Vantaalta Helsinkiin muuttaneiden viihtyminen vaihteli hyvien palvelujen arvostamisen kanssa. Helsingistä ja Vantaalta Espooseen muuttaneiden viihtyminen oli yhteydessä perhe-elämän arvostukseen. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden viihtyminen vaihteli jossain määrin hyvien palvelujen arvostamisen kanssa.

Yousfin (2005) mukaan muuttotyytyväisyyteen vaikuttavat merkittävästi elinympäristön laatu,

KUVA 36. Muuttajien viihtyminen uudella asuinalueellaan muuttovirroittain.

KUVA 37. Muuttajien viihtyminen uudessa asuinkunnassaan muuttovirroittain.

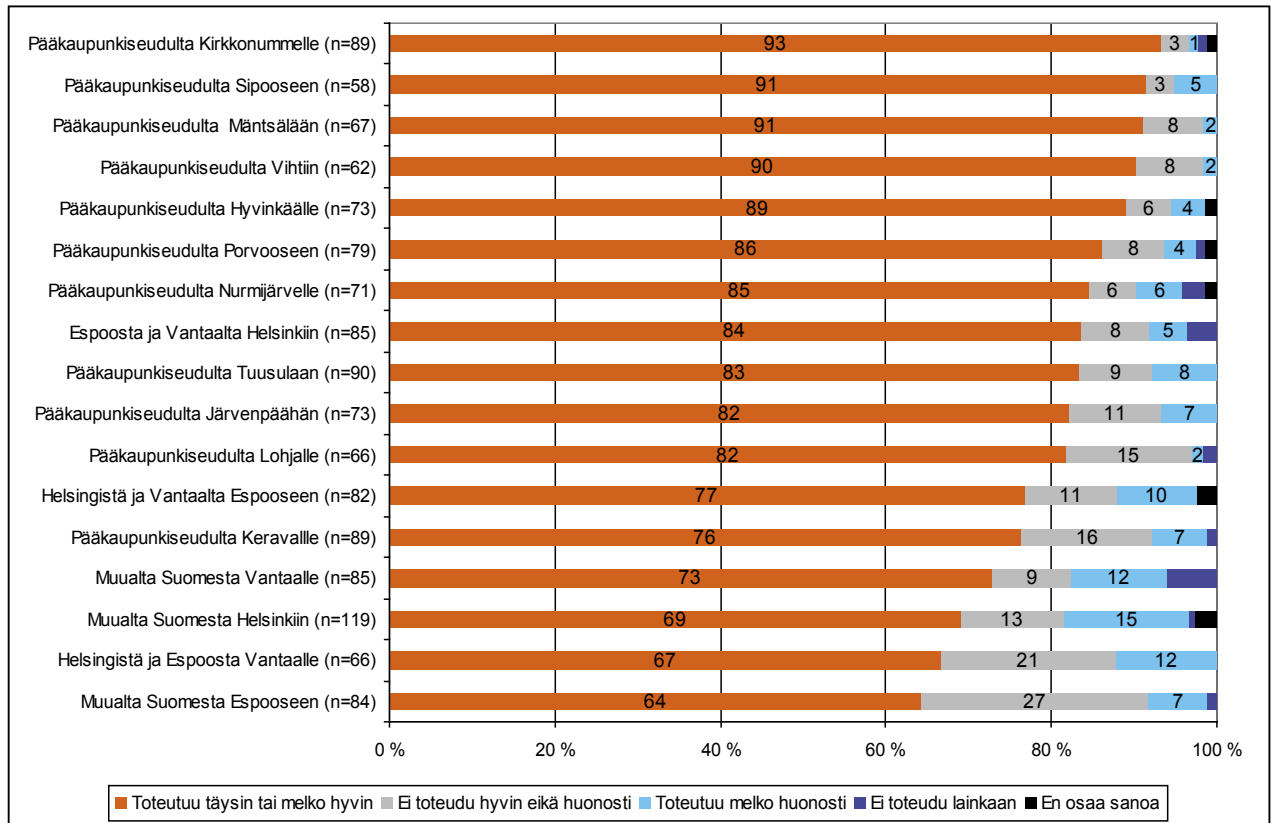
TAULUKKO 12. Muuttajien arvostusten ja viihtymisen korrelaatiot muuttovirroittain.

Muuttovirta	Oman rauhan arvostaminen ja viihtyminen	Hyvien palvelujen arvostaminen ja viihtyminen	Tapahtumarikkaan elämän arvostaminen ja viihtyminen	Työmahdollisuuksien arvostaminen ja viihtyminen	Perhe-elämän arvostaminen ja viihtyminen	Liikuntamahdollisuuksien arvostaminen ja viihtyminen	Yhteiskunnallisen vaikuttamisen arvostaminen ja viihtyminen
Espoosta ja Vantaalta Helsinkiin (n=85)			.27*				
Helsingistä ja Vantaalta Espooseen (n=82)				.28*		.23*	
Helsingistä ja Espoosta Vantaalle (n=66)							
Muualta Suomesta Espooseen (n=84)							
Muualta Suomesta Helsinkiin (n=119)							
Muualta Suomesta Vantaalle (n=85)							.31**
Pääkaupunkiseudulta Hyvinkäälle (n=73)	.25*						
Pääkaupunkiseudulta Järvenpäähän (n=73)		.32**		.32**	.29*	.28*	
Pääkaupunkiseudulta Keravalle (n=89)							
Pääkaupunkiseudulta Kirkkonummelle (n=89)							
Pääkaupunkiseudulta Lohjalle (n=66)					.28*		
Pääkaupunkiseudulta Mäntsälään (n=67)	.28*				.35*		
Pääkaupunkiseudulta Nurmijärvelle (n=71)							
Pääkaupunkiseudulta Porvooseen (n=79)					.25*		
Pääkaupunkiseudulta Sipooseen (n=58)					.33*		
Pääkaupunkiseudulta Tuusulaan (n=90)							
Pääkaupunkiseudulta Vihtiin (n=62)							

harrastusmahdollisuudet, palveluiden saatavuus ja sosiaalisten verkostojen toimivuus uudella asuinalueella. Pitkien muuttoketjujen perheiden osalta näkyy väsymistä uusien sosiaalisten verkostojen luomiseen, mutta niissä perheissä myös tiedetään ja korostetaan ystävyyssuhteiden merkitystä viihtyvyyteen. Tässä tutkimuksessa etenkin kehyskuntiin muuttaneet lapsiperheet viihtyivät sitä parem-

min, mitä enemmän he arvostivat omaa rauhaa tai perhe-elämää ja mitä vähemmän tapahtumarikas elämä merkitsi heille.

Kaupunkimaisen ympäristön sopimattomuus lapsiperheiden asuinympäristöksi on yksi sitkeistä mielikuvista, joka perustuu vahvasti tunneseikkoihin. Tuoreimpien tutkimustulosten (Kyttä ym. 2009) mukaan – ja aiemmista suomalaisista tutki-

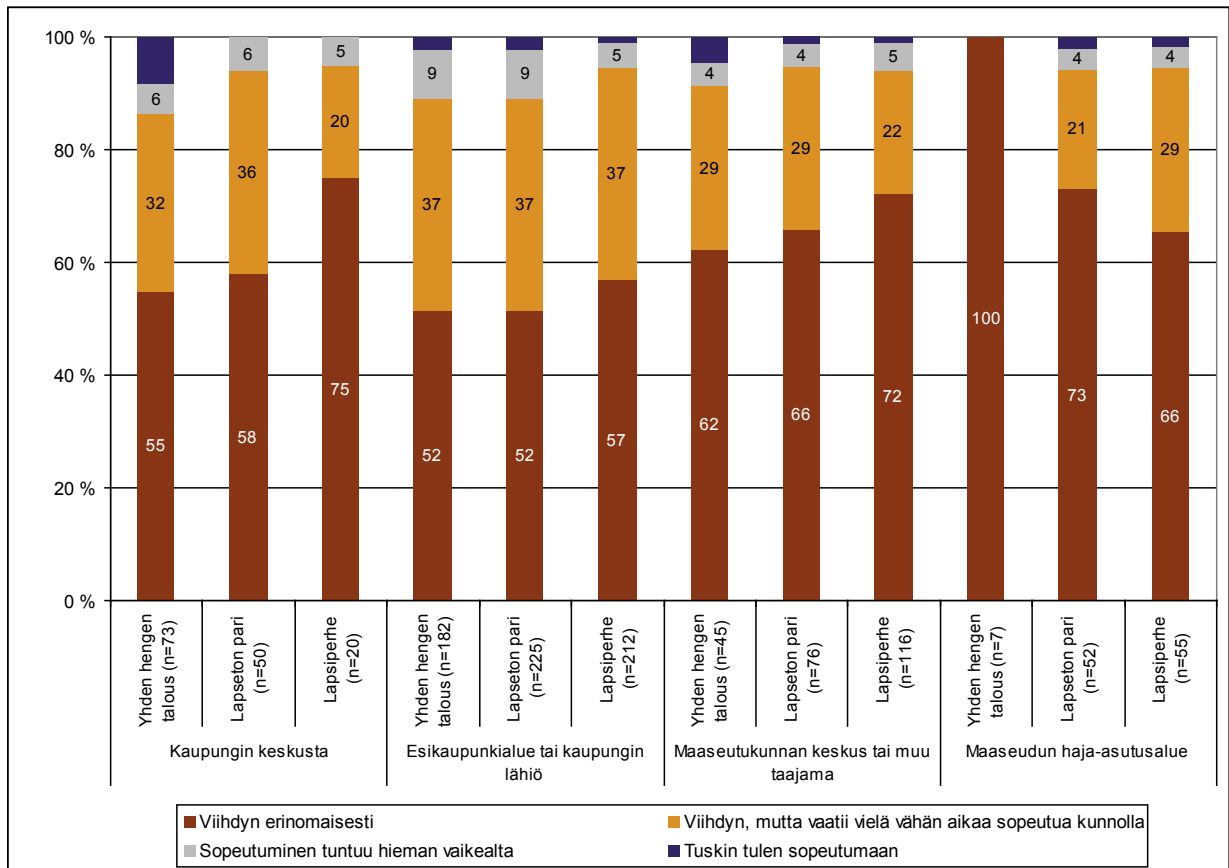
KUVA 38. Muuttajien ihanteellisena pitämän elämäntavan toteutuminen muuttovirroittain.

muksista poiketen – kaupunkiasuminen näyttää edistävän lasten hyvinvointia. Tutkimuksessa löytyi tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä muun muassa rakentamisen tiiviyn ja lasten aktiivisen, kävelen ja pyöräillen tapahtuvan koulumatkaliikkumisen välillä. Aktiivisella koulumatkaliikkumisella oli puolestaan lasten ylipainoisuuden riskiä vähentävä vaikutus. Tässä tutkimuksessa etenkin kehyskuntiin muuttaneiden lapsiperheiden muuttosyyt ja osaksi myös viihtyminen uudessa asuinkunnassa kytkeytyi usein sekä fyysisen että sosiaalisen ympäristön muutokseen:

”Lähiöt tai kerrostalo on mulle kauhistus. Niin kauan, kun lapset on pieniä, niin se turvallinen ympäristö lapsille on kaiken a ja o. En voi myöskään vähätellä ulkomaalaisten osuutta. Kun katoo ja lukee ja tietää jonkun verran näistä, niin en välttämättä haluaisi kovin monikansalliseen yhteisöön lastani laittaa. Kyllä mä sen verran juntti oon siinä asiassa,

että mä jotenkin katson, että heillä on sitten kuitenkin ehkä rauhallisempaa. Tuntuu, että sitä ei itse niin kuin lapsia ja eikä niitä kansallisuutta vastaan oo mitään, mutta se mitä niitten mukana tulee sieltä taustoista, koska siellä voi olla hyvin paljon kaikkea ongelmia. Ei kaikilla tietenkään missään nimessä, mutta se sitten heijastuu joka paikkaan.” Sipooseen muuttanut nainen, 37 v.

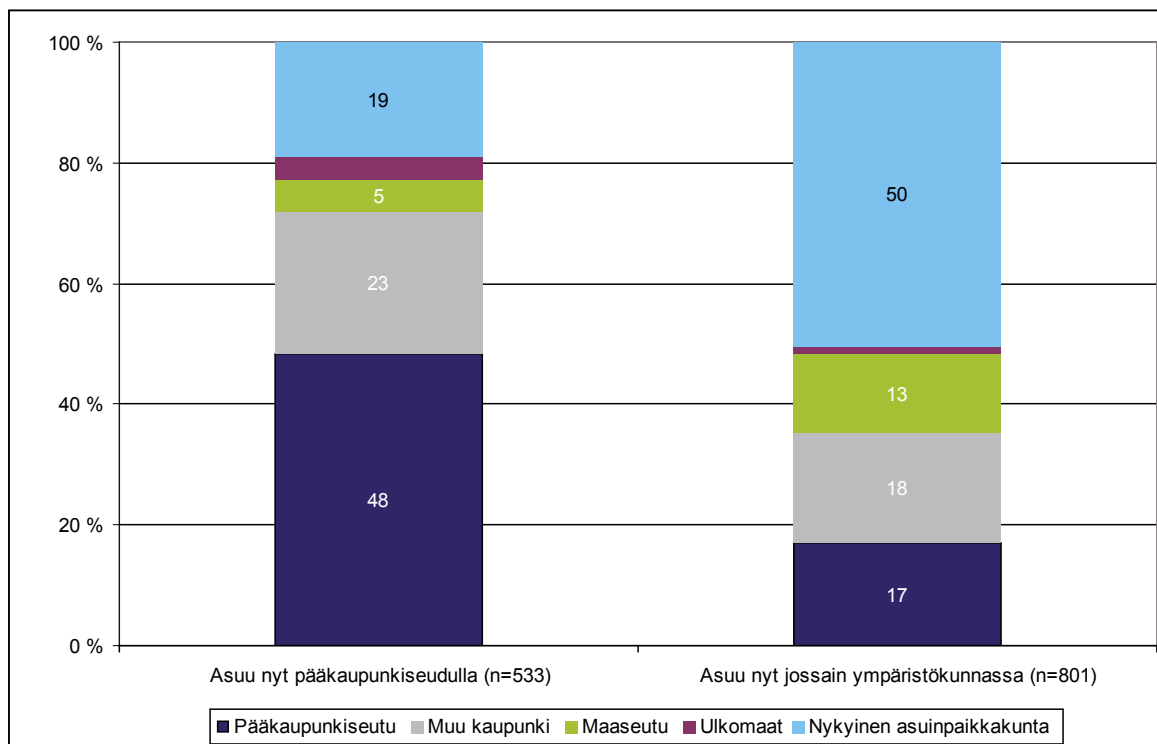
Lapsiperheet näyttivät viihtyvän parhaiten – ja ehkä yllättäenkin joko kaupunkien keskustoissa tai maaseutukuntien keskustoissa tai muissa taajamissa (kuva 39). Erot viihtymisessä eri alueilla ovat melko pieniä, joskin esikaupunkialueilla ja myös maaseudun haja-asutusalueilla noin joka kolmannella lapsiperheellä oli sopeutumisvaikeuksia. Eniten sopeutumisvaikeuksia oli maaseudun haja-asutusalueille muuttaneilla yhden huoltajan lapsiperheillä.

KUVA 39. Eri kotitaloustyyppien viihtyminen muuton jälkeen erilaisilla asuinalueilla.

”Muutto arvelutti kyllä, että miten tullaan sopeutumaan tälle alueelle, kun on ihan uusi elämäntilanne pienen lapsen kanssa tavaltaan muutetaan tällaiseen palveluttomaan paikkaan. Missä ei ole tuttuja ihmisiä ympäristössä ja minkälainen tää asuminen tämmöisessä taloyhtiössä, kun on yhden naapurit seinän takana. Kyllä oikeastaan vastasi näitä ennako-odotuksia, että sopeutuminen on vienyt aikaa, edelleenkin mietin viikoittain. Ja aina, kun palataan reissusta, onko tää se meidän koti. Pikkuhiljaa lämpenee tälle alueelle ja tälle asunnolle, mutta ihan vielä täysin en voi sanoa, että olisin henkilökohtaisesti sopeutunut. Mies ehkä paremminkin, mutta hän ei vietäkään täällä sitten niin paljon aikaa. Toki ollaan tutustuttu alueen ihmisiin ja jonnekunn verran naapureihin, mutta täytyy sanoa, että oli ennakkoluuloja.” Vantaalle muuttanut nainen, 34 v.

Osan vastaajista arviot paluumuutosta pääkaupunkiseudulle tai muuttoaikeista muualle viiden vuoden kuluessa saattavat olla merkki sopeutumisvaikeuksista. Noin puolet ympäristökuntiin muuttaneista uskoo asuvansa nykyisessä asuinkunnassaan ja noin viidennes aikoo muuttaa takaisin pääkaupunkiseudulle. Joka viides pääkaupunkiseudun sisällä tai pääkaupunkiseudulle muuttaneista uskoi asuvansa nykyisessä asuinkunnassaan ja puolet jossain toisessa pääkaupunkiseudun kunnassa viiden vuoden kuluttua. Noin joka neljäs uskoi asuvansa jossain kaupungissa muualla Suomessa ja noin joka kahdeskymmenes maaseudulla tai ulkomailla (kuva 40).

KUVA 40. Pääkaupunkiseudulla ja ympäristökunnissa nyt asuvien muuttajien arviot tulevan asuinalueensa sijainnista viiden vuoden kuluttua.

Tärkeimmät muuttolähtökriteerit, viihtymiseen ja paluumuuttoon liittyvät tulokset voidaan tiivistää seuraavasti:

Noin puolet pääkaupunkiseudulla muuttaneista ja kaksi kolmesta ympäristökuntiin muuttaneista ei olisi todennäköisesti muuttanut, jos asuntojen hintataso olisi alhaisempi. Monipuolisempi asuntotarjonta sekä viihtyisämpi ja turvallisempi asuinympäristö olisivat vaikuttaneet kohdekunnissa vaihdellen noin joka kolmannen pääkaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneen kotitalouden muuttopäätökseen.

Muuttajien asumista ja elämistä kuvaavien arvojen perusteella muodostettiin seitsemän elämäntyyppiä: oman rauhan arvostajat, hyviä palveluja arvostavat, tapahtumarikasta elämää arvostavat, työmahdollisuuksia arvostavat, perhe-elämää arvostavat, liikuntamahdollisuuksia arvostavat ja yhteiskunnallista vaikuttamista arvostavat.

Muuttajat viihtyivät kotitaloustyyppistä riippumatta uudessa asuinpaikassaan sitä paremmin, mitä paremmin he katsoivat elämäntavansa ja ihanteellisenä pitämänsä elämäntavan toteutuvan. Noin 80 prosenttia pääkaupunkiseudulla, noin 70 prosent-

tia pääkaupunkiseudulle ja lähes 90 prosenttia pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista katsoi ihanteellisenä pitämänsä elämäntavan toteutuvan täysin tai melko hyvin uudessa asuinpaikassaan. Parhaiten ihanteellisenä pitämänsä elämäntavan näki toteutuvan pääkaupunkiseudulta Kirkkonummelle, Sipooseen, Mäntsälään, Vihtiin ja Hyvinkäälle muuttaneet. Heikoiten ihanteellisenä pitämänsä elämäntavan näki toteutuvan muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet sekä Helsingistä ja Espoosta Vantaalle muuttaneet.

Noin viidennes pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista uskoo asuvansa pääkaupunkiseudulla jälleen viiden vuoden kuluttua. Pääkaupunkiseudulla tai -seudulle muuttaneista yli puolet arvioi asuvansa omakoti- tai rivitalossa viiden vuoden kuluttua. Myös kehyskuntien rivitaloihin muuttaneista suuri osa aikoo muuttaa omakotitaloon viiden vuoden sisällä. Pääkaupunkiseudulla tai -seudulle muuttaneista joka viides arvioi asuvansa nykyisessä asuinpaikassaan viiden vuoden kuluttua ja joka toinen muualla pääkaupunkiseudulla. Talouden lama ja asuntojen hintojen laskeminen lisäävät kaupunkiasumisen vetovoimaa suhteessa kehyskuntiin.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Keskustelu maan sisäisestä muuttoliikkeestä ja etenkin kaupunkiseutujen kehyskuntiin suuntautuvista muuttovirroista on jatkunut koko 2000-luvun. Onko kasvanut muuttohalukkuus ja mahdollisesti eriytyvät muuttovirrat ilmausta liikkumisen vapaudesta vai ovatko muuttajat vaihtaneet asuin-kuntaa pakon edessä? Ruotsalaisissa maaseudun ja kaupunkien välisiä muuttovirtoja koskevissa tutkimuksissa maallemuuttajat on jaettu karkeasti kahteen luokkaan. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat maallemuuttajat, jotka ovat taloudellisesti hyvin toimeentulevia ja voivat valita asuinpaikkansa. Toinen ryhmä koostuu pienituloisista muuttajista, joilla ei ole varaa asua keskustoissa tai taajama-alueilla (esim. Westlund ja Pichler 1999⁷⁴). Onko pääkaupunkiseudun 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolen muuttovirroissa havaittavissa vastaavanlaisia valikoivia piirteitä?

Tämän tutkimuksen kohteena on pääkaupunkiseudun sisällä, muualta maasta pääkaupunkiseudulle sekä pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin suuntautuvat muuttovirrat, muuttovirtojen erot sekä muuttovirtojen syyt ja seuraukset. Maahanmuuttoa käsitellään vain tutkimuksen alun tilasto-osassa. Tuloksia tulkitessa tulee muistaa, että pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin suuntautuvat muuttovirrat ovat vain osa ja usein vain osittaista maallemuuttoa. Kaupungeista kaupunkien läheiselle maaseudulle eli ns. kehyskuntiin suuntautuva muutto eroaa oleellisesti harvaan asutulle maaseudulle suuntautuvasta muutosta (esim. Kytö et al. 2006). Kaupunkien läheisen maaseudun lisäksi myös ydinmaaseutu houkuttelee kahden huoltajan lapsiperheitä. Harvaan asutulle maaseudulle suuntautuvasta muutosta suuri osa koostuu eläkkeelle jääneistä tai eläkeikää lähestyvistä yhden tai kahden hengen talouksista. Harvaan asutulle maaseudulle suuntautuvissa muutoissa korostuvat erilaiset ekologiseen elämäntapaan liittyvät muutossyyt.

Tutkimuksen tuloksia tulkitessa tulee myös muistaa, että tulokset perustuvat pääasiassa vuoden 2008 alkupuolella kuunasta toiseen muuttaneiden 25–60-vuotiaiden henkilöiden näkemyksiin

ja ominaisuuksiin. Otoksien alaikärajan tarkoituksena oli opiskelijoiden karsiminen aineistoista. Tässä onnistuttiin hyvin, sillä vain 3,5 prosenttia vastaajista ja 5,2 prosenttia heidän puolisoistaan oli opiskelijoita. Vaikka kyselyaineistoille ei tehty katoanalyysyjä, voidaan perusjoukkojen koon, osatoksien suuruuden ja vastausprosenttien perusteella päätellä, että aineistot edustavat hyvin tutkimuksen kohteena olleita muuttovirtoja.

6.1 Muuttovirrat muuttumassa

Muuttovirtojen volyymit, suuntautuminen ja rakenne vaihtelevat etenkin taloudellisten suhdanteiden mukaan. Toisaalta myös muuttajien tarpeet ja resurssit vaikuttavat muuttovirtojen suuntautumiseen. Seuraavassa on tarkasteltu lyhyesti muuttovirtojen suuntautumista sekä muuttovirtojen vaihteluihin olennaisesti kytkeytyvää pendelöintiä.

Maan sisäinen muuttoliike ei muuta väestön määrää koko maassa, mutta sillä on alueellisesti suuri vaikutus; monella alueella muuttoliike on merkittävin väestökehitystä määräävä tekijä (esim. Nivalainen & Volk 2004⁷⁶). Pääkaupunkiseudun muuttoliikettä on kuvannut viime vuosina muutama vallitseva trendi. Maan sisäisessä muuttoliikkeessä pääkaupunkiseutu, kuten myös muut suurimmat kaupunkiseudut, ovat menettäneet väestöä enemmän kuin niihin on muuttanut uusia asukkaita. Toisaalta maahanmuutto on korvannut osittain suurten kaupunkien negatiivisen nettomuuton. Kaupungeista poismuuttaneet ovat olleet yleensä lapsiperheitä ja lähtömuuttajat ovat olleet parempituloisia kuin tulomuuttajat. Suurista kaupungeista on muutettu pääasiassa ympäristökuntiin, joista etsitään parempaa ja edullisempaa asumista.

Pääkaupunkiseudun vetovoimaisuutta kuvaa muuttajien syntymäkuntien kirjo; kyselyaineistossa oli muuttajia lähes kaikista Suomen nykyisistä kunnista. Noin puolet pääkaupunkiseudulta

kehyskuntiin muuttaneista muutti varsinaiselle maaseudulle, mutta toinen puoli muutti ympäristön pikkukaupunkeihin, joten puhuminen maalemuutosta kehyskuntiin muuton yhteydessä on osittain harhaanjohtavaa.

Rannikkoalueelle muuttaneissa oli enemmän pääkaupunkiseudulla syntyneitä kuin muualle Helsingin seudulle muuttaneissa. Eräänlainen ”kaupunkikompetenssi” näyttää liittyvän pääkaupunkiseudun sisäisiin muuttoihin. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden kokemus kaupunkiasumisesta oli suurempi kuin pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneilla. Mitä paremmin alue tunnetaan, sitä harvemmin sieltä muutetaan pois. Toisaalta suurin osa muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista oli asunut aiemmin pääkaupunkiseudulla, joten he olivat eräänlaisia paluumuuttajia. Nämä tulokset tukevat tutkimuksen teoreettisessa osassa esitettyä ”sosiaalisen kiinnittymisen” -käsitettä, joka viittaa yksilön pitkäaikaiseen suhteeseen ympäristöönsä.

Tarkasteltaessa maan sisäistä muuttoliikettä pitkällä aikavälillä tarveteorian valossa voidaan muuttoliikkeen määrällistä kasvua 1990-luvun alun laman jälkeen selittää sillä, että ihmisten mahdollisuudet tyydyttää tarpeensa ovat lisääntyneet taloudellisten resurssien kasvun myötä. Vuoden 2008 aikana koko maan sisäisessä muuttoliikkeessä alkoi tapahtua suuria muutoksia, jotka vaikuttavat myös yksittäisiin muuttovirtoihin. Makrotalouden vaihtelut heijastuvat muuttoliikkeeseen niin, että talouden taantuma pienentää maan sisäistä muuttoliikettä ja kaupunkiseutujen keskuskäytöt tiivistyvät. Muuttovirtojen rakenteet ovat tutkimuksen tulosten mukaan muuttuneet myös aiempien vuosikymmenien muuttovirtojen rakenteista huomattavasti. Työhön tai työpaikan vaihtamiseen perustuvat muutot ovat korvautuneet suureksi osaksi asumiseen liittyvillä muutoilla. Suurin osa muutoista tapahtuu saman työssäkäyntialueen sisällä viihtyisämpää asuinympäristöä, halvempaa tai tilavampaa asuntoa etsittäessä. Taloudellinen lama näyttää kuitenkin vähentäneen asuntomuuttoa, jolloin työperäisten muuttomotiivien osuus on jälleen korostumassa⁹.

Vuoden 2008 aikana pääkaupunkiseudun muuttoliikkeessä on tapahtunut oleellisia muu-

toksia, jotka saattavat ennakoita suuria muutoksia lähivuosien muuttovirtojen suuntautumisessa. Talouden taantuma selittää pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin tapahtuneen muuttovirran viimeaikaisia muutoksia. Vielä vuonna 2007 pääkaupunkiseutu menetti ympäristökuntiin noin 4 600 asukasta enemmän kuin sai niistä. Vuonna 2008 nettomuuttotappio oli enää noin 3 200 henkilöä.

Suomessa pääkaupunkiseudun ja ympäristökuntien muuttovirtoja voi jossain määrin verrata Lontoon keskustan ja esikaupunkialueiden muuttovirtoihin. Pääkaupunkiseudun negatiivinen nettomuutto on korvautunut osittain maahanmuutolla. Lontoossa ja eräissä muissa suurissa eurooppalaisissa kaupungeissa tämä kehitys on kiihdyttänyt alkuperäisväestön muuttoa esikaupunkialueille ja kaupunkiseutujen ympäristökuntiin. Lontoon, kuten muidenkin eurooppalaisten suurkaupunkien muuttovirroista aiheutuvat ongelmat ovat luonteeltaan enemmän sosioekonomisia. Toisaalta Kööpenhaminassa ja Tukholmassa muuttovirrat ovat osittain kääntyneet takaisin kaupunkiin. Pääkaupunkiseudullakin muuttovirrat näyttävät kehittyvän samansuuntaisesti, mikäli vuonna 2008 alkanut kehyskuntien vetovoiman hiipuminen jatkuu. Suomessa muuttovirroista aiheutuneet ongelmat ovat Euroopan suuriin kaupunkiin verrattuna huomattavasti pienempiä ja ne ovat luonteeltaan pikemminkin asuntopoliittisia, taloudellisia ja ekologisia kuin sosiaalisia. Suomen suurten kaupunkien vanha asutokanta ei vastaa nykyaikaisen perheasumisen vaatimuksia. Esimerkiksi Kööpenhaminassa, Amsterdamissa ja Brysselissä vanhaa asutokantaa on uudistettu yhdistelemällä pieniä asuntoja perheasumiseen sopiviksi. Pääkaupunkiseudun kuntien veroprosenttien vaihtelulla ei ollut merkitystä uuden asuinkunnan valinnassa, joten esimerkiksi Lontoossa havaittua ilmiötä, missä alueellisen palvelutarjonnan mukaan vaihteleva veroprosentti ohjaa ja valikoi muuttoliikettä (fiscal migration) ei pääkaupunkiseudulla esiinny.

Pääkaupunkiseudun kuntien yhteistoimintalueelle (YTV-alue) suuntautuva työssäkäynti on kasvanut vuosittain. Pääkaupunkiseudulle tulee seudun ulkopuolelta töihin päivittäin noin 123 000 muissa kunnissa asuvaa ihmistä. Työmatkasukkulointi on lisääntynyt viime vuosina erityisen voimakkaasti etenkin kehyskuntien ulkopuolelta. Vuonna 2008 jo yli 55 000 työntekijää tuli pääkaupunkiseudulle töihin Kirkkonummen, Hyvinkään ja Pornaisten takaa. YTV-alueen ulkopuolella

9 Helsingin Sanomat 24.5.2009: Lama pysäytti lapsiperheiden katon Helsingistä muihin kuntiin.

asuvien työmatkojen määrän arvioidaan kasvavan myös tulevaisuudessa. Pääkaupunkiseudun työ-
säkäyntialue ulottuu jo parin sadan kilometrin
säteelle seudun keskuksesta. Pendelöinnistä on
muodostunut muuttoliikettä hillitsevä ja sen huip-
puja tasoittava tekijä. Hämeenlinnan, Lahden ja
Lohjan moottoritiet, päärata ja Kerava–Lahti-oiko-
rata ovat mahdollistaneet yhä kasvavat työmatkat
ja pendelöintivirratt. Vaikka pääkaupunkiseudulta
kehyskuntiin suuntautuva muuttoliike pienenty-
nee tulevaisuudessa, tulee pendelöinti pääkaupun-
kiseudulle lisääntymään muualta maasta kehyskun-
tiin suuntautuvan muuttoliikkeen ja alueen suu-
rien työpaikkaomavaraisuuserojen seurauksena.

6.2 Kehysalueelle muutto osittain pakkomuuttoa

Tutkimuksen teoreettisessa taustassa esitetty työhö-
poteesi oli, että muuttajan ratkaisuja ohjaa tasapai-
nottelu erilaisten asumiseen, asumiskustannuksiin
ja työmatkoihin liittyvien valintojen välillä. Seu-
raavassa on tiivistetty erilaisten lähtömuuttoon vai-
kuttaneiden tekijöiden ja muuton suuntautumisen
välisiä yhteyksiä.

Turusen ja Zettermanin (2009) tutkimuksen
mukaan pääkaupunkiseudun asumisen ja elämisen
hintataso, liikennemuutokset, saasteet, melu, rikol-
lisuus ja huumeet vähentävät enemmistön halua
asua pääkaupunkiseudulla. Toisaalta pääkaupun-
kiseudulla on lukuisia tekijöitä, jotka lisäävät pää-
kaupunkiseudun vetovoimaa ja houkuttelevat myös
uusia asukkaita. Monipuoliset ja lähellä sijaitsevat
palvelut, työnsaanti- ja koulutusmahdollisuudet,
suvaitsevaisuus, yksityisyys ja kaupunkimainen
elämäntyyli lisäävät useimpien mielestä halua
asua pääkaupunkiseudulla. Tämän tutkimuksen
mukaan sekä nämä pääkaupunkiseudun haitta-
että etupuolet heijastuvat tulo- ja lähtömuuttajien
valintoihin.

Pääkaupunkiseudun sisäistä lähtömuuttoa
kuvaavat asuinympäristöön, palveluihin, työmat-
koihin ja perhetilanteen muutoksiin liittyvät seikat.
Asunnon vaihdon yhteydessä etsitään viihtyisäm-
pää ja palveluiltaan sopivampaa asuinympäristöä.
Noin puolet kehyskuntiin muuttaneista mainitsi
asunnon pienuuden ja asumisen kalleuden vai-
kuksen muuttoon olleen melko tai erittäin suuren.
Kolmannes kehyskuntiin muuttaneista ei ollut löy-
tänyt sopivaa asuntoa pääkaupunkiseudulta.

Asumisen ohella palveluista on muodostumassa
kaupunkilaisten kehyskuntiin muuttamista lisäävä
tekijä. Vaikka palveluiden saatavuudella ei vält-
tämättä olekaan merkitystä uuden asuinkunnan
valintaan, on tiettyjen peruspalvelujen saatavuus
etenkin lapsiperheille ratkaisevaa lähtömuutto-
päättöstä ja uuden asuinalueen valintaa tehtäessä.
Palvelujen oikeudenmukainen jako suomalaisissa
kaupungeissa ei ole toteutunut asukkaiden toivo-
malla tavalla etenkin esikaupunkialueilla ja lähi-
öissä. Pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa joka
kymmenes oli muuttanut osaksi huonon alueelli-
sen palvelutarjonnan vuoksi. Asukkaat arvioivat
etenkin kaupunkiseuduilla alueellista palvelura-
kennetta ylikunnallisesti ja sijoittuvat sinne, missä
hyvinvointiin liittyvät tarpeet tulevat parhaiten
tydytetyksi kulloisenkin elämäntilanteen mukaan.
Toisaalta kehyskuntien pienten kaupunkien pal-
velutarjonta, jossa kaikki on lähellä, toimii myös
vetovoimatekijänä lapsiperheiden uuden asuinalue-
en valinnassa.

Tutkimuksen teoreettisen taustan käsitteistä
trade-off-ajattelu, jossa esimerkiksi asumisen laa-
tua haetaan kauempaa ja maksetaan siitä pitkinä
työmatkoina ja nousseina liikkumiskustannuksina
näyttää toimivan myös tämän tutkimuksen yhtey-
dessä. Kaupunkilaisten haaveet omakotitalossa
asumisesta toteutuivat useimman pääkaupunkiseu-
dun ympäristöön suuntautuneen muuton yhtey-
dessä samalla, kun asumisväljyyks kasvoi huomatta-
vasti. Laadukasta asumista haluttaisiin löytää sieltä,
missä on elämää, läheltä kaupunkia ja lyhyiden
työmatkojen päästä. Siihen kuitenkin useimmilla
ei näytä olevan varaa. On tehtävä kompromisseja.
Muutto kauas kaupungista suuntautuukin usein
entiselle pellolle, jossa omakotitalot ovat kiinni
kylki kyljessä. Oma rauha ei välttämättä olekaan.
Toisaalta noin puolet kehyskuntiin muuttaneista
valitsi pikkukaupungin ja rivitaloasumisen. Eniten
asumistasoaan pystyivät nostamaan kaupunkien
läheisyyteen muuttaneet hyvätuloiset lapsiperheet.
Samalla kuitenkin enemmistön asumiskustannuk-
set lisääntyivät. Myös asunnon omistussuhteissa
tapahtui muuton yhteydessä muutoksia niin, että
kaupungin kehyskuntiin muuttaneet vaihtoivat
useimmin vuokra-asunnosta omistusasuntoon.

Kehyskuntiin muuttaneiden tavoitteena oli
useimmiten asumisväljyyden kasvattamisen lisäksi
myös asunnon talotyyppin ja omistussuhteen muut-
taminen. Tässä tutkimuksessa ei muuttovirtoja
pyritty analysoimaan sen mukaan, perustuvatko
ne pakkoon vai vapaaehtoisuuteen. Lähes kaikki

pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneet olivat harkinneet muuttoa myös pääkaupunkiseudun sisällä, mikä tarkoittaa sitä, että ainakin osa näistä muutoista olisi jäänyt toteutumatta, jos muuttajat olisivat löytäneet etsimänsä lähempää. Koska pääkaupunkiseudulta ei ole löytynyt sopivaa tai sopivan hintaista asuntoa, on se etsitty muualta. Lankisen (2005) mukaan helsinkiläisten lapsiperheiden nettomuuton vaihtelua selittää ainoastaan asuntojen hintojen vuosimuutos. Helsingin muuta seutua korkeampi asuntojen hinta- ja vuokrataso toimii nuoria lapsiperheitä vastaan heidän pyrkisensä tyydyttämään kasvavan perhekoon aiheuttaman asunnontarpeen.

Lisätilantarpeen määrä kasvatti myös kotitalouden toiminta-aluetta niin, että mitä enemmän saatiin lisätilaa, sitä enemmän työmatka kasvoi ($r=.25^{**}$). Tämä tukee teoreettisissa lähtökohdissa mainittujen toimintatilan (action space) ja paikkahyödyn (place utility) käsitteiden käyttökelpoisuutta myös tässä yhteydessä.

Talouden taantuma on pakottanut myös osan vuokralla asuneista muuttamaan, koska lomautukset ja työttömyys ovat pienentäneet maksukykyä. Monet vuokralaiset muuttivat pienempiin asuntoihin ja kauemmaksi sopeuttaakseen asumiskulut talouteensa. Viime vuosikymmenen laman aikana muuttoaikeet syntyivät useimmiten asumis- ja työmatkakustannusten vaikutuksesta (Kytö 1998, 201).

Asuinalueen hintatason merkitys tuli esiin myös tutkimuksen haastatteluosiossa. Varsinkin ympäristökuntiin muuttaneiden lapsiperheiden vanhempia edustaneet haastateltavat kritisoivat pääkaupunkiseudun kalleutta. Myös pääkaupunkiseudun sisäistä muuttoa kuvaavaan malliin sisältyi muuttuja, joka kuvasi muuttamista halvempaan asuntoon. Asuntojen hintatason laskeminen pienentäisi kehyskuntiin suuntautuvia muuttovirtoja. Toisaalta myös muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautuva muuttoliike pienenee talouden taantuman jatkuessa ja työtilaisuuksien vähetessä.

6.3 Muuttaminen lisää kulutusmenoja

Tutkimuksen teoreettisissa lähtökohdissa oletettiin, että muuttoliike aiheuttaa muutoksia sekä yksittäisen muuttajan että koko kotitalouden arkipäivässä. Seuraavassa on tiivistetty muuttajien asumi-

ssa, työssäkäynnissä, liikkumismahdollisuuksissa, ajankäytössä, harrastamisessa, kulutusmenoissa ja tuloissa tapahtuneet keskeisimmät muutokset.

Talotyyppi ei muuttanut pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa, mutta talotyyppi ja omistusmuoto muuttuivat etenkin ympäristökuntiin suuntautuneessa muutossa. Helsingistä ympäristökuntiin muuttaneiden asumismuoto muuttui useammin kerrostalosta omakoti-/tai rivitaloon: 80 prosenttia asui ennen muuttoa kerrostalossa; muuton jälkeen 40 prosenttia asui omakotitalossa ja 40 prosenttia pari- tai rivitalossa. Omistusasuminen lähes kaksinkertaistui sekä pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa että muutossa ympäristökuntiin. Asumisväljyys ei muuttanut pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa. Asumisväljyys pieneni muualta pääkaupunkiseudulle muuttaneilla keskimäärin noin 14 m^2 ja kasvoi ympäristökuntiin muuttaneilla $10\text{--}15 \text{ m}^2$ asukasta kohden.

Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden työmatkat pysyivät ennallaan. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden työmatkat lyhenivät keskimäärin lähes 10 km, kun taas pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneiden työmatkat kasvoivat $10\text{--}20$ km. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista 65–75 prosenttia ja pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkiseudulle muuttaneista noin 40 prosenttia kulki työmatkansa henkilöautolla. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista kotitalouksista lähes puolet omisti useamman kuin yhden auton. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista yli 60 prosentilla työmatkoihin kuluva aika kasvoi ja vajaalla 20 prosentilla työmatkoihin kuluva aika väheni. Ympäristökuntiin muuttaneet kokivatkin liikkumismahdollisuutensa huonoiksi tai melko huonoiksi kaksi, kolme kertaa useammin kuin pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkiseudulle muuttaneet.

Suurin osa ympäristökuntiin muuttaneista käytti ravintola- ja kulttuuripalveluja muualla kuin asuin-kunnassaan ja osti kestokulutustavarat ja vaatteet naapurikunnista. Noin neljännes ympäristökuntiin muuttaneista käytti terveys-, urheilu- ja liikuntapalveluja pääasiallisesti asuinkuntansa ulkopuolella. Noin puolet ympäristökuntiin muuttaneista käytti pankkipalveluja pääasiallisesti muualla kuin asuinkunnassaan. Neljännes pääkaupunkiseudulla tai pääkaupunkiseudulle muuttaneista käytti pankkipalveluja pääasiallisesti asuinkuntansa ulkopuolella. Ympäristökuntiin muuttaneista $10\text{--}15$ prosenttia osti elintarvikkeensa pääasiallisesti muualta

kuin asuinkunnastaan. Osa palvelujen käytöstä liitettiin työmatkojen yhteyteen.

Työhön, kuntoiluun ja sosiaaliseen kanssakäymiseen käytetty aika lisääntyi useammin kuin väheni riippumatta muuton suunnasta. Työmatkoihin käytetty aika lisääntyi etenkin muutettaessa ympäristökuntiin. Sen sijaan muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet käyttivät työmatkoihinsa vähemmän aikaa kuin ennen muuttoa. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden työmatkoihin käytetty aika pysyi ennallaan. Elokuvisssa käynti ja kulttuurin harrastaminen puolestaan vähenevät etenkin muutettaessa pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin.

Asumiskustannukset lisääntyivät kahdella kolmesta kaikista muuttaneista kotitalouksista muuton suunnasta riippumatta. Asumiskulut laskivat useammin kuin nousivat ainoastaan niillä, jotka muuttivat työsuhteeseen tai pienempään asuntoon. Suurin osa muuttajista pyrki kohentamaan muuton yhteydessä asumistasoaan ja joutui maksamaan siitä aiempaa enemmän. Asumiskustannukset lisääntyivät useimmiten hyvätuloisilla, yli 60 000 euroa vuodessa ansaitsevilla etenkin pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa ja Espoosta kehyskuntiin muuttaneilla. Pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneiden työmatkakustannukset, tietoliikenne- ja puhelinmaksut sekä vesi- ja sähkömaksut kasvoivat; toisaalta vaatemenot pienenevät useammin kuin kasvoivat. Nettotulot nousivat noin puolella muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista ja joka viidennellä ympäristökuntiin muuttaneista. Nettotulot laskivat joka kolmannella ympäristökuntiin muuttaneella.

6.4 Muuttovirrat voivat johtaa alueiden eriytymiseen

Seuraavassa on tiivistetty pääkaupunkiseudun muuttovirtojen erot, alueelliset vetovoimatekijät sekä pohdittu muuttovirtojen erojen vaikutuksia alueiden väestörakenteiden muutoksiin.

Erot muuttovirtojen välillä näkyvät muuttajien iässä, koulutuksessa, tuloissa, ammattiasemassa ja kotitalouden rakenteessa. Valikoivuus näkyy siinä, että muuttovirtojen rakenteet poikkeavat merkittävästi toisistaan. Karkeasti yleistäen voidaan sanoa, että pääkaupunkiseudulle muutetaan työn perässä, jolloin asumiseen liittyvät seikat eivät ohjaile asuin-

kunnan valintaa samoin tavoin kuin muutettaessa pois pääkaupunkiseudulta. Pääkaupunkiseudulle muuttavat ovatkin ns. etappimuuttajia, jotka todennäköisesti jatkavat muuttoursaansa seudun sisällä tarpeidensa ja resurssiensa mukaan. Pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttavien aluevalinnoissa painottuvat puolestaan erilaiset asumiseen ja asuinalueen ominaisuuksiin liittyvät seikat.

Pääkaupunkiseudun nettomuutto näytti vahvistavan väestön koulutusrakennetta, sillä pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneet olivat korkeammin koulutettuja kuin kehyskuntiin muuttaneet. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttanut kotitalous oli yleisimmin kahden hengen lapseton pari, joilla oli korkeakoulututkinto. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttanut oli lähtöisin yleisimmin toisesta kaupungista saman tyyppiseltä alueelta, jonne hän pääkaupunkiseudulla muutti. Lapsettomat parit ja yhden hengen taloudet muodostavat suurimman osan pääkaupunkiseudulle tapahtuvasta muuttoliikkeestä. Pääkaupunkiseudun ympäristökuntiin muuttaneista noin puolet on lapsiperheitä. Ympäristökuntiin muuttaneet olivat useimmin kotitalouksia, joiden tulotaso oli hieman parempi kuin pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden kotitalouksien. Muutto suuntautui yleensä esikaupunkialueelta tai lähiöstä ympäristön maaseutukunnassa tai pikkukaupungissa sijaitsevaan pientaloon. Pääkaupunkiseudun ympäristöön muuttaneista noin puolet siirtyy varsinaiselle maaseudulle ja puolet ympäristön pikkukaupunkeihin.

Pääkaupunkiseutu vetää aluksi puoleensa nuoria, opiskelijoita, aktiivi-ikäisiä, työllisiä, koulutettuja ja tulotasoaan kasvattavia muuttajia muualta maasta. Sen jälkeen pääkaupunkiseudun sisäisessä muuttoliikkeessä tapahtuu valikoitumista muuttajien määrän ja ominaisuuksien suhteen. Asuntojen kysyntä on Helsingin seudulla ollut pitkään selvästi suurempaa kuin tarjonta, ja tilanne näyttää YTV:n (2008) mukaan jatkuvan pitkälle tulevaisuuteen. YTV:n mukaan on havaittavissa merkkejä myös asunnontarvitsijoiden lisääntyvästä eriarvoistumisesta ja negatiivisesta segregoitumisesta sekä asuinalueiden välillä että niiden sisällä. Asumisen kalleuden nouseminen yhdeksi tärkeimmistä muuttovirtoja ohjailevista tekijöistä vahvistaakin muuttoliikkeen kautta segregoitumiskehitystä.

Elämänarvot näyttävät vaikuttavan asumisen preferensseihin ja samalla myös muuttovirtojen

suuntautumiseen¹⁰. Kaupunkien välinen muutoliike on tullut entistä kulutuskeskeisemmäksi, mikä näkyy myös palvelujen arvostuksen ja muutostuunnan välisenä yhteytenä. Pääkaupunkiseudun muuttovirrat erosivat erilaisten arvostusten suhteen toisistaan niin, että etenkin tapahtumarikasta elämää ja palveluja arvostavat hakeutuivat tai jäivät pääkaupunkiseudulle alueen sisäisessä muuttoreuletissa. Toisaalta kehyskuntiin muuttaneet hakevat käyttämänsä palvelut laajemmalta alueelta, eivätkä näin olleet riippuvaisia niiden paikallisesta sijainnista ja saatavuudesta. Tällainen käyttäytyminen sopii hyvin kuluttajan valintateoriaan, jonka mukaan jokainen kuluttaja harkitsee ainoastaan käsillä olevien valintojen välillä ja päätyy yhteen vaihtoehtoon ”rationaalisesti sen perusteita punnitien”.

Muuttajat viihtyivät kotitaloustyypistä riippumatta uudessa asuinpaikassaan sitä paremmin, mitä paremmin he katsoivat ihanteellisena pitämänsä elämäntavan toteutuvan. Noin 80 prosenttia pääkaupunkiseudulla, noin 70 prosenttia pääkaupunkiseudulle ja lähes 90 prosenttia pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista katsoi ihanteellisena pitämänsä elämäntavan toteutuvan täysin tai melko hyvin. Parhaiten ihanteellisena pitämänsä elämäntavan näki toteutuvan pääkaupunkiseudulta Kirkkonummelle, Sipooseen, Mäntsälään, Vihtiin ja Hyvinkäälle muuttaneet. Huonoiten ihanteellisena pitämänsä elämäntavan näki toteutuvan muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneet sekä Helsingistä ja Espoosta Vantaalle muuttaneet. Lyhytmatkaisessa asuntomuutossa henkilön kokemuksilla tai mielikuvilla tietystä paikasta on merkitystä muuttopäätöksen syntyyn. Pitkän matkan muutoissa ihmisillä on usein vähemmän henkilökohtaisia kokemuksia muuton kohdealueesta. Tiedon puutetta pyritään kompensoimaan välillisellä tiedolla, jota saadaan tiedotusvälineiden lisäksi jo muuttaneilta tai potentiaalisilta muuttajilta.

10 Roosin mukaan keskeiset elämäntapoihin vaikuttavat tekijät ovat ehdottomasti se, mistä alunperin on kotoisin, mikä on vanhempien asema sekä oma ammatti ja elämänvaihe. Asumisella on aluksi marginaalinen merkitys, mutta elämän vakiintumisen myötä sen merkitys kasvaa ja sitä tulee ennen kaikkea elämäntavan tulkki, tiivistetty ilmaisija. Vain määrätty elämäntavallinen orientaatio vanhemmilta saadun tai itse hankitun pikku pesämunan lisäksi vie perheen omakotitaloon. Tämän talon hankkimiseen kohdistunut uhraus on kuitenkin myös elämäntavan indikaattori. Asunto on elämäntapa silloin, kun sen hankkiminen muodostuu elämän päätarkoituukseksi (Roos 1985, 28).

Helsingin kaupunki on Oslon ohella Pohjoismaiden vetovoimaisin kaupunki maan sisäisellä kuntien välisellä nettomuutolla mitattuna. Pääkaupunkiseutu näyttää edustavan muuttovirtojen rakenteiden suhteen Floridan (2002) kuvaamia ”luovia kaupunkoja” tai ympäristöjä, joihin lahjakkaat yksilöt hakeutuvat monimuotoisuutta, erilaisuutta ja tapahtumarikasta elämää etsiessään. Samantyyppisiä johtopäätöksiä on tehty myös pääkaupunkiseudun eliitin eriytymistä koskevassa tutkimuksessa (Kortteinen et al. 2005). Tutkijoiden mukaan pääkaupunkiseudun eliitti eriytyy ranskalaisittain Pierre Bourdieun esittämän mallin mukaan. Elämiseen käytettävissä olevien tulojen ohella työpaikan sijainti ja ruokakunnan koko vaikuttaa asuinpaikan valintaan, mutta kyse on myös asumispreferensseistä osana muuta elämänorientaatiota (emt. 484–485). Negatiivinen alueellinen eriytyminen on edennyt Tukholmassa huomattavasti pidemmälle (esim. Andersson ja Bråma 2004). Heidän mukaansa Tukholman ongelma-alueilta lähtevät hyväosaiset asukkaat ja tilalle muuttaa köyhempiä ja huono-osaisempia kotitalouksia.

Uuden asuinkunnan valintaan vaikuttaneet vetoimatekijät vaihtelivat muuton suunnan mukaan. Pääkaupunkiseudun sisällä ja pääkaupunkiseudulle muuttaneet arvostivat kaupunkimaista asuinympäristöä enemmän kuin kehyskuntiin muuttaneet. Muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneista noin 70 prosenttia oli asunut aiemmin pääkaupunkiseudulla, joten tässä yhteydessä voidaan puhua eräänlaisesta urbaanista paluumuutosta. Luonnon merkitys oli pääkaupunkiseudun ulkopuolelle muuttaneille huomattavasti tärkeämpi tekijä kuin pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneille. Asuinympäristön viihtyisyys, rauhallisuus ja turvallisuus merkitsivät etenkin kehyskuntiin ja pääkaupunkiseudun sisällä lähes yhtä paljon kuin mieluisan asunnon saaminen, joka oli tärkein yksittäinen asuinkunnan valintaan vaikuttanut syy. Pääkaupunkiseudun ympäristöön muuttaneille keskimääräistä tärkeämpiä tekijöitä olivat myös lapsille turvallinen ympäristö, edullisemmän asunnon saaminen, hyvät palvelut sekä ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet. Kunnan veroprosentilla (fiscal migration), eläkkeelle siirtymisellä, ekologisella elämäntavalla tai omaisten hoitamisella ei ollut vaikutusta asuinkunnan valintaan.

Muuttovirtoihin liittyy piirteitä, jotka muuttavat eri kunta- ja asuinalueityyppien väestön rakenteita vähitellen. Lähtöalueeltaan erilaiset muuttovirrat

eroavat luonteeltaan ja rakenteeltaan toisistaan. Myös eri tyyppiset alueet houkuttelevat eri muuttovirtoja eriyttäen siten, että vetovoimatekijöihin voidaan lukea asunto- ja työmarkkinamuuttajien lisäksi alueelliset laatutekijät. Liikenneyhteyksien parantuminen vaikuttaa tämänkin tutkimushankkeen tuloksien mukaan niin, että alueellisten vetovoimatekijöiden merkitys korostuu. Muuttajat valitsevat viihtyisemmän ja elämäntapaansa sopivamman asuinpaikan työmatkoihin käytetyn ajan ja rahan kustannuksella.

Pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin suuntautuvissa muuttovirroissa on piirteitä vastakaupungistumisesta, jossa maaseutumaisempaa elinympäristöä on haettu parantuneiden liikenneyhteyksien vaikutuksesta yhä laajemmalla alueella. Kaupunkiin suuntautuvaa muuttoliikettä voidaan kuvata pyrkimyksenä sekä elintason kohottamiseen että myös tapahtumarikkaamman elämän etsimiseen. Maaseudulle ja etenkin kaupunkien läheiselle maaseudulle muutetaan useimmiten elämänlaadun kohottamiseksi. Vaikka muutto on yksilön kannalta useimmiten positiivinen tapahtuma, johtaa tällainen kehityskulku väestörakenteen verotulojen ja palvelurakenteen epätasapainoiseen kehitykseen, minkä lisäksi pääkaupunkiseudun laajenemisella ja yhdyskuntarakenteen hajautumisella on ekologisesti negatiivisia seurauksia. Yhdyskuntarakenteen hajotessa maksimieheksi joutuu ympäristö.

6.5 Muuttovirrat ovat ohjaitavissa asuntotuotannolla

Seuraavassa on tiivistetty asiat, joiden parempi järjestäminen edellisessä asuinikunnassa olisi pienentänyt muuton todennäköisyyttä tai mahdollisesti estänyt sen kokonaan. Myös muuttaneiden jatkomuuttoaikeet esitetään tiivistettynä.

Valtioneuvosto on tarkistanut valtakunnallisia alueiden käyttötavoitteita vuonna 2008. Tarkistetut alueiden käyttötavoitteet pyrkivät ilmastonmuutoksen hillintään, missä tärkeimpiä osatekijöitä ovat asumisen ja liikenteen järjestelyt. Tavoitteissa on kiinnitetty erityishuomiota Helsingin seudun kehyskuntien laajeneviin ja hajanaisiin pientaloalueisiin. Tämänkin tutkimuksen mukaan muutto kehyskuntiin lisää huomattavasti muuttajien liikkumista ja nimenomaan henkilöautoliikennettä työpaikkojen jäädessä useimmiten pääkau-

punkisedulle. Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia 2030 -raportissa (YTV 2007) ilmastonmuutoksen hillintä on otettu keskeiseksi osaksi kaupunkien suunnittelua ja päätöksentekoa¹¹. Vaikka kehyskuntiin muuttavat ovat olleet yleensä parempituloisia kuin lähtöalueiden väestö keskimäärin, on muuttajien joukossa myös niitä, jotka ovat tulojensa pienuuden vuoksi pakotettuja etsimään halvempaa asumista pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Yhdyskuntarakenteen ohjaaminen ekologisempaan suuntaan onnistuu vain, jos pääkaupunkiseudun asuntotuotanto pystyy tarjoamaan monipuolisempia ja edullisempia asuntovaihtoehtoja.

Noin puolet pääkaupunkiseudulla muuttaneista ja kaksi kolmesta ympäristökuntiin muuttaneista ei olisi todennäköisesti muuttanut nykyiselle asuinalueelleen, jos asuntojen hintataso pääkaupunkiseudulla olisi ollut alhaisempi. Pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneista vain viidennes harkitsi muuttoa myös ympäristökuntiin. Ympäristökuntiin muuttaneista kotitalouksista lähes kaikki harkitsivat muuttoa myös pääkaupunkiseudun sisällä, kun taas vajaa kolmannes pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista kotitalouksista harkitsi muuttoa vain ympäristökuntiin. Noin joka viides pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneista kotitalouksista harkitsi muuttoa myös muualle Suomeen. Monipuolisempi asuntotarjonta sekä viihtyisämpi tai turvallisempi asuin ympäristö olisivat vaikuttaneet noin joka toisen pääkaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudulta ympäristökuntiin muuttaneen kotitalouden muuttopäätökseen.

Koistisen ja Tuorilan (2008) hyvää elinympäristöä selvittäneen tutkimuksen mukaan alle 30-vuotiaat pitivät kerrostaloa, jopa korkeaa 10-kerroksista taloa, tavoitteellisena elinympäristönä lapsiperheelle. Asunnon toivottiin sijaitsevan lähellä, muutamien kilometrin päässä kaupungin keskustasta.

Noin viidennes pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin muuttaneista uskoo asuvansa pääkaupunkiseudulla jälleen viiden vuoden kuluttua. Pääkaupunkiseudulla tai -seudulle muuttaneista yli puolet arvioi asuvansa omakoti- tai rivitalossa viiden

11 Strategiassa on asetettu tavoitteeksi vähentää kasvi-huonekaasupäästöjä kolmanneksella nykyisestä vuoteen 2030 mennessä. Strategiassa keskitytään toimintalinjoihin ja keinoihin, jotka ovat kaupunkien omassa päätösvallassa tai toteutettavissa kaupunkien ohjauksella. YTV-kaupungit voivat vaikuttaa päästöihin mm. vähentämällä energiankulutusta, edistämällä raideliikennettä sekä tiivistämällä kaupunkirakennetta.

vuoden kuluttua. Myös kehyskuntien rivitaloihin muuttaneista suuri osa aikoi muuttaa omakotitaloon viiden vuoden sisällä. Pääkaupunkiseudulla tai -seudulle muuttaneista joka viides arvioi asuvansa nykyisessä asuinkunnassaan viiden vuoden kuluttua ja joka toinen muualla pääkaupunkiseudulla. Energian hinnan kasvaminen lisää kaupunkiasumisen vetovoimaa suhteessa kehyskuntien maaseutumaisiin alueisiin.

Kuluttajien valinta- ja vaikutusmahdollisuuksia pääkaupunkiseudun asuntotuotannossa selvittäneessä tutkimuksessa (Väliniemi ym. 2008) tuli ilmi, että kuluttajien vaikutusmahdollisuudet asuntojensa suunnitteluprosessiin ovat rajalliset. Rakennusyritykset ovat perinteisesti kysyneet kuluttajilta palautetta suunnittelu- ja rakennusprosessin eri vaiheissa muun muassa myynnin tueksi, asuntojen laatutason ja palvelun parantamiseksi sekä virheiden korjaamiseksi. Sen sijaan kuluttajien mahdollisuudet asuntojensa pohja- ja sisustusratkaisuihin vaikuttamiseen ovat jääneet vähäisiksi. Tuorilan (2009) mukaan voidaan kysyä, onko kerrostaloasumisesta mahdollista tehdä houkuttelevampaa sillä, että asukkaat pääsisivät todellisesti vaikuttamaan asuntonsa ja asuinympäristönsä suunnitteluun. Voisivatko paremmat vaikutusmahdollisuudet johtaa siihen, että entistä useampi näkisi kerrostaloasunnon unelmiensa asuinpaikkana?

Etenkin kehyskuntiin muuttaneet etsivät ja vertailevat vaihtoehtoja muuttaneille asumistarpeilleen myös pääkaupunkiseudun sisältä, joten kehyskuntien vetovoima tai muut ominaisuudet eivät selitä yksinään kehysalueille muuttaneiden valintaa. Muuttovirtojen ohjaileminen edellyttäisi kunnilta valmiuksia sujuvaan asuntotuotantoon ja kaavoitukseen¹². Yksittäiset kunnat kilpailevat veronmaksajista, mikä edistää ja asuntomarkkinoiden hallitsemattomuutta, ohjaamatonta yhdyskuntarakenteen kehittymistä sekä pendelöinnin kasvua. Kansainvälisesti verrattuna suomalainen lainsäädäntö on joustavaa: se mahdollistaa kunnille vaihtoehtoisia toimintatapoja, mutta ei juuri velvoita käyttämään niitä. Helsinkiä lukuun otta-

matta lähes kaikilla kaupungeilla olisi maata tai keinot tyydyttää omakotitalotontteihin kohdistuva kysyntä ottamalla käyttöön rakennuslain niille suoma lunastusoikeutta ja -lupaa. Suomen kaupunkiseuduista Oulu näyttää oivaa esimerkkiä, kuinka asukkaiden toiveet huomioidaan kaavoituksessa, kaupunkisuunnittelussa ja asuntopolitiikassa. Myös pääkaupunkiseudulla omakotitaloasumisen lisäksi kohtuuhintaisen pienkerrostalo- ja rivitalotuotannon lisääminen ja ns. matalarakentamisen suosiminen vähentäisi lapsiperheiden maallemuuttoa. Uusien asuntojen tulisi olla myös helpommin muunneltavissa asukkaiden muuttuvien tarpeiden mukaan.

Suuri osa Suomen kaupunkilaisista on vielä ensipolven kaupunkilaisia. Kaupunkilaisten asukkaiden tunnesiteet ovat vielä näin ollen heikkoja ja kaupunkien väestö vaihtuu vielä vilkkaasti, mikä osaltaan viivyyttää traditioiden syntyä. Suomeen levisi 1960-luvulla amerikkalainen elämäntavan synnyttämä esikaupunkimaisen asumismuodon ihannointi, joka sekin on kompromissi kaupunki- ja maaseutuasumiselle. Asumiseen liittyvät arvot ovat kuitenkin muuttumassa. Kaupunkilaisuuttajan näkökulmasta näyttää sille, että yksittäinen muuttaja tarkastelee suunnittelemansa uuden asuinympäristön hyötyjä ja haittoja omasta näkökulmastaan ja päättyy yhä useammin ja pysyvämmiin kaupunkilaiseksi. Talouden taantuma lisänee myös kaupunkiin suuntautuvaa muuttoliikettä, kun kasvukeskukset vetävät parempien työmarkkinoiden alueille ns. ”optiomuuttajia”. Syksyllä 2009 taloudessa on näkynyt ensimmäisiä elpymisen merkkejä ja asuntokauppa sekä muuttoliike vilkastuneen jälleen lyhyen hiljaisemman kauden jälkeen.

Kun asumisen ja asuinympäristön merkitys korostuu kaupunkilaisten elämässä ja tavoitteissa, tulisi myös julkishallinnon ottaa käyttöönsä keinoja, jotka lisäävät kohtuuhintaisempaa ja monipuolisempaa asuntotarjontaa etenkin kaupunkiseutujen keskuskunnissa. Yhteiskunnan, ympäristön, asukkaiden ja muuttajien hyvinvoinnin kannalta on välttämätöntä, että kasvukeskuksilla on yhteinen palvelutuotanto sekä tontti- ja asuntopolitiikka. Kasvukeskusten kasvu on ohjattava raideliikenteen varteen. Panostaminen joukkoliikenne- ja palveluun, kohtuuhintaiseen asuntotarjontaan, viihtyisään ympäristöön ja palveluihin muuttaa myös yhdyskuntarakennetta ekologisempaan suuntaan.

12 Duaalin kaupungin oikeutetuin väittäjä on polarisaatio, joka on kasvussa kaikissa läntisissä markkinayhteiskunnissa. Polarisaation taustalla on kaupunkitilan manipulointi, joka on olemassa yhtä hyvin rakennusyhtiöiden, kiinteistövälittäjien ja rahalaitosten kuin kansallis- ja paikallisvaltion harjoittaman asuntopolitiikan kautta. (Andersson 1993, 14).

LÄHDELUETTELO

- Andersson H (1993) Kaupunkikehitys, kaupunkikeskusta ja kaupunkilainen. Teoksessa : Ihminen, elinympäristö ja sosiaali- ja terveyspolitiikka: mitä tiedämme yhteyksistä? Toim. R Haverinen. Stakesin raportteja 91/1993. Helsinki.
- Andersson R, Bråma Å (2004) Selective migration in Swedish distressed neighbourhoods: can area-based urban policies counteract segregation processes? *Housing Studies* 19 (4) 517–539.
- Axelsson C (1984) Familj och social förankring. Teoksessa: Valfärd i förändring: levnadsvillkor i Sverige 1968–1981. Red. R Åberg, R Erikson. Prisma. Stockholm.
- Bontje M, Latten J (2005) Stabilize, changing Composition: recent migration dynamics of the dutch large cities. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografi*. 96 (4) 444–451.
- Broberg A (2007) Valikoiva muuttoliike Uudellamaalla. Pro gradu -tutkielma. Suunnittelumaantiede. Maantieteen laitos. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Champion T (2006) The migration context of London's eastwards turn. Paper presented at the London's Turning Seminar: Going with the contraflow, at the Young Institute, 23 February 2006.
- Davies H (1982) Fiscal Migration and the London Boroughs. *Urban Studies* 19 (2) 143–154.
- Elgin D, Thomas T, Logothetti T, Cox S (1974) City Size and the Quality of Life: An Analysis of the Policy Implications of Continued Population Concentration. Superintendent Documents, U.S. Government Printing Office, Washington, D.C.
- Erikson R (1977) Social förankring – en välfärdsdimension. Plan 2–3. Stockholm.
- Eurobarometer (2006) Mobility in Europe. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg.
- Evans AW (1973) The Economics of Residential Location. Macmillan. London.
- Fielding A (1992) Migration and culture. In: *Migration Processes and Patterns*. Volume 1. Research Progress and Prospects. Ed. by T Champion, A Fielding. Belhaven Press. London.
- Florida R (2002) The rise of the creative class. *The Washington Monthly Online*, May 2002. <http://www.washingtonmonthly.com/features/2001/0205.florida.html>
- Ford T, Champion T (2000) Who moves into out and within London? An analysis based on the 1991 census 2% Sample of Anonymised Records. *Are* 32 (3) 259–270.
- Geyer HS, Kontuly, TM (1993) A theoretical foundation for the concept of differential urbanization. In: *Modern Classics in Regional Science*. Ed by N Hansen, K J Button, P Nijkamp. Edward Elgar Publishing. Cheltenham.
- Geyer HS (2002) *International Handbook of Urban Systems*. Studies of Urbanization and Migration in Advanced and Developing Countries. Edward Elgar Publishing Ltd. Cheltenham.
- Giddens A (1984) *The Constitution of Society: outline of the theory of structuration*. Polity Press. Cambridge.
- Gordon IR, Molho II (1987) The changing pattern on interregional migration in Great Britain 1960–86. British Section conference, University of Stirling.
- Heikkilä E (2003) Differential urbanisation in Finland. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 94 (1) 49–63.
- Heikkilä M (1992) Köyhyys ja huono-osaisuus hyvinvointivaltiossa: tutkimus köyhyyden ja hyvinvoinnin puutteiden kasautumisesta Suomessa. *Sosiaalihuollituksen julkaisuja* 8/1990. Helsinki.
- Helve H (Red.) (2003) Ung i utkant. Aktuell forskning om glesbygdsgommar i Norden. *TemaNord* 2003:519.
- Hirsjärvi S, Remes P, Sajavaara P (1997) Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.
- Holm P, Nivalainen S, Volk R (2007) Työvoiman alueellisen liikkuvuuden kannustavuus. Julkaistaan valtioneuvoston kanslian julkaisusarjassa.
- Hägerstrand T (1957) Migration and area: survey of a sample of Swedish migration fields and hypothetical considerations on their genesis. In: *Migration in Sweden: a symposium*. Ed by D Hannerberg, T Hagerstrand, B Odeving. *Lund Studies in Geography*. Series B 13/1957. Lund.
- Häkkinen I (2000) Muuttopäätös ja aluevalinta Suomen sisäisessä muuttoliikkeessä. *VATT-tutkimuksia* 65. Helsinki.

- Ilmonen M (1997) Viisi näkökulmaa alueiden erilaistumiseen. Julkaisussa: Mitä osoite osoittaa? Asuinalueiden erilaistuminen Helsingin seudulla. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B2/1997.
- Isserman AC, Taylor S, Gerking S, Schubert U (1986) Regional Labor Market Analysis. In: Handbook of Regional and Urban Economics. Ed by P. Nijkamp (ed.) Elsevier. Amsterdam.
- Jones HR (1990) Population Geography. Chapman. London.
- Judson DH, Reynolds-Scanlon S, Popoff CL (1999) Migrants to Oregon in the 1990's. Working Age, Near-Retirees and Retirees Make Different Destination Choices. Rural Development Perspectives 4 (2) 24–31.
- KAKS (2009) Suomen toetutunut ja ennakoitavissa oleva aluekehitys.
- Koistinen K, Tuorila H (2008) Millainen olisi hyvä elinympäristö? Asukkaiden näkemyksiä elinympäristöstä, asumisesta ja palveluista eri elämänvaiheissa. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 9/2008. Helsinki.
- Konttajärvi T (2001) Työssäkäyntiliikenne, etätyö ja muuttoliike uudella vuosituhanella. Teoksessa: Muuttoliikkeet vuosituhanen vaihtuessa – halutaanko niitä ohjata : muuttoliikesymposium 2000. Turku 22.–24.11. Toim. E Heikkilä. Siirtolaisuustutkimuksia A 24/2001. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.
- Korkiasaari J, Söderling I (1994) Muuttoliike. Teoksessa: Suomen väestö. Toim. S Koskinen, T Martelin, IL Notkola, V Notkola, K Pitkänen. Gaudeamus. Hämeenlinna.
- Kortteinen M, Vaattovaara M, Alasuutari P (2005) Eliitin eriytyminen pääkaupunkiseudulla. Yhteiskuntapolitiikka 70 (5) 475–487.
- Kruijthoff H, Rein J, Musterd S (1992) Migration and the socio-economic structure of the four big ranstad cities and their daily urban systems. Tijdschrift voor economische en sociale geografie 83 (3) 180–195.
- Kultalahti O (2001) Kansallisia ja kansainvälisiä muuttopaineita uuden vuosituhanen kynnyksellä. Teoksessa: Muuttoliikkeet vuosituhanen vaihtuessa – halutaanko niitä ohjata?: muuttoliikesymposium 2000. Turku 22.–24.11. Toim. E Heikkilä. Siirtolaisuustutkimuksia A 24/2001. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.
- Kyttä M, Broberg A, Kahila M (2009) Lasten liikumista ja terveyttä edistävä urbaani ympäristö. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus ja koulutuskeskus. TKK. Espoo.
- Kytö H (1998) Muuttajan muuttuvat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990-luvuilla. Muuttoaiheet hyvinvointiteoreettisesta näkökulmasta. Väitöskirja. ACTA 1998/100. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.
- Kytö H (1994) Muuttajan valinta: hyviä palveluja, halpaa asumista vai luonnonläheisyyttä. Tutkimus palvelujen ohjausvaikutuksesta asuinpaikan valintaan; Esimerkkinä Vantaan kaupungin maassamuutto vuonna 1990. Lisensiaattityö. Helsingin yliopisto, maantieteiden laitos, suunnittelumaantiede. Helsinki.
- Kytö H, Aatola L (2006) Muuttuva maallemuuttaja. Maallemuuttajan elämäntavat ja maallemuuton mukanaan tuomat muutokset. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 3/2006. Helsinki.
- Kytö H, Tuorila H, Leskinen J (2006) Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat : tutkimuskokonaisuuden loppuraportti. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 5/2006. Helsinki.
- Laakso S (1995) Muuttoliike Helsingin seudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 8/1995. Helsinki.
- Lankinen M (2005) Muuttoliikkeen vaikutus Helsingin väestörakenteeseen ja veropohjaan. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 4/2005. Helsinki.
- Lehto-Trapnowski P (1997) Pennin ja pinnan venytystä: lama ja pääkaupunkiseudun lapsiperheet. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 5/1997. Helsinki.
- Li, WL (1970) A differential approach to the study of migration streams. Rural Sociology. 35 (4) 534–538.
- Malmberg G, Westin K, Lundholm E, Garvill J (2002) Nöjda så in i Norden? – motiv och konsekvenser för dem som flyttat och stannat i de nordiska länderna. Nord 2002:6.
- Myrskylä P (2006) Muuttoliike ja työmarkkinat. Työpoliittinen tutkimus 321/2006. Työministeriö, Helsinki.
- Mäntylä K, Pekkanen J, Sneck T (1998) Haja- ja loma-asumisen uudet muodot. Tulevaisuuden näkymiä ja kehittämismahdollisuuksia. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Julkaisuja B 76/1998. TKK. Espoo.

- Nivalainen S (2002) Maallemuuttajat – millaisia he ovat? Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. Työpapereita 59/2002. PTT. Helsinki.
- Nivalainen S, Volk R (2004) Alueellinen väestökehitys vuoteen 2030 ja siihen vaikuttavat tekijät. Teoksessa Alueellinen väestökehitys ja politiikan uudistamistarpeet. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 2. Toim. M. Kautto et.al... Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 30/2004. Helsinki.
- Nivalainen S (2006) Pendelöinkö vai muutanko? Työvoiman liikkuvuus kuntien välillä. Kunnallissalan kehittämissäitiö. Tutkimusjulkaisuja 54/2006. Kunnallissalan kehittämissäitiö. Helsinki.
- Okko P, Miettälä A, Hyvärinen J (1998) Globalisaatio ja aluerakenteen muutos. Sitra-sarja 177. Sitra. Helsinki.
- Paunikallio M (1997) Kuka jää maaseudulle? Maaseudun nuorten näkemyksiä maaseudusta asuin-, työ- ja elinympäristönä. Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Sarja B:17. Seinäjoki.
- Paunikallio M (2001) Nuoret maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa: tutkimus arvoista, asenteista ja odotuksista. Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Sarja B. Seinäjoki.
- Pekkanen J (1996) Kaavoihin kangistumattomat. Asukkaiden haastattelututkimus haja-asumisen eduista ja haitoista. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus. Julkaisuja A 25/1996. TKK. Espoo.
- Pekkanen J, Majjala O, Piispanen E, Lehtonen H (1997) Maaseudun kilpailukykyisyys asuin- ympäristönä: esimerkkinä Hämeenlinnan seutu. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus. Julkaisuja B 74/1997. TKK. Espoo.
- Ravenstein EG (1885) The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society* 48 (2) 167–235.
- Roos J P (1985) Elämäntapaa etsimässä (toim.) K Rahkonen. Tutkijaliiton julkaisusarja 34. Helsinki.
- Saksa M (2008) Amerikkalaiset muuttavat takaisin kaupunkeihin. *Helsingin Sanomat* 22.3.2008.
- Shotter J (1984) *Social accountability and selfhood*. Blackwell. Oxford.
- Stouffer SA (1940) Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance. *American Sociological Review* 5 (6) 845–867.
- Strandell A (2005) Asukasbarometri 2004: Asukaskysely suomalaisista asuin ympäristöistä. Suomen ympäristö 746/2005. Helsinki.
- Strandell A (1999) Asukasbarometri 1998: asukaskysely suomalaisista asuin ympäristöistä. Suomen ympäristö 343/1999. Ympäristöministeriö. Helsinki.
- Summa H (1982): Kaupunkien sisäinen muutto- liike muuttotyypeittäin. Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskuksen julkaisuja B 40/1982. TKK. Espoo.
- Söderling I (2002) Muuttoliike väestöllisenä ilmiönä – miksi ihmiset muuttavat. Teoksessa: Artikkeleita Suomen väestöntutkimuksesta. Toim. K Pitkänen. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monisteita 62/2002. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Tiebout CM (1956) A pure theory of local expenditures. *Journal of Political Economy* 64 (5) 416-424.
- Tuorila H (2009) ”Löydettiin sopiva asunto”. Pääkaupunkiseudun muuttajien kokemukset uudesta asuin ympäristöstä. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 4/2009.
- Turunen S, Zetterman M (2009) Neljä tuhatta näkemystä hyvinvointiin – Tutkimus pääkaupunkiseudun asukkaiden hyvinvoinnista. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Työpapereita 1/2009. Helsinki.
- Vaattovaara M (2006) Unelmien reunalla. *Helsingin Sanomat* 12.11.2006.
- Valtioneuvoston kanslia (2008) Työvoiman alueellisen liikkuvuuden esteet ja kannustimet. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2008. Helsinki.
- Vartianen P (1989) Alueellisen muuttoliiketutkimuksen tienhaarassa. *Siirtolaisuus* (4) 6–13.
- Väliniemi J, Rask M, Timonen P (2008) Asumisen tarjontakatsaus – konseptitarkastelu kuluttajan valinta- ja vaikutusmahdollisuuksista pääkaupunkiseudun asuntotuotannossa. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 3/2008l.
- Westlund H, Pichler W (1999) Den nya gröna vågen. Kontraurbanisering i 90-talets Sverige? *Forskarforum i Östersund* 16–17. 11.1999.
- Vilkama K (2008) Moving in or moving out? Development of spatial concentrations of immigrants in Helsinki. Konferenssiesitys ”Nordic Urban and Housing Research Seminar”. Espoo 23.9.2008.

- Virtanen V (2003) Valta- ja vastavirtaan. Selvitys maassamuuttajien elinoloista, uuteen kiinnittymisestä ja arvotaustasta Suomessa. Sisäasiainministeriön julkaisusarja 14/2003. Helsinki.
- Wolpert J (1965) Behavioral aspects of the decision to migrate. Papers of the regional science association 15. p.159–169.
- Yousfi S (2005) Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa. Väitöskirja. Siirtolaisuustutkimuksia. A 27/2005. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.
- YTV (2007) Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia 2030. http://www.ytv.fi/FIN/seutu_tulevaisuudessa/ilmastonmuutos/ilmastostrategia/
- YTV (2008) Helsingin seudun asuntoraportti 2008.
- YTV (2009) YTV-alueen sukkulointi. http://www.ytv.fi/FIN/seutu_ymparistotietoja/asuminen_tyo/sukkulointi/sukkulointi/sukkulointi+2006.htm
- Zipf G (1946) The P1 P2 /D Hypothesis: on the intercity movement of persons. American sociological review 11(6) 677–686.

Vastausprosentit muuttovirroittain

Pääkaupunkiseudun sisäinen muutto

	Otos, kpl	Vastanneita, kpl	Vastausprosentti
Espoosta Helsinkiin	120	45	37,5
Espoosta Vantaalle	60	22	36,7
Helsingistä Espooseen	130	52	40,0
Helsingistä Vantaalle	130	46	35,4
Vantaalta Espooseen	60	28	46,7
Vantaalta Helsinkiin	110	41	37,3
Yhteensä	610	234	38,4

Muutto muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle

Muualta Espooseen	200	84	42,0
Muualta Helsinkiin	300	116	38,7
Muualta Vantaalle	200	88	44,0
Yhteensä	700	288	41,1

Muutto Helsingistä ympäristökuntiin

Hyvinkäälle	60	31	51,7
Järvenpäähän	70	27	38,6
Keravalle	70	28	40,0
Kirkkonummelle	70	28	40,0
Lohjalle	60	32	53,3
Mäntsälään	60	30	50,0
Nurmijärvelle	70	31	44,3
Porvooseen	70	38	54,3
Sipooseen	70	38	54,3
Tuusulaan	70	40	57,1
Vihtiin	60	24	40,0
Yhteensä	730	347	47,5

Muutto Espoosta ympäristökuntiin

Hyvinkäälle	50	20	40,0
Järvenpäähän	50	21	42,0
Keravalle	50	16	32,0
Kirkkonummelle	100	35	35,0
Lohjalle	50	27	54,0
Mäntsälään	32	21	65,6
Nurmijärvelle	50	16	32,0
Porvooseen	40	19	47,5
Sipooseen	23	8	34,8
Tuusulaan	40	21	52,5
Vihtiin	50	22	44,0
Yhteensä	535	226	42,2

Muutto Vantaalta ympäristökuntiin

Hyvinkäälle	60	23	38,3
Järvenpäähän	60	24	40,0
Keravalle	100	42	42,0
Kirkkonummelle	40	23	57,5
Lohjalle	40	16	40,0
Mäntsälään	40	20	50,0
Nurmijärvelle	60	22	36,7
Porvooseen	40	17	42,5
Sipooseen	40	13	32,5
Tuusulaan	60	20	33,3
Vihtiin	50	13	26,0
Yhteensä	590	233	39,5

Kaikki yhteensä-kato **3146** **1328** **42,2**

Sisäinen muutto

1-120	120	Espoosta Helsinkiin
121-180	60	Espoosta Vantaalle
181-310	130	Helsingistä Espooseen
311-440	130	Helsingistä Vantaalle
441-500	60	Vantaalta Espooseen
501-610	110	Vantaalta Helsinkiin
	610	yhteensä

Muualta Suomesta PKS:lle

611-810	200	Muualta Espooseen
811-1110	300	Muualta Helsinkiin
1111-1310	200	Muualta Vantaalle
	700	yhteensä

PKS:ita kehyskuntiin Helsingistä:

1311-1370	60	Hyvinkäälle
1371-1440	70	Järvenpäähän
1441-1510	70	Keravalle
1511-1580	70	Kirkkonummelle
1581-1640	60	Lohjalle
1641-1700	60	Mäntsälään
1701-1770	70	Nurmijärvelle
1771-1840	70	Porvooseen
1841-1910	70	Sipooseen
1911-1980	70	Tuusulaan
1981-2040	60	Vihtiin
	730	yhteensä

Espoosta:

2041-2090	50	Hyvinkäälle
2091-2140	50	Järvenpäähän
2141-2190	50	Keravalle
2191-2290	100	Kirkkonummelle
2291-2340	50	Lohjalle
2341-2373	32	Mäntsälään
2374-2422	50	Nurmijärvelle
2423-2462	40	Porvooseen
2463-2485	23	Sipooseen
2486-2525	40	Tuusulaan
2526-2575	50	Vihtiin
	535	yhteensä

Vantaalta:

2576-2635	60	Hyvinkäälle
2636-2695	60	Järvenpäähän
2696-2795	100	Keravalle
2796-2835	40	Kirkkonummelle
2836-2875	40	Lohjalle
2876-2915	40	Mäntsälään
2916-2975	60	Nurmijärvelle
2976-3015	40	Porvooseen
3016-3055	40	Sipooseen
3056-3115	60	Tuusulaan
3116-3166	50	Vihtiin
	590	yhteensä

Yhteensä 3165 Yhteensä

Muuttovirrat pääkaupunkiseudulla -kyselytutkimus

Kuluttajatutkimuskeskus on työ- ja elinkeinoministeriön alainen puolueeton tutkimuslaitos, jonka tavoitteena on edistää kotitalouksien hyvinvointia ja markkinoiden toimivuutta. Tutkimuskohteitamme ovat mm. ihmisten arkielämä ja toimintamahdollisuudet omalla asuinalueellaan. **Te olette mukana tutkimushankkeessa, jonka tavoitteena on arvioida pääkaupunkiseudun muuttovirtoja ja niiden syitä.** Sitä voivat arvioida parhaiten vain muuttaneet asukkaat itse. Pääkaupunkiseudun kunnat käyttävät tämän tutkimuksen tuloksia alueidensa kehittämiseen. Sen vuoksi kokemuksenne ja mielipiteenne ovat tutkimuksen onnistumisen kannalta **erittäin tärkeitä.**

Tutkimus toteutetaan pääkaupunkiseudulle tehtävänä postikyselynä. Teidän nimenne ja osoitteenne on saatu Väestörekisterikeskuksen osoiterekisteristä vuosina 2007–2008 kunnasta toiseen muuttaneista. Mikäli olette mainittuina vuosina muuttaneet saman kunnan sisällä, toivomme Teidän vastaavan sen tilanteen mukaan, joka vallitsi muuttaessanne toisesta kunnasta nykyiseen asuinkuntaanne. Tarkemmat vastaushjeet ovat lomakkeen alussa.

Pyydämme teitä ystävällisesti palauttamaan täytetyn lomakkeen kahden viikon sisällä, viimeistään **joulukuun 2. päivään mennessä.** Palautuskuori on oheisena ja postimaksu on maksettu. Lomakkeessa oleva numero on postituksen juokseva numero. Nimi- ja osoitetietonne sekä vastauksenne käsitellään täysin luottamuksellisina.

Vastanneiden kesken arvomme 17.12.2008 neljä 50 euron lahjakorttia.

Tutkimusta koskeviin tiedusteluihin vastaavat

- erikoistutkija Hannu Kytö, puh. (09) 7726 7766 ja
- erikoistutkija Helena Tuorila, puh. (09) 7726 7712.

Etukäteen vastauksistanne kiittäen

KULUTTAJATUTKIMUSKESKUS

Eila Kilpiö
johtaja

MUUTTOVIR RAT PÄÄKAUPUNKISEUDULLA -kyselytutkimus

Rengastakaa kunkin kysymyksen kohdalla omaa näkemystänne tai tilannettanne parhaiten vastaavan vaihtoehdon numero. Joissakin kysymyksissä vastaus kirjoitetaan sille varattuun tilaan.

A. MUUTON TAUSTATEKIJÖITÄ**1. Mikä oli edellinen asuinalueenne?**

- 1 kaupungin keskusta
- 2 esikaupunkialue tai kaupungin lähiö
- 3 maaseutukunnan keskus tai muu taajama
- 4 maaseudun haja-asutusalue

2. Entä mikä on nykyinen asuinalueenne?

- 1 kaupungin keskusta
- 2 esikaupunkialue tai kaupungin lähiö
- 3 maaseutukunnan keskus tai muu taajama
- 4 maaseudun haja-asutusalue

3. Minkälainen oli seuraavien tekijöiden vaikutus siihen, että lähditte edellisestä asuinkunnastanne?

Tekijä	Ei vaikutusta	Erittäin pieni	Melko pieni	Melko suuri	Erittäin suuri
1 Asunto liian pieni	0	1	2	3	4
2 Asunto liian suuri	0	1	2	3	4
3 Asunnon huono kunto	0	1	2	3	4
4 Asumisen kalleus	0	1	2	3	4
5 Ei löytynyt sopivaa asuntoa	0	1	2	3	4
6 Vuokrasuhteen loppuminen, irtisanominen	0	1	2	3	4
7 Omistusasuntoon muuttaminen	0	1	2	3	4
8 Halu muuttaa omakoti-/rivitaloon	0	1	2	3	4
9 Halu muuttaa kerrostaloon	0	1	2	3	4
10 Muuttaminen vanhempien luota omaan asuntoon	0	1	2	3	4
11 Asuinympäristön epäviihtyisyys	0	1	2	3	4
12 Asuinympäristön turvattomuus	0	1	2	3	4
13 Asuinympäristön melu/saasteet	0	1	2	3	4
14 Asuinympäristön sosiaaliset ongelmat/naapurit	0	1	2	3	4
15 Korkeat rakentamiskustannukset	0	1	2	3	4
16 Halu rakentaa, mutta ei löytynyt sopivaa tonttia	0	1	2	3	4
17 Työpaikan vaihtuminen	0	1	2	3	4
18 Hankalat työmatkat	0	1	2	3	4
19 Korkeat työmatkakustannukset	0	1	2	3	4
20 Puoliso sai töitä muualta	0	1	2	3	4
21 Jääminen eläkkeelle	0	1	2	3	4
22 Perhetilanteen muutos/avioliitto/avioero	0	1	2	3	4
23 Lapsen syntymä	0	1	2	3	4
24 Lapsen/lasten koulunkäynti	0	1	2	3	4
25 Lapsen/lasten harrastukset	0	1	2	3	4
26 Omat/puolison harrastukset	0	1	2	3	4
27 Kunnan korkea veroprosentti	0	1	2	3	4
28 Julkisten palvelujen niukkuus/puute	0	1	2	3	4
29 Kaupallisten palvelujen niukkuus/puute	0	1	2	3	4
30 Halu vaihtaa maisemaa	0	1	2	3	4
31 Halu paluumuuttoon entiselle asuinpaikkakunnalle	0	1	2	3	4
32 Jokin muu tekijä, mikä?	0	1	2	3	4

Edellä olevista tärkein tekijä oli vaihtoehto numero _____

4. Minkälainen oli seuraavien tekijöiden vaikutus siihen, että muutitte nykyiseen asuinkuntaanne?

Tekijä	Ei vaikutusta	Erittäin pieni	Melko pieni	Melko suuri	Erittäin suuri
1 Kunnan maine	0	1	2	3	4
2 Kaupunkimainen asuinympäristö	0	1	2	3	4
3 Kunnan veroprosentti	0	1	2	3	4
4 Luonto	0	1	2	3	4
5 Asuinympäristön viihtyisyys	0	1	2	3	4
6 Asuinympäristön rauhallisuus	0	1	2	3	4
7 Asuinympäristön turvallisuus	0	1	2	3	4
8 Halu viettää kaupunkilaiselämää	0	1	2	3	4
9 Halu viettää maalaiselämää	0	1	2	3	4
10 Maaseutumainen asuinympäristö	0	1	2	3	4
11 Asuinalueella on paljon samassa elämäntilanteessa olevia	0	1	2	3	4
12 Lapsille turvallinen ympäristö	0	1	2	3	4
13 Päivittäistavarakaupan sijainti	0	1	2	3	4
14 Mahdollisuus toteuttaa ekologista elämäntapaa	0	1	2	3	4
15 Hyvät liikenneyhteydet	0	1	2	3	4
16 Tontin saaminen	0	1	2	3	4
17 Mieluisan asunnon saaminen	0	1	2	3	4
18 Edullisemmän asunnon saaminen	0	1	2	3	4
19 Oman työpaikan sijainti	0	1	2	3	4
20 Puolison työpaikan sijainti	0	1	2	3	4
21 Perheen perustaminen	0	1	2	3	4
22 Ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet	0	1	2	3	4
23 Muut harrastusmahdollisuudet	0	1	2	3	4
24 Eläkkeelle siirtyminen	0	1	2	3	4
25 Halu palata syntymä- tai kotiseudulle	0	1	2	3	4
26 Omaisen hoitaminen	0	1	2	3	4
27 Lähemmäksi sukulaisia/ystäviä	0	1	2	3	4
28 Jokin muu tekijä, mikä?	0	1	2	3	4
.....					

Edellä olevista tärkein tekijä oli vaihtoehto numero _____

5. Harkitsin muuttoa nykyisen asuinkuntani lisäksi myös: (useampi vaihtoehto mahdollinen)

- 1 Helsinkiin
- 2 Espooseen
- 3 Vantaalle
- 4 Kauniaisiin
- 5 Pääkaupunkiseudun ympäristöön*)
- 6 Kaupunkiin, muualle Suomeen
- 7 Maaseutukuntaan, muualle Suomeen
- 8 Ulkomaille

6. Missä olette elämänne aikana asunut? (useampi vaihtoehto mahdollinen)

- 1 Helsingissä
- 2 Espoossa
- 3 Vantaalla
- 4 Kauniaisissa
- 5 Pääkaupunkiseudun ympäristössä*)
- 6 Kaupungissa muualla Suomessa
- 7 Maaseutukunnassa muualla Suomessa
- 8 Ulkomailla

*) Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Lohja, Mäntsälä, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula, Vihti

B. ASUNTO

7. Millainen oli edellinen asuntonne?

Talotyyppi:	
omakotitalo	1
pari-/rivitalo	2
kerrostalo	3
muu	4
Omistussuhde:	
oma	1
asumisoikeusasunto	2
työsuhdeasunto	3
vuokra-asunto	4
alivuokralaisasunto	5
muu	6
Montako asuinhuonetta	
keittiö mukaan lukien?	kpl
Asunnon pinta-ala	m ²

8. Entä millainen on nykyinen asuntonne?

Talotyyppi:	
omakotitalo	1
pari-/rivitalo	2
kerrostalo	3
muu	4
Omistussuhde:	
oma	1
asumisoikeusasunto	2
työsuhdeasunto	3
vuokra-asunto	4
alivuokralaisasunto	5
muu	6
Montako asuinhuonetta	
keittiö mukaan lukien?	kpl
Asunnon pinta-ala	m ²

C. TYÖPAIKKA JA TYÖMATKAT

Seuraavat kysymykset koskevat ansiotyössä käyntiä ennen ja jälkeen muuton. Mikäli Te ja avio-/avopuolisonne ette ole olleet tai ette nyt käy ansiotyössä, siirtykää kysymykseen 14.

9. Missä Teidän ja/tai avio-/avopuolisonne työpaikka sijaitsi ennen muuttoja?

	Kotona	Oma asuinalue	Oma kunta	Naapurikunta	Matkatyö	Muulla	Ei työssä
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	6	0
2 Puoliso	1	2	3	4	5	6	0

10. Miten pitkä yhdensuuntainen matka oli silloin työpaikallenne?

	Alle 5 km	5–10 km	11–30 km	31–50 km	Yli 50 km	Matkatyö	Ei työssä
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	6	0
2 Puoliso	1	2	3	4	5	6	0

11. Missä Teidän ja/tai avio-/avopuolisonne työpaikka sijaitsee tällä hetkellä?

	Kotona	Oma asuinalue	Oma kunta	Naapurikunta	Matkatyö	Muulla	Ei työssä
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	6	0
2 Puoliso	1	2	3	4	5	6	0

12. Miten pitkä yhdensuuntainen matka on nyt työpaikallenne?

	Alle 5 km	5–10 km	11–30 km	31–50 km	Yli 50 km	Matkatyö	Ei työssä
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	6	0
2 Puoliso	1	2	3	4	5	6	0

13. Miten tavallisimmin kuljette työmatkat?

	Omalla autolla	Työsuhdeautolla	Toisen kyydissä	Julkisella liikennevälineellä	Polkupyörällä tms.	Jalan	Muulla tavalla
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	6	7
2 Puoliso	1	2	3	4	5	6	7

D. LIIKENNE JA KULKUMAHDOLLISUUDET

14. Onko taloutenne käytössä henkilöauto? Autojakpl

15. Miten pitkä on arvionne mukaan matka kotoanne (kilometreissä):

1 lähimmälle rautatieasemalle/-seisakkeellekm

2 lähimmälle linja-autopysäkillekm

16. Jos teillä on mahdollisuus joukkoliikenteen käyttöön, käytättekö itse tai käyttäkö joku perheenjäsenistäne? (useampi vaihtoehto mahdollinen)

	Juna	Raitiotie	Metro	Linja-auto	Muu joukkoliikenne	Ei mahdollista käyttää
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	0
2 Puoliso	1	2	3	4	5	0
3 Lapset	1	2	3	4	5	0

17. Millaiset Teidän ja perheenjäsentenne liikkumismahdollisuudet ovat ottaen huomioon työ-, koulu- ja vapaa-ajan matkat?

	Huonot	Melko huonot	Ei hyvät eikä huonot	Melko hyvät	Hyvät	En osaa sanoa
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	9
2 Puoliso	1	2	3	4	5	9
3 Lapset	1	2	3	4	5	9

E. PALVELUT JA NIIDEN KÄYTTÖ

18. Mistä pääasiallisesti hankitte seuraavat tavarat tai missä käytätte seuraavia palveluja?

Tavara/palvelu	Oma kunta	Naapurikunta (ellei lähi-kaupunki)	Lähi-kaupunki	Muu kunta	Ei hankita/ei käytetä
1 Elintarvikkeet	1	2	3	4	0
2 Vaatteet	1	2	3	4	0
3 Kestokulutustavarat	1	2	3	4	0
4 Pankkipalvelut	1	2	3	4	0
5 Terveyspalvelut	1	2	3	4	0
6 Peruskoulun ala-aste	1	2	3	4	0
7 Peruskoulun yläaste	1	2	3	4	0
8 Lukio	1	2	3	4	0
9 Kansalaisopisto	1	2	3	4	0
10 Kirjasto	1	2	3	4	0
11 Kulttuuripalvelut	1	2	3	4	0
12 Ravintola, baari	1	2	3	4	0
13 Urheilu- ja liikunta-palvelut tai -tilat	1	2	3	4	0

19. Kun ajattelette omia ja perheenjäsentenne tarpeita, millaiset ovat palvelujen käyttömahdollisuudet tällä hetkellä ottaen huomioon palvelujen sijainti ja saatavuus?

Tavara/palvelu	Huonot	Melko huonot	Ei hyvät eikä huonot	Melko hyvät	Hyvät	En osaa sanoa	Ei käytetä
1 Elintarvikkeiden hankinta	1	2	3	4	5	9	0
2 Vaatteiden osto	1	2	3	4	5	9	0
3 Kestokulutustavarat	1	2	3	4	5	9	0
4 Pankkipalvelut	1	2	3	4	5	9	0
5 Terveyspalvelut	1	2	3	4	5	9	0
6 Lasten päivähoitopalvelut	1	2	3	4	5	9	0
7 Peruskoulun ala-aste	1	2	3	4	5	9	0
8 Peruskoulun yläaste	1	2	3	4	5	9	0
9 Lukio	1	2	3	4	5	9	0
10 Kansalaisopisto	1	2	3	4	5	9	0
11 Kirjasto	1	2	3	4	5	9	0
12 Kulttuuripalvelut	1	2	3	4	5	9	0
13 Ravintola, baari	1	2	3	4	5	9	0
14 Urheilu- ja liikunta- palvelut/-tilat	1	2	3	4	5	9	0

20. Miten seuraavien asioiden ja palvelujen parempi järjestäminen olisi vaikuttanut muuttoonne edellisestä asuinkunnastanne?

Asia/palvelu	Olisi saattanut estää muuttoni/ muuttomme	Olisi varmasti estänyt muuttoni/ muuttomme	Ei olisi vaikuttanut mitenkään
1 Asuntojen alhaisemmat hinnat	1	2	0
2 Monipuolisempi asuntotarjonta	1	2	0
3 Monipuolisempi tonttitarjonta	1	2	0
4 Parempi vuokra-asuntotilanne	1	2	0
5 Halvemmat tontit	1	2	0
6 Paremmat rakentamismahdollisuudet	1	2	0
7 Viihtyisämpi asuinympäristö	1	2	0
8 Turvallisempi asuinympäristö	1	2	0
9 Paremmat työmahdollisuudet	1	2	0
10 Paremmat liikenneyhteydet	1	2	0
11 Parempi terveydenhuolto	1	2	0
12 Paremmat kaupalliset palvelut	1	2	0
13 Koulun läheisyys	1	2	0
14 Paremmat päivähoitomahdollisuudet	1	2	0
15 Parempi kulttuuritarjonta	1	2	0
16 Paremmat ulkoilumahdollisuudet	1	2	0
17 Sukulaisten tai tuttavien asuminen lähellä	1	2	0
18 Jokin muu seikka, mikä?	1	2	0

F. AJANKÄYTÖN MUUTOKSET

21. Miten oma ajankäyttönne seuraaviin toimintoihin muuttui sen jälkeen, kun muutitte nykyiselle asuinalueelle?

Toiminta	Väheni	Pysyi ennallaan	Lisääntyi	En osaa sanoa	Ei koske/ en harrasta
1 Työ	1	2	3	9	0
2 Työmatkat	1	2	3	9	0
3 Kuntoilu/ulkoliikunta	1	2	3	9	0
4 Marjastus, sienestys	1	2	3	9	0
5 Kalastus, metsästys	1	2	3	9	0
6 Puutarhanhoito	1	2	3	9	0
7 Yhdessäolo perheen kesken	1	2	3	9	0
8 Sukulaisten/tuttavien tapaaminen	1	2	3	9	0
9 Järjestö- tai yhdistystoiminta	1	2	3	9	0
10 Vapaaehtoistyö	1	2	3	9	0
11 Kulttuuritilaisuuksissa käynti	1	2	3	9	0
12 Elokuissa käynti	1	2	3	9	0
13 Taide-, musiikki- yms. harrastaminen	1	2	3	9	0
14 Television katselu	1	2	3	9	0
15 Askartelu, käsityöt, remontointi yms.	1	2	3	9	0
16 Muu vapaa-ajan toiminta, mikä?	1	2	3	9	0
.....					

G. TALOUS

22. Millaisia muutoksia tapahtui seuraavissa kulutusmenoissa muuton seurauksena?

Menoerät	Vähenevät	Pysyvät ennallaan	Lisääntyivät	En osaa sanoa	Ei ko. menoja
1 Asuminen	1	2	3	9	0
2 Ruoka	1	2	3	9	0
3 Sähkö ja vesi	1	2	3	9	0
4 Vaatetus	1	2	3	9	0
5 Työmatkat	1	2	3	9	0
6 Tietoliikenne/puhelin	1	2	3	9	0
7 Aikuisten vapaa-aika ja matkat	1	2	3	9	0
8 Lasten vapaa-aika ja matkat	1	2	3	9	0

23. Miten muutto vaikutti Teidän ja avio-/avopuolisonne yhteenlaskettuihin tuloihin, kun niistä vähennetään verot ja em. kulutusmenot?

	Vähenevät	Pysyvät ennallaan	Lisääntyivät	En osaa sanoa	Ei tuloja
1 vastaaja	1	2	3	9	0
2 puoliso	1	2	3	9	0

H. ELÄMÄNARVOT

24. Seuraavassa taulukossa on lueteltu asioita, jotka vaikuttavat ihmisten elämään monin tavoin. Miten tärkeänä pidätte niitä omassa elämässänne?

Asia	Ei merkitystä	Ei kovin tärkeä	Melko tärkeä	Erittäin tärkeä
1 Terveys	1	2	3	4
2 Hyvät ansiotyömahdollisuudet	1	2	3	4
3 Urakehitysmahdollisuudet	1	2	3	4
4 Mielenkiintoinen työ	1	2	3	4
5 Lasten koulutus	1	2	3	4
6 Läheiset perhe-elämän suhteet	1	2	3	4
7 Läheiset ystävyysuhteet	1	2	3	4
8 Hyvä naapurisopu	1	2	3	4
9 Oma rauha ja yksityisyys	1	2	3	4
10 Viihtyisä koti	1	2	3	4
11 Vapaus päättää omista asioistaan	1	2	3	4
12 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	1	2	3	4
13 Mahdollisuus hiljentymiseen ja irti kiireestä	1	2	3	4
14 Hyvät julkiset palvelut	1	2	3	4
15 Hyvät yksityiset palvelut	1	2	3	4
16 Monipuolinen kulttuuritarjonta	1	2	3	4
17 Monipuoliset liikunta- ja urheilumahdollisuudet	1	2	3	4
18 Hyvät ulkoilumahdollisuudet	1	2	3	4
19 Hyvät ostosten tekemahdollisuudet	1	2	3	4
20 Matkustaminen	1	2	3	4
21 Tapahtumarikas elämä	1	2	3	4
22 Vauhdikas, liikkuva elämäntapa	1	2	3	4
23 Turvallinen ympäristö	1	2	3	4

25. Kun ajattelette ihanteellisena pitämäännne elämäntapaa, missä määrin katsotte sen tällä hetkellä toteutuvan omassa elämässänne?

- 1 Ei toteudu lainkaan
- 2 Toteutuu melko huonosti
- 3 Ei hyvin eikä huonosti
- 4 Toteutuu melko hyvin
- 5 Toteutuu täysin
- 9 En osaa sanoa

26. Miten viihdytte nykyisellä asuinalueellanne?

- 1 Viihdyn erinomaisesti
- 2 Viihdyn, mutta vaatii vielä vähän aikaa sopeutua kunnolla
- 3 Sopeutuminen tuntuu hieman vaikealta
- 4 Tuskin tulen sopeutumaan

27. Missä ja minkälaisessa asunnossa arvioitte asuvan 5 vuoden päästä? (Rengastakaa vain yksi todennäköisin vaihtoehto; esim. Pääkaupunkiseutu/Rivitalo.)

Arvioitu asuinpaikka 5 vuoden päästä	Kerrostalo	Rivitalo	Omakotitalo
1 Pääkaupunkiseutu	1	2	3
2 Iso kaupunki, keskusta	1	2	3
3 Iso kaupunki, esikaupunki	1	2	3
4 Keskisuuri kaupunki, keskusta	1	2	3
5 Keskisuuri kaupunki, ei keskusta	1	2	3
6 Pikkukaupunki	1	2	3
7 Pieni taajama	1	2	3
8 Maaseutu	1	2	3
9 Ulkomaat	1	2	3
10 Nykyinen asuinpaikkapaikkakunta	1	2	3

I. TAUSTATIEDOT

28. Vastaajan sukupuoli 1 mies 2 nainen

29. Mikä on Teidän ja avio-/avopuolisonne syntymävuosi?

1 vastaaja 2 puoliso

30. Mikä on Teidän ja avio-/avopuolisonne nykyinen ammattiasema?

	Maa- talous- yrittäjä	Muu yrittäjä	Johtaja	Ylempi toimi- henkilö	Alempi toimi- henkilö	Työn- tekijä	Eläke- läinen	Opis- kelija	Muu
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2 Puoliso	1	2	3	4	5	6	7	8	9

31. Entä mikä on nykyinen työtilanteenne?

	Kokopäivä- työ	Osa-aikatyö	Pätkätyö/ satunnais- töitä	Lomautettu	Työtön	Kotiäiti/ koti-isä	Muu
1 Vastaaja	1	2	3	4	5	6	7
2 Puoliso	1	2	3	4	5	6	7

32. Mikä on Teidän ja avio-/avopuolisonne koulutus (korkein koulutus)?

	Kansa-, keski- tai peruskoulu	Ylioppilastutkinto	Opisto- tai ammattikoulu- tason tutkinto	Ammattikorkea- koulututkinto	Korkeakoulu- tutkinto
1 Vastaaja	1	2	3	4	5
2 Puoliso	1	2	3	4	5

33. Montako henkeä asuu taloudessanne tällä hetkellä? henkeä

34. Mikä seuraavista kotitaloustyypeistä kuvaa parhaiten omaa kotitalouttanne?

- 1 Yhden hengen talous
- 2 Lapseton pari
- 3 Lapsiperhe, jossa yksi huoltaja
- 4 Lapsiperhe, kaksi huoltajaa
- 5 Muu talous

35. Paljonko ovat kotitaloutenne yhteenlasketut vuositulot veroja vähentämättä (= bruttotulot)?

_____ €

KIITOS VAIVANNÄOSTÄNNE!

KULUTTAJATUTKIMUSKESKUS
PL 5 (Kaikukatu 3), 00531 HELSINKI, puh. (09) 77 261, faksi (09) 7726 7715
www.kuluttajatutkimuskeskus.fi

KULUTTAJATUTKIMUSKESKUKSEN JULKAISUJA -SARJA

2008–2009

2009

3/2009

Kytö H, Väliniemi J

Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa

2/2009

Tuorila H

Kerrostalokylän asumispalvelujen kehittäminen – Esitutkimus

1/2009

Väliniemi J, Rask M, Timonen P, Uotinen S

Asumisen kehittämiskatsaus – kuluttajat ja asumisalan toimijat pääkaupunkiseudun uusia asumiskonsepteja arvioimassa

2008

9/2008

Koistinen K, Tuorila H

Millainen olisi hyvä elinympäristö? – Asukkaiden näkemyksiä elinympäristöstä, asumisesta ja palveluista eri elämänvaiheissa

8/2008

Kytö H, Tuorila H, Väliniemi

Terveyskeskuspalvelujen laatu ja saavutettavuus

7/2008

Viinisalo M, Nikkilä M, Varjonen J

Elintarvikkeiden kulutusmuutokset kotitalouksissa vuosina 1966–2006

6/2008

Moisio T, Lähteenoja S, Lettenmeier M

TavaraMIPS – Kodin tavaroiden luonnonvarojen kulutuksen arviointi

5/2008

Veuro S, Lähteenoja S, Lettenmeier M

HarrastusMIPS – Vapaa-ajan vieton luonnonvarojen kulutus

4/2008

Luoto K, Lähteenoja S, Lettenmeier M

LiikuntaMIPS – Liikuntaharrastusten luonnonvarojen kulutus

3/2008

Väliniemi J, Rask M, Timonen P

Asumisen tarjontakatsaus – konseptitarkastelu kuluttajien valinta- ja vaikutusmahdollisuuksista pääkaupunkiseudun asuntotuotannossa

2/2008

Hyvönen K, Järvelä K, Piironen S

”Pitäis olla jonkinlainen konkreettinen etu...” – Verkko elintarvikealan mahdollisuutena

1/2008

Sunikka A, Peura-Kapanen L

Kuluttajien varallisuuden hallinta. Vertaileva tutkimus kuluttajien ja palveluntarjoajien näkemyksistä

Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa
Hannu Kytö, Jenni Väliniemi

Kaikukatu 3, 00530 Helsinki
PL 5, 00531 Helsinki
Puh. 010 605 9000
Faksi (09) 876 4374
www.kuluttajatutkimuskeskus.fi